

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BÜTÜN ESERLERİ

RIFAT ILGAZ

Karadenizin Kıyıcığında

RIFAT ILGAZ

Karadenizin Kıyıcığında

16. cınar

Rıfat Ilgaz, 7 Mayıs 1911'de Cide'de doğdu. 1930 yılında Kastamonu Muallim Mektebi'ni bitirdikten sonra altı yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. 1938'de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nden mezun oldu. Bir süre Türkçe öğretmeni olarak çalıştı. Edebiyat kapısını şiirle aralayan Ilgaz'ın ilk şiirleri, Kastamonu'da yayımlanan Nazikler ve Açıksoz gazetelerinde çıktı (1927). *Sınıf* (1944) adlı ikinci şiir kitabının sıkıyönetim kararıyla toplatılmasından sonra altı ay hüküm giydi. Daha sonra Sabahattin Ali, Aziz Nesin, Mim Uykusuz ile birlikte çıkardıkları Markopaşa başta olmak üzere çeşitli dergilerde çıkan yazıları ve yayımlanan kitapları nedeniyle yaşamının çeşitli evrelerinde birçok kovuşturmayla uğradı ve değişen sürelerle tutuklu kaldı. 1947'de öğretmenlikten çıkarılınca hayatını öykü, roman, tiyatro oyunu ve gazetelerde köşe yazıları yazarak kazandı. 1974'te Yenigün gazetesinden emekli oldu. 7 Temmuz 1993'te aramızdan ayrıldı. **Şiir:** *Yarenlik* (1943); *Sınıf* (1944); *Yaşadıkça* (1948); *Devam* (1953); *Üsküdar'da Sabah Oldu* (1954); *Suluk Soluğa* (1962); *Karakılçık* (1969); *Uzak Değil* (1971); *Güvercinim Uyur mu?* (1974); *Kulağımız Kirişte* (1983); *Ocak Katırın Alagöz* (1987); *Bütün Şiirleri* (1983).

Öykü: *Radarrın Anahtarı* (1957); *Donkişot İstanbul'da* (1957); *Kesmeli Bunları* (1962); *Nerde O Eski Usturalar* (1962); *Saksağanın Kuyruğu* (1962); *Şevket Ustanın Kedisi* (1965); *Geçmişe Mazi* (1965); *Garibin Horozu* (1969); *Altın Ekicisi* (1972); *Palavra* (1972); *Tuh Sana* (1972); *Rüşvetin Almancası* (1982); *Sosyal Kadınlar Partisi* (1983); *Çalış Osman Çiftlik Senin* (1983); *Şeker Kutusu* (1990); *Dördüncü Bölük* (1992).

Roman: *Hababam Sınıfı* (1957); *Bizim Koğuş* (1959; *Pijamahlılar* adıyla, 1973); *Meşrutiyet Kıraathanesi* (1965); *Karadenizin Kıyıcığında* (1969); *Karartma Geceleri* (1974); *Sarı Yazma* (1976); *Yıldız Karayel* (1981); *Apartıman Çocukları* (1984); *Hababam Sınıfı İcraatın İçinde* (1987).

Oyun: *Abbas Yola Giden* (1967); *Hababam Sınıfı Uyanıyor* (1972); *Hababam Sınıfı Baskında* (1972); *Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı* (1975).

Deneme: *Cart Curt* (1984); *Nerde Kalmıştık* (1984).

Anı: *Yokuş Yukarı* (1982); *Kırk Yıl Önce Kırk Yıl Sonra* (1986).

Çocuk: *Halime Kaptan* (1972, roman); *Kumdan Betona* (1976, roman); *Öksüz Ciirciv* (1979, roman); *Küçükçekmece Okyanusu* (1979, roman); *Hoca Nasrettin ve Çömezleri* (1984, roman); *Bacaksız Kamyon Sürücüsü* (1989, roman); *Bacaksız Sigara Kaçakçısı* (1989, roman); *Bacaksız Okulda* (1989, roman); *Bacaksız Paralı Atlet* (1989, roman); *Bacaksız Tatil Köyünde* (1989, roman); *Çocuk Bahçesi* (1995, şiir); *Durmak Yok* (2008, şiir).

Ödülleri: *Ocak Katırın Alagöz*, 1987 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü; *Yıldız Karayel*, 1982 Madaralı Roman Ödülü ve 1982 Orhan Kemal Roman Armağanı; 1983 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü.

Rıfat Ilgaz'ın yaşamı ve yapıtları hakkında daha ayrıntılı bilgi için:

Asım Bezirci, *Rıfat Ilgaz*, Çınar Yayınları, 1997; Mehmet Saydur, *Biz de Yaşadık: Düünden Bugüne Rıfat Ilgaz*, Çınar Yayınları, 1998; *Rıfat Ilgaz Sempozyumu*, Çınar Yayınları, 2007.

Çınar Yayınları: 37

Türkçe edebiyat: 22

© 1969, Rifat Ilgaz

© 2017, Çınar Yayınları

Yayın danışmanı: Aydın Ilgaz

Yayın yönetmeni: Derviş Şentekin

Editör: Burak Kuru

Kapak tasarımı: Fusun Turcan Elmasoğlu

Kapak illüstrasyonu: Zeynep Özatalay

Sayfa tasarımı: Cüneyt Çomoğlu

Son okuma: Hamdi Işık

16. basım: Mayıs 2018, İstanbul

ISBN 978-975-348-289-9

Çınar Yayınları sertifika no: 13252

ÇINAR YAYINLARI

Ömer Avni M. Emektar S. No:18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL

Telefon: (0212) 243 17 04

Baskı: Pasifik Ofset

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2

34310 Haramidere/İSTANBUL Tel: 0212 412 17 77 Sertifika No: 12027

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Çınar Yayınları, Kırmızı Kedi Yayınevi'nin tescilli markasıdır.

RIFAT ILGAZ

KARADENİZİN KIYICIĞINDA

ROMAN

“Nuriiii!” diye seslendi, arkın içinden. “Aha geliyorum! Ocağa odun at, koptu ayaklarım!”

Burnunu dikti havaya, kızgın sacın altındaki pilaki ekmeğinin hamursu kokusunu çekti ciğerlerine. Yeni yeni dönüyordu pişkin somun kokusuna.

İki saattir elinde keser, testere, bu mantara dönmüş çarkların dökülen kanatlarını tutturmaya çalışıyordu. Dizkapaklarını aşan suyun içinden sesleniyordu kardeşine:

“O kütüğü de at, hani o denizden çıkan çam kütüğünü! Sakın söndürme ocağı haaa!”

Bu aylar Karadeniz’in en verimli aylarıydı. En yağlı balıklarını bu ayda verirdi cömertçe. Uskumru, lüfer, levrek... Kınalı kınalı barbunyalara, pırıl pırıl gümüşler, yaldızları üzerinde... Çek Değirmenağzı’na savurduğu saçmayı, usuldan usuldan... Çıkan gümüşleri olduğu gibi silkele tavaya. Boşuna dememiş Karadenizli, “Bu aylarda denizden baban bile çıksa, korkma, ye!” diye.

Denizden salt balık çıkmaz, odun da çıkar, çıra da... Daya değirmenin duvarına, suyunu çekti mi at, güldür güldür yanan ocağa!

“Nurii! Nerdesin, sesin soluğun çıkmıyor!”

“Burdayım abi, ocak başında!”

“Sakın kaldırma pilakinin sacını! Daha pişmemiştir ekmek!”

“Pişmiş abi!”

“Nerden biliyorsun ulan, piştiğini?”

“Bi kırık aldım da ucundan...”

“Patladın değil mi? Seni deve seni! Hamur hamur yiyor-sun pişmeden!”

Öfkeyle çekti kendini yukarı. Oluk oluk sular akıyordu paçalarından. Islak tabanları, dövülmüş toprak üzerinde geniş izler bıraka bıraka yürüdü ocak başına. Sacın kaydığını, pilaki taşının üstündeki hamurun kül altında kalmasından anlamıştı:

“Çekil şurdan!” diye bağırdı. “Kül içinde bırakmışsın canım ekmeği!”

Yarı çiğ, yarı pişmiş ekmeğin küllerini süpürdü elinin tersiyle. Çimentodan dökülmüş pilaki taşının üstünde ileri geri çekip ortaladı. Yeniden kapattı sacı. Yanan kütüklerin korlarından kürek kürek attı üzerine. Nuri’nin gözlerinin bebeğine baktı dik dik:

“Bekleyemedin değil mi?” dedi. “Kıtlıktan çıktın sanki!”

Nuri ağzındaki lokmayı çiğnemededen yuttuktan sonra:

“Acımdan ölüyordum abi!” dedi.

Değirmenci Ahmet, ocağın üstündeki hücreden bir kutu indirdi. İçinden aldığı keşi, iki elinin başparmağıyla kırıp ikiye böldü. Küçük parçasını attı Nuri’nin önüne:

“Al da kuru kuru gitmesin bari!” dedi.

Geçti ocak başına, oturdu. Tabanlarını yeni tutuşan kütüğün alevine doğru uzattı. Mosmor olmuştu parmaklarının uçları. Eliyle dizlerine doğru ovuşturuyor, kanın dolaşımını

kolaylaştırıyordu. Bacakları ısınınca sıvanmış paçalarının ıslaklığını daha iyi duyuyordu. Çıkardı pantolonunu, ateşe doğru uzattı, iki eliyle çekiştire çekiştire kurutmaya başladı.

Nuri, bir pilaki ekmeğinden ısıyor bir keşten koparıyor, şapırdatar şapırdatar yiyordu başucunda. Ağabeyi:

“Çabuk ye de al küreği eline!” dedi. “Arkın suyunu salıver!”

“Ben mi?” dedi Nuri, ensesini kaşıya kaşıya.

“Hele şunun dediğine bak, ona da mı ben koşayım? Ekmeğe gelince ben mi diye sormuyorsun uyuşuk kerata! Sabahtan beri dönmedi değirmenin taşları. Hacı Dursun’un buğday unundan peşin peşin aldık değirmen payını! Bir daha zor görürsün buğday ekmeğini sen, börek gibi!”

Nuri, bir sokum daha attı ağızına. Keşten de bir kırık...

“Sıva paçalarını!” dedi Ahmet. Kardeşi eğilip de sıvarken ekledi: “Çıkar pantolonunu! Sıvasan da sıvamasan da ıslatacaksın. En iyisi tüm çıkar da olsun bitsin!”

“Çıkaramam ben!”

“Çıkar ulan!”

“Yok dizliğim içimde...”

“Tuh maskara, hadi sıva paçalarını, çabuk!”

Nuri, son sokumu attı ağızına. Son keş kırığını da iki parmağıyla itti içeri... Avurtlarını şişire şişire çiğnerken paçalarını da çekiştire çekiştire kasıklarına kadar sıvadı.

“Tamam mı?” dedi Ahmet. “Al şu küreği, yallah!”

Küreği koltuğunun altına kısıran Nuri fırladı dışarı. Suyu oynamaktan hoşlanırdı. Tokat yemiş gibi oldu birden. Başını sağ koltuğunun altına doğru soktu. Sol yarımından sert bir yıldız karayel esiyordu. Sabahtan, karayelden gösteren rüzgâr, yıldız karayele dönüşmüştü birden.

Küreğin yüzünü siper ederek fundaların arasına daldı. Kendi boyu, fundaların boyu kadardı ancak. Deniz de rüzgâr da arkasında kalmıştı.

Arkın başına varmıştı bir solukta. Cumayeri'nden kayalara çarpa çarpa gelen dere, Değirmenağzı düzlüğüne yayılmadan önce genişçe bir birikinti yapıyordu. Nuri, önüne çıkan bu birikintinin içine doğru yürüyüverdi. Arkın ağzını tıkayan çamuru, başladı kürümeye... İki yana savura savura kürüyordu. Su, yeni bir yatak bulunca birden hızlanmıştı. Yarı beline kadar çıkarken alçala alçala dizkapaklarına inmişti. Yapılacak başka iş kalmamıştı. Vıcık vıcık ıslanmıştı pantolonu. Boşuna sıvamıştı paçalarını. Rüzgâr, bu ıslaklığa yeni bir anlam katıyor, tavuk derisine çeviriyordu üşüyen yerlerini. Gürül gürül yanan ocağın sıcaklığını özlemişti. Çeneleri birbirine vura vura koşuyordu. Arklara sığamayan sular, ondan çok önce varmıştı değirmene. Çarklar, çağılıyla dönmeye çoktan başlamıştı. Taşların uğultusu bu çılgın su seslerine karışıyordu. Fundalığı aşip da değirmene saparken tümseğin üstünde bir çift kulak ilişti gözüne. Tavşan kulağı olabilirdi bu kulaklar. Daha geçen gün düşmüştü peşine, Kokurdan'da. Nerdeyse yakalayacaktı. Biraz zordu yakalamak, zor olmasına. Öyle anlatmıştı işte mahallede, "Tam iki kulağından yapışmıştım ki..." demişti arkadaşlarına. "Ayağım kayıverdi!" Bu kez, gerçekten yapışmalıydı bu dipdiri kulaklara. Birden attı kendini keçiyoluna. Karşısına kocaman bir eşek çıkıvermişti birden. Eşegin arkasından da Hamit: "Ulan bacaksız!" diye yürüdü üzerine. "Ödümü kopardın birden!"

Sonra, eşegin başına doladığı yuları tutuşturdu eline:

"Tut şunu," dedi. "Kokurdanbayırı'ndan inerken bir şey gördüm, denizin kıyısında, çırpıntıda."

“Ne gördün Hamit Abi, tavşan mı gördün?”

“Ne tavşanı be! Adama benzer bir şey! Al götür şu eşeği değirmene!”

Nuri, omzuna attığı küreği yakaladı bir eliyle. Öbür eliyle de eşeğin yularına yapıştı. Tuttu değirmenin yolunu. Kapının önünde dikilen ağabeyi:

“Ne oluyor!” dedi. “Bu eşek kimin?”

“Hamit Abi’nin eşeği!”

“Kendisi nerde?”

“Gitti, nah şu yana!” Elini deniz kıyısına doğru uzatıyordu. “Bir adam görmüş kumda...”

Eşeğin yularım çekip aldı kardeşinin elinden. Kapının önündeki direğe bağladı.

“Haydi geç ocak başına!” dedi. “Çıkar pantolonunu da kurut! Miskin cenabet, gırtlığına kadar batmışsın suya. Çıkar neyin varsa üzerinde!”

Kulağı taşların sesindeydi. Taze mısır unu kokusu buram buram yükseliyordu hazneden. Güldür güldür dönüyordu taşlar. Son yağan yağmurlar Değirmenağzı’na dökülen dereyi adamakıllı beslemişti.

Bu aylarda hep böyleydi bu su. Fındıklıklar arasından dolana dolana gelen dere, çağılıtlarla dövüne dövüne akarken Değirmenağzı düzlüğüne inince birden suspus olurdu. Derenin çağılıtsının yerini çarkların şakırtısı, taşların uğultusu alırdı.

Haznedeki unu avuçladı. Ne ince ne kalın, tam ayardı. Daha yeni dişletmişti taşları. Avuçladığı unu burnuna getirip kokladı. Mis gibiydi. Hacı Dursun, allah için temiz buğday gönderirdi değirmene. İki parmağının arasına alıp ufaladı. “Kına gibi un!” dedi. Güzel ekmeği olurdu bu unun. Meryemana buğdayı... Hamit’in eşeği geldi aklına.

“Nerde kaldı bu Hamit?” diye düşündü. Eşegi yükün altında bekletmek insafsızlık olurdu. Çıktı dışarı. Çözdü sırtındaki mısır çuvallarını. Sırtladığı gibi aldı içeri. Yağmur ha patladı ha patlayacaktı. Karayel de yağmursuz olmazdı ki...

“Nuri laaan!” diye seslendi kapıdan. “Şu Hamit’e bir bakayım. Söndürme sakın ocağı gelene kadar.”

Gide gele açılan keçiyolundan yürüdü. Mersinliği geçince kıyı birden seriliverdi gözünün önüne. Dalgalar köpüre köpüre kıyıda patlıyor, serpintileri rüzgârla tuzlu tuzlu yüzüne çarpıyordu.

“Vay anasını!” diye söylendi. İyi ama bu Hamit nerelerdeydi. Fundaların arkasında abdest mi bozuyordu yoksa... “Hey Hamit!” diye seslendi geçtiği yoldan yana. Keçiyolundan kuma inince gördü birden Hamit’i. Denize diklemesine inen bir uçurumun eteğinde, dalgaların arasındaydı. Kıyıda köpüklerin içinde, ölü mü diri mi belli olmayan bir adamla boğuşuyor, onu kuma doğru sürüklemeye çalışıyordu. Tam karaya ayakları değince de arkasından gelen iri dalgalar tabanlarının altından kumları çekiyor, köpüklerin içine yuvarlıyordu yeniden.

Islak kumların asfaltlaşan sertliğinden yararlanabilmek için başladı kıyı kıyı koşmaya. Hamit’in halsiz kaldığı bir sırada vardı yanına. Dalganın boş bir çuval gibi kaldırıp kıyıya attığı süreyi kollayıp, sarıldı Hamit’in kucakladığı adama. Kaptığı gibi attı kumların üzerine. Yükünün ağırlığından kurtulan Hamit, sendeleye sendeleye çıktı köpüklerin içinden. Hemen oracığa uzanıverdi. Çenesiyle önünde yatan adamı gösteriyordu: “Su yutmuş, çok...” dedi.

Değirmenci Ahmet ayaklarından tutup kaldırdı. Dolu bir damacana gibi silkeler silkelemez, boşanıverdi sular ağzından.

“Çok, çok su yutmuş bu!”

“Yaşıyor mu dersin?”

“Buz gibi her yanı. Donmuş...”

Ha bire evirip çevirip silkeliyor, kollarını açıp kapıyordu.

“Götürelim bunu değirmene!” dedi.

Hamit de dipten doruğa ıslaktı. Birbirine vuruyordu çeneleri.

“Dondum!” dedi. “Duramayacağım!”

Ahmet, denizden çıkan adamı tutup aldı sırtına. Yürüdükçe son kalan sular da sızıyordu ağzından omzuna doğru. Yeniden uzattı kumların üzerine. Yarı çıplaktı bu adam. Bir don bir gömlekti. Mosmordu görünen yerleri. Donunun bir paçası hâlâ sıvalıydı sıkı sıkı... Denize atlamadan önce sıvamıştı. Olsa olsa, motoru, şu son yıldızkarayelde batmış bir gemici olacaktı. Uzun boylu, dayanıklı genç bir motorcuya benziyordu.

En azdan iki üç arkadaşı daha bu dalgalarla boğuşmak zorunda kalmıştı. Belki de karaya yaramadan boğulmuşlardı hepsi de... Karadeniz, boğulanları kıyıya atardı er geç...

Soluk soluğa götürmek için yeni baştan omuzladı. Üç beş adım sonra bırakıverdi.

“Kurşun gibi, taşınmıyor!” diye dert yandı Ahmet.

Arkadaşı:

“Sana bir faydam olur mu ki?” dedi, uzandığı yerden.

“Sen kendini götür, yeter!”

Hamit, bitkinliğinin savunmasını yapmak zorunda kalmıştı:

“Eşek önümde, Kokurdanbayırı’nı iniyordum...” diye başladı. “Şöyle bir göz atayım dedim denize. Bir baş gördüm, kapkara bir insan başı köpüklerin içinde. Gelip gelip

gidiyordu kıyıya. Bir ara tam kıyıya çıkıyordu ki, üçerlemler çekip alıverdi kumdan. Hemen atladım üstüne...”

Kalktı oturduğu yerden gitti, adamın başucuna çömeldi. Şurasını burasını elledikten sonra:

“Sana bir şey diyeyim ben...” dedi. “Bu, daha ruhunu teslim etmemişe benzer!”

Ahmet ayağıyla karnına dokunarak:

“Teslim edecek hali mi kalmış!” dedi. “Hâlâ tulum gibi karnı!”

“Tut da, baş aşağı edip silkeleyelim!”

Birer bacağından tutarak silkelediler. Bu kez ne varsa çıkmıştı dışarı. Karnı birden sırtına yapışmıştı.

Hamit: “Bir ayna olsa, tutardık burnuna. Soluğunun bugusundan anlardık yaşadığını! Öğretmişlerdi bize askerde.”

“Kollarını iki yana açıp kapamalı diye söylemişlerdi bize de...”

“Ayna buğulanmadı mı tamamdır işi.”

“Ağzı köpüklendi mi, götür namazını kılsınlar!”

“Bırak boş lafları. Sen bacaklarını ovuştur da kan dolaşımı olsun! Biz de senin kadar bahriyeliyiz!”

Değirmenci Ahmet, askerlikte ne öğrendiyse uyguluyordu adamın üzerinde. Kollarını açıp kapıyor, suratını tokatlıyordu.

“Donmuş kanı tüm bu delikanlının be!”

“Kaç yaşlarında var dersin bu adam?”

“Bizim kadar aşağı yukarı... Belki bir iki yaş küçük...”

“Yirmi beşinde var yok!”

“Sırım gibi... Tam gemici Allah için.”

Hamit birden doğruldu: “Kör olayım ayağını yana açtı birden!” dedi. “Hele dinle yüreğini bi!”

Uzandı kumlara, başını dayadı göğsüne. Uzun uzun dinledi.

“Bi tıpırtı var göğsünde!”

Değirmenci Ahmet nabızlarını arıyor, bulamıyordu. “Yüreği atarsa nabızları da atar” diye düşündü. Bileklerini avuçluyor, yüreğinin atışlarını duyamıyordu:

“En iyisi, tez elden değirmene atmak! Ocağın başına!” dedi.

“Al sırtına!”

“Gâvur ölüsü gibi... Taşınmıyor.”

“Tööbe de!”

Kimliği üzerine ilk bilgiyi edinmek için bir inceleme gerekiyordu. Ahmet:

“Bak bakalım!” dedi. “Gâvur mu Müslüman mı?”

“Öyle ya... Bu Karadeniz’de yetmiş iki buçuk millet gemicilik edebilirdi. Hamit, uçkuruna yapışmışken birden çekti elini: “Bize ne!” dedi. “Gâvurluğundan, Müslümanlığından. Daha ölü mü diri mi anlayamadık!”

“Doğru söylüyorsun! Hadi tut da bindir arkama!” Hamur gibiydi adam. Kumların üzerine bir tekneden dökülmüştü sanki. Tuttukça kayıyordu avuçtan yavaş yavaş...

Değirmenci Ahmet, “Sen tut hele ayaklarından!” dedi.

O da koltuklarının altından yakalamıştı. Uygun adımlarla yürüyemedikleri için, adam her adımda silkeleniyordu. Kumların üstünde yürünmüyordu kolay kolay. Hamit fundalara sapıp da yol birden dikleşince bırakıverdi adamın sıkı sıkı kavradığı ayaklarını. İkisi de soluk soluğaydı. Boylu boyunca uzattılar fundaların arasına.

Ahmet, “Biz de kendimizi bi adam sanıyoruz...” dedi. “Hiç iş yokmuş bizde be!”

“Hal mi kaldı bende! Dalgalar yerden yere vurdu beni... Az kaldı gidiyordum!”

“Bir de bunu düşün! Kimbilir kaç saat kaldı suda!”

İkisinin de bakışları, bu denizden çıkan gemicinin yüzünde buluşmuştu. Değirmenci Ahmet, bu sakalları uzamış, soluk yanakları okşuyordu:

“Biraz renk gelir gibi oldu. Ha? Ne dersin?”

“Bana da öyle geliyor. Sudan çıktığı zamanki morluk kalmadı.”

“Gözler hep aralık mıydı böyle?”

“Değildi.”

“Gözkapakları, bak nasıl aralandı!”

Yanaklarından gömleğinin içine doğru kaydırdı elini. Sonra birden kalktı ayağa.

“Heey!” diye bağırdı. “Yahu, bu adam titriyor be!” Dişleri birbirine vuruyordu hafiften. Değirmenci Ahmet:

“Hele tut şunu!” dedi. “Bir koşu atalım değirmene!” Başlı bacaklı kavradıkları gibi, kan ter içinde götürdüler değirmene. Uzattılar bir uçtan bir uca ocak başına. Nuri, yuvalarından fincan fincan fırlamış gözlerle olanı biteni izliyordu, çuvalların arkasından. Bu yarı ölü yarı diri adamın değirmendeki yerinin ne olabileceğini düşünüyordu. Ölü müydü, yoksa burada mı ölmesi gerekiyordu. Hiç ölü görmemişti bugüne kadar. İnsanlar böyle yarı çıplak mı ölürlerdi? Yoksa don gömlek kaldıkları için mi? Değirmenci Ahmet:

“Çıkar şunun üstündekileri!” dedi Hamit’e. “Al şu pantulu, geçir ayağına!”

Bir çuvalın üstünden una belenmiş bir pantolonu alıp fırlattı önüne. Çiviye asık ceketinin ceplerini boşalttı:

“Şunu da giydir!” dedi. “Önce bir gömlek...”

Değirmenci paylarını ayırdığı çuvaldan iki avuç un koydu tencereye. Yerleştirdi sacayağının üstüne. Nuri'nin eline de bir tahta kaşık tutuşturdu.

“Otur da karıştır!” dedi. “Yakma sakın!”

Sonra Hamit'e döndü: “Sen de soyun!” dedi. “Oturma öyle ıslak ıslak!” Çuvalların arasında dolaşüyor, Hamit'e giydirecek kuru bir çamaşır arıyordu. Boş bir çuval buldu, attı önüne:

“Soyun!” dedi. “Dola beline şu çuvalı!”

Hamit ne varsa çıkardı üzerinden. Ocağın yanındaki mısır çuvallarının önüne serdi. Ayaklarının ucuna atılan çuvalı bir peştamal gibi doladı beline.

Aklına kapıdaki eşiği gelmişti:

“Tuh!” dedi. “Unuttuk eşiği, yükün altında! İndiriver çuvalları!”

“Eşeğin yükü mü kalır!” dedi Ahmet. “Al şunu da omuzlarına at!”

Hamit, yerde yatan genç adamın tabanlarını ocağa vermeye çalışıyordu. Ocak başında onun miyanesini getirmeye çalışan Nuri'yi kıcıyla itti bir yana.

“Hele çekil!” dedi. “Adamın ayakları demir gibi! Biraz ısınsın!”

Ahmet dikiliyordu başucunda. “Ben sana bir şey diyeyim mi?” dedi. “Sen atla şu eşiğe! Doğru karakola git! Anlat komutana olanı biteni. Karışmam, suçlu düşeriz sonra!”

Hamit, “Giderim gitmesine...” dedi. “Ama ne diyeyim, karakolda. Kurtardığımız adam, ölü mü diyeyim, diri mi?”

“Hükümetin doktoru var, gelsin de görsün!”

Nuri birden kalktı ayağa. “Adam bana bakıyor!” diye bağırdı. “Aha, açmış gözlerini de!”

“Gerçekten de bakıyor!” dedi ağabeyi.

Gözlerini kırpmadan bakıyordu adam. Görüyor muydu, görmeden mi bakıyordu, hiç belli değildi. Buğuluydu bakışları. Ağlar gibiydi. Ahmet eğildi üzerine, "Nasılsın hemşerim!" dedi. "İyi misin?"

Dudakları kıpırdıyordu. Kendisine bir şey sorulduğunu anlamış gibiydi.

"İyisin değil mi?" diye sorusunu yineledi.

"İyisin, iyisin!"

Nuri tencereyi unutmuştu ocakta. Hafiften yanık kokusu geliyordu.

"Karıştır!" diye bağırdı Ahmet. "Boyuna karıştır!"

"Uyandı mı adam?"

"Sana ne onun uyanmasından. Yanıyor tencere!" Gözleri yeniden kapanmıştı genç adamın. Ahmet içine kadar gülen gözlerini çevirdi Hamit'e: "Yaşıyor!" dedi. "Nerdeyse konuşacak!"

"Gideyim mi karakola!"

"Ben öldüyse eğer, diye düşünmüştüm."

"Hiç öleceğe benzemiyor. Halsiz düşmüş. Kimbilir kaç gün kaldı denizde!"

"Yetişmeseydik gitmişti!" diye yineledi. "Dalgalar kıyıya vura vura canını alırdı."

"Kefken açıklarında parçalanmış olacak motorları... Belki de Sakarya ağzında!"

"Sanmam! Eğer oralarda batmış olsalardı, buraya kadar gelemezdi."

"Melenagzı'nda batmış olacak motor. Karayel dalgaları buraya kadar atmış olabilir kendisini."

"Değirmenağzı'na düşmeseydi, kayalara çarpa çarpa giderdi."

“Demek Değirmenağzı’na bile bile gelmiş. Tam gemiciymiş doğrusu!”

Değirmenci Ahmet biraz da kıskanarak baktı yatana:

“Sağlammış, aşkolsun!”

İçini çekti... “Beni genç yaşımda yıldırды bu deniz. Bir defasında az kalsın kapaklanıyorduk. Fındık yüklüydük... Tam bu aylarda... Şile üstüne gidiyorduk ki karayel patladı. Dümende Zağnos’un Mustafa. Dalgalar baştan bindirdikçe bindirdi. Baktı ki tutturamayacak Boğaz’ı, ‘Hiç olmazsa Kefken’e sığınalım!’ dedi. Bocaladık. Gelgelelim Kefken’i bulabilirsen bul! Bir tipi bastırды ki, direğin tepesi görünmüyor. Motorun başı ne yana gidiyor, anlayabilirsen anla! Yolu kesti kaptan. Son hızla Kefken’in döküntülerine bindirmemek için. Heeey Nuri, açtın gene ağzını, karıştır şunu be!”

“Eee sonra?”

“Sonrası, birden deniz sütliman. Bir de baktım sancakta Kefken Adası. İki gün iki gece çıkamadık adadan!”

Ahmet kaşığı aldı Nuri’nin elinden:

“Getir bocutu da koyalım suyunu artık!”

Azardan azardan sulandırıyordu miyaneyi. Yanık un kokusunun yerine, mis gibi bir çorba kokusu yayılıyordu.

Hamit:

“İşitiyor musun?” dedi. “Soluk alıp veriyor. Uyuyan bir adamın soluması bu...”

“Yaşıyor ha?”

“Sağ, çok şükür!”

“Kurtardık adamı.”

Hamit, alışkanlıkla üstünü başını aradı.

“Sigara arıyorsun, üstündeki çuvalların ha?” dedi, gülüyordu.

“Olacaktı sigaram!”

Kalktı, ıslak giysilerinin cebinden, yeşil yazılı bir sigara paketi buldu. Islak sigaraları serdi ocağına taşına.

Değirmenci Ahmet:

“Bende kurusu var...” dedi. “Yak bakalım!”

Hamit, ocaktan yaktığı sigaranın dumanım keyifli keyifli savurdu. “Kokurdanbayırı’ndan inerken başımı çevirip denize bakmasaydım, bu adam yoktu şimdi...” dedi.

“Yoktu!”

“Dalgaların biri atıyordu kuma... İkincisi, üçüncüsü gelip geri çekiyordu.”

“Herhalde bile bile gelmiş olacak Değirmenağzı’na!”

“Babayiğit adammış haaa! Hemen daldım köpüklerin arasına. Bacağından yakaladım. Çektim kendime doğru. Elini havada bir salladı beni yakalamak için.”

“Sağdı demek o zaman... Yani geçmemişti kendinden daha...”

Sigarasını attı ocağa Hamit. Dura dura anlattı gerisini:

“Sonra ikimiz kucak kucağa karıştık sulara. Su tepemizden aştı bir ara. Açılmıştık kıyidan. Sular çekiyordu derine. Birden topladım kendimi. Adamın kolları boğazımdaydı. Nerdeyse vazgeçiyordum bu işten. Bir dalga geldi. Ayağım kumlara değdi. Bir dalga, bir dalga daha... Bir de baktım kucak kucağa yatıyoruz kıyıda... Hani dirice bir dalga daha gelse çekebilirdi geriye... Altımdan akan kumlarla sulara karışmamak için, tırnaklarımı geçirdim yere. Adam ayaklarımın ucunda yatıyordu. Gömleğinden tutup çektim ileri... Sürünüp biraz daha çektim. Bir üçerleme daha patladı ayaklarımızın dibinden. Amma bizi geri çekemedi. Bu sırada geldin yardıma tam zamanında.”

Ahmet kaşığın burnuyla tahta çanakdan biraz yağ aldı. Çorbaya koydu. Karıştırdıktan sonra, tadına tuzuna baktı:

“Biraz daha kaynasın tamam!” dedi, ağzını şapırdata şapırdata...

“Merhem gibi gelecek mideme!” dedi, Hamit. “Öylesine acıktım ki... Bu namussuz denizden ne zaman kurtulsam, hep karnım acır. Zonguldak’a maden direği yüklemiştik. Kozlu açıklarında bir yıldız poyraza yakalandık ki sorma! Makine istop etmez mi? Yelkene asılsak kapaklanacağız. Bıraktık kendimizi sulara. Dalgalar bordadan patladı mı, olduğu gibi içerde. Bir ara kendimi suların içinde buldum. Denizin yüzü tüm direk, iki kulaçta yakaladım birini. Arkadaşlar beni motora çekmek için hava kararana kadar uğraştılar. Hava kararınca kaybettik birbirimizi. Ertesi gün Ereğli motorcuları beni limanın ağzında bulup çektiler. Karaya çıkınca ilk işim bir karavana çorba içmek oldu. Bir daha şu denize serçeparmağımın ucunu bile sokmam diye yemin etmiştim. Sen misin yemin eden! Balıklama attım kendimi, adamı köpüklerin arasında görünce.”

“Şu denizin kıyısında mısın, sen arabacılık et, ben de değirmencilik... Gene de kurtuluş yok. Nasibimiz bu denizden... Belki de ecelimiz... Adaaam sen de, yaşayabildiğimiz kadar yaşarız!”

Arabacı Hamit dalıp gitti:

“Ne düşünüyorum biliyor musun?” dedi. “Benim atlarda hiç hayır kalmadı. Babamı vaktinden önce yolcu eden, hep bu atlar... Hava biraz bulandı mı çekiyorum ahıra. Bizim yaylının da Temel Reis’in motorundan geri kalır yanı yok. Kasım dedi mi istop! Yollar bozuk, ne yapsın atlar diyeceksin. Para böyle havalarda kazanılır aslına bakarsan, hiç-

bir arabacı yola gitmeye cesaret edemez, sen gidersin. Yol bozuk, hava da bozuk oldu mu adam başına beş kâğıt mı alıyorsun, on istersin. Gelgelelim beygirlerde iş kalmadı. Hele Pamuk'un bir ayağı çukurda. Kuyruğunu sallamaya mecali yok!" Sabırsızlanan Ahmet:

"Yani..." dedi. "Ne yapmak istiyorsun?"

"Ne mi istiyorum... Alaplı yolunda bir açma sahibi olmak... Fındıkta çok iş var. Şimdiden başlarsak beş altı yıl sonra alırız ürününü."

"Doğru söylüyorsun ya... Biz gün kazanıp, gün yemeye alışmışız. Beş altı yıl sonrası için nasıl girişiriz işe..."

"Sen öyle düşünmekte haklısın. Çoluğun çocuğun yok."

"Canım bugün yok amma, bir gün olacak..."

"Uzun lafın kisası sen var mısın benimle açma işine?"

"Çok zahmetli iş be Hamit."

"Ben bilirim, bu işe senin burnunu sokturmasını. Durdu Teyze'nin kulağını bir büktüm mü..."

"Aman anama açma sakın! Başımın etini yer sonra."

"Ben kaç gündür bunu düşünüyorum. Darılma ya, ben anana açmasam, bizim Şerife açacak. Birlikte gidip gelirler açmaya!"

"Eğer anama mutlaka açacaksan, benimle anlaş da, anamın yanında bir haysiyetim olsun. Askerliği yaptık, bitirdik, ona bakarsan hâlâ ben, mahallede çelikçomak oynayan sümüklünün biriyim."

"Sen bu işe he de de kurtul mahalle çocuğu olmaktan. Ben yerini bile işaretledim kafamda, açmaların."

"Uzak mı?"

"Pek yakın sayılmaz. Biz, girişelim mi girişmeyelim mi derken, millet çoktan fındıklık sahibi oldu çıktı. Yakınlarda

açma kalmadı. Fındığını toplamaya başlayan bile var, komşulardan. Bizimki Polatlı yolunda... Töngelli'nin oralarda..."

"Denizden uzak mı?"

"Çok değil!"

"Yani sandalla gidip gelebilir miyiz, diye sordum."

"Bakıyorum kafanı işletmeye başladın."

"Bu yaz bi sandalım olacak da..."

"Buradan sandalla da gidilir. Hele başlayalım işe..."

"Güzel havalarda bırakırım değirmeni Nuri'ye... Atlarım sandala... Yapışırım küreklere..."

"Söylediklerim bir kulağından giriyor, bir kulağından çıkıyor. Aklın hep denizde, sandalda, kürekte... Ben karaya bağlanalım artık diye uğraşıyorum. Sen atlıyorsun sandala! Düşün bi kere... Mayıs geldi de fındıklar yemyeşil yapraklanmaya başladı mı... Yumruk yumruk torallar..."

"Uzun etme, gidiyoruz! Söyle ne zaman başlıyoruz?"

"Aslını ararsan, geciktirdik işi. İlk yazdan başlasaydık işe, dikedik kış sonu fideleri. Ama işe sıkı sarılırsak gene dikeriz martın sonuna doğru. Söyle, sen var mısın?"

"Hele şu karayel körelsin, açılsın havalar... Daha pastırma yazları var önümüzde."

"Önümüzdekine bakma sen... Hemen başlıyor muyuz!"

"Başlıyoruz! Gel beni al değirmenden!"

"Olmadı! Sen geleceksin beni almaya. Çoluğu çocuğu toplayıp düşeriz Alaplı yoluna. Durdu Teyze de gelir. Söz mü?"

"Söz!"

"Ne sözü?"

"Erkek sözü!"

"Sözü biz erkekler verelim de, işi karılara yıkarız. Cuma sabah gel al bizi evden. Söylerim yarın akşam anana."

“Ona söyledin mi tamamdır. Huriye Teyze de takılacak demektir peşimize.”

“Ha şu Huriye Teyze... Güllü’nün anası...”

Anlamli anlamli güldü:

“Durdu Teyze bilir işini!” dedi. “Neyse cumaya bekliyorum, gün ağarmadan!”

Burnunu ocaktan yana çevirip kokladı Ahmet:

“Hey mübarek!” dedi. “Ne oldu ya! Mis gibi!” Hamit’in gözü genç adamdaydı:

“Sen bu garibi uyuyor diyorsun haaa?”

“Soluk alıp vermiyor mu yoksa?”

İkisi de eğilip dinlediler. Hamit:

“Rahat bi uyku soluması...” dedi.

“Dürt de uyandır! Uyansın ki çorba içip yeniden uyuşsun! Kimbilir kaç gündür gırtlğından bir kaşık çorba geçmemiştir.”

“En azdan yirmi dört saat!”

“Uyandıralım!”

Ocağı doğru uzanan ayaklarım sarsmaya başladı: “Heey hemşeri!”

“Hişşt!”

“Bak arkadaş!”

“Uyanacağı yok! Biz yiyelim önce, ona ayırırız.” Nuri, kaşığını almış bekliyordu. Ağabeyi:

“Otur şuraya!” dedi. “Ayak altında dolaşma!”

Tencerenin kapağına alabileceği kadar çorba boşalttı, koydu bir kenara. Taze ekmekten iri bir parça kopardı, doğradı tencereye. O doğradıkça, Hamit kaşığıyla batırıyordu. İlk kaşığı ağzına getiren Ahmet oldu. Dilini ağzının içinde gezdirdikten sonra: “Eh!” dedi. “Anam da olsa bu kadar pişi-

rirdi!" Değirmene her zaman için buğday gelmezdi. Mısırdı buralarda bulunan. Buğday geldi mi, öğütme payı olarak ölçeği tepeleme doldurmak pek haksızlık sayılmazdı.

Üç kaşık, birbiriyle çatışmadan dalıp çıkıyordu tencereye. Peşinden bir şapırtıdır gidiyordu. Ahmet:

"Meryemana buğdayı!" dedi. "Temiz un veriyor!"

Hamit, lokmasını yutup yenisi için kaşığını doldururken sordu:

"Kim yiyor buralarda Meryemana buğdayını?" dedi. "Kim yiyor diye de soruyorsun!"

"Hacı Dursun olmasın?"

"Başka kim yiyebilir ki..."

"Öyle ya!" dedi Hamit. "Ben yiyecek değilim ya! Fındık fabrikası tıkr tıkr çalışıyor bütün gün..."

"Bir haftadır çalışmıyor!"

"Neden?"

"Müslim'i de kaçırmış sonunda, Ayı Müslim'i! Haber salmış bana, Hacı Dursun."

"Ne haberi?"

"Bıraksın değirmeni de, fabrikaya gelsin demiş."

"Sen ne dedin?"

"Ben bu canı yolda bulmadım dedim."

"İyi demişsin. Ayı Müslim bi ayda tazıya döndü. Günde on dört saat! Yapamazsın sen. Bilek ister o makinenin kolunu çevirmeye!"

Değirmenci Ahmet kızmıştı. Kolunu ileri doğru uzattı, Hamit'in burnuna doğru. Pazusunu şişirip gösterdi: "Bilek de var bende, kol da var. İş bileğinde, pazusunda değil. Herifte insaf yok be! Eline güçlü kuvvetli biri geçti mi canını çıkarıyor, bütün gün. Verdiği para, çalışanın boğazına yet-

miyor. Ben, alışmışım başıma buyruk yaşamaya. Bir yanımdere, bir yanımdeniz.”

Hamit tencerenin dibinde kalan son lokmaya kaşığı uzatırken caydı. Kaşık elinde bekleyen Nuri'ye itti tencereyi: “Haydi delikanlı!” dedi. “Sıyr şunun dibini!”

Önüne ciğer atılmış kedi yavrusu gibi tencereyi kucağına çekişine baktı. “Babalığın ne demek olduğunu bilmezsin sen!” dedi. “Üç tane var benim, bunun gibi evde. Kendime güvene- bilsem, çocuklarımla yüzü suyuna, o fabrikaya bile girerdim. Gelgelelim kaldıramam bu işi ben.”

Birden kalktı ayağa. Beline sardığı çuvalı bir biçime koydu. Omzuna attığı çuvala iyice sarılarak, “Hep böyle olur,” dedi. “Yemekten sonra bir üşüme gelir!”

Ocak başındaki ıslak giysilerini aldı, çıra gibi yanan çam kütüğünün alevlerine değin uzattı: “Bunların kolay kolay kuruyacağı yok. Oysa ben şu iki çuval mısırı bırakıp gidecektim hemen karakola. Yarın sabah alacaktım eşekle gelip de... Şimdi...”

“Sana bir şey diyeyim mi ben... Anca üç gün sonra alabilirsin... Hacı Dursun'un buğdaylarını öğütmeden kimsenin ununu öğütemem!”

“Etme gözünü seveyim! Evde bir avuç un yok!” Değirmenci Ahmet güldü:

“İş bir avuç una kaldıysa kolay!” dedi. “Bizim un çuvalının ağzı açık duruyor. Üç günlük ununu alıp gidersin!”

Hamit'in gözleri sulandı:

“Sağ ol!” dedi. “İş kalıyor, şu urbaların kurumasına!” Değirmenin kapısına doğru yürüdü:

“Biz doyduk ya doymasına... Allah'a şükür sıra geldi bizim Okumuş'a!”

Kapıyı iki eliyle itince suratında bir şamar gibi patladı kara-

yel. Başına geçirdiği çuval eskisi, karayelle birlikte değirmenin duvarına çarpmıştı: “Vay anasını be!” dedi. “Uçuruyor adamı!”

Göz açıp kapayana kadar belinden yukarısı çırılçıplak kalıvermişti. Kaç saattir midesi kazınan Okumuş, umutla başını çevirmek istedi sahibine, çeviremedi. Direğe iki üç kez ipi dolanınca başı kalkmıştı havaya.

“Adın Okumuş da olsa, alt yanı eşeksin işte!” dedi. “Bas geri!”

Okumuş, kışının üstüne inen şaplaktan, durumu anlamakta gecikmedi. Arka ayaklarını yerinde sayar gibi oynattı.

Hamit çuvalına sıkı sıkı sarındı. Okumuş’un yularını çözüp başını kurtardı. Semerinin çengeline takılı yem torbasını aldı, boynuna geçirdi. Çenesi tutkuyla işlemeye başlamıştı, değirmen taşı gibi...

Erken bastırmıştı akşam. Patlayan dalgaların köpükleri geniş bir dantel halinde uzayıp gidiyordu kıyıda. Girit vapurunun, suların altından başını gösteren leşi seçilmez olmuştu. Derenin ağzı, dalgaların yığıldığı kumlarla kapanmak üzereydi. Kapandı mı geniş bir alan sular altında kalacaktı.

Hamit, torbanın dibindeki arpayı yokladı üstünden. Bu kadarı yeterdi ona. Yağmur bindirdi mi kalması gerekirdi değirmende. Alacağı unu alsa da dönseydi, hava kararmadan. Sıyırdı Okumuş’un boynundan yem torbasını. Belliydi, doymamıştı. Gene de bir yakınması yoktu durumdan. Onu açlıktan çok, bu karayel tedirgin ediyordu. Sağ kulağının deliğinden ciğerine kadar işliyor gibiydi. Bağlandığı direğin dolayında dönüp durması bu yüzdendi. Ama bunu kim anlayacak, nasıl anlatacaktı. Şu Hamit dedikleri adam, yularını çözse de değirmenin rüzgâr tutmayan bir yerine bağlasaydı. Nerede onda bu anlayış!

Çuvalına iyice sarınarak girdi içeri:

“Donuyorum!” dedi. “Bu gece kar yağmazsa çok iyi!”

Hiç belli olmazdı bu karayel. Bildir, ilk kar, gene böyle bir karayelle gelmişti Melenagzi’ndan doğru. Nuri çuval ağzı açıyor, ağabeyi ağaçtan oyma bir faraşla, öğütölmüş unları koyuyordu içine. İnceden bir un kokusu tutmuştu ortalığı. Taşların uğultusundan, söylediklerini duyuramamıştı. Hamit’in dikildiğini görünce kaldırdı başını, Değirmenci Ahmet: “Mis gibi un!” dedi. “Şu taşları elim değip de bir dişleyebilseydim, kına gibi un olurdu.”

Sonra getirdi gerisini: “Hacı Dursun’un fırlaması yiyecek değil mi, bunun ekmeğini? Domuz gibi saldıracak fabrikadaki kızlara peşinden de, namussuz!”

“Ne yaparsın, fabrika da onun kızlar da...” dedi Hamit.

“Geçen gün Tekkol’un kahvesinde indirmiş camları. Geç geldi diye kahvesi.”

“Kim, Şemsi mi indirmiş, adamları mı?” diye sordu Hamit.

“Canım ha Şemsi indirmiş ha adamları! Kâzım’ın Zeynel’le Reşide’nin Hüsnü... İki de bir işarete bakıyor Şemsi’nin.”

“Eee sonra?” diye sordu Hamit.

“Sonrası, gitmişler karakola; İsmet Çavuş birer kahve ısmarlamış onlara! Geçenlerde belediyenin adamları... Şu fabrikadan atılan fındık kabukları dereyi dolduruyor, bir daha atmayın, diyecek olmuşlar... Toplamış kafadarlarını, dediğine diyeceğine pişman etmiş belediyenin memurlarını.”

“Ahmet be! Ben bütün gün mahalledeyim de duymuyorum bu dedikoduları... Sen nerden duyuyorsun? Gece gündüz burdasın da?”

“Ben mi?” dedi Ahmet. “Kimden duyacağım, gelen giden! Herkes mısır getirmez ki öğütmeye... Kimisi de mısırla birlikte laf da getirir.”

“Doğru demek, senin için söylenenler... Bunlar hep dul karı dedikoduları...”

Kuşkulu kuşkulu baktı Hamit’in yüzüne:

“Neye kocakarı değil de, dul karı?”

“Öyle işte! Bilirsin sen!”

“Benim bildiğim, canı sıkılan, arkasına bir çuval mısır saran soluğu burda alıyor.”

Bunları söyleyen kendisi değilmiş gibi:

“Kızarma öyle!” dedi Hamit. “Genç adamsın, elbet gelecekler seni görmeye.”

“Hepsi boş! Bütün mesele çoluk çocuk sahibi olabilmekte.”

“Sen mi söylüyorsun bunları?”

“Yakıştıramadın mı?”

“Kız istedin de vermediler mi yoksa?”

Değirmenci Ahmet kendisi de farkında olmadan bir sigara yakmıştı, ocağın ateşinden. Birkaç soluk çekti arka arkaya:

“Doğru söylüyorsun!” dedi. “Daha kimseden bir şey istemiş değilim. Neden mi istemedim, istemeye yüzüm yok da ondan. Neyime güvenip de isteyeyim. Şu kuru değirmene mi?”

“Neden değirmene güvenecekmışsin, kendine güven!”

“Hele zamanı var daha... Kız da bencileyin, tarla taban sahibi değil ki alıp kaçınsınlar. Yaşı da pek büyük sayılmaz, hele büyüyedursun!”

Nuri, koşup gelmiş, ağabeyini dürtüyordu:

“Hişt abi! Gözlerini açmış bakıyor, hele bak!” Değirmenci Ahmet, ağzını sıkı sıkı bağladığı çuvalın üstünden

atladı. Bir solukta vardı ocağın başına. Genç adam gözlerini, alev alev yanan kütüğe dikmiş, bakıyordu.

“Uyandın mı kardeş!” diye eğildi, gözbebeklerine doğru. Bakışları canlıydı çünkü. Dudakları zorlukla kıpırdadı. Ses şeridi kopuk filmler gibi... Diz çöküp yapıştı bir eline. Bu el, artık eskisi gibi cansız değildi, sıcaktı. Yaşıyordu:

“Haydi kardeş!” dedi Ahmet. “Yırttın kefeni! Geçmiş olsun!”

Hiçbir şey anlamadan bakıyordu Ahmet’in gözlerinin içine. Duyulur duyulmaz mırıldandı.

“Ne? Ne dedin?” diye sordu Ahmet.

“Mehmet... Reiz...”

“Mehmet Reiz mi? Daha gelmedi... Gelir yakında... Nasılsın?”

“Soğuk...”

“Üşüyorsun haaa? Hele dur, üstüne daha bir şeyler örtelim.”

“Kâşif?”

“Kâşif mi? Haaa... Anladım. O da gelecek... Burda yok... Karnın aç mı?”

“Burası değirmen...”

“Değirmen...”

Taşların uğultusunu dinliyordu. Demek bu uğultu taşların uğultusuydu, karayelin değildi. Yüzündeki karaltı dağılır gibi olmuştu. Rüzgâr da dalgalar da dışarda kalmıştı demek...

“Su!”

Hamit’in testiden doldurduğu maşrapayı aldı Ahmet. Tencerede duran kirli kaşıklardan birini yıkadı, üstünkörü... Su verdi ağzına bu kaşıkla... Bu çaba, susuzluğunu gidermekten çok, tuzdan yanan gırtlığını temizlemek içindi. Hamit:

“Versek mi çorbasını?” diye sordu.

“Yıka şu tencereyi ilk önce! Git, arkta kaşıkları da yıka! Boşalt kapaktaki çorbayı içine! Isıt! Sıcak çorba başkadır. Direk olur insanın içine.”

Kaptı tencereyi, içindeki kaşıklarla birlikte, koştı dışarı. Kille yıkayıp gelmişti çok geçmeden. Kapaktaki çorbayı boca etti içine. Harıl harıl yanan kütükten dökülen kıpkızıl korların üstüne oturttu.

Değirmenci Ahmet, çorbanın ısınmasını bekliyordu ayakta. Üzeri kabarcıktan yakaladı bir kıyısından. Genç adamın başucuna diz çöktü. İlk kaşığı uzattı dudaklarına. Aç bir ağız, belirli belirsiz bir istekle çekti kaşığın içindekini. Bir kaşık, bir kaşık daha... Tencere yarılanmadan kilitleniverdi birden dudaklar. Genç adam, uyuyuvermişti. Çam kütüğü çatırtılarla yanıyor, çöken karanlığı bir ucundan tutuşturuyordu sanki... Değirmene bu vakitsiz dolan geceyi bıçak gibi bölen bir şimşek çaktı. Peşinden, dönen taşları susturan gök gürültüsü... Çatıyı bütün gücüyle kırbaçlayan bir yağmur boşandı. Hamit, bu yağışın altında ıslanıyormuş gibi fırladı yerinden: “Okumuş!” dedi. “Benim Okumuş ıslanıyor dışarda!”

Omuzlarına attığı çuvalı tepesinden geçirip açtı kapıyı. Yuları becerikli parmaklarıyla çözdü, yapıştı ucundan. Sol yanıla kapıyı omuzlayıp açtı. Aralanan kapıdan hızla çekti eşeğini. Yağmur kuyruğunun ucundan akıyordu yürürken.

Değirmenci Ahmet, suyunu çeksin diye ocağın kenarına dayadığı kütüklerden birini daha sürdü alevlerin içine.

“Kar soğuğu bu, anlarım ben... Adamın ciğerlerine işliyor.”

“Kaldık mı dersin, burda?”

“Urbalarımızı kurutalım, şu ocak yanarken! Gel ulan Nuri, tut şunları ateşe!”

Nuri ocağın bir yanına atılmış kirli çamaşırları, alevlere göstere göstere kurutmaya koyulmuştu. Hamit, palto yerine kullandığı kalın ceketini aldı eline. Onu bir kurutabilse geceyi geçirmek biraz daha kolaylaşmış olacaktı.

“Bir ip!” dedi. “Ocağın önüne bir ip gerelim!”

Mısır çuvallarını, eşeğin semerine sardığı ipi istedi Ahmet’ten. Ocağın karşılıklı iki duvarına bağladıkları ipe çamaşırları astılar. Urbaları da ellerinde kurutuyorlardı. Bir an önce kurusun diye alevlerin içine sokup çıkarıyorlardı. Burun delikleri yol yol kararmıştı isten.

Yağmurun yönü gece yarısına doğru karayelden tam yıldıza döndü. Bacanın bu yöne karşı savunması zayıf olsa gerekti. Serpintiler karartıvermişti alevleri. Tehlikeyi önceden kestiren Ahmet kurtarabildiği korları ocağın önüne doğru çekmişti.

“Kötü!” diyordu. “İşte bu çok kötü! Üşüteceğiz konduğumuz!”

Sacayağını koydu korların üstüne.

“Bir çorba olsun pişirelim sıcak sıcak! İçimiz ııınsın!”

Nuri’yi çuvalların arasına yatırmışlardı. Kalınca bir çuvala da örtmüşlerdi üzerini. Değirmenin soğuduğunu kemiklerinde sezinleyen Nuri sızlanmaya başlamıştı:

“Donuyorum ben! Bir çuval daha örtün üzerime!”

Çarklarda kırılan sular, değirmenin havasına iliklere kadar işleyen bir nemlilik katıyor, hele suyun şarılıtları daha da üşütüyordu içerdekileri. Bu sesler dinse, soğuk belki daha az dondurucu olacaktı.

Sabaha doğru çarklar birden duruvermişti. Taşların uğultusuna alışan kulaklar için dayanılmaz bir eksiklikti bu. Ne olmuştu? Hamit, adlandıramadığı bu tehlikenin içinde boğulur gibi:

“Ne oluyor?” diye kalktı ayağa.

“Ne olacak!” dedi Ahmet. “Su, kaçak yapmıştır olsa olsa!”

“Ne kaçağı?”

“Ark yıkılmıştır! Akşamdan beri yağmur yağarsa ne olur başka!”

“Kaldı benim mısırlar!”

“Alıp kazmayı küreği çıkacağız!”

Okumuş bile, duran taşların birden bastıran suskunluğu içinde tedirgin, dolanıp duruyordu.

Ahmet, kerevetin altından çektiği kazma kürekle bekliyordu kapının önünde: “Çıkıyorum ben!” dedi.

İstemeye istemeye doğruldu Hamit:

“Geleyim mi?” diye sordu.

“İyi olur! Çabuk biter işimiz. Nuriii! Sen bu yatanı bekleyeceksin, başucunda. Bir şey oldu mu haber ver bize!”

Hamit, üstündeki çuvalları bir urba gibi biçime sokup iple bağlamıştı şurasından burasından.

“Hazırım ben de!” dedi. “Çıkalım!”

Kapıyı açmak bile kolay olmamıştı. Rüzgâr top gibi patlamıştı içerde. Haznedeki unları havaya savurmuştu. Denize dalıp çıkmış gibi ıslanmışlardı daha ilk adımda. Ağır bir karanlık vardı.

“Vay anasını!” dedi Hamit. “Ne yağmur be!”

Ark boyunca yürüyorlardı. Fundalığa girince rüzgâr kırılmıştı biraz. Ayağına takılan iri taşları kucaklıyordu Ahmet. Bir ara vıcık vıcık suların içine girdiklerini anlayınca:

“Geldik!” dedi. “Nah şurdan kaçak yapıyor işte!” Yağmurlardan yükselen sular, kolayca devirmiş olacaktı arkın bir yanını. Kucağındaki taşları yerleştirdi el yordamıyla. Hamit’in kazdığı toprağı, kürek kürek atıyordu bu taşların üstüne.

“Büsbütün de tıkamak olmayacak!” dedi. “Sular çok ka-
barık... Fazlası akıp gitsin üzerinden.”

Kaçak yapan yeri tıkamışlardı. Değirmene doğru ark bo-
yunca yürüyorlardı. Ufak savaklar açarak suyun düzeyini
ayarlıyorlardı. Gereken yerleri de besliyorlardı toprak atarak.

İliklerine kadar ıslanmışlardı. Çalıştıkları için kızışmıştı
vücutları. Üşümüyorlardı bu yüzden.

Hamit kulak verdi karanlığa: Su çoktan varmıştı çark-
lara. Değirmen ölüm suskunluğundan kurtulmuştu. Unut-
muşlardı yorgunluklarını.

Ahmet, “Tut elimden!” dedi. “Açalım adımlarımızı!”

Suluk soluğa girdiler değirmene. Nuri ayakta karşıladı
gelenleri.

“Oturuyor!” dedi. “O adam var ya hani, aha oturuyor!”

“Konuştu mu? Bir şey dedi mi sana?”

“Hiç bi şey demedi. Korktum!”

Kazmayı küreği bir yana fırlatıp ocak başına doğru yü-
rüdüler. Gerçekten de genç adam doğrulmuş, oturuyordu.

Değirmenci Ahmet, “Merhaba!” diye sokuldu yanına.
Bir karşılık alamayınca:

“Nasılsın?” diye sordu.

Bakıyordu, anlamsız gözlerle.

Hamit: “Bizde de kılık kıyafet yok ki...” dedi. “Hiçbir şey
anlamadı zavallı gelişimizden.”

“Doğru...” dedi Ahmet. “Sen şu üstündeki çuvalları de-
ğiştir. Haydi Nuri, getir uyurken örttüklerini de, ver Hamit
Ağabeyine!”

Çömeldi genç adamın başucuna, okşar gibi bir sesle,
“Arkı bir yağmur yıktı da...” dedi. “Değirmenin arkını...
Gittik arkadaşla, açtık suyu.”

Dudakları kıpırdadı: “Değirmen... Değirmen...” diyordu.

“Evet!” dedi Ahmet. “Değirmen!”

“Mehmet Reiz?”

“Bilmiyoruz. Belki de Liman Dairesi’ndedir.”

“Kâşif?”

“O da yanında olacak... Yağmur çok yağıyor dışarda. Hele sabah olsun! Eh, nerdeyse ağaracak ortalık! Sabah ola hayrola!”

“Sakın... Denizde...”

“Yok kardeş... Öyle kötü şeyler düşünme! Onlar da çıkmışlardır. Bir kıyıya.”

“Zor!” dedi. “Çok zor!”

Bir süre hiç kimse çenesini açacak gücü bulamadı kendinde. Genç adam bir şey anımsamış gibi:

“Miço!” dedi. “Miço Süleyman?”

Motorcuların en küçüğü olacaktı Miço Süleyman. Soruyu geçiştirmek isteyen Ahmet: “Sıcak bir çorba... Ha?”

“Miço?”

“Çorba... Un çorbası... Katkısız buğday unundan...”

“Hı...”

Hamit kuru çuvallarla üzerindeki yaşları değiştirip gelmişti. Genç adam, değirmenin el kadar camından giren ilk ışıklarla gördüğü bu acayip kılıklı kişiye bir anlam vermeye çalışıyordu.

Hamit:

“Tuhafına gitti, değil mi?” dedi.

Gözlerini kırpmadan bakıyordu.

“Hadi Ahmet!” dedi. “Ne giyeceksen giy! Sen de değiştir üstünü. Ben veririm onun çorbasını! Bak, sular paçalarından akıyor!”

“Doğru!” dedi Ahmet. “Üşümeye başladım! Sen şu çorbaya bir bakıver.”

Kütükler, bacadan sızan sularla sönmüştü. Ocağın kenarına çektikleri korların üzerinde duran tencereden buğular çıkıyordu.

Hamit, üstündeki tahta kaşığı aldı eline, açtı kapağını. Daldırdığı kaşığı dudağına getirdi. Tadı tuzu iyiydi ya, henüz pişmemişti. Hamur hamur kokuyordu. Ama pişmesini kim bekleyecekti. Tencerenin kapağına beş on kaşık çorba koydu:

“Haydi aslanım!” dedi. “Al şu kaşığı eline. Bakalım yiyecek misin, dökmeden?”

Tutuşturdu kaşığı:

“Bir dene bakalım! Önce adını söyle de tanışalım!”

“Recep...”

“Benim adım da Hamit! Bu arkadaş da, Değirmenci Ahmet... Askerliği bahriyede yaptık... Biz de senin kadar denizci sayılırız. Bu da Nuri, Ahmet’in kardeşi... Ben askerlikten sonra bir yıl motorlarda çalıştım. İki kere arka arkaya fırtınaya tutulunca denizden yıldız gözümdü. Şimdilik arabacılık yapıyorum. Gene de belli olmaz. Nasıl olmuş çorba, biraz hamursu değil mi?”

İlk kaşığı büyük bir çabayla ağzına götüren Recep:

“İyi!” dedi. “Sağ olun!”

Hamit, tencerenin kapağını iki eliyle sıkı sıkı tutuyor, Recep’in kaşığına uydurarak indirip kaldırıyordu. Bir iki kaşık aldıktan sonra sağ eli yanına düşüverdi.

Hamit:

“Yoruldu herhal!” dedi. “Hele sen ver şu kaşığı bana!”

Güçsüzlüğü yüzüne vurulmuş gibi gelmişti ona:

“Olmaz!” dedi. “Yerim ben, kendim!”

“Öyleyse bir gayret daha! Sıcak sıcak...”

Tencere kapağını biraz daha kaldırdı. Yanına düşen kolu kalktı Recep'in. Bir iki kaşık çorba daha aldı kapaktan. Alnında boncuk boncuk ter damlaları dizilmeye başlamıştı. Bir haftalık sakalının dipleri nemli nemli olmuştu. Hoşuna gitmişe benziyordu un çorbası. “Güzel!” dedi. “Elinize sağlık!”

Ahmet, hırpani bir kılıkta çıkmıştı ortaya.

“Afiyet olsun kardeş!” dedi. “Değirmenci çorbası hoşuna gitti haaa...”

Bir iki kaşık daha aldıktan sonra sildi elinin içiyle ağzını.

“Liman uzak mı buraya?” diye sordu.

“Eh... Uzakça...” dedi Ahmet.

“Sorsaydınız arkadaşları limandan...”

“Sorarız... Yağmur çok yağıyor. Çıkılacak gibi değil dışarı.”

Bir süre düşündü Recep.

“Demek siz çıkardınız beni denizden, öyle mi?” dedi.

“Öyle oldu...” dedi Ahmet. “Hamit, değirmene gelirken görmüş seni.”

“Nerde görmüş?”

“Kıyıda. Değirmenağzı'nda.”

“Demek bulmuşum kıyıyı...”

Hamit: “Bulmuşsun!” dedi. “Dalgalardan kurtulup da çıkamıyordun kuma. Ben Kokurdan'dan inerken gördüm. Eşeği bırakıp koştum hemen.”

“Hiç hatırlamıyorum. Ne zaman oldu bu?”

“Dün öğleüzeri...”

“Tam yirmi dört saat kalmışım denizde.. İstop etmişti makine. Ne yaptıksa çalıştıramadık. Bir karayel ki sorma. Uçan kuşu kapıyor dalgalar. Sular bordamızdan giriyordu. Kurşun gibi de yüklüydü motor haaa! Bir dalga aldı, götürdü

beni... Sular çivi gibi... Göz gözü görmüyor, sulusepkenden.”

Elindeki kaşığı uzattı Ahmet’e. Hamit, tuttuğu tencere kapağını ocak başına bıraktı.

Ortalık ağarmış olacaktı, dışarda. Kalın bir un perdesiyle sıvanmış camdan sızabilen ışıklar, ancak bastıkları yeri görmeye yarıyordu. Değirmenci Ahmet, camdaki un perdesini elinin tersiyle silip baktı dışarı. Yağmur kesilmiş, bulutlar yükselmişti. Kıyıyı çeviren köpükler, göz alabildiğine uzayıp gidiyordu. Kumsalı yarıp geçen dere, ağız vermeden geniş bir göl oluşturunuyordu. Çağıltısı duyulmaz olmuştu akıntısının.

“Kötü! Çok kötü!” diye söylendi.

“Nedir kötü olan?” diye sordu Hamit.

“Derenin ağzı kapanmış bu gece.”

“Ne olurmuş kapandıysa?”

“N’olacak, akşama varmaz, değirmen suların altında kalır.”

“Nasıl olur bu?”

“Yağan yağmurların selleri bile tepelerden inmedi daha! Bir de onlar inerse!”

“Demek seller inmeden varıp ağzını açmalı, derenin!”

Ahmet, kazmayı küreği kapmış, kapının önüne çıkmıştı.

Hamit yavaştan alıyordu. “Ben gelmesem nasıl olur?” dedi.

“Çık dışarı!” diye bağırdı Ahmet. “Kaç kişinin mısırı, buğdayı var içerde! Bir su bastı mı, ne değirmenden hayır kalır ne undan. Nuri, haydi sen de dışarı! İninde boğulan tilkiler gibi gebereceğiz!”

Hamit, camdan ağaran gökyüzüne doğru bakıyordu.

“Yağmur kesilmişken gitmeliyim ben!” dedi. “Soğuk iliklerime işledi bütün gece...”

“Bir yere gidemezsin derenin ağzı açılmadan! Yürü hadi!”

Nuri, nemli pantolonunu almış eline, kuruyup kurumadığına bakıyordu.

“Peki!” dedi Hamit. “Geliyorum! Hele neyim varsa giyeyim de!”

İpteki urbalarını çekti aldı. Bütün gece ocak başında asılı olduğu halde kurumamışlardı. Islak ıslak giyemezdi bunları. Yağmur kesildiğine göre yakabilirdi artık ocağı.

“Sen git!” dedi. “Geliyorum ben. Hele şu ateşi yakayım!”

Tencerenin altından, sönmek üzere olan korları çekti ocağın ortasına. Eğilip üflemeğe başladı. Vakitsiz kararan bu kömür parçaları hemen kızarıp yanınca kuru birkaç dal attı üzerine. Kütükler tam tutuşmuştu ki kapıdan bir kadın sesi duyuldu: “Ahmet!”

Birden doğruldu Hamit. Ahmet’in annesi Durdu Kadın’la göz göze geldi.

“Sen misin Durdu Teyze!” dedi.

“Nerde Ahmet?”

“Çıktılar Nuri’yle! Derenin ağzı tıkanmış da...”

“Sen ne demeye duruyordun? Biz duyduk da taaa mahallelden geldik! Yürü gidelim. Kim o, çuvalların altında yatan?”

“Bir motorcu! Anlatırım!”

Kadın Hamit’in üstüne başına bakıyordu şaşkın şaşkın:

“Bu ne kıyafet, Hamit, evladım! Hele giy üstünü, çabuk!”

Okumuş, bağlı olduğu yerde huysuzlanıp duruyordu. Herhalde ayak sesleri duymuş olacaktı dışarda.

“Kim var kapıda?” dedi Hamit.

“Kimi buldumsa getirdim komşulardan. Geçen sefer de kapanmıştı derenin ağzı da, değirmenin ne çarkı kalmıştı, ne bendi. Çuvallar dolu dolu gitmişti sele... Duyar duymaz hemen yola düştük.”

Başını çevirip bakınca tanıdı kapıdakileri. Huriye Ab-la'ydı, Sadık Reis'in karısı... Yanında da Bingöl'lerin dulu Raife... Çapaları kürekleri de yanlarındaydı.

"Siz gidekoyun!" dedi. "Geliyorum ben de!"

"Olur..." dedi Durdu Kadın. "Çok eğlenme sakın!"

Çıktı gitti, açık kapıdan. Fundaların arasından geçip yo-kuş aşağı iniyorlardı, kürekleri çapaları omuzlarında... Raife kıvrak adımlarla önden yürüyordu. En yeni şalvarını giymiş-ti, düğüne gider gibi... Şalvarının ağı adım attıkça dalgalanı-yor, yürüyüşüne daha bir kıvraklık katıyordu. Yaman kadındı Raife! Genç yaşında Konakbayırı'na gömmüştü Bingöl'lerin oğlunu. Verem merem bahaneydi. "Bakalım!" dedi. "Nasıl yakasını kurtaracak bizim Ahmet bu kısraktan!"

Islak urbalarını, kütüklerin alevlerine sokup sokup çıkı-rıyor, kuruması için acele ediyordu. Direk direk dumanlar yükseliyordu elindekilerden.

Bir ara Hamit'e tebelleş olmuştu bu kadın. Onu geçen güz Düzce'ye götürmek için arabasına almıştı. Daha başka kadınlar da vardı arabada. Hava gene böyle soğuktu. Üzer-lerine çektikleri battaniyenin altından onun bacaklarını okşamıştı da hiç orali olmamıştı. Dönüşlerinde kimse yok-tu arabada, Raife'nin altı yaşındaki çocuğundan başka. Çok ateşli kadındı doğrusu!

Eliyle yokladı urbalarının şurasını burasını. Eh, bu kadar kururdu bu. Tam belinden çuvalı sıyrıp elindekini ayağına geçirirken göz göze geldi Recep'le.

"Uyandın mı kardeş!" dedi. "İş çıktı gene bize!" Alevle-rin yankısı yüzüne vuruyordu Recep'in.

"Şimdi de derenin ağzı tıkanı, açmaya gidiyoruz. Bu Karadeniz böyle işte. Üstündekilerle başka türlü uğraşır,

kıyıdaakilerle başka türlü. Derenin ağzını tıkamış dalgaların yığıdığı kumlarla... Derenin ağzı tıkanırsa ne olur? Sular birikir birikir göl olur. Göl de büyür büyür, Ahmet'in değirmenini yutar. Kadınlar duymuş da inmiş mahalleden, biz uyuyoruz.”

Söylediklerini anlamışa benziyordu Recep, laf karıştırmadan akıllı akıllı dinliyordu.

“Sakın aklına bir şey gelmesin. Sözde değirmene un öğütmeye geldik. Uyku gözlerimden akıyor. Eğnime giyecek kuru urbam kalmadı. Gece ark yıkıldı, gündüz dere tılandı. Değirmenci misin diyeceksin, ne yaparsın... Arabanın atları ahırda beni bekler, ben kalkıp giderim derenin ağzını açmaya.”

Nesi varsa giymişti üst üste:

“Buz gibi dokunuyor gömleğim sırtıma...” dedi. “Üşütüp yataklara düşmezsem çok iyi! Neyse, küreğin sapına bir yapışırsam, kızışırim hemen. Hoşça kal, Recep kardeş! Seni yalnız bırakıyoruz ya, bakma kusura! Gider gitmez Nuri'yi yollarım. Tencerede çorba var, ısıtır da kor senin önüne! Çalarsın kaşığı!”

2

Pamuk önden gidiyordu, üstünde Adile Kadın... Başındaki yazmayı, çalılara takılmasın diye sıkı sıkı sarıp sarmalamış, iki ucunu boynuna düğümlemişti. Kocasının sağlığından beri binerdi ata. Hamit'in karısı Şerife yanında gidiyordu kaynanasının. Omzunda enli yüzlü bir Laz gülebisi... Arkadaki baklakırı beygire de Durdu Abla kurulmuştu. Uzun süredir ata binmediği hiç de belli değildi. Doğuştan Osmanlı'ydı Durdu Kadın. Yanında Huriş Kadın, Güllü'nün anası... Nöbetleşe biniyorlardı baklakıra...

Erkekler geride kalmışlardı. Arabacı Hamit'in oğlu Akif, eşekteydi. Geride kaldıkça sağrısına bir şaplak atıyordu babası: "Deeeh! Miskin cenabet!"

Bu çıkışma biraz da oğlunaydı, eşiği yürütemediği için. Eşeğin, binicisini iplemediği belliydi. Biçimine getirdikçe solmuş eğreltiler arasından koparacak bir şeyler arıyor, bulamayınca da huysuzlanıp kestane fişkınlarına uzanıyordu. Yerler vıcık vıcıktı çiyden. Sararmış otlar, uzun süre yağmur altında kalmış samanlar gibi küf kokuyorlardı. Hava da bulantı veren bir çürük kokusu vardı. Sabah rüzgârıyla dallarından dökülen son kestane kirpileri, bu güz sabahının ölü suskunluğunu bombalıyor gibiydiler.

Değirmenci Ahmet, daha lambalarını söndürmeyen bir vapur karaltısı gösterdi, Ereğli önlerinde:

“Hatırlıyor musun!” dedi. “Beş yıl önce biz de bu saatlerde girmiştik Ereğli’ye... Tezkere cebimizdeydi. Gece yarısı inecektik Akçakoca’ya.”

“Ne denizdi o! Boğaz’dan çıkar çıkmaz patlamıştı karayel, bomba gibi... Üç yıllık bahriye askeriydik sözüm ona. İçimiz, dışımıza çıkmıştı.”

“Kaptan Akçakoca’ya başını çevirip bakmamıştı bile. Ereğli’ye zor atmıştı kapağı.”

“Tığ teberdik Ereğli’ye indiğimizde... Ne yol vardı Akçakoca’ya indiğimizde, ne iz... Nasıl almıştık on saatlik yolu, altı saatte!”

Önden yürüyen karısına duyurmak için yükseltti sesini:

“Akif’i askerlikten önce evlendirmek mi? Allah yazdıysa bozsun. Askerliğini yapar, ondan sonra...”

Değirmenci güldü: “Benim gibi!”

“Yooo...” diye daha da yükseltti sesini Hamit. “Seninki de beceriksizlik... Ben ananın yerinde olsam, seni hemen everir, açmada işe yarayacak diri bir gelin alırdım yanıma!”

Huriye kadına duyurmak istemezmiş gibi alt perdeden ekledi: “Güllü gibi bir gelin... Tuttuğunu koparır soyundan.”

Önden gidenler, konuşmayı kesmişler, onları dinliyorlardı sinsi sinsi.

Ereğli’ye giren vapur, ışıklarını söndürmüştü. Ahmet lafın gidişini değiştirmek için: “Ne vapuru dersin bu?” diye sordu.

“Herhalde tanker değil. Şilep hiç değil... Akşamüstü Boğaz’dan çıkan bir yolcu vapuru... Dumlupınar gibi...”

“Gün oluyor, kendi kendime, ulan Ahmet, diyorum, çek git! Gir böyle bir vapura, çalış! Canına yandığımın, sevi-

yorum Akçakoca'yı. Fakir memleket, ama güzel memleket be! İlk yazın sonuna doğru, bir açılıp yeşermesi var. Denizin suyu bile yemyeşil oluyor bu aylarda... Dupduru bir yeşil... Avuç avuç içesi geliyor adamın.

"Hele şu açmaları açıp fındıkları bir dikelim. Kendi elimizle diktiğimiz fındıklar, yapraklanıp toral vermeye bir başlasın, aramazsın denizi bir daha... Çekip gitmek de gelmez aklına!"

"Deniz bu be! Sigara gibi, rakı gibi başka bi çeşit tiryakilik. Senin Recep var ya... Yattığı yerden ilk başını kaldırdığı gün, nerde benim gemici kâğıdım, dedi. Bu oldu ilk lafı... Ne yapacaksın gemici kâğıdını, diyecek oldum, ters ters baktı yüzüme de, karabatağı tut da kümeste besle bakalım, dedi, önüne istediğin kadar balık getir, taze taze... Yaşayabilir mi? Seviyorum denizi, var mı ötesi... Bakma değirmende yatıp kalktığıma, gözüm gönlüm hep denizde..."

Hamit sözünü kesti: "Nasıl?" dedi. "Dirildi mi biraz?"

"Dolaşıyor ayakta... Yediğini hak etmek için, didinip duruyor değirmende. Geçen gün bir sandala atıp Liman Dairesi'ne götürdüm, gemici kâğıdı için. Nüfus cüzdanın yok, biz ne yapalım, dediler."

"Hâlâ yılmamış denizden desene..."

"Onu söylüyorum sana. Geçen sabah uyandı. Arktan güldür güldür akan suya boş verip yürüdü deniz kıyısına. Yüzünü denizde yıkadı. Oh, dedi, kendime geldim, çok şükür!"

Ayazlı'dan geçiyorlardı. Bir iki evin kapısı açılmış içindekiler avluya dökülmüşlerdi. Başı yazmalı kadınlar önüne mısır sapı atılmış ineklerin art yanlarına çömelmişler, sağıyorlardı. Yol fındıkların arasından geçiyordu. Hamit: "Buralar biz askerken kestanelikti. Beş altı yıl içinde fındıklık olup çıkmış!"

“Sandalla getirdik Ayazlı’ya. Hem denize girer hem midye çıkarırdık... Şu sırt olduğu gibi mısır tarlasıydı. Mısır çalar pişirirdik, eğretileri yakar da...”

“Bu gidişle bir karış toprak kalmayacak, fındık ekilmedik. Geç kaldık biz... Ben, iki harın beygire güvendim, sen de babandan kalan çürük değirmene. Salt kendine güvenenler, on dönüm, yirmi dönüm fındıklık sahibi oldular bugüne bugün.”

Güneş Alaplı üstünden yükseliyordu. Yerden ok gibi fişkıran kestane piçlerinin sarıya dönük yapraklarına ışıkları vurdukça, üzerlerindeki çiy damlalarını inci inci pırıldatıyordu.

“Yeni açmalar burdan başlıyor!” dedi Hamit... “İşte Daldalı! İlk yılın fideleri bunlar... Ben geçenlerde dolaştım buraları. Töngelli’ye kadar gittim.”

Yol bir süre sonra kestanelikler arasından yeniden deniz kıyısına indi. Hayvanlar güçlkle yürüyorlardı. Denize kadar inen bir iki kayalığı dolandıktan sonra, yol birden kumsalı aşağılarda bırakıverdi. Fundaların arasında kıvrılan keçiyolu, kestaneliklerin içinde kayboluvermişti. Arabacı Hamit, önden gidenlere ünledi: “Hey, inin atlardan!”

Şerife koştu, kaynanasının üzengisine yapıştı, sağ yanından indirdi. Ayakları uyuşmuştu. Belini tuta tuta bir iki adım attıktan sonra çöküverdi oracığa. Durdu Kadın, bindiği gibi, dipdiri inmişti.

“Kıız Huriş!” diye seslendi, arkasına döndü de.

“Nerelerdesin kıız!”

İki ata, keşik keşik bindikleri için Huriye Kadın kan ter içinde geriden geliyordu. Soluk soluğa:

“Burdayım!” dedi. “Ne var ki...”

Hamit, kadınların bir araya gelmelerini bekledi: “İşe yarar topraklar bu sırtlarda...” diye başladı. “Burdan vurup gi-

deceğiz doruğa doğru. Bi gözden geçirelim, hep birlikte...”

Anası beğeniyle bakıyordu karşı yamaca.

“Allah yardımcınız olsun!” dedi. “Bu ormanı fındıklık etmek kolay iş değil!”

“Önce elbirliğiyle açmamızı açalım. Sonra ev ev bölüşürüz. Hiç darılmaca yok, her evin horantasına (nüfusuna) göre bölüşeceğiz!”

Hamit’in oğlu da inmişti eşekten. Yular elinde, geliyor-du. Babası:

“Bağla eşeği bi dala!” dedi. “Ne duruyorsun!” Döndü kadinlardan yana:

“Beklesin Akif hayvanları...” dedi. “Biz şu tepeye doğru yürüelim! Herkes eline balta, nacak, kazma, gülebi bi şey alsın!”

Ahmet’i çekip götürdü. Kestane fışkınlarını, boшта kalan elleriyle iki yana aç a aç ilerliyorlardı. Şerife, yol dikleştikçe yaşlıların elinden tutup çekiyor, erkeklerle aralarını kapatmaya çalışıyordu. Huriye Kadın geride kalıyordu boyuna.

“Keşki...” diyordu. “Güllü’yü yollasaydım yerime!”

“Bi başlayalım hayırlısıynan... Hamlık var daha... Hele bi yapışalım kazmaya gülebiye!” diye yılgınlığı kaldırmaya çalışıyordu Adile Kadın.

Hamit düzlüğe çıkınca elindeki çapayı vurdu yere. Bir avuç toprak alıp incelemeye koyuldu.

“Hey mübarek!” dedi. “Merhem gibi... Bu toprakta, değil fındık, salata, soğan eksen yetişir.”

Ahmet, elindeki çapayla eğretileri deviriyordu diple-rinden. “Şu düzlüğü açalım!” diyordu. “Bizim ilk işe yarar toprağımız bu düzlük olsun!”

“Doğru!” dedi, Hamit. “Kadınlar bu işi yapsın. Biz dik-me kesmeye başlayalım!”

İki arkadaş, ellerinde balta, kestanelerin yetiştirdikleri dallarını kesiyor, kalıncalarından iki, iki buçuk metrelik kazıklar yapıyorlardı.

Kadınlar, hemen hemen yarım dönümlük yerin eğreltilerini kesip birer yana küremişler, fundaları köklerinden söküp atmışlardı. Güneş kasabanın üstüne doğru devrilirken acıktıklarını sezinler gibi oldular. Aftun Deresi'ne inip heybelerdeki ekmeklerini soğanla keşle yediler, derenin bulanık suyundan kana kana içtiler tuzlu keşin üzerine. Bir süre dinlendikten sonra Hamit arkadaşına döndü:

“Eee Ahmet!” dedi. “İşin zor yanı başlıyor. Önceleyn yaptığımız dikmeleri yığalım, açılan düzlüğün ortasına. Tam orta yere yığalım ki yanıp kül olmasın!”

Gitti eşeğin heybesindeki gaz tenekesini indirdi:

“Yazık olacak ormana!” dedi Ahmet. “Bize de yazık! Orman yanmazsa biz yanacağız!”

“Ya aşarsa...”

“Hesaplı fitillersek aşmaz kolay kolay. Düzlüğün dört yanından vereceğiz fitili. Birinci bölüm, böğürtlenlere kadar gidip sönecek... İkinci bölüm kumda bitecek, üçüncüsü derede... Son bölüm de sırttaki kayalara takılıp kalacak.”

Ahmet kuşkulu kuşkulu: “Ya yangın bütün ormanı birden sararsa?” dedi. “Ormancılar gelir, zabıt tutup giderler... Şimdiye kadar ne yapıyorlarsa gene onu yaparlar. Sonra keyif için yakmıyoruz ya ormanı. Kestaneliği yakıp fındıklık yapacağız. Bunu ormancılar da biliyor... Yakalanırsak...”

Ahmet, omuzlarını umursamayışla çarpıttı.

“Onu da bana bırak sen!” dedi. “Biz de şu memlekette delikanlı diye dolaşıyoruz! Şu ormanı neresinden tutuşturacaksak söyle de gerisine karışma sen! Al kadınları git!”

Durdu Abla kaygılı gözlerle bakıyordu.

“Sen ne anlarsın bu işlerden!” dedi. “Bir de ormanın tümünü yakarsın da...”

“Çok konuşma! Kibriti çakmak da mı iş be!”

Gaz tenekesine yapıştı. Döndü Hamit’e:

“Yürü gidelim!” dedi.

Hamit kuşkulu kuşkulu kadınlara bakıyordu.

“Binin hayvanlara!” dedi. “Geldiğimiz yerden yavaş yavaş dönün siz! Yetişiriz peşinizden! Soran olursa Alaplı’dan geliyoruz, dersiniz, Bakkal Mustafendilerden... Baltaları, nacakları, gülebileri sarın çuvallara! Kimse görmesin.”

İşin buraya varacağını hiç düşünmemişlerdi kadınlar. Hiçbiri kımıldayacak gücü bulamıyordu kendinde... Onları yürüyüşe geçirmek için korkutmanın gereğini anlayan Hamit, arkadaşına:

“Yürü biz gidelim!” dedi, sonra kadınlara döndü: “Dumandan boğulmak istemiyorsanız hemen girin yola... Sarın kazmaları kürekleri, durmayın!”

Ahmet teneke elinde yürüdü. Böğürtlenlerin arkasında kayboldu.

“O yandan değil!” dedi Hamit. “Şu yamaçtan başlayalım, sonra yolumuzu keser alevler. Rüzgâr keşişlemeden estiğine göre, alevler dereye doğru uzanacak demektir. Yangın dereye dayandı mı istop!”

“Bak bunu hiç düşünmediydim. Şu halde firdolayı sırtlardan başlayacağız.”

Kestane fışkınlarına tutuna tutuna yamaca tırmandılar. Geniş bir düzlükten sonra tam kel kayalar başlamıştı ki:

“Dur!” dedi Hamit. “Burdan başlayacağız... Görüyor musun karşı sırtları.”

“Görüyorum!” dedi Ahmet. “Daha yeni açılmış, belli. Hacı Dursun’un açması, değil mi?”

“Yüz, yüz elli dönüm var en azdan.”

“Dadalı’dan adam tutmuş... Kalan kökleri söktürmek için... Paydos edip giderler nerdeyse. Biraz beklesek mi dersin?”

“Neden bekleyecekmişiz! ”

“Hacı Dursun’a haber verirler!”

“Versinler, ne çıkar!”

“Bilmezsin Hacı’yı sen. İş çıkarır başımıza... Bu adamların gözü doymaz hiç. Memleketin yarısı onun.

Neden tümü benim değil diye uyku girmez gözüne... Şimdi sen iyi belle! İlk ateşi tam durduğun yerden vereceksin, unutma! Gel peşimden şimdi...”

Bir süre hiç konuşmadan yürüdüler. Sabahtan eğretilotlarını biçip temizledikleri düzlüğe indiler. Dağınık dikmeleri bir araya topladılar. Bir balıkçı kulübesi biçimi verdiler üst üste yığarak. Rüzgârın yönünü hesap ederek ateşin erişemeyeceği bir kesime istiflediler.

“İyi oldu!” dedi Hamit. “Bu açmanın bizim olduğunu söyleyebiliriz artık! İkinci fitili de şurdan vereceksin, şu kürüzün dibinden. Ateş rüzgâra uyarak yürüyecek açtığımız düzlüğe doğru. Gece rüzgâr dönmezse iki yandan gelişen yangın birbirini kucaklayıp söndürür.”

Dadalı üstüne doğru alçalan güneş, yamacın ardında görünmez olmuştu.

“Gidiyorum ben!” dedi Hamit. “İki yerden verirsin fitili, şurdan doğru inersin aşağı! Yirmi otuz metre sonra bir fitil daha! Sonra geldiğimiz yola döner, bir elli metre kadar yürürsün. Tenekede ne kaldıysa döker, çalarsın kibriti. Kuru

eğreltileri de üstüne atmayı unutmazsın. Sakın çok eğlenme dumanların içinde, boğulup kalırsın sonra!”

Ahmet tenekeyi omuzlamış, tutmuştu yolu. Açılıp kapanan kestane fışkınları onun hangi yöne doğru ilerlediğini gösteriyordu. Hamit, ilk dumanı görünceye kadar kımıldamadan durdu. Bol dumanlar, rüzgârla savrulmaya başlayınca yürüdü gitti. İyi hesaplamıştı tutuşturma yerini, iki sıra halinde yürüyecekti alevler. Birinci sıra, ikincinin açtığı alanda kalacak, ikinci sıra dereye kadar inip sönecekti.

Kadınlara bir ayak önce yetişebilmek için boyuna seğirtiyordu Hamit. Dadalı’yı geçince, güneşin Melen üstünde denize daldığını gördü. Ortada gittikçe koyulaşıp moraran bir kızılık kalmıştı. Sürüp giden keşişleme, solumayı güçleştirse de denizin serinliğini kırıyordu. Sabaha kadar böyle eserse, yangın Aftun Deresi’nde boğulup kalacaktı. Dönüp geriye baktı. Dört noktadan fışkıran dumanlar yatık bir piramit çiziyordu akşamın alacakaranlığında. Güneşin yukarılara vuran kızıllığı, piramidin kızıllığını kısa bir süre yaldızladı, sonra silindi. Ayazlı önlerine sıkı bir yürüyüşle dayanınca kasabanın yoluna sapan atlıları gördü. Üç yaşlı kadın hayvanların üstünde, Şerife ise Akif’in bindiği eşeğin arkasındaydı. Kendi kendine: “Kötü yoruldular bugün...” diye söylendi. “Yattıkları yeri begenecekler! ”

Az sora caminin önünden kasabaya gireceklerdi, köprüden geçerek...

“Ne olur ne olmaz...” dedi. “Hükümetin önünden hep birlikte geçmemiz doğru olmayacak!”

Yavaşladı biraz. Kuşkulu kuşkulu dönüp dumanlara baktı. Hafiften bir kırmızılık görür gibi olmuştu. “Sakın...” dedi. “Yangın büyümüş olmasın.”

Ayazlı üstünde geniş bir kızartı yükseliyor, karşı tepeleri aydınlatıyordu.

“Tuh anasını!” dedi. “Dadalı’da yangın var sanacaklar. Kumandan jandarmaları gönderirse yandık.” Yoldan saptı, kestanelerin altındaki eğreltilerin içine uzandı boydan boya. Ahmet’in gelişini görmek için, yolun dönemecini gören bir çukura usulca kaydı. Böyle ne kadar kaldığını bilmiyordu. Kadınlar çoktan hükümetin önünden geçip mahallenin yolunu tutmuş olacaktı. Neden bu kadar gecikmişti Ahmet? Bir ara kalkıp gitmeyi düşündü. Ya jandarmalarla yüz yüze gelirse? Kuşkuyla Ayazlı’nın üstündeki kızılığa baktı. İlerleyen gecenin içinde bu kızılık daha da artmıştı. “Yoksa rüzgâr mı değişti?” diye düşündü. Başının üstündeki kestane dallarının sallandığı yöne baktı. Keşişleme kırılmış, hatırı sayılır bir dışarı rüzgârı başlamıştı. Yangına yön vermeyi düşünürken, bunu hiç hesaba katmadığını anımsadı. Yangın biraz da bu yüzden büyümüş olmalıydı. Çevresini dinledi. Karmakarışık sesler geliyordu kasabadan doğru. Kulağını toprağa verdi bir süre. Küt küt ötüyordu toprak. Ayak seslerinin yaklaştığı yönü bulmak için doğruldu. Alaplı yolundan bir gölge yaklaşıyordu. Sallanışından anlamıştı. Ahmet’ti bu gelen. Tam hizasından geçerken:

“Hışşt!” diye seslendi. “Gel biraz, hele...”

“Kim o?” dedi Ahmet. “Sen misin be!”

“Benim, ben! Hele uzan şu fışkınların arasına da bekle-yelim.”

“Gelen mi var ki?”

“Var, kalabalık... Ne oldu orman?”

“Ne olacak... Verdim fitili... Cayır cayır yanıyor.”

“Ne yana doğru gidiyor yangın?”

“Yayılıyor boyuna!”

“Dereye doğru mu?”

“Beklemedim ki... Dört yerden fitilleyince indim dere kıyısına. Direk direk yükseliverdi alevler.”

“Kötü! Çok kötü!”

“Neden kötü olsun, anlayamadım.”

“Birden hızlanması kötü. Dereye doğru inmez de Töngelli’ye doğru yayılırsa... Hacı Dursun’un açmalarına dayamr, tüm kavrulur fideleri...”

Sesler kulaklarının dibinden geliyordu. Hamit:

“Hele uzan şu fişkınların arasına!” dedi. “Dikilme öyle! En azdan on beş kişi var, gelen.”

Uzandı istemeye istemeye Hamit’in yanına.

“Hepsi de aşağı mahalleden...” dedi Ahmet. “Yalıdan görmüş olacaklar yangını.”

“En öndekini tanıdın mı?”

“Tanıyamadım.

“Hele gözlerini aç da iyi bak!”

“Sakın Hacı Dursun’un oğlu olmasın! Hem de o. Dik dik konuşmasından belli. Üstelik de ayakta duracak hali yok, fitil gibi...”

“Yanında da dalkavukları...”

“İki de jandarma var aralarında. Biri Şekip Onbaşı.”

“Takılalım peşlerine... Mahalleden geliyormuşuz gibi...”

“Ne işiniz var buralarda demezler mi? Fındıklığımız olseydi, kimse işkillenmezdi bizden.”

Ensesini kaşımaya başlamıştı Ahmet.

“Söyle!” dedi. “Ne yapalım! Manda gibi yatacak mıyız boyuna!”

“Bu kalabalığın gerisi gelmezse, kalkar gideriz.”

“Sonra?”

“Gider yatarız!”

“Yani, demek istiyorum ki, yarın öbür gün bu açmalara gitmeyecek miyiz?”

“Gideceğiz.”

“Bizim ormanı yaktığımız anlaşılmayacak mı?”

“Hükümetten sordular mı, ormanı yakan biz değiliz, konu komşu sordu mu, bu açmaya biz başladık, kimse elini sürmesin diyeceğiz! Eğer biri çıkıp da el koymaya kalkışırsa...”

Ahmet, sesinin perdesini yükseltti:

“Sen işin bu yanını bana bırak. Çıksın bir kabadayı da bu açma benim desin bakalım!”

Hamit kalktı ayağa... Yolun ilersini, gerisini kolladı. “Yürü gidelim!”

Ayazlı halkı tüm ortalığa dökülmüş, yangını gözlüyordu. Evlerinin çatısına çıkanlar bile vardı, iyice görebilmek için... Köpekler havlıyor, herkes bağıra bağıra konuşuyordu.

Hamit, yoldan ayrılıp bir tümseğe doğru yürüdü. Döndü, uzaklara doğru baktı.

“Direk direk çıkıyor alevler!” dedi. “Amma nerden çıkıyor belli değil!”

Ahmet hiç oralı değildi.

“Demek büyüdü yangın!” dedi.

“Öyle görünüyor!”

“Yürü, gidelim! Yangın büyüdüyse, bi kalbur samanımız bile yok, yanacak!”

“Kestiğimiz dikmelerden başka... Yazık oldu desene dikmelere.”

Önce minare göründü uzaktan, neden sonra köprünün korkulukları... Yaz aylarında kumda boğulup kalan dere, bu aylarda yatağına zor sığar, geniş bir ağızla denize karışırdı.

“Gel, paçaları sıvayıp yürüyelim!” dedi Hamit. Ahmet köprüye doğru yönelmişti bile.

“Bırakalım ödlekliği de...” dedi. “Dosdoğru gidelim yolumuza!”

“Sen bilmezsin bu köprübaşlarım. Jandarmalar tuzak diye kullanır. Hele ormancılar...”

“Adaaam sen de...”

“Bak Ahmet... Sen mutlaka köprüden geçmek istiyorsan geç. Ben şurda derenin kıyısında bekleyeceğim. Karşıdan seslenirsin bana, eğer kazasız belasız geçersen! İkimiz birden enselenmeyelim pisi pisine!”

“Peki, haydi eyvallah!”

Erkin gemisinin gözü pek Hamit’ini düşündü, Değirmenci Ahmet. Kaç yıl geçmişti aradan! Gözünü budaktan esirgemeyen Hamit, şimdi yoğurdu üfleyerek yiyordu. Bu kadar mı yanmıştı ağzı sütten? Eğer çok temkinli yapan evlilikse, o zaman da evli değil miydi? Çocuksa, o zaman da çocuğu vardı... Olsa olsa geçim derdiydi böyle belini büken. O zaman bir oğlu vardı, şimdi buna iki kız daha eklenmişti. Yani iki kaşık daha katılmıştı sofraya. Evlenmekle insanın eli kolu bağlanacaksa... Tek başına yaşayıp giderdi işte böyle... Kadınsa, hiç yokluğunu çekmiyordu öbür delikanlılar gibi... Değirmen çok elverişliydi bu işe.

Aldanıyor muyum yoksa, diye düşündü, sevmek diye bir şey yok muydu, insanoğlu için? Güllü’yü anımsadığı zaman kulakları değirmen taşları gibi uğulduyordu. Sevgi denilen şey bu muydu? Güllü için başarması güç her işin içine dabilir, her yükün altına girebilirdi. Eğer şu açma işine akıllı yatar gibi olmuşsa, sırf onun yararını düşünerek girmişti.

“Heeey, biraz eğlen bakalım!”

Birden durakladı Ahmet. Sesin nereden geldiğini anlamamıştı. Köprüyü yarılmış, neredeyse karşı kıyıya ayak basmak üzereydi.

“Sen kimsin?” dedi. “Yolbağına mı çıktın gecenin bu saatinde?”

Tanımıştı yolunu kesenleri. Kendine seslenen orman koruma memuru Hurşit’ti, Hurşit Saldırmaz... Çavuş’un kahvesinden tanıyordu. Bir kez değirmene de yolu düşmüştü. Birden geri dönüp kaçmayı düşündü. Kolay kolay yetişebileceğini sanmıyordu Hurşit’in. Kendini kovalayacak olanlar, Hamit’le karşı karşıya gelirlerse diye düşündü. Durup dururken onu ele vermenin ne anlamı vardı.

Köprünün birer yanından iki kişi çıkmış üzerine doğru geliyordu.

“Kimsin sen?” diye sordu Hurşit Saldırmaz.

“Ben Değirmenci Ahmet! ”

“Nerden böyle! Değirmenin yolunu mu şaşırdın?”

“Alaplı’dan geliyorum!”

“Çok geç kalmışsın?” diye güldü. “Ne zorun vardı gece yarılarına kalacak?”

“Mısır göndereceklerdi bana sandalla, öğretmek için...”

Hâlâ gülüyordu Hurşit Saldırmaz:

“Canım!” dedi. “Öğütülecek mısırın da ayağına mı gidilir? Getirirlerse öğretürsün. Pekiii... Gelirken ne gördün yollarda?”

“Ne gibi?”

“Ne gibi olacak, yangın gibi... Bir ormancı ne sorar, bilmiyor musun sen?”

“Yangın vardı Töngelli’nin oralarda.”

“Kim çıkarmış olabilir bu yangını?”

Ahmet durakladı biraz. Ormancının ısıramayacağı, ısır-
sa da dış geçiremeyeceği birini söylemesi gerekirdi.

“Kim mi çıkarmış olabilir...” dedi. “Oralarda daha önce
kimin açması varsa...”

“Kimin açması var?”

“Siz daha iyi bilirsiniz, kimin açması olduğunu?”

“Hacı Dursun’un açması mı?”

“Evet!” dese ağzıyla Hacı Dursun’a peşkeş çekmiş ola-
caktı bu açmayı. Sustu ister istemez. Hurşit Saldırmaz’ın
yanındaki ormancı:

“Bu öyle açma yangınına benzemiyor...” dedi. “Alevler
Töngelli’yi sardı.”

Ahmet’in burnunun dibine sokularak kuşkulu kuşkulu
baktı yüzüne. Bir cep fenerinin yuvarlak ışığı, kamaştırmış-
tı gözlerini.

“Uzat bakalım ellerini!” dedi ormancı.

Işık, parmaklarının arasına vurmuştu:

“Aç parmaklarını!”

Aradığı izleri bulamamıştı. Eğildi iki elini de ayrı ayrı
kokladı: “Gaz kokuyor!” dedi. “Gel Hurşit, sen de kokla!”
Hurşit Saldırmaz da uzattı burnunu.

“Kokuyor!” dedi. “Yalan değil.”

Kokunun, ellerinden çok ceketinin önünden geldiğini
biliyordu Ahmet.

“Demek...” dedi. “Ormanı yakan sensin!”

Vereceği karşılığı beklemeden ekledi:

“Arkadaşın kimdi?”

“Arkadaşım yoktu,” diyecekti az kalsın. Kendini zor tuttu.

“Yol arkadaşımı soruyorsanız, giderken de gelirken de
kimse yoktu!” dedi.

“Yol arkadaşını soran yok! Ormanı kiminle yaktın?”

“Ormanı yakan ben değilim. Ama yarından tezi yok, bu yanan ormanda açmaya başlayacağım. Bu sizin de işinize gelir, yanan ormanı şenlendirmek bakımından...”

Hurşit Saldırmaz, arkasına döndü.

“Alalım imzasını da uzatmayalım!” dedi.

“Ya elindeki gaz kokusu?”

“Bizi ilgilendirmez. Şu saatte yangın kesiminden geldiğini yazarız tutanağa... İş büyürse, veririz mahkemeye o zaman.”

Cebinden kâğıt kalem çıkardı, arkadaşına tuttuğu fenelerin ışığında bir şeyler karaladı, uzattı kâğıdı Ahmet’e:

“At imzanı!”

Ahmet elinden aldığı kalemle, imzaladı tutanağı.

“Haydi eyvallah!” diye yürüdü.

Beş on adım atmıştı ki peşinden seslendi Ormancı Hurşit:

“Heey Ahmet, eğlen biraz!”

Ahmet’in yüreği hop etti birden. Karakola mı çekeceklerdi yoksa? Hep böyle yaparlardı bu ormancılar.

Geriden yetişen Hurşit, koluna girip yürütmeye başlamıştı.

“Ahmet!” dedi. “Böyle ucuz kurtulamazsın elimizden. Bana kalsa hava hoş! Arkadaş, bırakacağı benzemiyor yakanı. Bütün açma sahibi olanların geçtiği yoldan sen de geçeceksin!”

Birden durdu Ahmet. “Söyle!” dedi. “Ne vereceğim?”

“Benim bir şey istediğim yok. Nasıl olsa duyulacak dairede.”

“Anladık. Nedir ceremesi bu işin?”

“Şimdilik yüz lira... Yanımda yok diyeceksin, biliyorum. Akşama gelip değirmene alırım. Tamam mı?”

Bu işe Hamit'i karıştırmadıkları için seviniyordu ne de olsa.

"Yüz liraysa ceremesi verelim!" dedi. "Amma ben, şimdilik mimdilik bilmem! Bu işin içinde bir iki kişi daha var, kimseye asılmayacak ormancılar ilerde."

"Sadece yangın için konuşuyorum şenlen... Ormanı yakan sensin! Üstün başın burcu burcu gaz kokuyor. Yarın dairede bu işi örtbas etmeye çalışacağım, eğer edemezsem kaderine küs!"

"Uzatma artık! Yarın imzaladığım kâğıdı da getir, al yüz lirayı, tamam mı?"

"Bu para yalnız benim keseme girmeyecek, bunu da böyle bil! Eğer bu işi yüz liraynan kapatabilirim, komşu hatırı olduğu için arada... Haydi uğurlar olsun!"

Ahmet'in içine bir dingillik yayılıvermişti. Mal sahibi olmuş, ormancılara rüşvet veriyordu işte! Orman İdaresi resmen bu yangın kesimini onun kendi malı gibi tanıyacak demekti bundan sonra. Yüzlerce dönüm fındıklık, hep böyle çıkmamış mıydı ortaya? Fındıkcılık başlamadan önce ormanlar, mahallenin içine kadar girmiyor muydu? Her yıl biraz daha gerilere itile itile, kasabadan uzaklaştırılmış, köylerin bile ötesine atılmıştı. Tüm ilçe, silme fındıklık olarak çıkacaktı bu gidişle. Nasıl mı olacaktı? Hep böyle böyle işte! Ormancıların eline elli kâğıt, yüz kâğıt kısıra kısıra!

Derenin en dar yerinde durdu Ahmet. Keçi yolunun indiğini biliyordu karşıdan. Karanlıkta kimseler görünmüyordu. Hamit, olsa olsa burda dikilip haber bekliyordu kendisinden. Yavaştan bir ısıklık çaldı; gemici ısıklı... Yanılmamıştı. Karşılığını almakta gecikmedi.

"Ne var ne yok!" diye sordu, duyulur duyulmaz.

"Enselendim!" dedi Ahmet.

“Jandarmalara mı enselendin?”

“Ormancılara! Köprüyü tutmuşlar.”

“Nasıl kurtuldun ya?”

“Anlatırım. Hele sen geç karşıya bi!”

“Nerden?”

“Paçalarını sıva da derenin ağzından geç! Kumda bekliyorum seni!”

Aşağıçarşı'ya girmesi doğru olmazdı. Bu saatlerde kimse bulunmazdı, yukarı mahalleden. Kim olsa yangınla bir ilişki kuruverirdi arasında. Bu işin sonunun nereye varacağını bile bilemezdi. Cami avlusunu geçti. Şadırvanın önünden dolanıp arka kapıdan çıktı. Bir göl gibi genişleyen dereden, çürümüş ot kokuları geliyordu. Derenin ağzı birden daralıyor, yeniden denize doğru, bir elin parmakları gibi açılıyordu. Hamit'in karaltısını aradı karşı yakada. Boyunu aşan kamışlar, gözden saklamış olacaktı. Ta denizin çırpıntısına kadar yürüdü. Kumlar, gecenin nemliliğinde yeni dökülmüş beton gibi ıslaktı. Zorluk çekmeden adım atabiliyordu kıyıda.

Hamit pantolonunu çıkarmış, dizliğini kasıklarına kadar sıvamıştı. Derenin tam denize karıştığı yerden bata çıka yürüyüp karşısında durdu Ahmet'in. Eline aldığı ayakkabalarını, kumun üzerine attı. Dizliğinin yer yer ıslanmış paçalarını salıverdi. Hem giyiniyor, hem kuşkulu kuşkulu arkadaşının yüzüne bakıyordu:

“Ne oldu?” dedi. “Kıstırdılar seni, köprü başında demek?”

“Öyle oldu.”

“Sonra?”

“Sonra, nereden geliyorsun, dediler. İş çıktı ortaya.

“İnkâr etmedin mi?”

“Etseydim ne olacaktı?” dedi Ahmet. “Her şey anlaşılacak değil miydi sonunda? Tüm inkâr edersem ne çıkarımız olur ki?”

“Ya yangın büyürse?”

Unutmuşlardı yangını. Birden dönüp Alaplı’ya doğru baktılar. Ay çıkmamıştı daha... Yıldızlar duman perdesinin altından görünüp, siliniyorlardı.

“Bana kalırsa biraz olsun köreldi yangın...” dedi Ahmet.

“Orman yangınları hep böyle biter. Memleketi saracakmış gibi başlar da...”

Hamit kumlu ayaklarına geçirmişti kunduralarını. Kumların yarı ıslak şeridinden kıyı kıyı yürüyorlardı. Çarşıyla mahalle arası şöyle böyle bir saat çekiyordu. Halk, çoğunlukla mahallede oturduğu halde, hükümet daireleri Aşağıçarşı’daydı. Mahallenin bu kesimde işi çıktı mı, beş kilometrelik yolu tepmek zorundaydı. Aşağıçarşı’da işi olanlar, kendilerini şöyle avuturlardı:

“Sabah gideriz kâr için, akşam döneriz yâr için.”

Yapışkan bir soğuk, Hamit’in ıslak ayaklarından başlayıp yüreğine saplanıyordu.

“Çavuş kapattı mı kahveyi?” diye sordu.

“Kalmaz bu saate!” dedi Ahmet.

“Hangi saate?”

Güldüler. Haberleri yoktu ki saatten. Hamit:

“Bir çay olsa, sıcak bir çay...” dedi.

Kumdan çıkıp şoseye girmişlerdi. Aşağı mahallenin evleri burada bitiyordu. Yeni dökülmüş taşlara ayaklarını sürte sürte yürüyorlardı. Ahmet, sordu yavaştan:

“Karşımıza biri çıksa, nereden geliyorsunuz bu saatte dese... Ne cevap verirsin?”

Aklı başka yerlerdeydi Hamit'in.

"Ben mi?" dedi. "Ben derim ki Düzce'den geliyorum. Arabam Kabalak bayırında kırıldı..."

"Ne yaptın atları, derlerse?"

"Atları mı? Atları hanın ahırına çektim!"

"Niye binip de gelmedin?"

"Bak bunu düşünmemiştim işte..." dedi Hamit.

"Dersin ki... Arabada anamla karım vardı. Onları, atlara bindirip önüm sıra mahalleye yolladım."

"Oldu bu! Akan sular durur. Peki sen ne cevap verirdin Ahmet?"

"Ben mi, ben ormanı yaktım derdim. Açma için ormanı yakıp da Alaplı yolunda gelirken... Köprüden geçince Hamit'e rastladım Düzce yolunda derdim."

"Açık açık söyler misin böyle, ormanı yaktığını?"

"Neden söylemeyeyim? Ormancıların bildiğini mahalleliden mi saklayacağım? Hem söylemek işime de gelir. Kimse sahip çıkamaz bizim açmaya."

Birden kaşları çatıldı Hamit'in:

"Doğru söyle!" dedi. "Sen ormancılara kaç lira verdin de kurtuldun?"

"Vermedim, yarın akşam vereceğim. Ormancı Hurşit, imzaladığım kâğıdı getirecek."

"Kaç lira vereceksin?"

"Yüz lira!"

Sesini dikleştirdi birden:

"Bunu neden söylemedin daha önce!" dedi.

"Dur bakalım, daha vermedim ki..."

"Hiç beklemezdim senden..."

"Anlamadım. Neyi beklemezdin?"

“Hiç beklemezdim doğrusu! Ormancılara bu parayı vereceksin de açma senin malın olacak öyle mi?”

“Neden benim malım olsun?”

“Öyle işte!”

“Hiçbir şey anlayamadım!”

“Ne var anlamayacak... Bu açma için ormancılardan karışına çıkıp pazarlığa giren sen değil misin?”

“Ben hepimiz için giriştim pazarlığa.”

“Öyleyse vereceğin yüz lirayı ortaklaşa vereceğiz.”

“Nasıl istersen...”

“Üçte böleceğiz... Huriye Kadın da verecek üçte birini.

“Ondan almasak...” dedi Ahmet. “Çok iyi olur.”

“Neden almayalım. Açmanın bir bölümü onun olacak değil mi?”

“Kimsesi yok kadıncağızın!”

“Kimsesi yok haaa! Kızı var aslan gibi! Olmaz öyle şey... Verecek! Açma sahibi ediyoruz durup dururken.”

“Versin, çok istiyorsan... Belki iş büsbütün karışır da ormancılara hiçbir şey vermem yarın akşam.”

“Sen karıştırırsan o başka...”

Ahmet cevap vermeyi gereksiz buldu. Ortaçarşı'nın ışıkları görünmeye başlamıştı tek tük... Konuyu değiştirmek için:

“Çavuş'un kahvesi kapalı...” dedi Ahmet. “Çay içmeyeceğiz.”

“Tekkol'a gideriz...” dedi. “Erken kapamaz o.”

Kuma çekili takalardan ışıklar sızıyordu. Yabancı takaların üzerlerine tenteler çekilmiş, serenlerinin uçlarına gemici fenerleri takılmıştı. Fındık fabrikasının önünden geçtiler. Çalıştığı günlerde, duvarın dibinden geçen dere, içerden

kürenen fındık kabuklarıyla tıkanırdı. Kaç gündür işbaşı yapılmadığı nasıl da belliydi. Dere birikinti yapmadan denize doğru hızla akıyordu.

Aşçı Rüstem, kepenklerini çekmişti. Değirmenci Ahmet, dışarı sızan kör ışığa bakarak:

“Temizlik yapıyor içerde herhal!” dedi.

Dükkândan yana yürüdüler.

“Gel!” dedi Ahmet. “Birer çorba içelim!”

“Yoktur çorbası!”

“Sabah çorbasını şimdiden yapar. Artan pilavdan. Hele gel!”

İçerden sesler geliyordu.

“Müşteri var içerde!” dedi Ahmet; kapıyı muştaladı, bir iki kez... Rüstem’in sesi:

“Kim o?”

“Aç biziz! Bir çorban vardır içecek.”

Sürgü çekildi. Aralanan kapıdan Rüstem’in kuşkulu yüzü görüldü.

“Sen misin Ahmet?” dedi. “Gir çabuk! Şişe varsa cebinde, hiç özenme!”

Kapıyı biraz daha açınca Hamit’i de görmüştü. “Nerden böyle?” dedi, yanıtını beklemeden ekledi:

“Haydi, girin çabuk!”

Art arda girdiler içeri. Kapı yeniden sürgülendi. Keskin bir rakı kokusu sızlattı burunlarının direğini. İki jandarmasının ortasında Hacı Dursun’un Şemsi kurulmuş, oturuyordu, dip masada. Masanın üstünde ne şişe vardı, ne kadeh. Yarıya kadar dolu üç su bardağı, o kadar.

İki arkadaşı uzakça bir masaya oturtan Rüstem Usta, başlarında dikiliyordu.

“Akşamdan biraz kıymalı yumurta...”

“Onu sen ye!” dedi Ahmet. “Yani cebimizde şişemiz olsa içmeyecek miydik?”

“Uzatma işte! Ne istiyorsun, çorba mı?”

Kestirip atmak için:

“Ver iki çorba!” dedi Hamit. “Bolca ekmek de ver!”

Dipteki masalar konuşmayı bırakmış, onları dinliyorlardı. Jandarmalardan sarı bıyıklısı:

“Bu kadar olur...” dedi. “Gökte ararken yerde bulduk sizi!”

Ahmet başını çevirip baktı. Jandarmaların tüfekleri sandalyelerin üzerindeydi.

“Çok mu lazımdık?” dedi Ahmet.

“Lazım olmasanız arar mıydık?”

“Belli!” dedi. “Onun için oturmuş, kafaları çekiyorsunuz.”

İşin sarpa sardığını anlamıştı Hamit. Nereden de girmişlerdi bu dükkâna. Çıkmak isteseler de çıkamazlardı artık. Demek yangından karakola dönmüşler, Şemsi’nin kışkırtmasıyla peşlerine düşmüşlerdi.

“Evet!” dedi sarı bıyıklı jandarma. “Dönüp dolaşıp ya değirmene dönecektin, ya evine! Hamit de arabasına atlayıp Düzce’ye kaçmak istese, Kabalak Karakolu’nda yolu kesilecekti.”

Oysa Kabalak bayırı için bir hikâye düzenlemişti Hamit. İyi ki anlatmaya başlamamıştı. Güldürecekti kendisine jandarmaları.

Çatık kaşlı jandarma onbaşısı:

“Haydi!” dedi. “Bitirin çorbanızı da gidelim karakola!”

Bir yüreklilik göstermesi gerekiyordu Değirmenci Ahmet’in.

“Ne işimiz var karakolda bizim?” dedi.

“Bilirsiniz ne işiniz olduğunu!”

Sarı bıyıklı jandarma öfkelenmişti.

“Çok konuşma!” dedi. “Verirsin ateşi ormana, toz olursun ortadan! Bir de ne işimiz var karakolda ha?” Gözlerinin içine baka baka söylendi Ahmet:

“Ne zamandan beri orman işlerine jandarmalar karışıyor? Ormancılar dururken.”

“Güzeeel!” dedi onbaşı. “Ormanla bir alışverişin olduğunu saklamıyorsun demek!”

“Saklamıyorum! Kendi elimle verdim fitili. Benim de iki karış toprağım bulunsun dedim. Daha olmazsa gider ormancılarla görürüm hesabımı!”

“Önce sen bizimle hesaplaş bi kere!”

“Sizinle hiç bir hesabım yok benim!”

“Az kaldı Töngelli’yi olduğu gibi yakıyordunuz!”

O zamana kadar sinsi sinsi konuşmaları dinleyen Şemsi, birden parladı: “Hele şuna bak!” dedi. “Hiçbir hesabı yokmuş karakolla. Bizim iki yıllık fındıklığı kim yakıp kavurdu?”

“Demek davacısın haaa!”

“Bana ne, fındıklık babamın. Davacı olan o! Bakalım nasıl yakarı kurtaracaksın elinden!”

“Üzülme sen! Anlaşırım Hacı Dursun’la. Ne kadar olsa komşu sayılırız, açma komşusu...”

“Sana oralardan bir karış toprak verirsem...”

“Öyle mi? Tapu senin üzerinde demek...”

Çatık kaşlı jandarma onbaşı, birden doğruldu. İskemlenin üstündeki tüfeği aldı eline. Arkadaşına:

“Kalk bakalım Şakir!” dedi. “Götürelim şunları karakola!”

Hamit: “Bak, Rüstem Usta!” dedi. “Ver şu paranın üs-

tünü!” Ahmet orba tasını itti öteye: “Ben hazırım!” dedi. “Gtrn beni!”

Sonra Hamit’e döndü: “Haydi eyvallah! Alsınlar ifade-mi, yetişirim arkandan!”

atık kaşlı jandarma, Hamit’in yapıştı koluna.

“Bırak aıkgzllğ de yürü!” dedi. “Suçüstü mahke-mesine gideceksiniz, ikiniz de!”

“Siz laftan anlayacak halde değilsiniz. ekmişsiniz ka-faları!”

“Hâlâ söyleniyor, yürü be!”

şemsi hesabı görüp, herkesten önce çıkmıştı dışarı. Ha-mit’le Ahmet de peşinden... Jandarmalar tüfeklerini, orta-larından kavramışlar, sallana sallana çıktılar dışarı. şemsi, uzaktan jandarmalara:

“Haydi hayırlı geceler!” dedi. “Babam karakola uğrar ya-rın erkenden.”

Tuttu Konakbayırı’nın yolunu. Değirmenci Ahmet’le arabacı Hamit, jandarmaların önünde, az önce geçtikleri yoldan, yorgunluktan ayaklarını sürte sürte ilerliyorlardı. Bir kenarı tiftik tiftik atılmış yuvarlakça bir ay bastıkları yeri ısıtıyordu bulutların arasından.

3

Recep, boşalan hazneye, sıradaki çuvallardan birini, kucakladığı gibi aktardı. Boş çuvalı, bir iki saat sonra öğünecek unları doldurmak için ikiye katlayıp koydu bir yana. Taşlar güldür güldür dönüyor, oluktan su gibi akan mısırtanelerini öğütüyordu.

Bütün gece dönmüştü bu taşlar. Recep hazneyi tam zamanında doldurmuş, mısırların öğündüğü sürece hafiften kestirmişti.

Ortalık ağırırken Nuri de açmıştı gözlerini. Uyandığını gören Recep: "Kalk bakalım!" dedi. "Kalk da al nöbeti! Biraz da ben kestireyim!"

Bölük pörçük de olsa almıştı uykusunu oysa.

Nuri çullarının altından çıkardı başını.

"Abim gelmedi mi daha?" diye sordu.

"Gelmedi."

"Sabaha doğru gelirim demişti."

"Hele kalk sen... Gelir neredeyse... Yüzünü yıka da bir çorba kaynatalım!"

İncecik kollarını çıkardı örtüsünün altından, gerindi. "Çorba... Çorba... Bıktım çorbadan!" dedi. "Bugün de bir fasulye yapalım!"

“Sen şimdi çorbaya fit ol da, ağabeyin gelince balığa çıkarım. Gümüşbalığı yersin öğleye...”

Bir gün önce de derenin ağzında saçmayla gümüşbalığı tutmuşlardı.

“Ben de gelirim!” dedi Nuri.

“Hele sen kalk da gerisi kolay!”

Tencereyi vurmuştu ateşe. Çorbanın suyu kaynıyordu fıkır fıkır...

“Anlamadım ben...” dedi Nuri. “Nereye gitti abim?”

“Nereye gidecek... Çiftlik sahibi olmaya... Fındıklık sahibi olacak! Bundan sonra çıtır çıtır fındık kıracak anladın mı?”

Açık kapıdan denize doğru baktı.

“Hey anam!” dedi. “Kalk da şu denize bak! Çarşaf gibi serilmiş ayağının altına, dümdüz. Ne kazması var, ne kök sökmesi... Rüzgârını tutturdun mu git de git! İşletmesini bilersen altın verir bu çiftlik sana!”

Nuri kalkmış, miskin miskin dikiliyordu.

“Ne duruyorsun be!” diye yürüdü üzerine. “Koş doğru denize! Kıyısına çişini et, sonra gir içine yüzünü yıka! Haydi durma!”

Duvarda asılı, rengini yitirmiş havluyu sardı Nuri’nin boynuna. Az önce yüzünü kuruladığı için havlu ıslak ıslaktı. Nuri bu ıslak havluyu sıyırdı omuzlarından, eline aldı. Hâlâ dikiliyordu.

“Koş! Durma karşımda be!”

Nuri denizden döndüğü zaman, çorba pişmiş, sofrayı işini gören çivi sandığının üzerine konmuştu. Recep:

“Güneş...” dedi. “Bir adam boyu yükseldi. Ağabeyin görünürlerde yok. Olmazsa kalkar giderim ben, değirmeni sana bırakırım da...”

“Nereye gideceksin sen, nereyi biliyorsun ki?”

“Eve bakarım önce... Sonra... İnerim Ortaçarşı’ya.” İnerdi de ne yapardı? Kime sorardı Ahmet’i? Gidip de karakola, “Açma için ormanı yakmaya gitmişti,” diyemezdi ya.

“Sakın o kadınla buluşmaya gitmesin!” diye düşündü. Ara sıra gelirdi değirmene. Ahmet’e bakarak biraz yaşlıydı ya, güzel kadındı, sağlam kadındı doğrusu.

“Ha?” dedi. “Sakın onunla buluşmuş olmasın?”

İyi, ama nerede buluşacak? Açıkta yatılmazdı ya fundalıkta. Havalara soğumuştur. İki gündür iyi gitse de çiy yağıyordu, yağmur gibi. Adamın iliklerine işlerdi ıslaklık.

“Yesene Recep Abi!” dedi Nuri. “Kaşık elinde dalıp kaldın.”

“Daldırmışım!” dedi gülerek.

“Tencerenin dibini bıraktım sana.”

“Doydun demek.”

“Arada keş yedim ekmeklen...”

Recep tencereyi eline alıp kaşıkladı. İş bittikten sonra attı kaşığı içine, kalktı ayağa. Kapının arkasındaki çanakdan, kaşıkla kil alıp attı tencereye. Bocuttan yarısına kadar su doldurup koydu ateşe. Bir süre taşların sesini dinledi. Bu uğultuların ayrı ayrı anlamı vardı. Değirmencilik biraz da taşların sesinden, çarklara dökülen suyun çağlıtıısından anlam çıkarmak demekti.

“Hazne boşaldı sanırım!” dedi. “Koş bir bak! Mısır dökülüyor mu yukardan?”

Taşlara kadar gideceğine, durup kulak kabarttı Nuri. “Koş, Recep Abi!” dedi. “Boşuna dönüyor taşlar!”

“Demek...” dedi. “Sen benden daha ustasın bu işte!”

Taşları durdurdu önce. Öğünen altın gibi mısır ununu çu-

vala boşalttı, sürüyerek çekti kapıdan yana. Dolu çuvallardan birini alıp hazneye aktardı. Bu da iki saate varmaz tamamdı. İki saat haaa? Saatleri nasıl kararlamadan bulup çıkardığını düşündü, güldü. Gemicilikten değirmencilığe mi geçiyordu?

Bulaşık suyu ısınmıştı. Tam ocaktan aldığı sırada ayağının burnuna bir taş düştü, nohut kadar bir taş parçası... Nereden geldiğini incelerken ikincisi geldi. Başını çevirip bakınca anlamıştı, güne karşı açılan pencere deliğinden atıldığını. Kim olabilirdi?

Tencere elinde çıktı dışarı, kapının önünde kimse yoktu. Değirmenin duldasından kıvrılınca bir kadınla yüz yüze geliverdi. Tanımişti, ara sıra gelen kadındı bu... Nuri, ona Bingöl'lerin dulu diyordu. Raife'ydi adı da... Eğer içerde Ahmet olsaydı, görmezlikten gelir, yürür geçerdi. Durdu, bekledi. İlk sözün kadından gelmesi gerekirdi. Raife görmemiş olacaktı kendisini. Yerden bir taş daha aldı, attı içeri. Nuri düşen taşı görmüş, sesleniyordu içerden:

"Kim o?"

"Benim, ben!" dedi kadın.

"Abim yok, gelmedi daha!"

"Yok mu? Doğru söyle!"

"Yok işte! Recep Abim var!"

Genç kadın, kapıya doğru yürürken birden göz göze geldi Recep'le.

"Yok mu Ahmet içerde?" diye sordu, kuşkuyla.

"Yok!" dedi Recep.

"Nereye gitti?"

Bir kıskançlık işkiliydi bu.

"Gitti!" dedi Recep. "Geçen sabah gitti. Daha doğrusu gece yarısından sonra!"

“Nereye?”

“Eve gitti. Arabacı Hamit’le Alaplı’ya doğru gideceklermiş.”

“Ne yapacaklarmış Alaplı’da?”

“Açma için!”

“Kim damarına girdi Ahmet’in? Açma maçma bilmezdi o.”

“Bir iki kere konuştular burda Hamit’le. Her seferinde atlattı Hamit’i, ama sonunda girdi damarına işte!”

“Bu iş öylesine bir iştir ki, bir girdin miydi içine, kurtarmazsın kendini! Alaplı’dan yana mı gittiler dedin?”

“O yana!”

“Aftunağzı’na Töngelli’ye falan ha?”

“Böyle konuşmalar geçti aralarında.”

“İkisi birlikte mi gittiler dersin Hamit’le? Anaları da katılacak mıydı?”

Başındaki yazmayı sanki düşüyormuş gibi çekti alnına doğru. Sonra tüm açtı başını. Yazmayı silkeledikten sonra yeniden örttü. Bu süre içinde ak pak gerdanı çıkmıştı ortaya. Göğüs, bütün çekiciliğiyle yuvar yuvar. Raife, bu kadınca oyunları yaparken Recep başını öne eğmiş, işinin bitmesini bekliyordu. Raife’nin bir kuşkusu vardı:

“Kimleri almış olabilirler yanlarına? Analarını da almışlar, öyle söylediler mahallede komşular...” dedi, genç kadın. “Daha daha... Huriye Kadın’ı da almışlar...”

“Hiç lafı geçmediydi Huriye Kadın’ın.”

“Bilmezsin sen... Gene de bilme! Neyse onu da almışlar yanlarına. Töngelli’nin oralarda ormanı yakmışlar, açma için. Ormanı tutuşturunca da...”

“Sakın Ahmet karakolda olmasın...” dedi Recep, kuşkuyla. Gözlerinin içine baktı Raife.

“Şükür!” dedi. “Anlayabildin! Geceyi karakolda geçirmiş Ahmet... Suçu yüklenmiş sırtına, Hamit’i evine yollamış. Suçüstü mahkemesine gidecekmiş ya... Ormancılar el koymuşlar işe.”

“Şimdi neredeymiş Ahmet?”

“Ben değirmene gelmiş sanıyordum.”

Recep başını kaldırıp güneşe baktı.

“Nerdeyse öğle oluyor...” dedi.

“Nereye gitti dersin?”

“Eve gitmiştir, gitse gitse...”

“Bugünlerde sık sık eve gidiyormuş, öyle mi?”

“Bilmem ki... Gidiyor ara sıra işte...”

“Kaç günde bir?”

Bunun altında bir kıskançlık yattığını sezinleyen Recep:

“Ben geleli iki mi gitti, üç mü bilmem...” diye söz karıştırdı.

“Neyse... Söyletme beni... Her şeyine güvenilir de Ahmet’in eteğine güvenilmez. Saniye adında biri geliyor mu doğru söyle! ”

“Görmedim!”

Recep’i dipten doruğa süzmeye başladı. Üzerindeki çulları tanımişti, Ahmet’in üstünden çıkan eskilerdi... Ka-zağı geçen kış kendi eliyle örüp giydirmişti Ahmet’e. Gece gündüz üstünden çıkarmadığı için bu hale gelmişti. Erkek, çulun içinde de erkekti işte.

“Sen bırak bütün bunları...” dedi Raife. “Çıkılmış karakoldan ya, ona bak! Nasıl olsa kürkçü dükkânına dönecek... Eeee, sen nasılsın bakalım?”

Alıcı gözlerle bakışlarını sürdürüyordu.

“İyiyim çok şükür...” dedi. “Eş dost sayesinde yaşıyoruz

işte... Sağ olsun, beni kardeşinden ayırt etmiyor Ahmet... Ha Nuri, ha ben... Geldim, misafirlikse misafirlik... Bu değirmen fazlasını kaldırmaz.”

Recep geleli, kendisini boşlamıştı Ahmet... Bu yüzden genç kadın, hoşlanmazdı Recep'ten. “Ama yakışıklı erkek Allah için...” diye düşündü.

“Haklısın kardeş...” dedi. “Bu değirmen Ahmet'i zor kaldırıyor. Ortaçarşı'ya bir indi mi, dooogru Rüstem'e... Bir haftada kazandığını bir gecede yiyip bitiriyor.”

“Bekârlık, hep başımızda...” diyecek oldu. Dikleşti birden Raife: “Evlensin!” dedi. “Söylüyorum ona! Dul karı almazmış beyzadem. Genç kızın benden ayrı, boynuzu, kulağı mı var ki? Bak kardeş, söyle sen ona! Uzatmasın bu işi. Bütün memlekete kepaze ettim kendimi onun için. Kimin peşinde dolaştığını biliyorum. Söyle ona sen, anlar o! Yok eğer genç kız istiyorsa, öylesini de bulurum ben. Kendi elimle bulurum kör olayım!”

“Ben kim oluyorum ona söz geçirecek... Bir sığıntıyım burda... Sağ olsun, bir de işlerine karışırsam...”

Birden al al oluverdi yanakları Raife'nin. Başındaki örtüyü omuzlarına kaydırıldı. Alnına düşen saçlarını yazmasının kenarıyla geriye doğru iterek düzenledi. İki ucunu biçimlice topladı göğsünün üzerinde. Uçlarını ustaca kıvrıp beline sokuşturdu. Kapkara, pırıl pırıl saçları vardı. Alnına düşenleri acımadan kesmiş, zülûf yapmıştı. Bilek gibi iki örgü, yazmasının altında uzayıp gidiyordu, beline değin... Gözlerinin içi ıslıl ıslıldı. Bu ısıltının bir ara içinde yansıdığını sezinler gibi olan Recep: “Müsaade ver bana kardeş...” dedi. “Varayım nerdeyse bulayım onu!”

Birden durakladı Raife.

“İyi edersin!” dedi. “Ben oturur beklerim. Nasıl olsa edepsizliği aldım ele! Bilmeyen varsa, bilsin! Sen alt yoldan, ambarlıktan doğru git. Hiç mahalleye uğrama...”

Değirmeni şöyle bir harmanlayıp döndü. Motordan izinli çıktığı günler gelmişti aklına. Elini yüzünü yıkar, başaltındaki tahta bavulundan kişilik urbalarını çıkarır, giyinirdi gıcır gıcır... Çoğu bu urbalar kız marka lacivert kumaştan dikilmiş olurdu. Ama ne olursa olsun kündiye giymediğinden tertemiz dururdu bavulda. Ne yağ lekesi, ne mazot kokusu... Ara sıra kravat bile bağladığı olurdu. Galata’ya yolu düştü mü, kolay kolay çakılmazdı Karadenizli motorcu olduğu... Şimdi, diye düşündü, sırtına giyecek ceket bile yok işte! Motora yeni girmiş miçolar gibi, bir kazak eskisi vardı sırtında. Alt yanında da paçaları püskül püskül bir pantolon...

Değirmenden, yanına alacağı el kadar bir mendil bile yoktu. Üstündeki üstündeydi, başındaki başında... Yürüyüp gidiyordu ki... Çağırdı Raife geriden.

“Dur!” dedi. “Bi hoşça kal demeden nereye gidiyorsun? Sen gene Ahmet’e benim yolladığımı söyleme. Merak etmiş de, seni aramaya çıkmış dersin. İkinciye kadar gelmezsen, dönerim mahalleye ben de...”

Sağma soluna bakındı. Nuri bile yoktu ortalarda. Elini uzattı Recep’e. “Yabani!” dedi şakacıktan. “Elimi sıkmadan nereye gidiyorsun böyle? Sözüm ona İstanbul gördün haaa! Nerden bilelim İstanbul kaldırımını çiğnediğini?”

İç i kınalı bir el uzandı Recep’ten yana. Parmaklarının boğum yerleri ak aktı. Ya bir kına gecesinde bir topak kınayla yumulmuştu bu avuç ya da sırf kendi keyfi için yakmıştı kınayı. Türlü duyguların baskısı altında uzattı elini Recep.

“Hoşça kal kardeşlik!” dedi, yürüdü.

Yanıyordu avcunun içi, bu kınalı el, bir ateş parçasıydı sanki. Ahmet’i bulduktan sonra, doğru Liman Dairesi’ne gidecekti. Yalvaracaktı limancıya... Ne yap yap, beni yolla İstanbul’a diyecekti, ver benim gemici kâğıdımı. İzin vermiyor mu, dolaşacaktı bütün kaptanları, sıradan... Temel Reis’i, Sefer Reis’i bulacaktı. Kaçak maçak, tezkeresiz meskeresiz alsınlardı onu motorlarına!

Sağ avcunu açıp baktı içine uzun uzun. Raife’nin elindeki kınalardan bulaşmış gibi geliyordu kendisine. Motor Büyükde-re’ye yanaşıp da karaya ayak bastı mı, atlayacaktı bir otobüse... Ne otobüsü be taksiye. Ver elini Galata! Benim ki de yaşamak mı be diye düşündü. At apışında sinek gibi... Önce çıkmalıydı bu değirmenden. Bugüne bugün kişi kardeşine bile yük olmamalı, kendi başının çaresine bakmalıydı. İnsanlık, bu kadar olurdu insanlık işte! Hoş, yediğimi hak etmek için, elimden geldiği kadar da çalışmıyor değilim, ama diye düşündü. Ne olursa olsun, koş oraya, koş buraya, yaptığı iş devede kulaktı. Şu un çuvalını şuradan alıp şuraya götürmek de iş miydi ya!

Kokurdan’ı dolandı. İki yanı fındıklıkla çevrilmiş yoldan ambarlığa çıktı. Mezarlığın altından Ortaçarşı’ya doğru yöneldi. Temel kazılan bir arsadan şoseye çıktı. Kazmacılar, işlerini bırakmışlar, arkasından bakıyorlardı. Dalgınlığını örtmek için döndü yanlarına.

“Kolay gele arkadaşlar!” dedi, duyulur duyulmaz bir sesle.

“Hoş geldin!” dediler.

“Elimden her iş gelir benim!” dedi, utana sıkıla. “Asıl işim motorculuk ya, hani alır elime kazmayı küreği, çalışırım da...”

En yaşlısı, gözünün birini kuşkuyla kısıp inceledi. Üstünü başını beğenmediği anlaşıyordu.

“Asıl işin motorculuk mu?” diye üsteledi. “Motorculuk amma...”

“Motorculuk da ne duruyorsun! İşte deniz, ayağının altında. Motor mu yok kumda? Ne yapacaksın, karda kışta kürek sallayıp da... Yürü git işine be!”

Dayak yemiş gibi oldu Recep.

“Nüfus cüzdanım olsa...” dedi. “Bir gün durmam. Küreğin sapı elimi yakar benim. Amma, neydeceksin!” Arkasından söyleniyordu en yaşlısı:

“Kafakâğıdı yokmuş... Olsa bir gün durmazmış... Sen külahıma anlat, zibidi! Kışında donun yok be! Seni ne yapsınlar motora alsınlar da... Kapı gibi gemici kâğıdı istiyorlar adamdan. Herif seni sokar mı yapısına? Uğru musun, uğursuz mu?”

Elleri cebinde yürüyordu tasalı tasalı. Yanından geçenler, dönüp dönüp bakıyorlardı.

Ortaçarşı'ya girerken yüz yüze geldi Ahmet'le. Boynuna sarılmak için koştu.

“Neredeydin?” dedi. “Merak ettik hep!”

“Neyimi merak ettiniz?” dedi Ahmet, bir umursamayış içinde.

Daha başka anlamlar çıkarmış olacaktı ki sordu:

“Kim var değirmende?”

“Hani o kadın... Ara sıra gelirdi sana!”

“Mısır getiren mi, öğütmek için? Adı şeydi, Saniye...”

“Yok, o değil.”

“Öbürü mü?”

“İşte o! Karakolda olduğunu haber almış da...”

“O yolladı demek seni...”

“Eh, aşağı yukarı... O yollamasa da inecektim çarşıya. Şükür kendime geldim artık.”

“Senin canın sıkılmış bugün anlaşılan... Hele biraz dolaş bakalım.”

Elini cebine daldırdı. Avucundaki ufak paraları uzattı.

“Al,” dedi. “Otur da Çavuş’ta bi çay iç!”

Recep, hiç kıpırdamadan yüzüne bakıyordu.

“Al canım!” dedi. “Borcun olsun! Ödersin sonra, Raife değirmende öyle mi?”

“Değirmende!”

Bingül’lerin dulu Ahmet’in gözünde tütüyordu. Bir an önce ona yetişmek için:

“Haydi eyvallah!” dedi. “Akşama döner gelirsin!”

“Bu parayı ödünç alıyorum senden. Bir gün bu yaptığın iyiliklerin karşılığını...”

“Bırak boş lafları.”

Eliyle bir selam yolladı, Konakbayırı’na vururken.

“Güle güle!”

Omuzları düşüverdi birden. Bindiği motor, altından kayar gibi olmuştu. Tek başınaydı dalgaların arasında. Ama minnetsizdi, rahattı. Ortaçarşı’ya geçti. Arnavutkaldırımlarına ayakları takıla takıla yürüyordu. Topuklarına bastığı bu kunduralar parmaklarını acıtıyordu.

Utanmasa, yol kenarına fırlatıp yalınayak yürüyecekti. İnsan içine çıkacak bir kılıkta değildi, ama çıkmıştı gözünü karartıp da... Gökyüzü bulutsuz, deniz içinden içinden pırıl pırıldı. Böyle olmasa zaten çıkamazdı değirmenden.

Fındık fabrikasının önünden geçiyordu. Bir şeye benzetememişti bu koskocaman yapıyı. Pencereleleri bol, bahçesi geniş olsa, okul olabilir diye düşündü. Tütün deposu gibi bir okul olurdu gene de... Boş arsaların arasından geçiyordu yolu, kimsecikler yoktu ortalıkta... Bu geç kalmış güz sonu

güneşinde daha da kimsesiz görünen bir kumsal, yolu sıra uzayıp gidiyordu. Recep, sanki adı konmadık bir düşünceyi sürükleyip götürüyordu peşinden. Denizin karşısında bugüne kadar böyle yılgın görmemişti kendini. Uskuru, şaftı sulara karışmış motor gibiydi, yelkensiz, küreksiz ve dümensiz... Biliyordu yeryüzünde sayısız nimetlerin olduğunu... Bugün hepsinden yoksundu işte. Bir işkembe çorbasından başka olanacağı yoktu, erişebileceği... Bol ekmekli bir işkembe çorbası, o kadar... Sonra... Ne ev, ne yatak, ne yorgan... Ne de elini eline değdirecek bir kadın...

Güldü. Daha çoğunu bile düşünmeye hakkı yoktu. Karadeniz onu gerçekçi yapmıştı. Mazotun varsa, makinen sağlamsa çıkabilirdin yola. Küreğe bile kalsan kolunda gücün olmalıydı. Düş gücüyle bir saniye bile yaşayamazdın bu uçsuz bucaksız suyun kıyıcığında. Dalgaya düştün mü, sen de düşerdin okkanın altına!

Başları yazmalı, sırtları çalı çırpı yüklü iki kadın göründü karşıdan. Açıkta kalan tek gözlerini göstermemek için başlarını yana çevirerek geçip gitmişlerdi. Tam yanından geçerlerken adımlarını sıklaştırdıkları gözünden kaçmamıştı. Bu yalnız erkekten kaçma değildi, doğrudan doğruya görünüşünden, kılığından kaçmaydı. Acı acı güldü. Denize daha hınçlı, daha öfkeli baktı. Onun başının altındandı bütün bunlar... Onun kalleşliği yüzündendi.

“Kalleşlik mi?” diye düşündü. Yakıştıramadı denize bu suçlamayı. Durdu, uzun uzun baktı, güneşin bu mavilik üzerinde gümüş bir tepsi gibi yansıdığına. Taaa diplerden yumak yumak bulutlar kabarıyordu. “Rüzgâr nerdeyse patlayacak!” diye düşündü. Kendini motorunun başüstünde dikilmiş görüyordu. Kaşları çatıldı.

“Karayel patlamak üzere!”

Önce rüzgâr... Peşinden dalgalar... Her şeyini önceden haber veren bu deniz mi kalleşti! Motorun battığı gün de böyle olmuştu. Gene aynı kesimden bulutlar kabarmıştı. Reis bakıp da, “Hava nerdeyse patlayacak!” demişti. “Ama patlamadan alırsız yolumuzu...”

Yol alınmamıştı. Motor tekliyordu çünkü. Çok geçmeden de istop! Ne olduysa bundan sonra olmuştu işte.

Kalleş değildi bu ulu deniz. Onun da kendine göre yasaları vardı. Bu yasaları belleyemedin mi, tutunamazdın. Limanlar, balıkçı barınakları bile kapardı kapılarını sana...

Ayakları duruvermişti. Kaldırdı başını baktı.

“İşte Liman Dairesi!” dedi. “Hadi oğlum Recep, çık yukarı!”

Üç dört gün önce de gelmişti buraya. Liman reisi ara sıra uğra, demişti. İşte uğruyordu. Çıktı daracık merdivenlerden. Odası denize karşıydı reisin. Açıkta kapısı.

Masasının başında ayakta duruyordu, kaptan köşkünde dikilir gibi... Başında da sırmalı şapka.

“Gel bakalım!” dedi. “Recep Kaptan! Sen daha buralardasın haaa?”

Recep boynunu bükte.

“Buralardayım beyim...” dedi. “Nereye gideyim. Anca kendime gelebildim, bir iki gündür.”

“Ben senin yerinde olsam kalkar giderdim kayıtlı olduğum liman dairesine. Kendi elimle çıkarttırdım gemici kâğıdımı. Ben yazdım. Resmini de yapıştırdım kâğıdın köşesine... ‘Resmi yukarda yapışık olan adam, limanınıza kaç numarayla kayıtlıdır?’ diye sordum. Açıkçası ‘Nüfus cüzdanı elimizde bulunmadığı için adının, soyadının falan filan

olduğunu beyanda bulunan bu adam' diye yazdım resmin altına. Başka ne diyebilirim. Kimliğini bildiren bir vesika yok ki elinde... Sarı çizmeli Mehmet Ağa... Bekleyeceğiz... İster istemez, bekleyeceğiz!"

"Ama benim beklemeye dermanım yok ki" diyecek oldu.

"Öyleyse bekleme! Çek git!"

"Memleketime bu kıyafetle nasıl giderim ben!"

"Canım ne varmış kıyafetinde... Aslan gibi adamsın maşallah!"

"Cebimde bir kuruş param bile..."

"Öyleyse çalış..."

"Anca kendime gelebildim. Gene de gözüm kararıyor. Şöyle hızlıca ayağa kalktım mı, başım dönüyor. Kolay değil beyim. Motorlardan birine verseniz beni..."

"Nasıl veririm, kâğıdın, kimliğin yok! Seni tutup alsalar bile önce ben yapışırım onların yakalarına. Nasıl alırlar! Dedim ya bekleyeceksin, başka çare yok!"

Gitti pencereden baktı.

"Hava da ayna gibi..." dedi. "Hey mübarek!"

Denizin dibinden kalkan bulut yumaklarından hiç haberi yoktu.

"Ben sana bir şey söyleyeyim mi?" dedi. "Önce façanı düzelt! Kimsenin gözü tutmaz bu kılıkta seni! Benden söylemesi, haydi bakalım yallah!"

İçini çekti yavaştan.

"Peki Reiz Bey!" dedi. "Gideyim!"

Merdivenleri inerken başı dönüyordu. Dönüp bir şeyler söylemeyi geçirdi içinden. "Değmez!" dedi.

Alt basamakta, ayağından kundurası fırlayıverince bileği burkuldu. Hemen çöküverdi oracığa. Sövdü ağız dolusu:

“Hay senin geçmişini, geleceğini!”

Ayakkabılarının ikisini de hemen oracıkta bırakıp yürümeyi düşündü. Sonra aksayarak çıktı kapıdan.

Memurlar yeni çıkmışlardı dairelerinden. Kimisi yemeğe gidiyordu evine, kimisi aldığı peynir ekmeği bir bardak çayla yuvarlamak için kahve arıyordu. O da bir şey yapsa nasıl olurdu? Bir fırının önünden geçerken durdu, yarım ekmek aldı. Kent kokuyordu bu sıcak ekmekte buram buram, İstanbul kokuyordu. Şöyle böyle on beş, yirmi gündür fırın ekmeği yememişti. Ucundan koparıp attı ağızına. Börek gibi geldi ona. Bir parça daha kopardı.

Ayakları hep deniz kıyısına doğru gidiyordu. Yalı kahvelerinden yana... Kıyıya baktı, ekekte şöyle iki iskele aşır gidecek bir tekne yoktu. Hep ufak ufak filikalar, patalyeler...

“Liman Dairesi haaa!” dedi. “Sandalların limanı... Biz de Reiz Bey, diye çıktık adamın karşısına. Yıldızlı şeritleri takmış, kendini amiral sanıyor!”

Denize en yakın kahveyi aradı buldu. Sandalcıların uğradığı yalı kahvesi olmalıydı burası. Selam vermeye bile cesaret edemeden girdi, hemen kapıya yakın bir iskemleye çöküverdi. Dirseklerini dayayacak bir masa ararken on, on iki yaşlarında bir ocuk dikildi başucunda.

“Ne içeceksin?” diye sordu azarlar gibi.

Bu kahveyi hiç gözü tutmamıştı. Değil gemici, bir tek sandalcı bile yoktu.

“Ben!” dedi. “Kaptanların kahvesini arıyordum.”

Konuşmaları dinleyen ocakçı fırlayıp geldi yanlarına. Sordu ocuğa:

“Kimi arıyor?”

“Kaptanların kahvesini...” dedi ocuk.

Ocakçı birden gevşeyiverdi.

“Demek kaptanları arıyorsun haa! Ne yapacaksın kaptanları ahbap?” dedi.

“Hiç!” dedi Recep. “Bir Temel Reiz varmış, bir de Sefer Reiz...”

“Var! Ne yapacaksın bu kaptanları? İstanbul’a mal mı göndereceksin?”

Köşedeki masada soloz oynayan delikanlılardan biri: “Yok!” dedi. “Zonguldak’a maden direği yollayacak. Öyle bir niyetin varsa bana sor, söyleyeyim. Tanesini seksen iki kuruşa götürüyorlar.”

En yaşlısı, on beşini aşkın değildi çocukların. Ne işi vardı bunların arasında? Kalktı iskemlesinden. Peşinden kopan gülüşmeleri duymamak için hemen dönüverdi köşeyi. İki öküz arabası yolu tıkamıştı. Arabacılar iki ucundan yapıştıkları direkleri kuma istif ediyorlardı.

Bolu dağlarından kesilmişti bu direkler, hepsi bir boyda... Çocukların söylediği maden direkleri bunlar olacaktı. Büyük bir motor gelecek, bu direkleri yükleyip götürecekti Zonguldak’a... Ama böyle bir motor yoktu görünürlerde henüz.

“Kolay gele hemşerim!” dedi, arabacılar. Ter burunlarının uçlarından damlıyordu. Söver gibi karşılık verdiler. Ne söylediklerini anlayamamıştı bile.

“Ne vakit yüklenecek bu direkler?” diye sordu.

“Git işine!” dedi bunlardan biri. “İşin yok mu senin be!”

“İşim olsa durup sorar mıydım?” diye düşündü. Söyleyecek gücü bulamadı, yürüdü, gitti.

Defne yaprakları örtülü bir salaşın altında, yaşlıca iki kişi oturuyordu. Yaz başında kesilmiş bu defneler, sararıp

solmuşlardı güneş altında bütün yaz. Selam verdi oturanlara, karşılığını da aldı. Kahvenin içi tıklım tıklımdı. Bu kadar insanın bu daracık yapıya nasıl sığıştığına şaşıtı. Boş sandalye aradı, bulamadı. Hiç kimse de bir kolaylık göstermiyordu. Tavla şakırtısından, domino taşlarının masa üzerinde sürtünmesinden çıkan mermer-tunç karışımı seslerden, konuşulanlar duyulmuyordu. Hemen dönüp gitmekten utandı. Ceplerine kara patiskadan şeridi geçirilmiş ak gömlekli garsona yanaştı:

“Sefer Reiz...” diye başlarken yürüdü gitti garson. Ta öteden:

“Yok, İstanbul’da!” dedi.

Ocaktan çay tepsisini alıp gelirken sormak istedi:

“Temel...”

“Çavuş’a çıkar o, buraya gelmez!”

Çavuş’un kahvesinin Ortaçarşı’da olduğunu biliyordu. Başka işi kalmamıştı bu çarşıda. Kahveden çıkarken bir parça daha kopardı ekmekten. Kim demişse demişti, “Açlık ekmeğin katığıdır,” diye. Ne güzel de gidiyordu şu kuru ekmek.

Ortaçarşı’nın yolunu tutmuştu yavaştan yavaştan. Ayak bileği sızlıyordu, bu sızı yürüdükçe artıyordu.

Denizin sabahki maviliği kalmamıştı. Gördüğü yumak yumak bulutlar top top açılmış, bütün gökyüzünü kaplamıştı. O uçsuz bucaksız denizden, şimdi puslu bir şerit kalmıştı.

Arkasından yaşlıca birinin yetiştiğini ayak seslerinden anladı, dönüp baktı. Başında örme bir başlık vardı. Alt yanını çenesine doğru çekince, iki deliği, göz çukurlarına denk gelen bir gemici başlığıydı bu. Kendisinin de vardı

böyle bir tane... Başüstünde gözcülük ederken ya da kap-
tan kestirmek için başaltına girdi mi, onun yerine dümene
geçtiği sıralarda geçirirdi başına.

Yanından geçerken baktı adamın başına. Rengi de tıp-
kı tıpkısına başlığının rengindeydi. Adamın selam vermesi
gerekirken, durdu Recep, "Merhaba!" dedi saygıyla. Ama
yaşlı adamın gözü tutmamıştı. Duyulur duyulmaz bir
"merhaba"yla geçiştirip yürüdü.

Eski kaptanlardan olmalıydı bu yaşlıca kişi. Belki liman-
da bir işi vardı ya da hükümette... "Kimbilir, ne sıkıntısı var
ki, burnundan düşen bin parça oluyor..." diye geçirdi için-
den. Şu yol, konuşa konuşa ne güzel de yürünürdü oysa.
Alnında bir ıslaklık sezer gibi oldu. Başını kaldırıp baktı.
Bulutlar alçala alçala neredeyse alnına değecekti. "Hem de
yağmur bulutları!" dedi. Ortaçarşı'yı tutamazsa ıslanacaktı
vıcık vıcık... Hızla yürümesi gerekirdi. Ayakkabıları çıkı-
yordu ayağından. Eğilip aldı, ikisini, taban tabana yapıştı-
rıp kıstırdı koltuğunun altına. Şimdi seğirtebilirdi rahatça.
Beş on adım koştuktan sonra, durdu soluk soluğa.

"Ben ne olmuşum be!" dedi. "İki adım koşmaya meca-
lim kalmamış!"

Yağmur çiseliyordu. Saçları yapış yapış olmuştu şimdi-
den. Sağ yanından yol sıra sürüp giden kumsal kararmıştı,
kısa zamanda. Demek kumlar aç değillerdi, emmiyorlardı
bu ufak çisentiye bile...

Bir solukta şu önünden giden gemici başlıklı adamı da
geçebilirdi ya, yavaşladı. Yalınayak yürümekten utanmıştı.
Kunduralarının sıkmasına aldırmadan birden hızlandı. Geri-
de kalmıştı adam demek. Ondan üstün bir yanı vardı. Onun
yün başlığından, haki ceketinden, gıcır gıcır kunduralarından

çok daha değerli bir şeydi bu. Koşmadığı halde ondan çok ilerdeydi artık. İkisi de ıslanıyordu. Adamın haki ceketi koyu kahverengi olmuştu. Dönüp dönüp bakıyordu ona. Tam köşeyi dönerken başını bir daha çevirdi. Başlığını çenesine kadar indirmişti yaşlı adam.

Fındık fabrikasının kapısı açıktı. Sırtlarına birer fındık çuvalı almış, iki sarı yazmalı kız çıkmıştı dışarı. Yağmuru görünce dikilip kaldılar kapının önünde bir süre. Recep, ne olabilir bu çuvallarda, diye düşündü. Fındık mı vardı acaba? Fabrikaya kırdırmak için getirmeleri gerekmez miydi fındığı? Çuval çuval dışarı çıkarıyorlardı oysa.

Köprüyü geçmiş, Ortaçarşı'ya ayak basmıştı. Kahveye girip sıcak bir çay içmesi gerekirdi. Bulamamıştı kendinde o gücü. Kaldırımlardan kuma saptı. Bastıkça kararmış kumların rengi açılıyor, altından sarıları görünüyordu.

Çeekteki motorların, sandalların arasına girdi. Yüksekçe bir tekne aradı içine girip yatacak. Kırmızı mavi çizgili koyu sarı bir taka gördü. Iskarmozlarına yapışıp aldı kendini yukarı, kapağını kaldırıp girdi başaltına. İçerden kaydırıp oturttu kapağı yerine. Koyu bir karanlık içinde kalmıştı. Kıvrılıp yattı.

Hacı Dursun baskülün altında oturmuş, nargilesinin marpucunu tasalı tasalı sakalına sürtüyordu. Kahvesini teraziden indiren Çavuş'a, "Geçmiş artık senden kahvecilik!" diye çıkışıyordu.

"Oğluna bırak bu işi de çekil kestane ağaçlarının altına! Lüle böyle mi doldurulur? Elin ayağın da mı tutmuyor bilmem ki... Şöyle dirice bir asıldım mı marpuca, tömbekiler yaprak yaprak havalanıyor lüleden."

"Tömbekilerde iş yok Hacım!"

"Ben bilirim kimde iş olamadığını. Ayşe gelin yalancılolma sarar gibi sarardın tömbekileri eskiden. Meşe kömürü alırdın, elleme meşe kömürü, sırf nargile için. Ateşi kor komaz, kav gibi tutuşurdu. Çek çek ateş almıyor be! Bir gün nargilenin marpucu ağzımdayken soluğum kesilecek. Marpucun mu delik, tömbekin mi ıslak, koyduğun korda mı hayır yok, anlayabilirsen anla! Yooo! Anlıyorum, sende iş kalmamış gayri Çavuş!"

Çavuş öfkesini yenip gülmeye çalıştı.

"Hakçası dediklerin doğru!" dedi. "Bende iş kalmadı. Yaşımız elliyi, elli beşi bulmadan bel ağrısından, romatizmadan feleğimizi şaşırdık. Ne ise sen bakma kusura! Yenisini doldurup getireyim!"

“Ne sandın sen Hacı Dursun’u? Arpalık mı sandın?”

“Bu seferki de benden olsun! Yanındaki çayı da benden! Sen yalnız üzme tatlı canını!”

Yayılıverdi Hacı Dursun, keyiften.

“Hovarda adamsındır vesselam!” dedi. “Yoktur üstüne!”

“Öyleyimdir Hacı! Bizi eşkıyalar soymadı. İki yakamız bir araya gelmiyorsa hep bu hovardalıktan!”

Önündeki nargilenin marpucunu dolayıp aldı eline Çavuş.

Tam çıkarken seslendi peşinden:

“Bak!” dedi Hacı Dursun. “Çalışmıyor pavruka! Hâlâ bir adam bulamadın!”

“Kimi buldumsa beğenmedin, adam mı ismarlayayım Avrupa’ya? İşe yarayanı, motorcular alıp denize çıkarıyor. Kim var bu içine tükürdüğümün memleketinde. Kızılıcak tarhanası, mısır ekmeğiyle adam mı yetişir be!”

“Kulağında olsun hani...”

“Kulağımda olmasına kulağımda. Hiç merak etme!” Hacı Dursun’un fındık fabrikası çalışmadı da, yirmi, yirmi beş kız kahvenin önünden gelip geçmedi mi, kahvenin de şenliği kalmazdı.

Tam kapıdan çıkarken arkasında çuval, iki kat olmuş şalvarlı bir kızla karşı karşıya geldi. Başörtüsü vücudunun üst yanını örtecek kadar genişti. Açıkta kalan tek gözüyle yolunu izliyordu. Çavuş bir bakışta neresinden tanımışsa tanımişti.

“Kız Hacer!” dedi. “Sen misin?”

“Benim Çavuş Emmi!”

“Bi gecede kırıp attın bi çuval fındığı haaa!”

“Kırmayıp da n’aparsın! Sağ olsunlar, komşular geldiler de.”

“Hadi bakalım, geç de al paranı!”

“Ne parası! Hacı Emmi para mı verir adama! Git dük-kâna ne lazımsa al der, savar başından!”

Uzaktan akrabası da olurdu Hacer. Yükün altında daha çok tutmamak için çekildi önünden. Genç kız sağa kıvrıldı, makineye doğru giden yoldan ambara saptı. Hacı Dursun masaya yanını vermiş, önünde defter, oturuyordu.

“Koy!” dedi. “Kantarın üstüne!”

Koyup kaldırması kolay olsun diye baskül, beton bir blokun üzerine oturtulmuştu. Hacer sırtını kantara döndü. Yükünü oturtuktan sonra, çözdü ipin göğsündeki düğüm-lerini. Tam bir saattir yoldaydı, rahatlayıvermişti birden. Hacı Dursun: “Neydi adın?” diye sordu.

Bilmez olur muydu adını hiç. Babası arabacı Şakir’i de bilirdi, emmisi Mişmi’nin Mehmet’i de... Sorardı böyle işte... Babasının, kaç kere arabasına binip Düzce’ye gitmiş-ti sağlığında. Emmisiyle Üçüncü Ordu taraflarında askerlik etmişti. Domuz gibi bilirdi yedi kuşak soyunu. Hem bur-da, avuç içi kadar memlekette kim kimi tanımazdı. Hacer, biraz da takaza eder gibi:

“Arabacı Şakir’in kızıyım!” dedi.

“Canım adın yok mu, adını söyle. Defterde ne diye yaz-mıştık?”

“Defterde mi? Defterde Şakir kızı Hacer diye yazılı...”

“Haşşöyle!”

Sakalını, bıyığını aralayıp parmağını soktu ağzına. Islat-tıktan sonra çevirdi sayfaları. Açtı, açtı, açtı... Çok ileri git-mişti. Biraz da geriye doğru çevirdi.

“Hacer... Hacer... Hacer... Hah, Şakir’in Hacer!”

Kaç kilo kabuklu fındık verdiği yazılıydı. Ama sağlam olsun diye gene de sordu:

“Kaç kilo fındık almıştın?”

“Altmış kilo!”

“Ne verdiğimiz şimdi anlaşılır!”

Baskülün topuzunu bir ileri, bir geri kaydırđı. “Tamam!” dedi ağzının içinden. Gözlüğünü düzeltip baktı: “Otuz kilo yedi yüz gram!”

Hoşlanmıştı durumdan. Tam otuz kilo gelse de sesi çıkmayacaktı. Kabataslak, altmış kilo kabuklu fındıktan, otuz kilo iç fındık çıkardı, yarı yarıya...

“Dün almışsın, bugün getirdin haaa?” diye sordu. “Öyle yaptım Hacı Emmi.”

“Gecede otuz kilo... Fena değil.”

“Komşular geldiler de...”

“İmeci çalıştırıyorsun demek... Hadi bakalım.”

“Bu gece öyle oldu. Sağ olsunlar!”

“Bizim işimize pek gelmez imeceyle çalışmak. Hele enikleriyle gelirlerse... Bir gram eksik getirdin mi yazarım hesabına. Bunu boşalt da, doldur çuvalını iç ambardan.”

Hacer başı önünde dikiliyordu, baskülün arkasında. Hacı Dursun, paylar gibi, “Boş mu döneceksin mahalleye kıız!” dedi.

“Yooo Hacı Emmi. Annem sıkıntıdaymış da... Beş lira para istedi.”

Defterdeki alacağına bir göz attı çabucak.

“Beş lira mı istiyor?” dedi. “Beş lira haaa! Alacaklı mısın, borçlu mu bi bakalım. Dükkânın birinden üç metre amerikan almışsın. Öbür dükkândan da zeytinlen şeker... Ne tutar, hepsi biliyor musun?”

“Ne tutarsa elbet yazılıdır defterde...”

“Sen pavrukaya dahaaa... Dur bakayım, iki yüz altmış

kuruş borçlusun. Nasıl olur da beş lira istemeye kalkışır-sın? Söyle o anana... Burda peşin para isteme yok! Gelinlik kızsın sen... Çeyizin basılı mı sandığında? Bu dükkânları ne demeye açtım ben? Dipten doruğa sizin gibi kimsesizleri, fakiri fukarayı donatmak için, hayırma. Bırak beş kâğıdı on kâğıdı da, çuvalını doldurmaya bak!"

Hacer önüne bakıp duruyordu boyuna. Sıkıntısından baskülün üstündeki fındık kabuklarını fiskeliyordu. Hacı Dursun:

"Hele boşalt fındıkları!" dedi. "Durma!"

Kapıdan ayak sesleri geliyordu. Çevirdi başını, baktı. Fatma'ydı gelen. Hacı Dursun onunla uğraşamayacağını belirtmek için, yeni gelene döndü:

"Adın?"

"Fatma! Ellezi'nin Fatma! "

Yükünü baskülün tam üstüne oturtmak için ileri geri ayarlıyordu kendini. İsteddiği yeri buldurunca:

"Çöz!" dedi Hacı Dursun. "Kaç kiloydu aldığın kabuk-lu?" diye sordu.

Fatma arkaya dönüp başörtüsünü düzeltirken:

"Ne bileyim, Hacı Emmi!" dedi. "Sen yazdıydın deftere!"

Topuzunu çekti çekti, daha da çekebilirdi. Kolunu kal-dırıp kendi kendine verdi kumandayı:

"Tamam!"

Sonra eğilip baktı:

"Yirmi sekiz kilo üç yüz gram!"

İnanmıyormuş gibi kendi kendine sordu:

"Neee?"

"Yirmi sekiz kilo üç yüz gram!"

Sonra ekledi:

“Yani tam yedi yüz gram eksik!”

Fatma’nın tek gözünü arayıp dikti bakışlarını içine. “Sana söylüyorum!” dedi. “Yedi yüz gram eksik!”

“Nasıl olur Hacı Emmi! Aldığım fındığı olduğu gibi kırdım, ayıkladım, getirdim!”

Verdiği tarihe baktı:

“Üç gün kalmış evde!”

“Öyle oldu! Biraz keyifsizdi anam, getiremedim.”

“Fındık üç gece evde kalırsa böyle olur. Her gelen bir avuç aldı mı, tamamdır!”

“Bizim eve kim gelir ki... Annemle ikimiz kırdık, ayıkladık. Çürüğü çoktu da ondan.”

“Çürüklük sizde, benim fındığımda değil! Bi daha sana fındık yok! Makine dönmeye başladı mı, gelir, pavrukada çalışırsın! Eve fındık yok, sana!”

“Aman Hacı Emmi, anam n’apar sonra!”

“Yok, diyorum sana verecek fındığım! Üç günde yirmi sekiz kilo fındık ayıklayacaksın da ihya mı edeceksin beni?”

“Bu sefer iki günde yapar getiririm!”

“Seni pavrukaya ayırdım ben! Makine döndü mü kalkar gelirsin!”

“Ne kadar eksikse düşersin hesaptan!”

“Sıçan mı var yoksa sizin evde?”

“Sıçansız ev olur mu, var elbet.”

“Ben sıçanlı eve fındık vermem. Hele sıçanlar da iki ayaklı olursa.”

“Etme Hacı Emmi!”

“Bi daha böyle getirirsen gözüme hiç gözükme! Haydi bakalım, doldur, ambardan kabuklu fındık.”

Sonra Hacer’e döndü.

“Sen ne duruyorsun!” dedi. “Doldursana çuvalını! Anan bilmiyor mu, peşin para yok burda.”

“Biliyor bilmesine. Bilmez olur mu hiç! Amma var bi sıkıntısı ki istiyor.”

“Ne sıkıntısı var?”

“Gemici kâğıdı çıkarttıracak Hüseyin Abime. Motorda çalışacak bundan sonra. Temel Reiz’in motorunda.”

“Bak namussuza!” diye çattı kaşlarım. “Ben ona gel şurda çalış dedim. Çevir şu makinenin kolunu. Temel Reiz ne verecek ona? Söyle o hayırsız ağabeyine, gelsin çalışsın!”

“Annem de söyledi, ben de söyledim. Ben makinenin kolunu çeviremem diyor.”

“Neden çeviremezmiş. Eşek kadar adam.”

“Dayanamam diyor, aldığım para Aşçı Rüstem’e iyi gelir anca!”

“Söyle, hele bi gelsin, kolay! Hep gemici, hep gemici! Yaşı on sekize girdi mi, doğru Temel Reiz’in, Sefer Reiz’in motoruna. Bok var denizde sanki. Daha geçen karayelde batmış üç motor. Motorculardan biri Değirmenağzı’na çıkmış. Leşleri daha yeni vurmuş Karasu’da karaya. Hâlâ gemici. Git gözüm görmesin. Yüklen çuvalını da bas git! Söyle o anan olacak karıya, başını yemeye kalkmasın oğlunun. Vermiyor de beş lirayı! Oğluna acıdığımdan vermiyorum hem de... Öyle söyle!”

Fatma çuvalını doldurmuş, sürüye sürüye baskülün yanına getirmişti.

“Tut bi ucundan da sen, hâlâ duruyor!” diye çıkıştı Hacer’e. Tuttukları gibi attılar baskülün üzerine.

Hacı Dursun eğilip okudu:

“Elli iki! At bir iki avuç da elli beş olsun!”

“Ağır oluyor, çıkaramıyorum Konakbayırı’nı!”

“Kaç yaşındasın sen?”

“On yedi!”

“Ben altmış yaşındayım, sırtladığım gibi seksen kiloyu çıkarırım bi solukta alimallah! Siz de genç misiniz be! Güllü olmalı ki... Yetmiş kiloya bana mısın demiyor!”

“Biz onunla bir miyiz Hacı Emmi!”

“O kaç yaşında ki?”

“Sen yaşa ne bakıyorsun... O da bizim kadar emme...”

“Sizin kadar da yok... On altısında...”

“Kasımda o da girecek on yedisine!”

“Hadi çok konuşma, yüklen şunu!”

Basküle yanaştı, vurdu sırtına. Hacer’i bekliyordu kapının önünde. Çuvalını sürüyen Hacer, basküle nasıl atacağını düşünüyordu. İşin uzamasını istemeyen Hacı Dursun, parmağının ucuyla yapıştı.

“Haydi!” dedi. “Kucakla da kaldır!”

Yükün en azdan kırk kilosu genç kızın üzerinde kalmıştı. Hacı Dursun yapıştı baskülün topuzuna. İleri geri kaydıldıktan sonra:

“Eh!” dedi. “Tam altmış!”

Yan gözle bakan Hacer:

“Hacı Emmi!” dedi. “Altmış var mı? Elli dokuz bile yok!”

“Çok konuşma, yüklen! Benim kadar mı biliyorsun!”

Girdi yükün altına. İki genç kız peş peşe kapıdan çıkarlarken Hacı Dursun söylenip duruyordu:

“Söyle o hayırsız ağabeyine! Yalı kahvelerinde bütün gün soloz oynayacağına gelsin de yapışsın şu makinenin koluna. Ulan, tuttuk, memleket kalkınsın diye pavruka kurduk. Kimin umurunda. İş yokmuş memlekette. İşte iş.

Çalışacak adam yok! Anca iki gün dayanıyorlar. İki gün sonra ya gemici oluyorlar, ya arabacı. Çoğu da yalı kahvele-
rinde kumarcı. Biz gençliğimizde böyle miydik be! Anamız
ağlardı mısır tarlası için açma açarken.”

Kızlar Çavuş’un kahvesinin önünden kıvrılıp Konakba-
yırı’na sapmışlardı bile. Hacı Dursun hâlâ söyleniyordu.
Elinde sönmüş nargile, marpucunu çekiştirip dururken
Çavuş girdi, “Ne o Hacı?” dedi. “Gene kızdırdılar mı seni?
Zamane kızları bunlar. Gâvur ederler adamı!”

“O Temel Reiz denen boynuzlu yok mu! Cin ifrit etti
beni! Ayartmış Şakir’in oğlunu!”

“Nasıl ayartır, bizim bildiğimiz, namuslu oğlandır Hüse-
yin. O tarakta bezi yoktur gibi geliyor.”

“Ulan dervişin fikri neyse zikri de odur, derler ya. Öylesi
ayartma değil. Gemici tezkeresi çıkarttır, seni motora ala-
yım diye kandırmış.”

“Hepsi bir kapıya çıkar. Bi yol motora girdi mi gerisi ko-
lay! Hiç gözüm tutmaz bu motorcu Temel’i oldum olası.”

“Gel şurda çalış derim, kulak asmaz. Anası haber yolla-
mış, beş lira yollasın, diye. Ben para mı kesiyorum ki bur-
da? Ulan bunlara iki tane dükkân göstermişim. Koskoca
iki tane mağaza. Biri manifatura, biri bakkaliye. Öylesine
iki dükkân ki, yok yok! Memlekete hizmet bu kadar olur.
Genç kızından dul karısına kadar herkese açmışız pavruka-
nın kapısını, gelsinler çalışsınlar diye. Pavrukada çalışmak
işine gelmezse, sırtlan fındık çuvalını, götür evinde kır! Şu-
rayı açalı bu yılınan üç yıl oluyor. Üstünü başını donatıp
evermediğimiz kız kalmadı memlekette!”

“Bir de şu oğlunu eversen de oturduğu kalktığı yeri bel-
lese.”

“Oğlum daha askerliğini bile yapmadı. Parmak kadar çocuk.”

“Onunla asker olanlar izinli gelmeye başladılar. Neye küçük yazdırdın yaşını?”

“Neye olacak, ezilmesin diye askerde! Amaaan Çavuş, benim oğlan iki yıl geç giderse kıyamet mi kopar?”

“Hiç olmazsa biraz uslanır, burnu kırılırdı. Geçen gün başöğretmenin önüne çıkmış. Zorla yatıştırmışlar adamcağızı...”

“Yatışmayıp da ne yaparmış. Keskin sirkenin küpüne olur zararı. Eğer şunun şurasında burnu kanamadan oturmak istiyorsa, ilk evvela bizimle iyi geçinsin.”

“Allah’ı var. Herkesle iyi geçinir Hilmi Bey. Altı yıldır kahveme gelip gider. Bi sert lafını işitmedim. Geçen gün varidat kâtibine yaptığım sade kahveyi Hilmi Bey’e vermişim, yanlışlıkla. Hilmi Bey’in şekerli kahvesini varidatçıya. Biri bana kıyameti kopardı, sen bana nasıl şekerli kahve getirirsin diye. Hakaretlerin en büyüğüymüş, göya! Başöğretmen Hilmi Bey, ömründe içmediği acı kahveyi içti bitirdi de ne sesi çıktı adamcağızın ne sedası!”

“Miskinin biri de ondan!”

Bir nefes çekti nargilenin marpucundan. Nargile tam istediği gibi olmuştu. Marpucu kısırdı kolunun altına, ha bire çekiştiriyordu.

“Bakıyorum...” dedi. “Hiç sesin sedan çıkmıyor! Bana altı yıllık tömbekiyi çıkarttırdın dolaptan.”

Tam çıkarken durdu kapıda.

“Benden adam isteyip duruyorsun...” dedi. “Şu Değirmenağzı’nda karaya çıkan delikanlıyı alsana! Temel Reiz’e göndermiş liman çavuşu. Çalıştırsın diye motorda.”

“Pekiii, neden almamış ya motoruna Temel Reiz?”

“Ben neyin nesi, kimin fesi olduğunu bilmediğim gemiciyi nasıl alırım, diyor.”

“Liman kefil olduktan kelli...”

“Liman nesine kefil olacak? Gemici kâğıdı istemiş adam. Veremem demiş, hani nüfus cüzdanın! Denizden bir don bir gömlek çıkan adamın nüfus cüzdanı mı olur? Peki, demiş liman çavuşu, getirttir memleketinden de görelim! Senin anlayacağın, Temel Reiz yanına alacak, almasına ya... Korkuyor...”

“Ne varmış korkacak?”

“Uğursuzluk getirir motora diye. Öyle ya... İki kere motor batırmış bu adam.”

“Bir de kalkıyorsun bu adamı bana salık vermeye! Benim pavrukamı da batırmasını mı istiyorsun?”

“Fabrikan motor mu senin?”

“Hepsi bir kapıya çıkar. İçinde makine var mı yok mu?”

“Benim öyle şeylere aklım ermez. Adam istedin benden, buldum işte! Haydi eyvallah!”

“Dur, Çavuş kızma! Sen gördün mü bu adamı?”

“Gördüm!”

“Nasıl, gücü kuvveti yerinde mi bari?”

“Gücü kuvveti şimdilik yerinde değil. Denizden çıkmış bir adam. Değirmenci Ahmet’in un çorbasıyla ne kadar dirilebilirse dirilmiş. Ama kalıbı kıyafeti yerinde. Biraz boğazına baktın mı...”

“Git işine be! İmarethane mi burası?”

“Senin bileceğin iş. Çayı yeni demledim, getiririm birazdan.”

Çavuş çıkarken üç kızın arasında Güllü giriyordu içeri. Sırtındaki, en azdan kırk kiloluk iç fındık çuvalı, belini bile

bükememişti. Yüzü gözü sıkı sıkıya örtülüydü. Sırtındakini usulca bıraktı baskülün üzerine. Gitti Emine ile Zehra'mn yüklerini indirmeye.

Hacı Dursun, gözlüğünün üstünden Güllü'nün kıvraklığını, erkeksi bir beğeniyle izliyordu.

"Kız Güllü..." dedi. "Kaç kiloydu aldığın fındık?"

"Yetmiş sekiz dediydin Hacı Emmi!"

"Bakalım defter ne söylüyor! Güllü! Güllü! Güllü! Sadık Reiz'in Güllü! Nah burda işte. Ayın dördünde sen... Ne? Seksen kilo mu? Evet tam seksen kilo fındık almışsın. Ne isterim senden... Tam kırk kilo! Bakalım sen ne getirdin?"

Kalktı yerinden önce baskülün üstündeki çuvalı inceledi, duruşunu beğenmedi.

"Çek şu çuvalı geriye doğru! Kim öğretti size öne doğru atarsanız ağır basar diye. Çek şunu!"

Güllü, kollarını açıp, iki kulağından yapıştı çuvalın. Tuttuğu gibi kaydırıverdi.

"Kırk! Kırk yok! Kırkta oturmuyor. Demek ki otuz dokuz... Verdiğimiz fındık seksen kilo olduğuna göre, bir kilo eksik... Söyle kız, ne yaptın bi kilo fındığı?"

Yazmasının altında al al oluverdi yanakları öfkeden.

"Sen ne söylüyorsun Hacı Emmi!" dedi. "Kör olayım, burdan yetmiş sekiz kilo kabuklu aldıldım... Hele iyi tart şunu da ne geliyor bi anlayayım! Kırk gelmezse otuz dokuz mu olur! Bunun buçuğu, yarımı yok mu?"

"Çok söylüyorsun! Anladık işte, yedirmişsin komşuların eniklerine!"

"Kime yedirmişim? Bi kırığını yedirmedi!"

"İmeciynden ayıkladın mı, ayıklamadın mı?"

“Ne imecisi! Anamınan oturduk da ayıkladık, iki başımıza.”

“Hadi hadi, anladık! Sen ne diyordun, yetmiş sekiz kilo! Peki öyle olsun! Yarıısı ne eder, otuz dokuz kilo!” Deniz dibinden kabaran yağmur bulutları birden ini- vermişti Ortaçarşı’nın üstüne. Motorcular havadan kuşkulandıkları için kumda çekili tekneleri ikişer üçer felek geri almaya başlamışlardı. Dışardan telaşlı telaşlı sesleri geliyordu.

Hacı Dursun: “Ne var?” dedi. “Ne oluyor yalıda?”

“Motorcular...” dedi Güllü. “Motorlarını geri alıyorlar.”

“Deniz patlayacak haaa! Lanet olsun, gene bir hafta yol kapanacak! Fındıklar kaldı elimizde. Pavruka çalışmaz, adam yok! Sizden hayır gelmez. İkinci ambara el sürülmedi. Boyuna da geliyor, tüccar malı. Sizin peşinize takılmaya gelince delikanlıdan geçilmiyor. Makinemin koluna yapışmaya gelince adam yok! Kız Güllü, nasıl, gözün yiyor mu? Üstesinden gelebilir misin şu makinenin?”

Çatık kaşları, büsbütün çatıldı Güllü’nün:

“Sen ne söylüyorsun Hacı Emmi!” dedi. “Kadın kısmına yakışır mı bu! Ne derler sonra bana!”

“Ne derlerse desinler. Sen alacağın paraya bak!”

“Olmaz Hacı Emmi, yapamam ben!”

“Neden yapamazmıydın kız! Seksen kiloyla Konakbayırını bir solukta çıkan kişi, ister kız olsun, ister erkek, gelir üstesinden bu işin! Hele yapış şunun koluna bi!”

Güllü’den bir karşılık gelmeyince geride çuvallarının başında dikilen Emine’yle Zehra’nın yüzlerine baktı.

“Ne duruyorsunuz, siz de karışsanıza lafa!” dedi. “Haytalar gibi köy içinde dolaşmak hoşunuza mı gidiyor? Hepinizin ekmek parası bu! Yapabilir mi Güllü, yapamaz mı?”

Zehra, Güllü'nün boyuna bosuna biraz da kıskanarak bir göz attı.

"Yapar yapmasına emme..." dedi. "Dayanır mı belli olmaz. Ne kadar olsa erkek işi bu!"

Güllü, yazmasını sinirli sinirli çekti alnına doğru. "Hacı Emmi!" dedi. "Eyleme beni! Yağmur çiselemeye başladı. Bi kaat yazıver de dükkândan amerikan alayım. Yorganlarda çarşaf kalmadı diyor anam!"

"Kolay o! Hele sen şu makine işine bir..."

"Yapamam deyince yapamam! Erkek işine elimi süremem!"

"Sen Rahime Kaptan'ı bilmez misin kız! Geçmedi miydi kocasının sandalında dümene?"

"O başka! Hele sen yazıver benim kaadımı!"

Hacı Dursun, lafını tüketmişti. Dik dik bakıyordu Güllü'nün yüzüne. Öfkeyle yapıştı zımbalı deftere. Çavuş teraziyle gelmiş, çayını koyuyordu önüne.

"Kahvede oturuyor!" dedi. "Bir gör, istersen!"

"Kim oturuyor?" diye sordu çatık bir yüzle.

"Kim olacak! Söylediğim delikanlı. Hani o denizden Değirmenağzı'na çıkan."

"Gelsin bakalım. Karıya kıza minnet etmektense... Belki işimize yarar."

Çavuş'un çıkmasıyla dönmesi bir oldu.

"Geliyor!" dedi.

Genç adam başı önünde girdi içeri. Fındık çuvallarının arasından kendine bir yol arayarak yürüyordu. Başını bile kaldırıp bakmadan geçti, kızların önünden. Hacı Dursun'un karşısına dikildi. Çavuş:

"Dediğim delikanlı, işte bu!" dedi.

Daracık bir pantolonu vardı ayağında. Islanıp üstünde kurumuş gibi buruş buruş... Yakası giye çıkara bollaşmış bir kazak, dirsekleri erimiş, yakasının kulakları sarkmış bir ceket... Çapaçulluk içinde ölçülü yapısı olan genç bir adam... Yüzü yorgun, avurtları çökmüştü. Bu sağlam yapıya bu hasta görünüş pek eğreti geliyordu. Hacı Dursun:

“Nerelisin?” diye ilk sorusunu yapıştırdı.

“Sinop’la İnebolu arası,” dedi, bir umursamayış havası içinde...

“Senin nüfus cüzdanın da yoktur korkarım!”

“Bir don bir gömlek çıktım denizden.”

“Koynuna koyabilirdin.”

İlk defa kaldırdı başını yerden. Hacı Dursun’un gözlerinin içine dik dik baktı. Bir şey söyleyecek gibi oldu gerekli görmedi.

“Burda çalışmak istiyormuşsun!” dedi Hacı Dursun. “Ben mi istiyormuşum?” diye Çavuş’un yüzüne baktı. Sonra sözünü tamamladı: “Nerde olursa olsun,” dedi. “Gemicilik işi olmadıktan sonra...”

“Yapacağın işin ağır olduğunu söylediler mi sana?”

“Söylemediler.”

“Yapamazsın gibi geliyor bana. Haaa Çavuş, yapabilir mi dersin?”

“Neden yapamazsın!”

“Çok bakım ister.”

“Bakım isterse, bakarsın Hacı!”

Sonra arkasındaki genç adama döndü Çavuş, “Bak, Hacı yapamaz diyor, ne dersin?” dedi.

Hiç oralı değildi. Hacı Dursun, onun bu umursamayışına kızar gibi, baktı yüzüne.

“Adın ne senin?”

“Recep!”

“Yerin var mı yatıp kalkacak?”

“Var, çok!”

“Ne demek çok, anlayamadım!”

“İnsanın yatacak belli bir yeri olmayınca, yatıp kalkacak yeri çok olur.”

“Nerde yatıp kalkıyorsun?”

“Değirmende, kahvelerde, motorlarda!”

“Yani handa, otelde bir yerin yok demek.”

“Yok!”

“Demek bu pavrukada da geceleri kalabilirsin.”

“İzin verirsen.”

“Bir kefil gösterirsin! Bak, ne nüfus tezkeren var, ne gemici kâğıdın?”

“Bunlar tamam olsaydı, burada kim dururdu.”

“Demek kalıcılardan değilsin!”

“Benim asıl işim fabrika ayakçılığı değil ki...”

“Böyle turna kuşu gibi gidicilere verilecek işim yok! Bana çeki taşı gibi adam lazım!”

“Sen bilirsin!”

Başını çevirip Çavuş’a baktı. İşimiz bu kadar, der gibilerden... Ama Çavuş hiç oralı olmadı. Hacı Dursun’a, “Canım!” dedi. “Hele bi işe başlasın bakalım!”

“Bütün mesele onun başlamasında. Gel, başla demesi kolay, ama git demesi zor!”

Kalktı yerinden, Recep’e döndü, “Aha şu makineyi görüyor musun?” dedi. “Yapış koluna bi göreyim!”

Aynı umursamayışla, “Nesini göreceksin?” dedi Recep.

“Çevirebiliyor musun kolu? Gücün yetecek mi bakalım?”

“Kimin için yapmışlar bu makineyi? İnsanlar için değil mi?”

“Her insan için değil... Böyle olsaydı bir haftadır avara durmazdı. İşin şu yanı da var. Kimi delikanlı beş saat dayanır, kimi delikanlı on saat!”

Hacı Dursun, çuvaldan bir kılıfın içinde yatan makinenin önünde durdu.

“Sıyrır şunun kılıfını!” dedi. Sonra döndü, çuvalların başında dikilip duran, olanı biteni merakla izleyen kızlara bu yurdu: “Bi çuval fındık getirin de boşaltın içine! ”

Güllü, çuvalardan birini omuzladığı gibi, çıktı makinenin üçüncü basamağına. Üç erkeğin arasında, açılıp saçılmaya aldırmadan makineni karnından çıkan geniş bir huniye kaldırıp boşalttı çuvalı. Bu öylesine bir çabukluk içinde olmuştu ki Hacı Dursun, anlamlı bir “Hım!” çekmekten kendini alamadı. Sonra döndü Recep’e:

“Hadi bakalım!” dedi. “Tükür avuçlarına da yapış!”

Sol yanında bir canavar ağzı biçiminde geniş bir boğaz açıyordu. Demek buradan dökülecekti kırılan fındıklar. Çevrilmesi gereken kol da sağ yanında olmalıydı. Yürüdü o yana.

Güllü, eğer kolu kendisi çevirecek olsaydı belki bu kadar coşku duymayacaktı. Bu delikanlı, bu işi kıvrabilirse buradan çıkınca bütün mahalle kızlarına müjdeleyecekti, fabrikanın işbaşı edeceğini. Yarın, yirmi, yirmi beş kız, alacakaranlıkta Konakbayırı’ndan aşağı turna dizisi inecekler, şu hasırı firdolayı çevirip kırılmış fındıkları ayıklayacaklardı karıncalar gibi... Hacı Dursun, “Kız Güllü!” diye bağırdı. “Ne dikilip duruyorsun! Koysana sandıkları yerlerine!”

Elek döndü mü iç fındıklar kabuklarından ayrılıp, boy boy bu kutulara dökülürdü. Kırılmayanlar, kırılıp da iyice kabuğundan ayrılmayanlar ağızdan oluk oluk akardı.

“Haydi!” dedi Hacı Dursun. “Çek besmeleyi, durma!”

Hız almak için pedallara dirice bastı. Recep, makinenin kolunu iki eliyle sıkıca kavradı. Bana mısın dememişti. Bir haftadır kendi haline bırakılmış bir makine, öyle ha deyin-ce çalıştırılamazdı. Çarkların her dişi pas tutmuştu hafif-ten. Recep bütün gücüyle yüklendi.

Kol bir devir yaptı yapmadı, kilitlenip kaldı. Biraz daha zorlansa kolun ağaç bölümü demirinden ayrılırdı, ama gene de bu silindir dönmezdi kolay kolay.

Hacı Dursun kaldırdı keçi gibi başını da:

“Aah!” dedi. “Sen kıvıramayacaksın bu mereti!”

Recep, hiç diretmeden bıraktı kolu. Yüzünde en ufak bir hayıflanma yoktu. Güllü gitti, takımların bulundu-ğu sandığı açtı. Yağdanlığı aldı içinden. Makinenin oynak yerlerine damlatmaya başladı. Fındık fabrikasında çalışan bütün kızlar, makinenin az çok kötü huylarını bilirlerdi. Küçük süpürgelerden birini aradı buldu Güllü. Çarkların arasına giren fındık kabukları bu huysuzluğa yol açabilirdi. Bu çarkların arasına sıkışan kabukları, süpürgeyle temiz-ledi. Çıktı makinenin üstüne, hazneye boşalttığı fındıkları avuç avuç, Zehra’nın açtığı çuvala doldurdu.

Güllü’nün ne düşündüğünü anlayan Hacı Dursun, haz-ne yarılanınca:

“Şimdi çevir bakalım!” dedi Recep’e.

Makine gürültüyle çalışıyor; silindir içindeki kırılmış fındıklarla, kenarlara çarpa çarpa dönüyordu. Güllü yeni baştan çuvaldan aldığı fındıkları atıyordu haznesine. Bir avuç, bir avuç daha derken az önce doldurduğu çuvalı boşaltıverdi içine. Recep boyuna çeviriyor, hazneye dolan fındıklar artık onu yormadan kırılıp ağızdan dökülüyordu.

Hacı Dursun, "Oluyor!" dedi. "Geleceksin bu işin üstesinden! Hele dur da konuşalım!"

Suluk soluğa durdu Recep. İlk denemenin hamlığı bütün vücudunu kırıp geçirmişti. On gündür nerde yatıp kalktığı belli değildi. Her yanı bir başka türlü sızlıyordu.

"Kızlar!" diye seslendi, Hacı Dursun. "Evvela sizi yolcu edelim, geçin çuvalların başına!"

Zehra ile Emine'nin işi uzun sürmedi. Çuvallarını yüklenmişler, Güllü'yü bekliyorlardı. Sıranın kendisine geldiğini anlayınca çuvalını basküle doğru sürüklemeye başladı.

Recep, kendi işine yardımcı olan genç kıza yaklaştı. Çuvalı baskülün üstüne koymak istediğini anlayınca onu yavaşça bir kenara iterek sarıldı çuvala. Ölçüp biçtiğinden daha da ağırdı çuval. Ayakları bükülecek gibi oldu bir ara. Daha biçimli tutabilirdi yere bırakabilse... Ama bırakamazdı artık. Bütün gücünü belinde toplayarak biraz daha kaldırdı yukarı, oturttu kantarın üstüne. Ne de olsa bir başarıydı bu. Hacı Dursun, beğeniyle takıldı:

"Nasıl!" dedi. "Ağır geldi haaa?"

Hiç cevap vermedi Recep. Demek bu kız, şu seksen kilodan aşağı gelmeyen çuvalı taaa mahalleye kadar arkasında götürecekti. Hem de Konakbayırı dedikleri dik yolu tırmanarak!

Hacı Dursun, baskülün topunu çekip mandalı kaldırdı.

"Seksen bir buçuk kilo!"

Güllü fazlasını alıp almamayı düşündü. Tam seksen olunca akılda kalırdı. Açtı çuvalın ağzını, bir iki avuç fındık aldı içinden. Tamamdı. Gitti, masanın üstünde duran, Hacı Dursun'a yazdırdığı amerikanbezinin kâğıdını aldı, katladı. Başörtüsünün ucuna bağladı.

“Yarın alırım!” dedi. “Geç oldu!”

Girdi çuvalın altına, iplerini göğsünde düğümlerken Hacı Dursun geçti karşısına.

“Söyle Safiye’ye, toplasın kızları!” dedi. “Yarın işbaşı yapıyoruz!”

Sonra Recep’e döndü:

“Başlıyoruz. Yarın! Bu gece burda kalırsın. Çuvallardan bir yatak yaparsın kendine. Aşçı Rüstem’e de söylerim ben. Öğlen, akşam yemek çıkarır sana!”

Kızlar, arkalarında çuval, iki yana kaykıla kaykıla çıkarırken sözün gerisini getirdi:

“Gözün bunlarda olmayacak...” dedi. “Kızlara sataştığını görürsem, bakmam gözünün yaşına! Kolundan tuttuğum gibi sıpıtırım sokağa!”

Çavuş’tan yana çevirdi başını:

“Bak Çavuş...” dedi. “Kefili sensin bu delikanlının! Buradan bir çöp yitse, senin yakana yapışırım! Al bunu, götür Rüstem Usta’ya!”

Safiye Abla, iki hasırı firdolayıp çevreleyen kızlara seslendi: “Çekin başınıza yazmaları, gelen var!”

Kapıda ayak sesleri belirdi. Böyle diri diri basan da Şemsi'den başkası olamazdı. Otuza yakın kız da biliyordu bunu. Kimisi örtünme bahanesiyle açılıp açılıp kapandı. Kimisi yazmasının altında büsbütün görünmez oldu.

“Safiye Abla!”

Bu sesleniş, çapkınca bir hatırlatıştı. “Ben geliyorum haaa!” gibilerden. “İster örtünün, ister açılıp saçılın!” demek istiyordu.

Örtüneceklerdi ister istemez. Düzen böyle kurulmuştu fabrikada. Çapkınlık bi yana, Şemsi de hoşlanırdı, bu adam yerine konulup örtünmelerden. Bir işadamı cakasıyla seslendi Safiye Abla'ya:

“Şakirlerin Hacer'i gönder bana!”

İki hasırın başında karşılıklı ikişer bölük olmuş kızlar, açıkta kalan birer gözünü çevirmişlerdi Hacer'in üstüne. Tek gözle de olsa böyle ilgiyle bakmaları, Hacer'in ayaklarının dolaşması için yeter de artardı bile.

Arkadaşları baktıkları için mi bu kadar coşku vardı içinde, yoksa Şemsi'nin karşısına çıkacağı için mi? Önce saç-

larını toplayıp yağlığını bağladı. Onun da üstüne örttüğü yazmasını, çenesinin altından sıkı sıkı kavradı bir eliyle. Yürüdü “hesap odası”na doğru.

Şemsi ambarın kapısında çıktı karşısına.

“Gir odaya da...” dedi. “Bekle beni!”

Sanki akli odaya yolladığı kızda değilmış gibi fındık çuvallarını ayağının burnuyla yoklaya yoklaya yürüdü kızlardan yana. Tam hasırların başına doğru yönelirken birden çark ediverdi makineye doğru. Recep canı burnunda çeviriyordu kolu.

“Kolay gele delikanlı!” dedi Şemsi.

Sıkı sıkı yapıştığı kolu bırakmadan:

“Hoş geldin!” dedi.

“Nasıl gidiyor makinistlik?”

Bir soluk, bıraktı kolu.

“Şöyle böyle!”

“Ne de olsa denizde dolaşmaktan iyidir. Bi ayağın karada hiç olmazsa...”

“Eh... Öyle...”

“Deniz biraz yaş değil mi?”

“Yaş olsun, kuru olsun fark etmez!”

“Fark eder biraz... Burda yiyip içip sırtüstü yatıyorsun! Karayeli yok, poyrazı yok!”

“Hiç fark etmez!”

“Yani... Memnun değil misin işinden?”

“Öyle bi şey demedim.”

“Yooook, beğenmiyorsan bağlamıyoruz seni!”

“Ben durmayacak olduktan sonra, bağlasanız da durmam.”

“Kimse kimseyi zorlan bi işte tutamaz!”

“Onu iyi söyledin!”

Şemsi kızların topunu birden görebileceği bir yerde dikiliyordu. Sesinin katını yükseltti birden:

“Karakoldan sordular geçen gün seni.”

“Beni mi?”

“Nüfus kâğıdını istiyorlar. Fabrikayı ikametgâh olarak gösterdiğine göre...”

“Hacı Emmi biliyor bunları. Kendisiyle konuştum girerken.”

“Askerlik durumundan kuşkulanmışlar da...”

“Askerliğimi yaptım ben.”

“Yaptım demenle iş bitmiyor ki... Sen nerden isteyeceksen iste de gelsin kâğıtların...”

Makinenin kolunu birden bıraktı Recep. Gözlerinin içine baktı baktı da:

“Kâğıtlarım mı?” dedi. “Hele gelsin kâğıtlarım, kolay!”

Elleri arkasında bir iki voltaladıktan sonra karşısında dikildi Şemsi.

“Peygamber tavuklarıyla aran nasıl?” diye sordu, alaylı alaylı...

Recep ters ters baktı gözlerinin içine, öfkesini makineden alırcasına başladı kolu çevirmeye.

“Heeey, sana söylüyorum, ahabap! Bu çöplükte yalnız ben eşelenirim. Eğer sen de eşelenmeye özenecek olursan...”

Hiç orali olmayan Recep, bir tempo tutturmuş çeviriyordu boyuna. Birden makineyi boşa çevirdiğini anladı. Hazne boşalmıştı. Bıraktı kolu. Sıra sıra dizilmiş fındık çuvallarından birini kucakladı. Olduğu gibi boşalttı hazneye. Makinenin koluna yapıştı yeni baştan. İlk önce terslik çı-

kardı çarklar, yavaştan yavaştan hızlandı. Kırılan fındıklar kutulara akmaya başlamıştı. şemsi sesini duyurabilmek için geldi, kulağının dibinde bağırdı:

“Horozlanmaya kalkışırsan dumandır halin, ona göre!”

Ağzını açıp bir şey söylemiyordu.

“Allah versin, iştahın da yerindeymiş! Rüstem Usta söyledi. İki kişilik yemek yiyormuşsun bir oturuşta.”

Boyuna çeviriyordu kolu Recep.

“Hani bir söz vardır, Türk’n karnı doydu mu diye.. Se- nin de karnın doydu mu, sakın horozluğa kalkışmayasın! Klahları değişiriz sonra...”

Döndü kızlardan yana çevirdi başını. Erkek yerine konulup başlarını rtmelerinden hoşlanmıştı. Daha iyi örtmeleri için, önce yazmalarım açıp alınlarına kadar çekiyorlardı. Kimisi gerdanındaki tek “Mahmudiye’sini, kimisi dolgunluğu üstten bile belli olan göğüslerini, kimisi de kara gözlerini, biçimli burnunu, soluk dudaklarını göstermeye çalışıyordu.

“Bak ahbap!” dedi. “Bunları boşuna söylediğimi sanıyorsan aldanırsın! Ne olup bittiğini günü gününe öğrenirim ben. Ayağını denk al! Bir şeyler çalındı kulağıma! Benimle iyi geçinmek istiyorsan bunlardan hiçbirine piliç gözüyle bakmayacaksın! Sonra haaa!”

Kızların arkasından dolandı. Ambardan ıktı. Kapının önünde dikilen Hacer’i aldı içeri. Geçti masanın başına. Gösterişli sigaralardan birini iki dudağının arasına kısıtırıp yaktı.

“Geçen gün babamdan beş lira istemişsin!” dedi. “Annen için.”

“İstedim!”

“Annen ne yapacaktı bu beş lirayı?”

“Bu beş lirayı mı?”

Düşünüyordu. Söylemesi doğru olur muydu acaba? “Ağabeyime verecekti...” dedi. “Gemici tezkeresi çıkartsın diye.”

Bunu kimden öğrenmiş olabilirdi? Hacı Emmi söyleyecek değildi ya.

“Essahtan gemici tezkeresi çıkartacak mı Hüseyin, bu parayla?” dedi. Gözlerinin içine bir başka türlü bakıyordu, Hacer’in.

“Essahtan çıkartacak.”

“Kimin motoru için?”

“Temel Reiz’in!”

“Eğerleyim, Temel Reiz onu motoruna almak isteseydi gemici tezkeresini de kendi eliyle çıkartıverirdi.”

“Fotoğraf parası, pul parası...”

“Onları da Temel Reiz verirdi.”

“Bilmem gerisini gayri.”

“Ben bunu Kâzım’ın Zeynel’den işittim. Ağabeyin anlatmış Zeynel’e. Yalı kahvesinde soloz oynamak içinse babam iyi etmiş de vermemiş. Yok eğer, sen mutlaka bi beş kâğıt istiyorsan ben vereyim. Götür annene.”

“Sağ ol Şemsi Abi!”

“Şemsi Abi mi dedin? Kaç yaş var ki aramızda be! İstemem burda çalışan kızların bana abi demelerini... İlerde ne olacağı belli olmaz!”

Hacer önüne bakıyordu. Şemsi kalktı yerinden. Pantolonunun cebine daldırdı elini. Bir tomar para çıkardı. Büyük paralar dışarda kalmak üzere iç içe istiflenmişti. Açtı, açtı... En ortadan bir beşlik çıkardı. Tam uzatırken, caydı. Daha

yenisini aradı, buldu. “Al!” dedi. “Ver annene! Ağabeyin motorcu olup ayakaltından uzaklaşırsa memnun olurum. Canımı sıkıyor bugünlerde, her taşın altından o çıkıyor!”

İki adımda sokuldu Hacer’in yanına. Bir elini, omzundan kavrayarak çekti kendine doğru. Hacer, önüne bakıyordu, hiç kıpırdamadan. Sağ yanağında solumalar duyuyordu ki birden çekti kendini geriye. Kaçmayı düşündü.

“Sataşma bana!” dedi. “İyi olmaz!”

“Sen içerdeki kızların en güzelisin! Bitiyorum sana!”

“Böyle şey istemem ben. Namusumla çalışmak istiyorum!”

“Canım, bir öpmeylen namussuz mu olur insan?”

“Gidiyorum ben!”

“Dur gitme kız! Al şu beş kâğıdı!”

Önüne geçti, tutuşturdu eline.

“Anana de ki... Hacı Emmi’den aldım bu beş lirayı de. Babama da bi şey söyleme hiç!”

“Neden söylemeyecekmişim. Yazdırırım deftere!”

“Sakın haaa! Yazdırma!”

Bir ayak sesi duydu kulağının dibinde. Döndü, baktı Hacı Dursun dikiliyordu arkasında. Gözlerinin akını göstererek bağırdı:

“Ne işin var burda!”

Birden ne söyleyeceğini şaşırmıştı Hacer.

“Şemsi Abi çağırdı da...”

“Ne halt etmeye çağırıyormuş seni! Yürü işinin başına. Sana, çene yarıştırasın diye mi veriyorum gündeliğini! Daha duruyor!”

Hacer suçlu suçlu çıkıp gidince döndü Şemsi’ye, “Neye avara ediyorsun bu kızları?” diye tersledi.

“Geçen gün patiska almıştı da dükkândan... Kaç metre alındığı yazılmamış...”

Ters ters baktı. “Kapat şu kapıyı da otur karşıma!” dedi. Şemsi gitmek istiyordu.

“Kapat şu kapıyı!” diye yineledi.

Elindeki uçlu sigarayı yere atıp bastı üzerine Şemsi. Kapatıldığı kapının önünde dikiliyordu.

“Geç otur karşıma!” diye yıktı kaşlarını.

“İşim var dükkânda...”

“İşin vardı da... Ne halt etmeye bırakıp gelirsin?”

“Bu da iş değil mi?”

“Hâlâ söylüyor!”

Yiyecekmiş gibi bakıyordu oğluna.

“Sana o Zülfiye meselesinden sonra ne demiştim ben! Bi daha dükkânın işi için bu pavrukaya ayak basma demedim miydi!”

“Öfkeyle demiştin o gün...”

“Beni tükürdüğümü yalayacak mı sanıyordun?”

“İyi ama benim itibarım beş paralık olmaz mı şunun bunun yanında? Dostum düşmanım yok mu bu memlekette benim?”

“Bak hele, adam olmuş da dost düşman peydahlamış! Bu raya ayak basmayacaksın, o kadar. Elâlemin kızını senin keyfin için mi topluyorum buraya ben? Bu pavrukanın bir adı çıktı mı, bir tek kız göremezsın burda! Anladın mı düdüğüm!”

“Demek ayak basmayacağım ha! Ben ayak basmayacağım da yabanın hödüğü horozlanacak bu çöplükte öyle mi?”

“Kimmiş o hödük, Recep mi?”

“Recep! Demek onun kadar haysiyetimiz yok yanında haaa!”

“Ulan sen onunla bir misin? Sen benim bugüne bugün oğlumsun. Bugün bir emrihak vaki oldu da gözlerimi bir yumdum mu bu pavruka kimin? Üç kızı evlattan saymazsak, senin! Öyle değil mi?”

“Allah uzun ömürler versin! Demem o deme değil! Elin yabancı kadar bi kıymatımız yok mu yanında senin?”

“Hele şunun söylediği lafa bak!”

“Öyle değil mi ya! Bu otuz kız benim dükkânımın müşterisi değil mi? Hani içimde bi kötülük olsa... Ardiyeye çekip...”

“Tuh Allah belanı versin. Ben ne diyorum, sen ne diyorsun. Sana her bi şeyden elini ayağını yıka da bi kenara çekil, diyen mi var? Genç adamsın, beni açık açık söyletme! Her bi şeyin usulü, kaidesi var, eşek kovalamanın bile... Hep geçtik senin geçtiğin yollardan. Sana şu pavrukaya ayak basma dediysem, bi bildiğim var da ondan diyorum.”

“Sen gelme diyorsan gelmem! Ayağımı basarsam, ayağım kırılırsın. Emme bi de şunu düşün. Hacı Dursun oğluna fabrikayı yasak etmiş; kızlara takıldığından yasak etmiş. Düşün bi kere ne olur benim itibarım!”

“Hay köpekler işesin senin itibarının içine. Geçenlerde kahvenin camlarını indirirken pek mi düşünüyordun itibarını! Başöğretmenin önüne iki kafadarınla çıkıp da olmadık edepsizlikleri yaparken... Heee... İtibarmış! Kim kaybetti ki sen buldun itibarı!”

“Madem kafanı taktın bu işe sen, gelmem şu fabrikaya, olur biter. Eğer bir iş düşüp de gelirsem bir gün, sen de hiç durmayacaksın üzerinde.”

Birden gevşeyiverdi Hacı Dursun. Bıyıkla örtülü dudakları aralanıverdi. Sapsarı eksiksiz dişleri çıkıverdi ortaya. “Çok yanlış ettim, çok!” dedi. “Yaşını ufak yazdırmamak

varmış. Şimdi askerde olacaktın! Bi yıl sonra da dönerdin. Evlendirirdim, olur biterdi.”

“Atamsın, ne istersen yaparsın!”

“Şimdi öyle olduk haaa! Kerata seni! Hadi, bas bakalım gayri! Doğru dükkâna. Kambur Naci’yi başıboş bırakmaya gelmez! Ayrılmayacaksın tepesinden!”

Tam altıda işbaşı etmişti Recep. Hacı Dursun küt küt vurmuş fabrikanın kapısına sabah namazı uyarmıştı. Kızlar gelmeden üç çuval fındığı kırıp atmıştı. Safiye Abla'nın yapacağı işi Hacı Dursun yapmıştı. Dolan sandıkları selevlere boşaltmış, ayıklanması gerekenleri de yığmıştı hasırın üstüne. Bütün gün ayrılmamıştı kızların başından. İkindiye doğru, "Haydi kızlar!" dedi. "Bu akşam iki saatçik de Hacı Emminizin hatırı için çalışacaksınız! Size yiyebildiğiniz kadar çarşı helvası!"

Bütün bu olağanüstü çabalar Temel Reis'in yirmi iki tonluk Semender'ini yüklemek içindi. Fındık, daha şimdiden parlamıştı. Tutkal tavında gerekirdi, güven olmazdı bu vakitsiz yükselmelere. Ne yapıp yapıp piyasaya mal sürmeliydi bol bol.

Salt fabrika değil, bütün mahalle canını dişine takmış, motora iç fındık yetiştiriyordu. Kızların diriceleri işten çıkarken, götürebildikleri kadar fındık sarıyorlardı sırtlarına. Geç vakitlere kadar kırıp ayıklıyorlardı. Komşular bölüm bölüm toplanıyorlardı evlerde. Bir havultudur gidiyordu. İstanbul durmadan üstün fiyatla iç fındık çekiyordu ya, bu yükselmenin ayıklama paralarına bir kuruş bile hayrı

dokunmuyordu. Şu var ki Hacı Emmi, dükkânda patiska, amerikanbezi, entarilik, şalvarlık alan kızlara zorluk çıkarmıyor, her isteyene fiş kesiyordu. Hemen hepsinin de borçları kabarmıştı şimdiden. Bakkaliyeyi veresiye vermezken şekerine pirincine kadar hesap açıyordu Hacı Dursun. Hep böyleydi, Hacı'nın işleri. Fındık fiyatları yükseldikçe kızların da mevsim başında yükselirdi defter hesapları. Sonra birden keserdi satışları, bıçak gibi...

Hacer eğildi Güllü'nün kulağına: "Ağabeyimin liman kâğıtları oldu..." dedi. "Temel Reiz aldı yanına!"

"Gidiyor mu İstanbul'a?"

"Çok istiyor ağabeyim."

"Pek onun motorculukta gözü yok gibi geliyor bana. O istese istese İstanbul'u ister, gemiciliği değil."

"Neyi isterse istesin. Annemin başından gitsin de..."

Safiye Abla görmüştü onları konuşurken. Biraz da Hacı Dursun'a duyurmak için:

"Kızlar!" diye bağırdı. "Çeneniz değil, eliniz işlesin!"

Lafı kime söylediğini belirtmek için makinenin ağzından aldığı sandığı getirdi, Güllü ile Hacer'in önüne boşalttı.

"Haydi bakalım!" dedi. "Temel Reiz'in Semender'i sizi bekliyor, kumda."

Hacı Dursun bir gevşeme gördü mü ağızlarına bir parmak bal çalmasını bilirdi kızların.

"Haydi kızlar!" dedi. "Temel Reiz dönüşte kışlık pazenler getirecek, şalvarlıklar, entarilikler."

Hacer, Recep'i göstererek, "Canı çıktı oğlanın!" dedi. "Alacakaranlıktan beri... Hacı Emmi, uyarmış sabah namazı onu!"

Hacer'in ağız yazmasıyla kapalıydı. Bu biraz da Hacı Dursun'dan saklamak içindi konuştuklarını.

"Bakalım!" dedi. "Bu zavallı ne kadar dayanacak? Müslim kadar da dayanamayacak galiba!"

"Son günlerde biraz topladı..." dedi Hacer. "Soluk soluğa gelirdi ilk günlerde. Hiç belli olmaz! Bunlar gemici milleti. Bir sabah, akıllarına esti mi, çekip giderler."

"Aman gitmesin kardeş!" dedi Güllü. "O da giderse işler yüzüstü kalır gene."

"Demek gitmesini istemiyorsun haaa?"

"Sen istiyor musun?"

"Bana ne, elin yabanından! Biri gider, biri gelir!"

"Yaban maban emme iyi adam. Kime ne kötülüğü var. Kendi halinde."

"Pek kendi halinde görünmüyor!" dedi Hacer. "Geçen gün biz fabrikadan çıkarken dikilmiş kapıda yiyecekmiş gibi bakıyordu bize. Zehra da vardı."

"Size mi bakıyordu?"

Zehra atıldı arkadaki hasırın başından.

"Yooook!" dedi. "Yanlışın var. Geriden Güllü geliyordu! Onun için çıkmıştı kapıya. Bize falan baktığı yok!"

"Haa geçen akşam mı?" dedi Güllü. "Dikilip duruyordu kapıda. Biz geçerken güle güle dedi arkamızdan."

"Pek de kibar, elin yabanı!" dedi Fatma.

Güllü: "Kıbarı mıbarı bi yana namuslu adam. Denizden çıkmış, bi don bi gömlek... Bana Ahmet Abi anlattı. Arabacı Hamit değirmene getirmiş, denizden çıkarmış da. Bir haftada zor gelmiş kendine."

Zehra sinsi sinsi güldü yazmasının altından. "Ahmet Abi mi anlattı dedin? Durdu Abla'nın oğluna Ahmet Abi di-

yorsun haaa! Değirmenci Ahmet nerde anlattı sana bütün bunları?”

“Annesi imeciye gelmişti bizim eve. Değirmenden gelince anasını bulamamıştı da evde, olsa olsa Sadık Reiz’lerdedir, diye çalmış bizim kapıyı. Anam tuttu çıkardı, yukarı.”

Zehra:

“Senin yanına mı?” diye sordu.

“Bütün komşular odadaydı. Ne olurmuş, başıma yazmayı çektikten sonra. Burda adam içinde çalışmıyor muyuz? İşte Hacı Emmi, karşımızda dikiliyor, erkek değil mi o da, oğlu erkek değil mi?”

“Sen duymadın galiba...” dedi Zehra. “Değirmenci Ahmet için söylenenleri?”

“Duymadım!”

“Nasıl duymazsın kardeş! Dedikodu almış yürümüş!”

“Ne dedikodusu?”

“Nasıl olsa sen de duyacaksın! Ha başkasından duymuşsun, ha benden. Değirmenci Ahmet senin için yanıp tutuşuyormuş. Durdu Abla hiç çıkmıyormuş sizin evden.”

“Nasıl olur bu! Sen Raife için söylenenleri bilmiyorsun galiba. Şu Bingül’lerin dulu Raife...”

“Onu da biliyoruz. Sen şimdi demedin mi Durdu Abla bizdeydi, Ahmet Abi de geldi, oturdu başköşeye diye?”

“İyi amma, Durdu Abla her zaman bize gelir gider. Komşumuz değil mi?”

“Herkes de daha çoğunu söylemiyor ki...”

Güllü’nün içine külçe gibi bir şey çöküvermişti. Hiç düşünmemişti, kendisine tutulacağını Ahmet’in. Sık sık da gördüğü yoktu zaten. Ayda bayramda gelirdi değirmenden. Amma Durdu Abla, Nurisini alıp gelirdi sık sık. Her

gelişinde de değirmende yapılmış pilaki ekmeği getirirdi, buğday unundan. Değirmenden gelen bu ekmeğin tadı da başkaydı, kokusu da. Börek gibi bir şeydi. Hani mısır ekmeğiyle katık edilse yeri ydi.

“Neye ekşidi yüzün?” dedi Fatma. “Ahmet’ten iyisini mi bulacaksınız?”

Yazmasının altında yanakları pençe pençe kızarmıştı Güllü’nün.

“Canın çekiyorsa, hiç durma!” dedi. “Senin olsun!”

Delikanlıların en boylusu, en yakışıklısıydı Ahmet, üç yılı bulan askerlik süresince dört beş kez izinli gelmiş, denizci giysilerini çıkarmamıştı bir günce. Askerlikten sonra birden duruluvermiş, değirmenden çıkmaz olmuştu. Onun çıkması da yersiz olurdu, doğrusu aranılırsa... Arkasına bir çuval mısır alan değirmene inerdi, onu görmeye. Gelenlerin arasında mahallenin dulları vardı daha çok...

Hacı Dursun, kızların en gevezelerini baskı altında tutmak için dikilmişti başlarına.

“Kız Güllü!” dedi. “Makinenin gürültüsünden daha baskın çıkıyor sizin havaltunuz. Konuş konuş, bitmedi gitti derdiniz be! Biraz da fındık ayıklasanıza, konuştuğunuz kadar!”

Gitti geldi, tespihini şakırd data şakırd data dolaştı. Dikildi Güllü’nün karşısında.

“Kalk bakalım sen!” dedi.

Güllü önce yağlığını bağladı sıkıca. Yazmasını doladı başına, kalktı.

“Dirice birini al yanına da gel!” dedi, Zehra’ya doğru kaydı gözleri.

“Sen de gel!”

Hacı Dursun ikisini de gözden geçirdi.

“Çuvalların ağzı dikilecek!” dedi. “Göreyim sizi!”

Aldı götürdü iç ambara.

“Şunlar!” dedi. “Tartılmış olanları... Hemen dikin ağızlarını. Şunlar da tartılacak olanlar!”

Tartı işlerini çoğu zaman Şemsi gelip yapardı.

“Haydi!” diye bağırdı Hacı Dursun. “Ne dikiliyorsunuz? Bilmiyor musunuz iğne iplik kutusunun yerini?”

Güllü, yürüdü, masanın çekmesini çekti. Birer çuvaldız alıp tellediler. Koyuldular dikmeye, paydos saati gelmiş geçmişti. Boyuna dikiyorlardı. Safiye Abla büyük bir gaz lambası getirip astı ambarın duvarına.

“Kızlar!” dedi. “Hacı Emmi dediğini yaptı, yolladı ekmekleri... Fırından yeni çıkmış, sıcak sıcak... Helvayı da Şemsi getirecekmiş!”

Kızlar göz göze geldiler. Şemsi geldi mi dedikodusu kendi aralarında günlerce süren olayları da birlikte getirirdi. Doldurulmuş çuvalların ağızlarının dikilmesi bitmişti. Tam yerlerine dönecekleri sırada kapıda Şemsi’yi gördüler. Elleri kendiliğinden gidiverdi yazmalarına.

“Korktunuz mu benden?” dedi, biraz da böbürleniyordu, erkek yerine konduğundan.

Kızlar önlerine baktılar.

“Diktiniz çuvalların ağzını bi tamam, öyle mi?”

“Diktik!” dedi Güllü.

“İyi diktiniz, mi bari?”

“İyi diktik.”

“Sakin motora atarlarken patlamasın çuvallar.”

“Bi şey olmaz!”

“Demek bu kadar güveniyorsun, yaptığın işe!”

“Neden güvenmeyeyim?”

“Kız Zehra!” diye sokuldu Zehra’ya. “Sen de güveniyor musun kendine?”

Hiç sesini çıkarmadı Zehra.

“Senin diktiklerin de sağlam mı?”

“Neden sağlam olmasın ki?”

Gitti, dikildi genç kızın önüne.

“Hiç olmazsa yazmayı kulaklarından başına doğru dola da, yüzünün bi bölümünü görelim.”

Zehra kapıya doğru yürüdü öfkeyle. Güllü’yü tek başına bırakacağını düşünerek durdu birden. Belli olmazdı. Belki de kaçırmak için sataşıyordu.

“Nereye kaçırıyorsun kız! Ben adam mı yerim? Ambarlıkta saklambaç oynadığımız günleri ne çabuk unuttun! Hani senin Şakir Kaptan’ın ahırına girip saklanmıştık da, Durdu Abla’nın Ahmet bulamamıştı.”

Sonra döndü Güllü’ye: “Hani şu Değirmenci Ahmet, tanırsın! Taa o zamandan belliydi ne salak olduğu.”

Güllü önüne bakıyordu.

“Tanıdın değil mi?” diye üsteledi.

“Tanıdım, ne olmuş?”

“Tanıdın demek?”

“Suç mu tanımak?”

Birden sustu. Meydan okur gibi baktı yüzüne.

“Yok, neden suç olsun!” dedi Şemsi. “Bırakalım da gevezeliği, geçen gün doldurduğunuz çuvalları tartalım! Tutun bakalım!”

Güllü’yle Zehra ağır fındık çuvallarından birine yapıştılar. Tuttukları gibi attılar kantara. Şemsi geçmişti baskülün başına. Çekti topuzunu.

“Seksen iki kilo! Atacaksınız iki kilosunu, tam seksen olacak.”

Güllü göz kararı iki kiloyu boşalttı başka bir çuvala. Şemsi yeniden tarttı, bir avuç daha alınca tamamlandı. Şemsi, “Dikelim bu iki çuvalın ağızını...” dedi. “Zehra, dikiver, çabuk!”

Güllü boşta kalmıştı. İsteddiği de buydu Şemsi’nin.

“Gel!” dedi. “İkimiz ağızlarını diktiklerinizi taşıyalım içeri!”

Yürüdü iç ambara doğru. Zehra başını kaldırmış bakıyordu Güllü’ye. Şemsi’nin tutumunda bir tuzak kokusu sezinlemişe benziyordu. Ama Güllü kendine güvenenlerin gözü pekliğiyle yürüdü peşinden. Dolu çuvallardan birine yapıştı. Eğer kimse yardım etmese sürüye sürüye götürebilirdi. Onun bu davranışlarını gören Şemsi de yapıştı bir ucundan. İlk çuvalı göturdüler içeri. Zehra’nın kuşkusu boşunaydı demek. İkinciye de yapıştılar. Sonra üçüncü, dördüncüye de... Ambarın köşesindeki tartılacak olan çuvallara gelmişti sıra. Şemsi hoyratça bir asılışla deviriverdi çuvallardan birini. Güllü eğilmiş, avuç avuç topluyordu dökülen iç finıkları. Duvardaki gaz lambasının ışığı bu köşeyi ısıtmadığı için dökülenleri iyi göremiyor, el yordamıyla yokluyordu.

Yazması çözülmüş, koyu kumral saçlarının iki kalın örgüsü önüne düşmüştü. Şemsi’nin, birden çuval gibi üstüne devrildiğini görünce neye uğradığını şaşırılmıştı. Doğrulamak istedi, omuzlarında iki güçlü kolun baskısını duydu. Dizgin gibi tutmuştu saçlarını genç adam. Kendine doğru çekiyordu oturduğu yerden. Örgülerin birini bırakan Şemsi, bir koluyla boynuna sarılmıştı. Yanaklarında ıslak bir dudağın sıcaklığını duyan Güllü, bütün gücüyle silkelemişti delikanlıyı. Birden

ayağa kalkmıştı. Yazması ayaklarının dibinde duruyordu. Yağlılığı çözülmüş, düşmüştü omuzlarına. Şemsi, soluk soluğaydı, karşısında. İkinci saldırıyı yapacak gücü çoktan yitirmişti. Genç kız, yağlılığını bağlarken: “Utanmaz! ” dedi tükürür gibi.

Mendiline burnunu silen Şemsi, “Ne çıkar huysuzluk-tan!” dedi. “Er geç olacak bu!”

“Sen ne sanıyorsun beni!”

Ambarın kapısını tutmuş, geçirmiyordu.

“Bağırırım!” dedi. “İkimiz de kepaze oluruz!”

“Bağırmazsın sen! Hem bağırırsan da kim duyacak? Zehra’yı savdım ambardan.”

“Çekil diyorum sana!”

Makine gürültüyle dönüyor, bütün konuşmaları yutuyordu. Savdım dediği Zehra bile bitişik ambardan duymamıştı boğuşmalarını.

“Seni öpmeden salıvermeyeceğim!” dedi Şemsi.

“İrezil!”

“Değirmenci Ahmet’e koklatmayacağım seni! Neyim eksik benim Değirmenci Ahmet’ten?”

“O namuslu bir delikanlı! Komşu kızlarına sataşmaz, senin gibi!”

“Bak, hâlâ onu övüyor, elin pis zamparasını! Ulan, dul karı bırakmadı sıradan geçirmedik mahallede. Bingül’lerin Raife’ye sor, inanmazsan!”

Güllü, birden yürüdü kapıya doğru. Öfkeden gözlerine kan oturan Şemsi, sarıldı beline sıkı sıkı. Bütün gücüyle yere vurmak için savurmaya çalıştı, kıvıramadı. Kale gibiydi Güllü. Korunmak için iki eliyle Şemsi’nin yakasına yapışmış, sarsalıyordu. Güçleri aşağı yukarı denk olduğundan bir süre ileri geri yalpalayıp durdular ayakta. Kalleşçe bir

çelmeyle birden yüzükoyun kapaklanıverdi genç kız. Sıkı sıkı tuttuğu gömleğinin iki yakası, iki yandan inivermişti, aşağı. Şemsi kalkmasına fırsat vermeden çullandı üzerine yeni baştan. Ayaklarıyla iki yandan kısıkaca almış, iki kolunu da dolamıştı boynuna. Güllü'nün ne yağlığı kalmıştı, ne yazması... Bağırmaktan başka olanağı kalmamıştı artık:

“Zehra! Kızı!”

Boynundan, kolunun birini çözmüş, kapatmıştı ağzını kızın.

“Kız, yetiş!”

Güllü'nün bağırması yarıda kesilse bile duvara sürtünmeleri duyulmuştu bitişik bölmeden: “Aniii!”

Dikiliyordu kapıda Zehra. Ne yapacağım kestiremeden söyleniyordu:

“Aniii! Aniii! Hele şunun zoruna!”

Güllü, arkadaşının geldiğini görmüştü. Ondan aldığı cesaretle iki ayağını karnının üstünde toplayıp Şemsi'nin göbeğine bütün gücüyle indirdi. Hızla geri geri gidip sırtüstü devrildi genç adam.

“Seni namıssız seniii! ”

Yeniden ayağa kalkacağını düşünen Güllü, hemen üzerine atılmış, gırtlığına sarılmıştı. Zehra ambarın kapısına seslendi: “Safiye Abl!”

Şemsi anlamıştı düştüğü durumun çıkmazlığını.

“Bırak! Bırak!” diyordu boyuna Güllü'ye.

“Bırakacağım helbet!” dedi. “Köpek gibi boğacak değilim ya!”

Parmaklarını yavaş yavaş gevşetiyor, onun davranışlarına göre tutumunu ayarlıyordu. Birden doğruldu.

“Çık dışarı!” dedi. “Ortalığı ayağa kaldırma!”

Makine, güldür güldür dönüyor, akşamın suskunluğu içinde daha da ürkünç oluyordu çıkardığı sesler. Şemsi kalkmıştı ayağa. Eliyle üstünü başını süpürüyor, yılışık bir gülüşle işi örtbas etmeye çalışıyordu.

“Ne varmış,” diyordu, “ortalığı ayağa kaldıracak! Güreştik, bir senin sırtın yere geldi, bir benim! Berabere kaldık. Yakında bir güreş daha tutarız, yenen yenilen çıkar ortaya!”

Çözülen saç örgülerini düzenleyip başını gözünü örtmüştü Güllü. Yazmasının yırtığını biçimlice şalvarının içine sıkıştırmıştı. Yüzünün pençe pençe kızarıklığı da görünmüyordu yazmasının altında artık: “Gel, Zehra!” dedi. “Şu çuvalları çekelim de dip ambara bitsin işimiz!”

Şemsi süklüm püklüm çıkmıştı dışarı. Elleriyle yakasının yırtığını kapatmaya çalışıyordu.

“Defolup gidemedi başımızdan!” dedi Güllü. “Askere mi gidecek, hangi cehenneme gidecekse, bi ayak önce gitse de dinç kalsa başımız.”

“Geçen sene de çuvalların arasında benim atılmıştı üzerime!” dedi Zehra. “Senin kadar gücüm yok ki boğuşacak. Bağrısam kepaze olacağım. Bereket versin Safiye Abla yetiştirdi de...”

“Onun da kimden yana olduğu belli olmaz hiç.”

“Daha geçenlerde çağırdı hesap odasına da beni...”

“Burda çalışmamak var ya... Ne yapacaksın... Kocaya gidene kadar çekeceğiz.”

“Kocaya gidince ne olacak... Bu sefer de fındıklıkta canımız çıkacak.”

“Burda ne zaman, ne olacağı belli değil!”

Safiye Abla kapıda dikilmiş, onları dinliyordu.

“Kız, sen mi çağırdın beni, Zehra! Daha bitiremediniz mi?” dedi. “Amma da uzattınız haaa!”

Zehra ne diyeceğini şaşırmıştı.

“İp isteyecektim çuvalların ağzını dikmek için!” dedi.

“Hadi yıkayın elinizi! Hacı Emmi akşam namazından çıktı. Hesap odasında nargile içiyor!”

“Ne oldu bizim çarşı helvaları?”

“Şemsi’yi yolladı dükkâna!”

İki kızı da dipten doruğa inceledi.

“Hanginiz yordu bu oğlanı? Kan ter içinde kalmış zavallı!”

Güllü önüne bakıyordu.

“Güllü’yle çuval taşıdılar da...” dedi Zehra. “Yatkın değil ki işe bizim gibi!”

Safiye Abla, neler geçtiğini çoktan öğrenmişti. “Doğru!” dedi. “Aygır gibi kızlarla at başı gidebilir mi! Dili, böyle bir karış çıkar dışarı!”

Recep makinenin kolunu bırakmış, çivideki havluya yapışmıştı. Ter burnunun ucundan akıyordu. Fabrikada saat bulundurmazdı Hacı Dursun. Derenin öte geçesindeki camiden gelen ezan seslerine göre ayarlanırdı iş saatleri. Sabah namazında kalkması gerekirdi Recep'in. Öğle ezanında yemeğini yer, akşam ezanında paydos ederdi. Bu akşam başkaydı. Yarım ekmekle bir dilim çarşı helvası karşılığı iki saat daha çalışacaktı, kızlarla birlikte.

Kızlar ellerini yıkayıp hasırların başındaki minderlerine geçtiler. Safiye Abla herkesin önüne ekmekle helvasını koymuştu. Recep'in bulunduğu bölmenin kapısından:

"Al!" dedi. "Şu helvayla şu ekmek de senin!"

"Sağ ol Safiye Abla!" dedi Recep. "Bunu yarın için kahvaltıya saklarım. Yorgunluktan yiyecek halim yok şimdi."

"Yorgunluktan mı dedin? Aslan gibi delikanlısın, sen de yorulursan..."

Güldü... "Aslan gibi olmak kolay!" dedi. "Ama nah şu kadarcık helvayla yarım ekmeği katık ederek aslan olmak zor! Aslan dediğin et ister Safiye Abla!"

"Bunu bulduğuna da şükret! Hacı Emmi helvanıza kadar düşünüyor."

“Hacı Emmi beni mi düşünüyor, yoksa şu zırlıtıyı mı?”

Çenesinin ucuyla makineyi gösteriyordu.

“Hadi bırak da gevezeliği otur ye!”

Hiç oturup da yiyeceğe benzemiyordu. Terini havlusuna sildikten sonra:

“Yağmur çiseliyor galiba!” dedi.

Safiye Abla, çarşıya giden yolun üstündeki camdan baktı dışarı. Çavuş’un kahvesinden sızan ışıklar çizgi çizgi gösteriyordu yağmur serpintilerini.

“Çiseliyor!” dedi.

Boş bir çuval aldı Recep. Dibine bir biçim vererek geçirdi başına, külah gibi...

“Ben gidiyorum!” dedi. “Aşçı Rüstem’e... Haydi hoşça kal!”

Tam kapıdan çıkıyordu ki Şemsi’yle göğüs göğüse geldi.

“Nereye böyle?” dedi, sert sert...

“Aşçıya!”

“Beğenmedin mi helvayı ekmeği?”

“Beğendim!” dedi. “Beğenmez olur muyum? Sakladım sabah kahvaltısı için.”

“Oturup yiyebilirdin. Görüyorsun ki işler acele!”

“Yani...” dedi. “İzin yok demek aşçıya!”

“İş zamanı...”

“Kızların ayıklayabileceği kadar kırılmış fındıkları var önlerinde.”

“Gitmesen iyi olur diyorum!”

“Karnımı taskebabıyla doyurmazsam yatırırız işleri sonra.”

“İşten kaçıyorsun, haa!”

“Sabah ezanından akşam ezanına kadar çalışıyorum ben!”

“Babam dedi ki...”

“Babanın dediğini de biliyorum!”

Yavaştan itti Şemsi’yi. Açtı sokak kapısını, çıktı. Arkasından bakakalmıştı, Hacı Dursun’un oğlu:

“İt oğlu it!”

Girdi hesap odasına. Babası, oğlunun girdiğini görünce nargilenin marpucunu çıkardı ağzından.

“Gitti mi?” diye sordu gülümseyerek...

“Yüz veriyorsun bu adama, sen!”

“Nereye gitti?”

“Aşçı Rüstem’e!”

“Gördün mü yaaa! Yani karnını doyurmaya.”

“Nasıl gider, işi yüzüstü bırakıp da...”

“Ne dedi ki sana? Kızların ayıklayacağı kadar fındık var demedi mi?”

“Ben gitme, dedimse de...”

“Demeseydin! Kabahat sende!”

“Dedim bi kere.”

“O da dinlemez, gider işte böyle.”

Geçti babasının karşısına. Ellerini masaya dayadı. “Sen, onu tutuyorsun hep!” dedi. “Ben senin sanki oğlun değilim!”

“Telaşlanma be!” dedi. “Ne telaşlanıyorsun. Oğlum olmasına oğlumsun.”

“Eee?”

“Haklı olmasına da o haklı!”

“Gidemez o, işi bırakıp da hiç bi yere gidemez!”

“Yoldan çevirecek gücün var mı, omuzlarından tutup da yolundan çevirecek? Yok değil mi? Öyleyse susmasını bil!”

“Demek gücüm yetmezse susmalıyım haaa! Demek mal sahibi olmak, mal sahibinin oğlu olmak para etmiyor.”

“Para eder, ama burda onun gücü para ediyor, ne yaparsın! Bi sıkındık canın var madem. İyi dinle beni! Bu pavruka on gün yattı. On gün bir kabadayı çıkıp da makinenin koluna yapışmadı. Köşe bucak adam ararken neredeydin sen? Kabadayılık etmeye gelince çıkıyorsun ortaya.”

“Demek o istediğini yapacak, biz ağzımızı açamayacağız! Gücü kuvveti yerinde diye!”

“Üstelik bir de haklı olursa... Bir gün kızıp da çekip giderse, sen mi geçeceksin yerine be!”

“Şart mı benim geçmem?”

“Şart değilse adam bulursun!”

“Bulurum! Ne veriyorsun bu adama sen?”

“Üçer kaptan iki öğün yemek.”

“Üçer kap mı? Ben yemiyorum üç kap yemeği be! Yani günde altı kap! Bu ne bolluk!”

“Vereceksin ki çalıştırmaya yüzün olsun! Neden para vermiyorum da yemek veriyorum.”

“Ben de ona şaşıyorum ya!”

“Babamın hayrına şişirmiyorum işkembesini! Bu makine keşle, tarhana çorbasıyla dönmez.”

“Bir fasulye bir pilav nesine yetmez! Harçlık için ne kadar, hamam parası, tıraş parası, çay, kahve?”

“Recep gündüzleri işçi, geceleri bekçi... Çay kahve tembel işi. Koskoca pavrukayı ona bırakıyorum; yüzüstü koyup da kahve kahve mi dolaşacak geceleri? Hamamına gelince, ısıtsın bir teneke su, yıkansın!”

“Harçlık yok demek...”

“Konuşmadık!”

“İsterse?”

“Beş on kuruş tutuşturuyorum eline.”

“Üst baş?”

“Adam içine çıkmıyor ki... Üst baş nesine?”

Hacı Dursun oğluna alaycı bir sırıtışla baktı. Nargilesinden çektiği dumanları suratına üflemek istedi. Sönmüştü nargile.

“Var mı?” dedi. “Elinin altında böylesi? Varsa hemen yol vereyim bu ne idüğü belirsiz elin yabanına!”

“Yok böylesi... Arasak da zor bulunur.”

Öfkesi bir türlü yatışmıyordu.

“Böylesi zor bulunur diye de yularını başına dolayıp salıverecek değiliz ya!”

Marpucu nargileye dolayıp kalktı.

“Böyle eşegin yularını ister halkaya bağlamışsın, ister başına dolayıp salıvermişsin. Hep bir kapıya çıkar! Bırak boşboğazlığı da motorlara yüklenecek çuvalları hazırla! Sen çene yarıştıırken, bak, karnını doyurup gelmiş işinin başına. Haldır haldır çalışıyor işte makine!”

Yalı kahvelerinde ne kadar solozcu, pişpirikçi, tavlacı varsa dökülmüşlerdi deniz kıyısına. Çocukların bile kabalıkları inmişti mahalleden. Temel Reis'in Semender'i yüzdürülüyordu.

Kaç gündür sürüp giden karayel, sabaha doğru maynalamıştı. Kıyıya güçlkle varabilen ölü dalgalar kalmıştı. Gündoğusu-poyraz arası bir rüzgâr esiyordu Ereğli üzerinden.

Semender'in karnını iki yandan saran, kalın gedebot, dört kollu ırgata dolanmıştı. Irgatın dibinde oturan yaşlı bir gemici, motor felekleri üzerinden kaydıkça halatı kaloma ediyordu. On ton iç fındık vardı Semender'de. Halat elinden bir kurtuldu mu ne motorun hayrı kalırdı, ne fındık çuvallarının... Temel Reis'in bir gözü motorda, bir gözü ırgattaydı. Biraz yana yattı mı motor, iki kolunu kaldırıyordu:

"Hooop!"

İki gemici, dizliklerinin paçalarını sıvamış, çırpıntıda felek tutuyorlardı. Bunlardan biri tezkeresini yeni çıkartmış olan Şakir'in oğlu Hüseyin'di. Ara sıra gözleri fındık fabrikasından yana kayıyor, pencerelerde bir baş arıyordu; yazmalı bir baş... Temel Reis gürlledi uzaklardan:

"Sür altına feleği! Heey aç gözünü!"

Kimi sırtını vermişti motora, kimi öne doğru yatmış, elleriyle dayanıyordu. Irgatın dibinde bağdaş kuran deniz kurdu, reisin bir işaretiyle bir ucunu beline sardığı halatı salıvermişti. Semender silkinerek hızla kaymıştı yağlı feleklerin üzerinden. Son feleği altına süren Hüseyin, burunun ucundan ok gibi geçen teknenin peşini bırakmamış, sulara gömülür gömülmez, yarı beline kadar ıslanma karşılığı sıçramıştı kışüstüne. Ayakları uzun süre boşlukta sallandı. Parmaklarının ucundan, dizliğine dolan sular oluk gibi akıyordu.

Recep, makinesinin kolunu bırakmış, hemen önündeki pencereden Semender'in yüzdürülmesini izliyordu. Daha iyi görebilmek için kazağının koluyla camın buğusunu sil-di. On, on iki saat sonra Boğaz'dan içeri girebilecek olan bu motorun başüstündeydi sanki. Hüseyin'le birlik baştan kara etmek için elinde çıma bekliyordu. On ton fındık vardı ambarda, bir o kadar daha yükledi mi ver elini İstanbul Boğazı! Değirmenağzı'ndan geçerken el sallardı Değirmenci Ahmet'e. Ne mert çocuktu şu Ahmet... Üstündeki şu kazak, onun kazağıydı. Gelip istememişti bugüne dek... Ona İstanbul'dan göğsü yeşil çamlı kazaklardan bir tane alır, postayla gönderirdi. Bir de mektup yazdırırdı, eli kalem tutan bir gemici arkadaş. Bir mektup da Hamit'e... Yoook, önce Hamit'e yazdırırdı. Ne yapsa ödeyemezdi hakkını, can borcuydu.

"Heeey, bırak dalgayı da işine bak! Motor, daha on ton fındık alacak!"

Kimdi bu, onu yolundan alıkoymaya çalışan boşboğaz. Kim olabilirdi Şemsi'den başka! Döndü, umursamaz bir bakışla süzdü.

“Bir de bakıyor hayın hayın!” dedi. “Sen dalga geçersen kim kıracak fındıkları!”

“Kırılmışı var!” dedi. “Kızları boş mu bırakıyorum ben!”

“Sen karışma kızlara... Boş oturur, dolu oturur. Sen kendi işine bak! Haydi tükür avuçlarına!”

Gerçekten de tükürdü avuçlarına, karşısındakinin yüzüne tükürür gibi. Yapıştı makinenin koluna, haznedeki fındık bitene kadar bir daha bırakmadı bu kolu.

Çıkmıştı vücudunun hamlığı artık. Pazuları günden güne geliyor, daralan kazağının içinde yumruk yumruk oluyordu. Kollarının altı olduğu gibi sökülmüştü. Dikiş tutturamıyordu, oturup onarsa da. Dirsekleri tüm açıktaydı. Pantolonu, Aşçı Rüstem’e gidemeyecek kadar parçalanmıştı. Onunla yatıyor, onunla kalkıyordu. Motorculukta da böyleydi bu. Kendini bildi bileli gıcır gıcır bir yatağa, soyunup dökünüp girmemişti bugüne kadar. Galata’da gecelik kalmak isteği, uzun deniz yolculuklarında, temiz bir yatak özlemiyle birlikte doğardı içine.

Motorda, brandaya sarılı bir çulu vardı hiç olmazsa. Genişçe bir minderd, yatak yerine üstünde kıvrıldığı... Yorganı da yarım battaniye... Bunun bir yarısı da kâşifteydi. Karadeniz böyleydi işte, zamanı gelince ne varsa alıp götürürdü. Buna karşılık ne veriyordu ki... O da adamına! Fakir fukara için bir hamsisi vardı gani gani verebileceği... Verince de verirdi haaa! Dağı taşı doyururdu. Gübre diye dökülürdü bağa bostana.

Nereden de kısılp kalmıştı bu kapana? Kış gecelerinde ambara serip üstüne kıvrıldığı çulunu arıyordu şimdi. Altına üstüne serdiği fındık çuvallarına sinen deniz kokusunu çekiyordu sabaha kadar ciğerlerine. Bu tuzlu koku, bütün gece

deniz yüklü düşlere doğru alıp götürüyordu onu. Nüfus cüzdanını, gemici kâğıdını yenilemek olacaktı ilk işi. Olmuyordu işte! Deniz demek başka bir dünyada yaşamak demekti onun için... Bolluk demekti, gönül ferahlığı, iç rahatlığı demekti. Bir motor bulsa, halden anlar bir kaptan bulsa, ona uyup gitse buradan. Limandan çıkana kadar, çuvalların arasına siner, sandıkların içine girerdi olmazsa... Değirmenağzı'ndan binse de olurdu motora. Nerede öyle kaptan! Ne Temel Reis'te, ne de Sefer Reis'te iş vardı! Kendine hapishane kaçkını gibi bakıyorlardı. Ama ne olursa olsun ilk yapılacak iş, façayı düzmekti. Yeni bir kazak, kalınca, kir tutan soyundan... Bir kat giysisi olmalıydı, Değirmenci Ahmet'i, Arabacı Hamit'i görmeye giderken giyeceği... Ama ne zaman! Ne cumartesi vardı, ne pazarı... Hacı Emmi bırakmıyordu yakasını. Yüklenecek motorlar vardı. İstanbul fındık çekiyordu çuval çuval! Piyasanın tam kızıştığı aylar olmalıydı. Bahara kadar böyle gitmesi gerekirdi. İyi ama bu pantolonla da gezilmezdi ya. Hiç olmazsa buranın pazarı kurulunca gidip elden düşme bir pantolon uydurmalıydı. Hacı Emmi'nin, bükmeliydi kulağını şimdiden. Geçen gün bayağı utanmıştı Güllü'den. Hiç belli olmazdı bu kızlar, sarakaya alırlardı adamı. Dipten doruğa bir süzmüştü geçen sabah. Erken gelmişti fabrikaya. Yanında Zekiye de vardı. Çok çirkindi Zekiye, ama akıllı kızdı. Boyu kısacıktı, göğüsleri de inadına dolgun... Yazmasının üstünden bile belli oluyordu. Güllü'nünkiler de öyle. Ama göze batmıyordu, Zekiye'ninkiler gibi... Bir hoş gülüşü vardı Zekiye'nin. Kendi için bakmıyormuş gibi bir bakıştı, sorumsuz, rahat... Konuşurken de öyle... Güllü'nün adına konuşuyormuş gibi... Öyle sokuluyordu ki adamın burnunun dibine. Gelip makinenin şurasını burasını elliyor, insanın şurasını burasını elleyip huy-

landırması gibi... Olanı biteni bir köşede Güllü'ye anlatıp onu eğlendirmek için... Kötü mü bakmıştı üstüne başına Güllü? Alay eder gibi mi? Yok, hiç de öyle değil! Söküğünü dikmek, kazağını yıkayıp kurutmak ister gibiydi bakışları...

"Heey! Ne duruyorsun, yemek zamanı? İştahın mı kapandı? Sonra iş zamanı çekip gidersin! Şimdi git de, vaktinde gel!"

Şemsi'ydi bu ense kökünden seslenen. Vay anasını! Öğlen olmuştu haaa! Şöyle bir doğruldu. Ufak bir yorgunluk bile yoktu kollarında. Ne beli ağrıyordu, ilk günlerde olduğu gibi, ne sırtı... Böyle soluk almadan beş saat daha çevirirdi kolu. İnsan nelere alışıyor, nelere dayanıyordu.

Kızlar elleriyle fındık kabuklarını iterek peşkirlerini seriyorlardı önlerine. Herkesin önünde başka başka ekmek... Hiçbirinin ekmeği öbürüne benzemiyordu. Kaya gibi bir pilaki ekmeğinin yanında, sapsarı bir mısır bazlaması. Buğday mı, çavdar mı, ne unundan yapıldığı belli olmayan yumruk gibi bir somun... Ötede, altına üstüne kara mancar yaprağı döşeli tepsi ekmeğinden kırılmış bir kıyı...

Recep hasırları çeviren kızların ancak bu saatlerde görebilirdi yüzlerini. Günden güne sararıp soluyor muydu benizleri bu kızların? Güllü tam karşısında oturuyordu. Son günlerde yerini değiştirip tam makineye karşı çevirmişti yüzünü. Recep bölmesinden ne zaman çıksa göz göze geliyordu. Bir şey söyleyecek, kendisini çağıracaktı gibi bir duruşu vardı. Yazması omuzlarına düşmüş, örgüleri iki yanından göğsüne doğru sarkmıştı. Kalın kalındı bu örgüler. Utancından elindeki pilaki ekmeğini getiremiyordu ağzına. Pilaki ekmeği idi evet elindeki, hem de temiz bir buğday unundan yapılma... Değirmenci Ahmet'in misafiri olduğu

günlerde yediği ekmeğe benziyordu. Her anımsayıştta içine sıcak bir un çorbası gibi sinen Değirmenci Ahmet, gene ince bir sızı oluvermişti yüreğinde. Bu ekmek Durdu Ab-la'nın eliyle Güllü'yü bulmuş elmasındı sakın. Birden başı düşüverdi önüne. Kileri cebinde hesap odasının önünden geçerken nargile tokurtusu duydu. Hacı Emmi içerideydi demek. Kapı aralıktı. Çavuş, elinde terazi, çıkıverdi karşısına. Burun buruna gelince durdu birden.

"Nasılsın?" diye sordu elini omzuna koyarak. "İşler nasıl gidiyor?"

Recep saygıyla toplandı.

"Nasıl gitsin Çavuş Abi!" dedi. "Bildiğin gibi, çalışıyoruz işte."

"Hiç gelmiyorsun kahveye! Fabrika dağılınca gel ara sıra bi çayımı iç!"

"Sağ ol Çavuş Abi, gelirim!"

İçerden Hacı Dursun lafa karıştı:

"Hayt! Adamımı baştan çıkarma Çavuş! Pavruka dağılsa da dağılmasa da bi yere gidemez o! Ben ona emanet etmişim memleketin fındığını! O kime emanet edecek de çıkacak buradan?"

"Canım kahveye gelip de kâğıt oynayacak değil ya! Bi çay içip dönecek!"

"Olmaz öyle şey! Ayağı bir alıştı mı kâğıt da oynar tavla da!"

"Bir soluk alır, içi açılır."

"Ayartma Recep'i! Git işine!"

Çavuş eliyle anlamlı bir selam verip çıktı dışarı. Recep ellerini yıkayıp yemeğe gidecekti. Birden aralık duran kapıdan girdi içeri. Hacı Dursun, Recep'i karşısında görünce şaşırdı birden.

“Ne o!” dedi. “Hayrola!”

Recep yutkundu, tiksindir gibi bir göz attı giydiği urbalara.

“Bana biraz para ver!” dedi, gerisini getiremedi.

Çattı kaşlarını Hacı Dursun.

“Ne parası istiyorsun?”

“Para” dedi. “Üstüme başıma bir şeyler uyduracağım pazardan.”

“Sen ne yapacaksın üstü başı! Yiyip içip yatıyorsun, yetmiyor mu?”

“Yetse ağzımı açıp laf etmezdim karşında!

Uydurma bir beğeniyle baktı uzun uzun.

“Nesi varmış üstünün başının?”

“Nesi olacak, düşüyor ayağımdan pantolon. Kızın kadının arasında ayıp!”

“Neden ayıp oluyormuş, çalım mı satacaksın onlara?”

“Bi şey satacağım yok! Nerdeyse şuram buram çıkacak ortaya.”

Bi çare arıyormuş gibi düşündü uzun uzun.

“İş içinde üstü başı ne edeceksin? Hele fındıklar bi kolaylasın, ilkyaza doğru.”

“İlkyaza kadar böyle mi gezeceğim ben?”

Yeniden düşündü Hacı Dursun.

“Peki!” dedi. “İcabına bakarım ben! Şemsi’ye söyleyeyim eskilerinden versin sana. Bi pantolon haaa, nasıl? Bir de ceket...”

“Sen ne konuşuyorsun Hacı Emmi? Onun urbaları olur mu bana?”

“Onunki olmazsa benimkilerden...”

“Bana yeni urbayı yakıştıramıyor musun Hacı Emmi? Bak şuraya geleli neredeyse bir ay oluyor.”

“İyi söyledin ya... Anca bir ay! Ne kazandın ki, ne istiyorsun?”

“Ne kazandım ne bileyim ben... Haftadan haftaya hesap görülüyor aşçıda... Az mı yazıyor, çok mu belli değil... İyisi mi sen bana belli bir para ver de ikide bir böyle senin karşına çıkmayayım!”

“Olmaz! Üstüme başıma yapacağım diye boğazından kısarsın sen!”

“Kıсарım, kıسمam! Boğaz benim değil mi Hacı Emmi?”

“Sen boğazından kestir mi ne yapayım seni ben. Yiyeceksin ki şu makine dönsün. Tembih ettim Rüstem’e... Her öğün et verecek sana... Bi nohut, bilemedin kuru fasulye. Bir de pilav!”

“Sen belli bir haftalık ver bana! Gene ben yerim o yemekleri!”

“Yemezsin!”

“Yerim, gözüm kör olsun!”

“Yemezsin, bilirim ben!”

“Bak Hacı Emmi, büyüğümsün. Karşında çene yarıştırmak bana yakışmaz. Ver beş on lira da ayağıma adam gibi bir pantolon geçireyim pazar kurulmuşken.”

“Olmaz diyorum sana, olmaz! Burda çalışan adam, pazarcılardan mal almaz, koskoca bir dükkân dururken... Acele etme diyorum sana!”

“Ne yap yap, bir urba uydur bana!”

“Bana bırak sen. Git yemeğini ye! Bunun sırası mı Temel’in motoru fındık beklerken?”

Recep, baktı Hacı Dursun’un yüzüne, yutkundu. Başım iki yana salladı, ağzının içinde bir şeyler geveledi, çıktı dışarı.

Aşçıya gidecek yerde pazar yerine doğru yürüdü. Düz-

ce'den pazarcılar gelmiş, ağaçların altında sergilerini açmışlardı. İplere asılı pantolonların önünde durdu, parmaklarının ucuyla inceledi kumaşları. Kahverengiye çalan birini çekti, çıkardı. Satıcı, sanki kendisi için seçiliyormuş gibi:

“Aferin delikanlı!” dedi. “En beğendiğim pantolonu buldun!”

Recep, belinden doğru sarkıttı, dizlerinde kalmıştı. Satıcı:

“Boydu da sana göre!” dedi. “Tıpatıp!”

Kızmıştı Recep. Bu kadar da olmazdı. Yalanın da bir sınırı vardı.

“Bak arkadaş!” dedi. “Önümüzdeki hafta da geleceksin değil mi?”

“Her hafta gelirim. Beş yıldır pazarcılık yaparım ben! Anladım, sana ne biçim bir pantolon gideceğini... Gelecek hafta hazır!”

“İyi bir şey olsun! Beğenmedim mallarını! Hiçbiri bana göre değil!”

Gerçekten de hiçbiri ona göre değildi. Hemen hepsi bir karış kısaydı en azdan.

“Dur!” dedi satıcı. “Sağlama bağlayalım!”

Cebinden bir sicim çıkardı.

“Aç bacaklarım hele!” dedi. “Dik dur!”

Apış arasından topuğuna kadar uzattı ipi, bir düğüm attı.

“Maşallah!” dedi. “Boyuna da diyecek yok! Düzce’de bile zor bulunur sana göre pantolon! Ama merak etme, gelecek pazara tamam!”

“Bir de kalın yün kazak isterim. Kir tutan soyundan!”

Keyfi yerine gelmişti Recep’in. Girdi lokantaya. Pen-

cerenin önüne geçti. Rüstem Ağa, Hacı Emmi tarafından tembihli olduğu için hemen getirdi yemeğini. İlk lokmayı indirince midesine, öfkesi dağılıvermişti. Suyuna iri bir ekmek parçası batırdı. Yanaklarını şişire şişire çiğniyordu. Et de iyi pişmişti hani. Son ekmek parçasıyla tabağın dibini sıyırdı.

“Yarım ekmek daha!” dedi.

Yavaştan alıyordu Rüstem Usta.

“Sana söylüyorum!” diye üsteledi. “Yarım ekmek!” Bir çeyrek ekmekle geldi Rüstem Usta.

“Bununla idare ediver! Hacı’yla pazarlığımız öyle!” dedi kimseye duyurmamaya çalışarak. “Her öğün için, yarım ekmek...”

Keyfi birden kaçırıvermişti Recep’in. İşçi dediğin haftalığını peşin almalıydı eline. Bu böyle gitmezdi.

Dipteki masada Temel Reis oturuyordu.

“Ver!” dedi. “Ne kadar ekmek isterse, ver!”

Rüstem Usta bir çeyrek ekmek daha getirdi, bir tabak nohut... Temel Reis’in bir gözü motorundaydı bir gözü de bu eski motorcuda.

“Sen doymazsın,” dedi, “aşçının porsiyonlarıyla. Sana gemici fasulyesi olmalı, deniz suyunda pişmiş... Doğrarsın içine ekmeği.”

Recep, elindeki bardağı masanın üstüne iterken:

“Bir saat sonra da yememişe dönersin!” dedi.

“Öyle deme, bereketi içindedir onun!”

“Bereketi, ekmeğin bolluğuna bağlı! Ne yapacaksın, doymadın mı çekip gidemezsin ki, denizin üstündesin!”

“Burda deniz üstünde değilsin!”

“Burda mı? Deniz üstünde değilim, ateş üstündeyim!”

Temel Reis gözünün birini kıstı. Yarı gerçek, yarı şaka: "Atla motora!" dedi. "Götüreyim!"

Söylediği sözün, gerçekle ne denli ilgisi olduğunu anlamak için baktı yüzüne Recep.

"Bilirim sizi!" dedi. "Elimiz kolumuz bağlı oldu mu bizi ayartmaya kalkışırsınız, dalganızı geçmek için."

Kalktı ayağa.

"Ben motora atlayıp gidersem, önce senin işlerin bozulur. İki gündür motorunu yüklemeye çalışıyoruz. Haydi hayırlı yolculuklar!"

"Sen söylediklerimi yabana atma, iyi düşün! Bu sefer olmazsa gelecek sefer. Kâğıtlarını yaptırmaya bak bir ayak önce. İdris'lerle, Hüseyin'lerle bu Semender yürümeyecek kışta kıyamette!"

Elleri cebinde çıktı aşçı dükkânından. Gemicilik günlerinin başıboşluğu dolup dolup taşıyordu içinden. Bulutlar deniz dibinden hafifçe sıyrılmış, su, yeni baştan maviliğine kavuşmuştu. Ölü dalgalar, durduğu yerde hörgüçlenip düzeliyor, batıya doğru kayan güneşin bulut arkasından döktüğü ışıklarla menevişleniyordu. Uzun yolculuğa çıkacakmış gibi bir coşku vardı içinde. Gemici kâğıdı cebinde, özgür bir kişiydi sanki. Bütün tedirginlikleri kopup gidecekmiş gibiydi içinden...

Yol sapağında durdu. Fabrikaya gitmek istemiyordu. Çavuş'un kahvesinin önünde dikildi. Bir kahve içse nasıl olurdu? Yoldan gelince arkadaşlarla bir lokantaya girerlerdi. Önce tencerelerin önünde dikilirler, parmakla gösterirlerdi yiyecekleri yemekleri. Tabaklar gecikti mi huysuzlanırlardı. Garsonların taşıdıklarını çiğnemedен indirirlerdi midelerine. Bütün bu ivedilikler orta şekerli bir kahve için-

di sanki. Bu kahvenin başka bir tadı, başka bir keyfi vardı. Yorgunluk kahvesiydi adı.

Girdi Çavuş'un kahvesine, veresiye de olsa böyle bir kahve içmesi gerekiyordu bugün. Çavuş, söyletmeden getirdi kahvesini, önüne koydu. Kaymakam emeklisi Rüştü Bey, kâğıt oynuyordu tahrirat kâtibiyle. Elleriindeki kâğıtlara bakıp bakıp pazarlık ediyorlardı. Altmışaltıya benzer miyordu hiç...

"Nasıl?" dedi Çavuş. "Beğendin mi kahveyi? Az önce Değirmenci Ahmet de burdaydı. Gelecekmiş sana bir akşam, çok seviyormuş seni!"

"Ben de onu çok severim."

Bir iskemle çekti Çavuş.

"Görmek istiyordu..." dedi. "Hacı Dursun'un şerrinden, uğrayamadı. Gelirsin bir akşam dedim, konuşursunuz kahvede... Canı sıkılıyormuş değirmende. Sıkılır elbet... Çağı geldi mi böyle eve köye sığmaz insan. Kediler bile öyle değil mi? Bingöl'lerin duluna mı tutulmuş, başka birine mi aradım ağzını. Sır vermez kimseye. Var bi derdi. Sadık Reiz'in kızına da olabilir.

Kapı bir komşusu... Güllü de Güllü haaa! Böyledir bu iş. Başına gelmeyen bilmez. Kurtulmak için bi çaresi var, anasından istemek..."

"Babası yok mu Güllü'nün?"

"Ah bilmezsın babasını! Ne adamdı! Temel Reiz'ler, Sefer Reiz'ler su dökemezdi eline. Onun motoru kumda yatmazdı, ceviz kütükleri gibi. Kasım yüz dedi mi yüzdürdü. On yıl ya oldu, ya olmadı. O zaman fındık yoktu böyle. Rize taraflarında açlık var, dediler. Sadık Reiz, borç harç yeni yaptırmıştı motoru. Tam yirmi iki tonluk... Yep-

yeni bir de makine taktı. Liman Dairesi'ne başını çevirdi mi, motorunun dalgasından çekekteki sandalların felekleri ıslanırdı. Yirmi ton mısır yükledi Melenagzı'ndan. Dökme mısır, kehribar gibi... Sıkı bir lodosla çıktı yola. Oldum bittim, sevmem şu lodosu. Makineyi bile fayrap etmemişti Sadık Reiz, basmıştı yelkeni, püfür püfür. Allah için balık gibi motordu "Karabatak" Hasan Usta da bi düşürmüş, o kadar olur. Senin anlayacağın gidiş o gidiş. Kerempe fenerinden kıvrılır kıvrılmaz lodos, çevirmiş karayele. Sinop'u tutayım diye, vermiş motorun başını açığa. Ne olduysa Ayancık açıklarında olmuş. Ertesi gün kıyı tüm mısır. Sadık Reiz'i üç tayfasıyla koydunsa bul. Ölülerini üç gün sonra vurmuş karaya."

"Hiçbiri de kurtulamamış demek!"

"Sular demir gibi o aylarda. Kulaç atamazsın ki çıkasın karaya."

"Karadeniz bu... Ben iki kere çıktım karaya... Üçüncüde ne olacağını kimse bilmez."

Çavuş, omzuna vurdu.

"Heey aslan be! Üçüncüyü düşünüyor. Niyetlisin galiba palamarları çözmeye?"

"Aklıma esmesin!"

Birden ikisi de susuverdiler. Çavuş kaşık şıkırtısına uyandı düşündü. "İşte böyle Recep Kaptan!" dedi. "Kitaplardan birinde şöyle yazarmış, babam okumuş adamdı, o söylerdi boyuna. Toprakdan geldik, toprağa gideceğiz diye... Bizim Karadeniz uşakları için şöyle demek daha doğru: Denizden geldik, denize gideceğiz!"

Recep birden canlanıverdi, dimdik kalktı ayağa. "Deniz çağırırdı mı, gideceksin ister istemez. Karşı duramazsın. Bi-

zim ekmeğimiz denizkızının ağzında. Sen bakma bana, bir dirileyim, bağlasalar durmam!"

Kilerini soktu cebine. Dalgalı denizde güvertede yürür gibi ayaklarıyla yeri yoklaya yoklaya yürümeye başladı. Geç kalmıştı, hem de fabrikada iş olduğu bir sırada.

Temel Reis'in motoru fabrikanın arkasında kuma baştan kara etmişti. Uzatılmış kalastan, dizlikleri sıvalı adamlar inip çıkıyorlar, fındık yüklüyorlardı. Fabrikanın kapısı ardına kadar açıldı. Ense kökünde çuval, ayaklarının burnuna baka baka yürüyenler... Bunlardan birine çarpmamak için yana çekildi. Kapıda dikilen Şemsi:

"Bu ne dalgınlık!" dedi. "Adama çarpacaktın az daha. Çuvalını düşürecektin!"

Karşılık vermeden girdi içeri.

"Neredeydin bu zamana kadar?"

"Yemekte!"

"Çıkalı yıl oluyor be!"

Birden durdu. Artık bu işte çalışmak istemediğini, Temel Reis'in motoruyla İstanbul'a gideceğini söylemek geldi içinden. Ortada fol yok yumurta yoktu ya, işi bıraktığını söyleyebilmek için yanıp tutuşuyordu.

"Hayır!" dedi içinden. "Bu şımarık delikanlıyı sevindirmek istemem."

"Heeey sana söylüyorum. Neredeydin beee?"

Birden durdu. "Merak mı ettin?" dedi. "Kahvedeydim!"

"Kahvede mi? İş zamanı kahvede haaa!"

Recep yutkundu, ters bir karşılık aradı. Tam söyleyecekti ki kızların ellerini yüzlerini yıkadıkları yerden Güllü'nün çıktığını gördü. Ayakları kendiliğinden gidiyordu ondan yana. Güllü de yavaşlamıştı.

“Nerelerde kaldın?” dedi. “Hiç böyle geç kalmazdın da...”

Recep’in öfkesi, üzüntüsü dağılıvermişti. Gülümsedi. “Sen de mi merak ettin?” dedi. “Bir kahve içtim, Çavuş’ta...”

“Seni işi bıraktı artık dediler de...”

“İşi mi bırakmışım? Yok canım, daha çok erken... Hele biraz kendime geleyim.”

“Demek yanlış değil... Gemici kâğıtların geldi mi gideceksin demek?”

“Fındık kırmak için yaratılmış adam mıyım ben, gideceğim elbet.”

Söyler söylemez de bir pişmanlık duydu.

Arkadan Şemsi yetişmiş bağıırıyordu:

“Şimdi de durdun, kızlara laf atıyorsun haaa! Ne söylüyor sana kız bu?”

Çattı kaşlarını genç kız. “Hiç!” dedi.

Yürüdü gitti. Recep de bölmesine doğru yöneldi. Tam girecekti ki Şemsi geçti önüne.

“Söyle!” dedi. “Ne dedin Güllü’ye?”

“Hiçbir şey demedim.”

“Bak ahbap, onlara yan gözle baktın mı, kolundan tuttuğum gibi atarım kapı dışarı!”

“Atmasına atarsın belki... Atarsın ya, kolumdan tuttuğum gibi değil! ”

“Neden atamazmışım?”

“Gücün yetmez de ondan!”

“Çok mu güvenin var kendine?”

“Başka kime güveneyim ki...”

“O kadar söylüyorum, sana yasak ediyorum kızlarla konuşmayı. Bölmeden çıkıp aşçıya... Aşçıdan bölmene! Yan gözle bakman bile yasak!”

Recep yapışmıştı bile makinenin koluna... Boyuna söylüyordu Hacı Dursun'un oğlu:

"Karnın doydu galiba. Bitin kanlandı. Böyledir bu iş. Adam yerine koyuyoruz herifi de aşçıya gönderiyoruz! Neyine yetmez bir baş soğanla bir somun. Hep babamda kabahat! Böylelerine acımayacaksın!"

Hasırlardan yana dönerek söylüyordu, kızlara duyurmak için. Recep'in, makine gürültüsünden bir şey duyduğu yoktu. Dinlenmiş bir adamın taze gücüyle ha bire çeviriyordu kolu.

Hasırın üstüne serdiği çuvalların arasından kaldırdı başını. Ambara açılan pencereye baktı. Alacakaranlığın dokusundan, sabahın nerelerde olduğunu anlamaya çalıştı. Neredeyse ezan okunacaktı, eli kulağındaydı. Doğruldu birden, gaz tenekesini doldurdu yarıya kadar. Ocağı yaktı, iki parça tahtayla. Üzerine avuç avuç fındık kabuğu attı. Kabuklar tutuşunca bir kalbur fındık kabuğu daha boşalttı. Vurdu tenekeyi ateşe.

Pazarcıdan, ısmarladığı pantolonu almıştı, bir de gemici kazağı... Yıkanmadan giyemezdi bunları. Şeytan da tam zamanında aldatmıştı hani. Bayram çocuğu gibi düpedüz giyinmektense boy aptesi alıp giyecekti yeni urbalarını. Suyun soğukluğu kırılır kırılmaz götürdü tenekeyi ayakyoluna. Tepeden tırnağa dökünüp aptesini aldı. Temizlik dinin yeter gördüğü ölçüde sona ermişti. Yıkana yıkana lime lime olan tek kat çamaşırını giydi. Bu iki parça çamaşır ile çıkmıştı denizden karaya. Pantolon tam bedenine uymuş sayılmazdı. Son günlerde kalınlaşmış olacaktı bacakları. Yumruk yumruktu kasları. Kazak kir tutsun diye koyu kahverengiydi, açıyordu yüzünün yanıklığını. Koyu yeşil gözleri daha da koyulaşıyorlardı bu kazağın içinde. Pencerenin pervazına

tutturduğu ayna kırığında, parmaklarıyla taradı ıslak saçlarını. Kazağın omuzlarını sağa sola çekiştirip oturttu yerine. Hacı Dursun'un bu iki parça giysisi için verdiği parayı düşündü. Hak etmiş miydi bu parayı, yoksa borçlanmış mıydı? Bir aydır geceli gündüzlü çalışıyordu. Gelecek ay bir kuruş bile hesabı kalmazdı, eğer deftere borç yazdıysa.

“Demek,” dedi, “bir ay buradan bir yere gitmek yok!”

Sırtındaki kazağın yakası, şimdiden boyunduruk gibi sıkmaya başlamıştı boynunu. Bir kazakla bir pantolon yüzünden bağlanıp kalıyordu bu fındık çuvallarına demek...

Her gün kahvaltı için yarım ekmek alırdı Hacı Dursun'un bakkal dükkânından... Haftada yarım kilo da zeytin. Kopardığı parçayı çiğnerken yattığı yerdeki çuvalları da kaldırıyordu. Güllü'nün minderini yastık yerine başının altına alırdı. Onu da koydu yerine. Ara sıra giydiği entarisinin basmasındandı minderin yüzü. Başını üstüne koyunca onun dizinde yatmış gibi olurdu. Şeytanın sık sık aldatmasında bu yastığın yeri olduğunu düşünmemiş değildi.

İki eliyle minderi kabartıp yerine koymuştu ki kapı küt küt vurulmaya başladı.

“Daha var kızların gelmesine!” dedi. “Kim ola ki?”

Açmaya giderken, “Hacı Emmi'dir olsa olsa...” diye düşündü. “Namaza gelmiş olmalı.”

“Kim o?” diye seslendi.

Kuş yüreği gibi tıpır tıpır atan bir yürek...

Güllü'nün sesi:

“Aç! Benim!”

Çekti kapının sürgüsünü. Önce Güllü'yü gördü. Yanında Hacer. İkisi de suçlu suçlu duruyorlardı. Hacer: “Günaydın!” dedi.

“Durmayın öyle kapıda! Girin içeri!”

Önce Hacer girdi. Güllü’nün ayakları tutulmuş gibiydi. “Girsene Güllü!” dedi.

Elini uzatıp çekmek istiyordu. Eşik yüksekçeydi. Genç kız, dişlerinin arasında kalan yazmasının iki ucunu birden salıverdi. Yeni örülmüş iki örgü her zamanki gibi birer omzundan göğsüne doğru sallanıverdi. Kuru fındık kabuğu renginde, ıslıl ıslıl... Hemen aynı renkte bir kurdeleyle takılı Reşat altını, iki örgünün arasından sallanıyordu. Birbirine vuran dişlerinin vuruşuna bir neden bulmak için:

“Soğuk var...” dedi. “Çooook!”

“Burası o kadar soğuk değil, yaktım ocağı!”

Kızların ikisi de yazmalarını indirmişlerdi omuzlarına.

Recep, yanan ocağa bir iki kalbur fındık kabuğu attı. İçten içten çıtırdıyordu ocak.

“Oturun!” dedi. “Oturun da ısının!”

Uzakta dikilen Hacer, Recep’in yeni urbalarını inceliyordu. Bunu sezinleyen delikanlı güvenli bir davranışla:

“Hangi rüzgâr attı sizi, böyle erkenden?” dedi. Kızların sözcülüğünü yapmaya alışkın olan Hacer, hiç düşünmeden:

“Güllü erken uyanmış da...” dedi. “Saati yanlış görmüş, alacakaranlıkta. Ben de hazırlanmış onu bekliyordum. Erkenden çıkıverdik işte.”

“İyi ettiniz de geldiniz!” dedi Recep. Birden içine bir kuşku düşmüştü. Ya erken geldiklerini gören olduysa! Dolu bir çuvalı çekti ocak başına.

“Otur!” dedi.

Nazlanmadan oturuverdi Güllü. İçin için yanan fındık kabukları hafiften bir pembelik veriyordu yüzüne. Utangaçlığından da olabilirdi bu kızarış, coşkudan da... Yazması

omuzlarına düşmüş, saç örgüleri daha da kızıla çalar bir renk almıştı. Tertemizdi yüzü. Saçlarında da bir nemlilik vardı. O da yıkanmıştı demek... Çok erken kalkmış olmayıydı. Uykusu kaçmıştı belki de... Neler düşünmüştü de uyuyamamıştı?

“Rahat bırakmıyor beni!” dedi Güllü, kulağına söyler gibi.

“Kim?” diye sordu. “Anlayamadım!”

“Sabahları yolumu bekliyor.”

“Kim bu?”

“Kim olacak, Şemsi!”

“Ne istiyor senden?”

“Alacaaam seni, diyor, bunu iyi bil! Hem de alıp kaçıracaaam. Yapar mı yapar. Arkasında da iki adamı. Kâzım’ın Zeynel’le Reşide’nin Hüsnü.”

Recep yanına yöresine baktı. Hacer yoktu. Sordu:

“Hacer de biliyor demek...”

“Bütün kızlar biliyor. Sana da sorayım dedim. Çalışmayacaaam burda. Bu gidişle, çalışmam da... Biliyorsun belki... Geçen gün iç ambarda üstüme atıldı. Bak yazma... Geçen sabah kâğıda sarılı bir şey uzattı bana. Almam dedim. Al diye çattı kaşlarını. Almasam iş uzayacak. Sonra baktım kenarından, bi yazma. Sözde yırttığı yazmaya karşılık... Safiye Abla’ya verdim. Ona versin diye...”

“Herkes biliyor desene!”

“Biliyor.”

“Demek ki bi ben bilmiyormuşum!”

Güllü, çıtır çıtır yanan fındık kabuklarına bakıyordu. Recep’in gözleri de ocaktaydı ya... Gene de görüyordu Güllü’yü. İkisi de bir tek insan gibi bakıyorlardı ateşe...

Aynı ateşte ikisi birden ısınyorlardı. Uzun süre konuşmadan durdular.

“Beş on gün gelmesem nasıl olur diye düşünüyorum...” dedi Güllü.

Gözlerini ocaktan ayırmadan:

“Hep düşündüm bunları...” dedi. “Burdan alacağım parayla geçiniyoruz. Babam kaptandı. Bir karış toprağımız yok. Bir ‘açma’ya başladı anam, Alaplı yolunda; yedi sekiz sene sonra anca fındık verir. Ağabeyim hayırsız çıktı. Sattı savdı ne kaldıysa. Zonguldak’ta garsonluk yapıyor diyorlar. Bize hayrı olmadıktan sonra isterse paşa olsun!”

“İşi bırakmazsın demek.

“Lanet olsun, bırakırım gene de. Bırakmasına bırakırım ya.”
“Eeee?”

“Edemem buraya gelmeden!”

“Neden edemezmişsin?”

Başını çevirdi ocaktan Güllü. Bir şey diyecekmiş gibi baktı delikanlının yüzüne. Birden sustu. Artık ateşe de bakmıyordu. Önüne bakıyordu. Uzun uzundu parmakları. Tırnakları pespembeydi. Tombul tombuldu elleri... Çevikliği gene de belliydi. Becerikli ellerdi bunlar. Diri, sağlam, işbilir, çalışkan ellerdi... Recep tutmak istedi bu parmakları, uzattı elini, yakaladı. Hani becerikliydi, hani çevikti, sağlamdı! Savunmasız, yorgun kalakalmıştı öylece...

“Geleceksin!” dedi Recep. “Her gün geleceksin! Sen gelmezsen ben de yapamam!”

Birden değişiverdi Güllü. Yüzü başka türlü kızarmış, gözlerinin içi başka biçimde aydınlanmıştı.

“Öyle mi?” dedi. “Her gün geleyim, işi bırakmayayım, öyle mi?”

“Sen istemezsen senin saçının teline bile dokunamaz kimse.”

Hacer, elini yüzünü yıkamış, duruyordu ambara açılan kapıda.

“Göründü kızlar!” dedi. “Çavuş’un kahvesinden kıvrıldılar. Gel sen de yıka elini yüzünü bir!”

Güllü, parmaklarını yavaşça çekti Recep’in avuçlarından.

“Gideyim!” dedi. “Biraz rahatladı içim. Hep böyle oluyor. Seni görünce yorgunluğumu bile unutuyorum! Bi cesaret geliyor bana. ”

Recep, Hacer’e duyurmadan:

“Ben de öyle!” dedi. “Sen olmasan ağır gelirdi bu iş. Kimbilir, durmazdım buralarda, çeker giderdim.”

Ocak başındaki çuvalları çekti geriye. Giydiği urbaların yeniliğini unutarak başladı makineyi yağlamaya. Bu mübarek de yağlanmazsa ağırlaşıyordu, kollarını düşürüyordu adamın. Üstüne çıktı, altına yattı, çarkların aralarına düşen kabukları süpürdü, oynak yerlerini yağladı. Kızlar işbaşı yaptı mı, boş kalmamaları için yapıştı makinenin koluna. Üç beş dakika un gibi öğütmüştü bir çuval fındığı. İkinci çuvalı boşalttı, daha kimse işbaşı yapmadan.

Makinenin kuruluşunda bir terslik vardı. Bu kolu, kolayca çevirebilmek için arkasını, kızlara dönmesi gerekiyordu. İlk günlerde ters dönüp çevirmeyi denemiş, başaramamıştı. Şimdi zorlanmadan üstesinden geliyordu. Ya çok ustalaşmış ya da güçlenmiş olacaktı.

Güllü tam karşısında oturmuştu. Son günlerde hep böyle çalışıyordu. “Demek benim için böyle oturuyor,” diye düşündü. Recep de onu görmek istiyordu çalışırken.

Gözünün önünden hiç ayırmak istemiyordu. Sanki ondan alıyordu tüm gücü.

Dönen silindirden buram buram toz kalkıyor, tavana doğru direk direk yükseliyordu. İki saat mi, üç saat mi, dur durak bilmeden çalıştı. Burnunun deliklerinden boğazına doğru bir yanma başlamıştı. Dili damağı kurumuştı. Bıraktı makinenin kolunu. Ağzını nemli bir bezle kapattığı testiye yapıştı. Dikti dibini görene kadar. Ensesinden doğru çatallı bir ses yükseldi:

“İç bakalım! Bu da işi boşlamanın Arapçası!”

Hacı Dursun’du bu yılan gibi sokmaya çalışan... Hem de su içerken...

“Yoruldu mu delikanlı?”

“Ben mi?” dedi. “Bilmem. Herhal yorulmuş olmalıyım!”

“Belli! Suratında bir dirhem kan kalmamış!”

“Yorucu iş!”

“Rüstem Usta’da tencereleri devirirken yorulmuyorsun. Üstüne de Çavuş’ta orta şekerli bi kahve içerken... Sonunda kahvede de bi defter açtın demek... Dayansın Hacı Dursun!”

Uygun bir karşılık düşünüyordu. Hacı Dursun anlamıştı bunu.

“Senden laf istemiyorum ben!” dedi. “İş istiyorum! Tükür avuçlarına da yapış bakalım!”

Ne avuçlarına tükürdü, ne de yapıştı makinenin koluna.

“Olmayacak böyle bu!” dedi. “Yediğim içtiğim kendi kesmeden olsun artık!”

“Annamadım!”

“Yediğimi içtiğimi bileyim bundan sonra!”

Dişlerini göstere göstere güldü, ısıtır gibi.

“Yediğin de içtiğin de Rüstem’in defterinde yazılı. Bir

ayda yüz yirmi lira tutmuş. Yirmi beş kâğıt da ekmekle zeytin sabahları..."

"Eder yüz kırk beş... Sen de, yüz elli lira! Yüz de cep harçlığı, iki yüz elli! Önümüzdeki ay için peşin isterim bu parayı!"

"Nerde o bolluk... İki yüz elli lira bana verseler, ben bile çalışırım bu işte!"

"Bu iş ağır iş, üstesinden gelemezsin sen Hacı Emmi. İnsanların yapacağı iş değil bu!"

"İyi dedin ya... İnsanlardan başkalarının yapacağı işler için, insan aylığı istiyorsun benden, reva mı bu?"

"Bul bu işi yapan bir hayvan da yaptır daha ucuza!"

"Sana ayda iki yüz kâğıt... İster peşin al, ister veresiye.

Birden yumuşar gibi olduğunu görünce:

"Senin baban sayılırım, oğlum Recep!" dedi. "Veririm bu parayı eline. Korkarım boğazından keser, sefil olursun!"

"Neden boğazımdan kesecekmişim? Para elimde olursa alırım bi kilo uskumru, yakarım ateşi, atarım ızgarayı! Gemiciyim ben!"

"Ben ne dersem ona bak! İyidir böyle. Hadeeee, çok konuşma, tükür avuçlarına! Gemiciymiş! Ne gemicisi... Gemin mi kaldı ki senin!"

Aklına koymuştu Recep. Peşin peşin almalıydı bu parayı... Bir çaydanlık alacaktı, iki üç de bardak... Bu sabah yerin dibine geçmişti. Gelen konuğa bir bardak çay çıkarmadıktan sonra, adamım diye nasıl gezerdi.

"Bak, Hacı Emmi!" dedi. "Olmaz böyle!"

Başını çevirip bir de baktı ki... Hacı Emmi kızlardan yana gidiyor, elleri arkasında. Öfkeli öfkeli çekiyordu tespihini.

“Yok!” dedi. “Olmaz bu!” Akşam, paydos edince düşecekti hesap odasına. Böyleyken böyle diyecekti. “Sen ne karışıyorsun benim boğazıma? Et yerim, balık yerim, olmazsa taş yerim! Sen kıcımdaki pantolonu düşünmez, yiyeceğim taskebabını, pilavı düşünürsün. Sıkboğaz edip aldırmasaydım şu urbaları, adam içine çıkacak yüz kalmayacaktı bende! ”

Bunları yüksekte mi söylemişti, içinden mi, bilmiyordu. Makineyi hurdaya çıkaracak bir öfkeyle çeviriyordu boyuna. Hem de ters yönden.

Güllü, elindeki işi bırakmış, kendisine bakıyordu. Ya gene olmaz, derse Hacı Emmi, işi bırakıp yalı kahvelerine mi düşmeliydi? Bu, işi bırakmak olmaz, Güllü’yü bırakmak olurdu. Onu değil bütün gün, saat başı görmezse ne yapardı sonra. Yumuşadı biraz, öfkesi dağıldı. Makinenin haldır huldur eden öfkesi de yatıştı, bir türkü ezgisi oldu. Seven bir insan yüreği gibi atmaya başladı. Dinlemeye koyuldu bu sesi kendinden geçerek: “Güüül-lü! Güüül-lü! Güüüllü!”

Güllü de mi dinliyordu ne! Başı önünde, eli isteydi. Çevik parmakları durmadan kabuğu fındıktan, fındığı kabuktan ayırıyor, avuçlarından birinde biriktirip, ortada duran sık örgülü kalburun içine atıyordu.

Ara sıra işinden kaldırıyor başını, gözleriyle Recep’i arıyor, az önce bıraktığı yerde buldu mu, rahatlıyordu. Bir iki dakikalığına gözlerinin aracılığıyla bütün çalışan organlarının dinlenişiydi bu! Yorgunluk nedir bilmeyen genç kız vücudunun güç yenileyişi...

Safiye Abla, önündeki kırılmış fındık tepeliklerini çökten hamarat kızlara, yenilerini taşıyordu boyuna. Ma-

kinenin ağzından dolu kırılmış fındık kutularını, boşlarıyla değiştiriyordu. Hacı Dursun'un gözü, işleyen parmaklardaydı. Kalburlar doluyor, çuvallara boşaltılıyor. Çuvallar, ambarlara boşaltılıyor. Çuvallar, ambarlara taşınmak üzere yan yana diziliyordu.

Hacı Dursun, tam Güllü'nün önünden geçerken durdu. Çevik parmaklarına baktı uzun süre. "Ne kız ya!" diye düşündü. "Kıvraklık onda, güç kuvvet onda. Aygır gibi kız maşallah!" Neden böyle değildi bütün kızlar? Şu yirmi beş kızın içinde bir tane bile yoktu onun gibisi... Üstelik akıllıydı da... Yaşça en ufaklarıydı, Safiye Abla'dan çok onun sözü geçiyordu burda. Kafası kızsa da "Haydin kızlar gidiyoruz!" dese, bir tanesi bile kalmazdı hasırların başında.

Biraz da kendini zorlayarak:

"Bırak işini de gel hesap odasına!" dedi.

Ellerini çırpıp tozunu toprağını temizledi, Güllü. Yazmasının uçlarını sallandırıp yeniden çattı. Safiye Abla'ya anlamlı anlamlı bakıyordu. Görmüştü Hacı Dursun'un odasına girip çıktığını. Boş durmamıştı demek, sıcağı sıcağına yetiştirmişti.

Makinenin önünden geçerken kaşıyla gözüyle durumu anlattı Recep'e. Son hızla dönen silindir çatlayan bir at gibi birden yavaşlayıverdi. İki devirden sonra da soluk soluğa zınk diye durdu. Kuşkulu gözlerle bakıyordu Recep. Hesap odasının kapısı kapanana kadar baktı arkasından kızın.

Hacı Dursun sigaraya tövbeliydi. Keyifli zamanlarda nar-gile içerdi, o kadar... Kafası kızdı mı tövbe mövbe dinlemez, kilitli çekmecedен yeşil yazılı bir köylü sigarası çıkarır, karşısındakinin suratına suratına üflerdi dumanını. Güllü içeri girdiği zaman da yanıktı bu sigara.

“Kız namıssız!” diye gürledi. “Nedir senin ettiğin?” Dumanı olduğu gibi üfledi kızın yüzüne. Güllü duyulur duyulmaz bir sesle sordu:

“Ne yapmışım ki, Hacı Emmi?”

“Daha ne yapacaksın! Adamın koynuna girmediğin kalmış sabah sabah alacakaranlıkta!”

“Erken gelmişim biraz... Alacakaranlık değildi tövbe olsun. Işımıştı ortalık!”

Bir soluk daha çekti sigarasından, yumruk gibi bir duman topu fırlattı Güllü’nün alnının ortasına.

“Söyle!” diye bir kerti daha çıkardı sesini. “Ne halt etmeye geldin? Adamı baştan çıkarmaya mı geldin yoksa?”

“Yok Hacı Emmi!”

“Benim oğlanı baştan çıkaramayınca sıra ona geldi haaa! Namıssız!”

Bir süre önüne bakıp durdu.

“Susuyorsun değil mi?” dedi. “Biliyorum hepsini!”

“Senin oğlunu baştan çıkarmak istemedim ben! Sana söyleyen yanlış anlatmış Hacı Emmi! Senin oğlun beni baştan çıkarmaya çalıştı. Nah işte yazmam! Bak şu yırtığa! Eğer ben oğlunu baştan çıkarmaya kalkışsaydım, bu yazma bir uçtan bir uca yırtılmazdı böyle.”

“Ne söylüyorsun be! Kim yırttı o yazmayı, bir de oğlunun üstüne atıyorsun haaa!”

Kalktı yerinden Hacı Dursun, çekti başından yazmayı.

“Göster!” dedi. “Neresini yırttı bunun?”

Güllü, başından yazması gidince şaşırıp kalmıştı. Üzerine habersizden erkek gelmiş ev kadını gibi, bir eliyle başını örtmeye çalışarak: “Şurdan şuraya kadar!” dedi. “Diktim, belli olmasın diye, ince ince...”

“Nerde yırttı bu yazmayı?”

“Ambarda. İç yandaki ambarda!”

“Neden yırttı?”

“Çuval taşıyorduk... Bir çuval patladı. Fındıklar yere saçıldı, eğildim, topluyordum. Birden atladı üzerime!”

“Sonra?”

“Sonra... Kafam kızmıştı, tuttuğum gibi attım kapıya doğru. Zehra da gördü itişirken.”

Yazmasını vermiyordu, top top etmişti avucunda. Yüzüne bakıyordu bulanık bulanık.

“Kim vardı dedin, ambarda, Hacer mi?”

“Zehra vardı!”

“Ha şu Zehra! Kızmadı mı Zehra, onun sana sataştığına? Kıskanmadı mı?”

“Eksik olsun kıskanması!”

Hacı Emmi, al al olmuş yanaklarına bakıyordu Güllü'nün. Ne kızdı bu Güllü! Şemsi'yi tuttuğu gibi fırlatmıştı haaa! Sıkça suyunu çıkarırdı bu kız adamın. “Vay namıssız Safiye vay!” dedi içinden. “Olduğu gibi anlatmamıştı ambarda geçenleri. Suçu Güllü'ye yıkıp çıkıvermişti işin içinden.”

“Peki!” dedi. “Ne halt etmeye gelip bana söylemedin Şemsi'nin sana sataştığını?”

“Söylemedim!”

“Nasıl söyledin?” dedi. “Söylemezdin elbet! Önce senin kuyruk salladığın çıkacaktı ortaya. Suçun büyüğü sendeydi çünkü...”

Çenesi hırkasının yakasına gömülmüş, ayaklarının burnuna bakıyordu. Hacı Dursun yazmasını vermemişti hâlâ... Yüzünün, utançtan mı, öfkeden mi belli olmayan kızarıklığı, iri gözleri, hele göğsünün yuvarlaklığına daha

bir anlam katan örgülü saçları ilk gençliğinin başıboşluğuna doğru alıp götürüyordu Hacı Dursun'u. Kendi benliğine çıkışır gibi çatlak bir sesle:

"Al şu yazmam!" dedi. "Ört başına!"

Güllü'nün kadınca bir kıvraklıkla, attığı yazmayı kapar kapmaz bir örtünüşü vardı ki büsbütün deli etmişti onu. Biraz da kendine karşı güvenini pekiştirmek için:

"Vazgeç bu akıldan!" dedi. "Namusunla işine bak! Seni gelin edip eve mi sokarım sanıyorsun!"

Yanakları biraz da kızardı öfkeden.

"Bunları da nerden çıkarıyorsun Hacı Emmi?" dedi. "Daha yaşım ne başım ne!"

"Haşşöyle! Biraz aklını başına topla! Kaç yaşındasın sen?"

"On beşimi bitirdim çıkan ay!"

"On altı! Gördün mü ya. Çocuk sayılırsın daha!" Ama bu göğüsler... Bu bol şalvarın içinde bile kendini belli eden kalçalar. Bu ince bel..."

Bir süre dipten doruğa baktıktan sonra:

"Git!" dedi. "Gözüm görmesin!"

Niçin odaya çağırdığını unutmuştu.

"Dur hele!" dedi. "Sabahları erken gelmek yok bidaaa! Mahalleden üçer beşer ineceksiniz pavrukaya... Üçer üçer, beşer beşer toplanın bir araya da öyle inin. Ne olur ne olmaz, yolunuza motorcular, balıkçılar falan çıkar. Hadi bakalım, yüz vermeyeceksiniz elin yabanına. Bugün var, yarın yok! Sadık Reiz'in kızıydın sen, adın çıkar sonra, evde kalırsın ömrübillah!"

Sigarasını attı yere. Kırk beş numara kundurasıyla çiğnedi öfkeli öfkeli... Güllü kapıyı aralık bırakıp çıkmıştı dışarı.

“Biliyor, ağzının tadını, ayı!” dedi. “Bu yaşta böyle olursa... On sekizine girdi mi altüst eder memleketi. Ne kız ya!”

İçini çekti. “Genç olacaksın ki...” dedi. “Yaş, altmış hele hele altmış iki... Bir kurcalasan altmış beşe çıkar. İnsan kocasa da gönül kocamıyor bi türlü.”

Çoktan beri gitmemişti İstanbul’a, sekiz aydan beri... Ne kızlar vardı Barba Yani’nin elinin altında. Güllü gibilerin geceliği yüz kâğıda, yüz elli kâğıdaydı. Hem usul erkân bilirdilerdi İstanbul kızları. Yemesini bilirlers, içmesini bilirlers, konuşmasını, oturup kalkmasını bilirdilerdi. “Hele şu fındıkların sonunu bir alalım da...” diye düşündü. Marta, nisana doğru hesap görmeye, mal getirmeye diye bir açılmalıydı. Eşek gibi çalışıyordu işte... Geceyi gündüze katıyordu. Hakkı değil miydi kenarından köşesinden yaşamak onun da?

Kalktı gerindi.

“Kızın ağzının payını verdik!” dedi. “Biraz da yabanın kerestesini tımar edelim.”

Çıktı dışarı. Önce kırılan fındıklara baktı. “Bir saatlik iş var kızlara daha!” dedi. “Çekelim içeri de bir boyayalım!”

Makinenin yanından geçerken çattı kaşlarını.

“Gel!” dedi. “Hesap odasına!”

Recep’ten önce gitti, sandalyesine oturdu. Bu oturuşu beğenmedi, aldı sağ ayağını altına. Topuğunu biçimlice kıvırdı. Bir dirseğini de dayadı masaya. Recep kapıyı açıp da içeri girer girmez patladı:

“Karnın doydu heee?”

Recep’in hazırlıklı geldiği belliydi.

“Çok şükür!” dedi. “Aç değilim!”

“Açık da değilsin!”

“Eh! Açık da değilim!”

“Sırtın pek... Karnın tok!”

Sözü lokma gibi hazırlamış, ağzına vermişti Recep’in. Ondan, bir “Sayenizde!” karşılığını bekliyordu. “Nerde o izan!” diye geçirdi içinden. “Nerde o kafa!” Oysa Recep kızdığından çenesi bağlanmıştı.

“Doğru mu yaptığın!” dedi, Hacı Dursun. “Kız teker teker bülbüller gibi anlattı olanı biteni!”

“Kız mı?” dedi Recep. “Hangi kız?”

“Güllü!”

“Ne var ki, ne anlatıyor?”

“Hep böyle başlar bu işler! Ben kârhane işletmiyorum burda! Pavruka işletiyorum, anladın mı?”

“Burda çalışan kızlar, benim dünya ve ahiret kardaşım. Hepsi de aile kızları!”

“Dedim ya, hep böyle başlar bu işler. İlk önce dünya ve ahiret kardaşın olur, bir de bakarsın ki akrabalık, hısımlık kalkıvermiş aradan, ne kardaşlık kalmış, ne hemşirelik...”

“Bak, Hacı Emmi! Öyle bir şey olacak olsa, gelir önceden haber veririm sana! Ben bu kızlardan biriyle evleneceğim derim. Elini öperim, iznini isterim senin.”

“Neee! Evlenmek mi dedin! Evlenmek haaa! Sen kim, evlenmek kim!”

“Anlamadım, Hacı Emmi... Hani öyle bir şey yok ya! Öyle bir şey olsa evlenemez miyim ben!”

“Evlenemezsin! Nasıl evlenirmişsin. Ben seni burda damızlık diye beslemiyorum!”

“Bunlardan birine gönül verip de namusumla...”

“Namusunla haaa! Namusunla gönül verip evlenceksin haaa! İşte namussuzluğun dik âlâsını o zaman yaparsın sen! Senin üç kap yemekle iki öğün, üç öğün karnını doyuru-

yorsam, evlenesin diye değil, şu makinenin kolunu günde on iki saat çeviresin diye yapıyorum! Kızlara yan gözle bile bakmayacaksın.”

“İşim gene iş benim! İşimi bırakayım demedim ki...”

“Sen evlenirsen, şu Güllü gibisini koynuna bir alırsan, ertesi gün zor çevirirsin makineyi! Ayakların titrer, kolların bükülür, sustası bozuk çakıya dönersin! Bana ne garezin var senin! Gözüne dizine dursun verdiğim emekler!”

Önüne bakıyordu Recep. Güveni tüm sarsılmıştı. “Seni atam sanıyordum ben!” dedi. “Bir gün, eğer dünya evine girmek istersem...”

“Eğer atansam, elini ayağını çek bu işlerden derim sana! Bi daha yan gözle bakma bu pavrukadaki kızlara! Eğer bi daha kulağıma bi laf çalınırsa, gidersin geldiğin yere, anladın mı?”

“Anladım Hacı Emmi!” dedi. “Anladım!”

Anladığı bir şey varsa, o da Hacı Emmi’nin kendisine hiçbir hayrının dokunmayacağıydı. Ona şu kadarcık bir güveni varsa o da silinip gitmişti.

“Git, işinin başına!” dedi. “Burda kalmak istiyorsan ayağını denk al! Adımlarını hesapla da öyle at!”

Burda kalmak istiyor muydu? Böyle hiçbir isteği yoktu. Kâğıtları yapıldı mı geçecekti bir motora. Burda iş bulmasa bile Ereğli’ye gidecek, daha olmazsa Zonguldak’ta, İstanbul’da iş arayacaktı.

Gitse Temel Kaptan’a yalvarsa yakarsa, limanla işini düzeltse, girse Semender’e. Temel Reis çıksa karşısına da, “Hadi gidiyoruz!” dese... şu fabrikadaki bölmesini bırakıp, gidebilecek miydi sanki? Makinenin koluna yapıştığı zaman Güllüsüyle göz göze geldiği bölmesini...

Bu “Ayağını denk al!” lafı da ne oluyordu? O kadar ileri mi gitmişti de, ayağını geri basacaktı? Ne yapmıştı denk alacak? Bir kez, o da çok kısa süreli olarak, Güllü’nün elini tutmuştu. Bu muydu işlediği suç? Bunun için mi Hacı küplere binmişti bu kadar?

Hesap odasından çıkarken kara kara düşünüyordu. Suç olarak pek az yanlış iş yapmıştı bugüne kadar. Kimseden pek azar işitmemişti bu yüzden. Hacı Emmi’nin yaptığı, öğüt vermekten çok bir uyarma, daha da kötüsü bir çıkışmaydı; haksız bir çıkışma.

Demek Güllü’yü de beş on dakika erken geldiği için sorguya çekmişti az önce... Erken gelip de kendisiyle konuştuğu için... Ne olmuştu üç beş dakika konuştuysa? Akıldan kötü şeyler mi geçirmişti bu üç beş dakika içinde yapılmaması gereken? Onunla evlenmeyi düşünmüştü, düşünse düşünse... Bu da mı suçu?

Bölmesine geçip yerini almıştı yeniden. Güllü işinden başını kaldırmış, olup bitenleri yüzünden okumaya çalışıyordu. Onu üzmemek, canını sıkmamak için umursamaz görünmesi gerekiyordu. Bugün alışıldan fazla elini de salladı kızların bakışlarına aldırmayarak.

“Aldırma Güllücüğüm...” demek istedi, göz göze gelince. “Hacı Emmi’nin söylediklerine ikimiz de kulak asmayalım!” Bu işin içinden namusuyla çıkacağına güveni vardı. Hiç kimseye güvenmese kendisine güveniyordu. Altındaki motorun kapaklandığı günü anımsadı. Denizin ortasında dalgalarla gırtlak gırtlığa boğuştuğu geceyi düşündü. Kim yardım etmişti kendisine? Kolunun gücünden, bedeninin direncinden başka güveneceği ne kalmıştı? Üstelik bu kez, Güllü de vardı yanında, yalnız değildi. Güllü, gücüne güç,

güvenine güven katacak biriydi. Buna benzer hiçbir çıkamıştı şimdiye kadar. Ona güveniyordu, destek olacağını biliyor, daha bir güçlü buluyordu kendini.

Her ikisi de bir şeye karar vermişe benziyorlardı. Çevrelerini umursamayan bir davranışları vardı. Hacı Emmi'nin, tutumlarını gevşetmesi şöyle dursun, daha da güçlendirmişti bağılıklarını. Böylece su yüzüne çıkan duyguları, bilinçli bir yola girmiş oluyordu. Çevrelerinden de saklayacak bir şeyleri kalmamıştı artık. Sabahleyin hemen hiçbir şey konuşmadıkları halde çok şey yapmaya söz vermiş bir halleri vardı.

Recep, makinenin birden gevşediğini, bileklerine binen direncin hafiflediğini anlayınca bıraktı kolu. Hazneye yeni boşalttığı bir çuval fındık eriyip gitmişti. Sıraya dizdiği çuvalardan birine daha yapıştı. Üç basamaklı merdivenin en üstüne çıkmış boşaltıyordu ki Temel Reis seslendi aşağıdan:

“Kolay gele, delikanlı!”

“Hoş geldin...” dedi, kim olduğunu çıkaramadan.

“Nerde bizim Hacı... Yok mu buralarda?”

“Az önce odasındaydı.”

“Baktım, yok!”

Fabrikaya elini kolunu sallaya sallaya girebileceklerdendi Temel Reis. Recep bunu bildiği için:

“Geç, odasına!” dedi. “Bekle biraz!”

Aklı başka şeylerdeydi Temel Reis'in.

“Bak Recep!” dedi. “Geçen gün Rüstem'de konuştuk seninlen...”

“Ne konuşmuştuk ki?” dedi kuşkulu kuşkulu...

“Canım, senin motorda çalışmanı... Ben limana gittim bugün. Reiz dedi ki, gelsin bakalım, bi konuşalım onunla bi şeyler yaparız dedi.”

“Yapmaz bu adamlar.”

“Canım senin neyine gerek! Yapmazlarsa yaptırırız. Yemek zamanı onu bi gör, hemen şimdi... Yemeği dairesinde yer reiz, bulursun orda.”

“Beni boşuna yorma Temel Reiz...” dedi. “Ben gittim bu adama...”

“Canım, bizim de bir bildiğimiz var elbet!”

Recep çuvalı boşaltmıştı hazneye. İnnek istemiyordu bir türlü. Temel Reis pantolonu yenilediğini görmüştü. “Güle güle giy!” dedi. “Yenilemişsin çulu.”

“Sağ ol!” dedi. “Sıkıştırdım bizim Hacı Emmi’yi.”

“Açmış kesenin ağzını sonunda, anlaşılan...”

“Açtı! Bir de kazak aldım, gemici kazağı!”

“Yün mü,” dedi, “iplik mi?”

“Karışık ama iyi ısıtıyor.”

“Güle güle giy!”

“Yani, senin anlayacağın, borçlandık Hacı Emmi’ye.”

“Canım, o da borç mu? İş onu ödemeye kalsın, kolay!”

Bir rahatlık duydu içinde Recep birden.

“Zaten, kaç para ki...” dedi.

Temel Reis saatinin kapağını açtı baktı.

“On ikiyi geçiyor!” dedi. “Yürü gidelim, yemekte konuşuruz!”

“Benim yemek zamanı pek belli olmaz. Hele kızlar bi davransınlar bakalım. Onlar çalışırken nasıl giderim ben.”

Temel Reis güldü sinsi sinsi.

“Gidemezsin demek... Onları bırakıp da çıkamazsın haaa?”

“Nasıl çıkarım, ya ayıklayacak fındıkları kalmazsa önlerinde!”

Kaptan hâlâ gülüyordu.

“Korkarım sen kızları bırakıp motora da gelemezsin!”

Hani yanlış da değildi. İşi yavaştan almasının nedeni, biraz da kızlarla ilgiliydi doğrusu.

“Böyledir bu iş!” dedi kaptan. “Bu kadar barutla ateş parçası bir arada kalırsa olacağı buydu!”

Onu buraya bağlayan, denizden soğutan hangisiydi acaba? Arkasını makineye dönmüş teker teker gözden geçiriyordu kızları. Hiçbirinin yüzü gözü açık değildi ki anlasın.

“Sen bunları bir de bayram günlerinde gör!” dedi Temel Reis. “Başlarını açarlar, cepkeni, şalvarı çekip salıncağa binerler. Delikanlılardan hangisinin gözü bunlardan birini tutarsa çeker tabancasını boşaltır havaya grav, grav! Bu sümsük kızlarda kolan vurmaya gör sen! Kaybolurlar dalların arasında alimallah!”

Safiye Abla yemek paydosu vermişti kızlara. Birer ikişer kalkıp ellerini yüzlerini yıkamaya gidip gelmeye başlamışlardı.

“Yürü gidelim!” dedi Temel Reis. “Rüstem Usta, baklava açtırmış bugün. Çoktan beri yememişsindir.”

“Yemedim!” dedi Recep. “Zonguldak’ta yemiştım son defa. Maden direği boşaltmıştık!”

“İyi para var direkte! Alaplı’dan yükleriz! Şu peygamber tavuklarından bıktığın gün gel benim motora!” Kapıdan çıkarlarken Recep, koluna girecekmiş gibi sokuldu, Temel Reis’e:

“Kusura bakma!” dedi. “Burda kalmam daha iyi olacak şimdilik.”

“O da neden? Eğer borcum var diye düşünüyorsan al-dırma, öderiz borcunu. Yok, başka bir sebep varsa, o başka.”

“Hele şu kış geçsin bir.”

“Ben de kışta kıyamette denize açılacak değilim. Peynir ekmekle yemedim aklımı. Arada bir iki sefer kaptırdık mı, sen sağ ben سلامت... Benden alacağın pay kışı rahatça geçirtilir sana. Bir sıkıntın olursa hiç korkma! Borç yiyen kesesinden vermiş.”

Recep artık hiç konuşmuyordu. Aşçı Rüstem kalabalıktı bugün. Dipteki masalardan birini Şemsi kapatmıştı. Sağlı sollu oturmuştu iki kafadarıyla. Karşısına da Düzceli bir misafirini almıştı. Ancak yerine geçince görmüştü Recep bunları. Daha önceden görse burunlarının dibindeki masaya çöküvermezdi hemencecik.

Şemsi, bitişik masada olduğunu belirtmek için seslendi onlardan yana: “Merhaba! Hoş geldin Temel Reiz!”

“Merhaba! Hoş bulduk!”

Recep de selam vermeyi düşündü. İçinden gelmedi. Haraç vermek gibi bir selam olacaktı bu. Ama Hacı Dur-sun’un oğlu hiç yakasını bırakacağa benzemiyordu.

“Merhaba beyzadem!” dedi. “Şöyle bir baktım da tanıyamadım. Çulu değiştirmişsin!”

Recep, yarım ağız, “Merhaba!” dedi.

Şemsi, iki kafadarına göz kırptı.

“Yakışmış...” dedi. “Pantolon ısmarlama gibi... Hiç pazarcı işine benzemiyor.”

Zeynel, içkiden daha da mavileşen çipil gözlerini iki yana kaydıra kaydıra sırttı.

“Altın makastan, ısmarlama!”

Hüsnü daha da moraran dudaklarını yaydı.

“Beş kâğıt bahşiş dağıtmış terzi çıraklarına. Ütüsü de bıçak gibi!”

Zeynel sözü ağzından kaptı.

“Damatlık elbisesi...” dedi. “Bugün güveyi girecek, akşama. Yaz gelse de bir de denize girip yıkansa...”

Temel Reis, anlamıştı kime laf attıklarını. Yavaştan:

“Aldırma delikanlım...” dedi. “İçmişler adamakıllı... Ağızları burunları karmakarışık.”

Ama yakasını bırakacağı benzemiyorlardı Recep’in. Şemsi, Rüstem Usta’ya seslendi:

“Bir taskebabı!” dedi. “Hacı Dursun’dan!”

Recep başını çevirip baktı yüzüne dik dik.

“Hayır!” dedi. “Kendi hesabıma yiyorum artık! O iş bitti!”

“Parası kimden çıkıyor?”

“Benden!”

“Yani çiftliklerinden...”

“Yok, bizde çift çubuk... Kazandığımızı yeriz biz!”

“Bakkaliyeden mi gelir kazancın, manifaturadan mı?”

Temel Reis işi yumuşatmak için laf karıştırdı: “Hamaliyeden! ”

“Öyle mi delikanlı?”

“Öyle!” dedi. “Bu lafı kırk yıl düşünsem bulamazdım, hamaliyeden gelir!”

“Öyle demek!”

“Öyle!” dedi. “Bütün gün yaptığım iş ne ki? Anca bi taskebabı karşılığı... Hamallık...”

Soluk yanaklarına parmak parmak favoriler inen misafirine döndü, Şemsi, “Tanıtayım!” dedi. “Bizim fabrikada makinist! Eskiden motorcuymuş, motoru batınca, kendisi motor olup çıktı! Beş beygir kuvvetinde! Mazot almaya gelmiş buraya, fabrika hesabına!”

“Mazotu alan sensin! Kokutmuşsun ortalığı!”

“Rahatsız mı oldun?”

“Ben olmadım!” dedi Recep. “Olanlar vardır belki!”

“Avukatlığa da başlamış seninki...” dedi kulağına Zeynel. Mavi gözleri süt mavisi olmuştu. Dipleri kıpkırmızıydı. Sonra döndü misafire:

“Saygı diye bir şey vardı eskiden, o da kalmadı!” dedi. “İnsan efendisinin karşısında biraz da susmasını bilmeli!”

Kızmıştı Recep. Kime kızmıştı, Şemsi’ye mi dalkavuklarına mı? Kendisi de bilmiyordu. Şemsi:

“Öyle değil mi Temel Reiz?” diye üsteledi, “İnsan susmalı yerine göre!”

“Oturduğun masadan bu yana laf atmazsan susarım ben!”

Hüsnü kalktı ayağa.

“Kıs çeneni de önündeki yemeğe yumul! Bulmuşsun beleştten bir kayıntı! Fazla konuşma!”

“Ya fazla konuşursam...”

“Kısmazsan çeneni, bakarız icabına!”

“Demek susmazsam, susturursun öyle mi?”

“Ne sandın ya!”

“Gel de sustur bakayım! Şu bileklerin başka ne işe yarayacağını göstereyim!”

Temel Reis, aradığı motorcuyu bulduğu için ağzı kulaklarına varıyordu. Birden karşiki masa maynalamıştı.

“Otur delikanlım!” dedi. “Zamanı gelince gösterirsin gücünü!”

“Uzatma...” dedi Şemsi. “Otur da yemeğini ye! İş zamanı çene yarıştırmana iznim yok benim!”

Yemeğini bitirmişti Recep. Tam kalkacağı sırada omzundan bastırdı Temel Reis.

“Otur!” dedi. “Bir porsiyon baklavamı yemedi salıvermem! Haydi Rüstem Usta, çabuk ol biraz!”

Dükkânın yan kapısından çıktılar. Çavuş’un kahvesinin önünde durdular kendiliklerinden:

“Bir kahve!” dedi Temel Reis. “İyi gider tatlının üstüne!”

“Sağ ol! Başka zaman!”

Temel Reis, çomak çomak olmuş parmaklarıyla okşadı Recep’in sırtını.

“Nah benim Semender!” dedi. “Kumda! Hüseyin yatıyor geceleri motorda. Söylerim ona ben. Bir sığınacak yerin de benim motor olsun! Kendi evin gibi! Sıkıldılar mı canını, bırak gel!”

“Sağ ol Reiz!”

Soktu ellerini cebine. Sefere çıkan bir gemici kadar rahatı içi.

Hacı Dursun dara düştü mü haber salardı Davavekili Raşit Efendi'ye. Mahkemelerde beş yıl başkâtiplik edenler, memurluktan ayrıldı mı, davalara girebilirlerdi. Raşit Efendi eline geçirdiği bu hakkı mahkemeye girmekten çok, mahkeme dışında kullanırdı. Bütün yargıçlarla iyi geçinir, onların özel işlerine koşar, girdileriyle çıktıklarıyla uğraşırdı. Ev bulur, yerleştirir, konuklarını ağırlar, genç savcılarını evlendirirdi. Aldığı davaları barış yoluyla çözümlemeyi dava kazanmaktan daha uygun bulurdu. Yerine göre koparabileceğini söke söke koparır, karşı tarafın çıkacak davalarını çıkmaza sokar, açtığına açacağına pişman ederdi. Davanın kazanılması, yitirilmesi önemli değildi, önemli olan, kendisinin bir şeyler kazanmasıydı.

Hacı Dursun'un, bütün çapraşık işlerde akıl hocasıydı Raşit Efendi. Kahveye girer girmez, Çavuş geçti önüne:

"İçeceğin kahveyi Hacı Dursun'un manifatura dükkânında içersin!" dedi. "Sabahtan beri seni bekliyor!"

Umursamayan bir el sallayışla, "Gene ne işi varmış Hacı'nın?" diye sordu.

Çavuş esirgemezdi lafını. "Ne işi olduğunu bilmiyorum ya..." dedi. "Gene yanacak birinin canı. Hadi, bekletme Ha-

cı'yı. Kahveni oraya getiriyorum arkandan! Yürü!"

Hacı Dursun'un başı kalabalıktı. İşin önemini anlamak için, "Akşama hükümet paydosundan sonra geleyim..." dedi. "Başın kalabalık şimdi senin!"

Hacı yürüdü üstüne:

"Hele otur beş dakika!" dedi. "Bunlar kuru kalabalık."

Çavuş hemen peşinden yetiştirmişti kahvesini. Raşit Efendi'nin neden çağrıldığını anlamak için Hacı'nın karşısında oturan Melenli Yakup'la işinin bir ilişkisi olup olmayacağını düşündü. Onlar beş on parça manifatura almış olacaktı, hesap görüyorlardı işte... Raşit Efendi'yle ne ilişkisi olabilirdi başka. Kahveyi bırakıp çıktı dışarı Çavuş.

Melenli diretiyor, fındıklarının ucuza kapattırmamak için bin dereden su getiriyordu.

"Sana on dönümlük bir fındıklık ipotek ediyorum!" diyordu. "Bu fiyata nasıl kapatırsın fındığımı? Hiç olmazsa beş yüz lira daha koy üstüne!"

Hacı Dursun'un hiç minneti yoktu.

"Canın isterse..." diyordu. "Sana kuru para bin beş yüz kâğıt veriyorum, bin altı yüz liralık da mal..."

"Peşin parayla bunları bin kâğıda alamazsam yüzüme tükür. Düğün acele olmasa, gelip yüzsuyla dökmezdim sana. Ocağına düştük diye mi? Sen söyle Raşit Efendi kardeşim, iki yüz yirmi kuruşa fındık mı verilir? Biliyorsun, geçen sene dört yüz yirmiden gittiğini."

Hacı Dursun bir umursamayış esnemesiyle:

"Ne malum bu yıl iki yüze düşmeyeceği..." dedi.

Yakup Acar, "Kaç yıldır üç yüz elliden aşağı düştü mü fındık?" dedi. "Biliyorsun ya... İşte, bize eziyet olsun diye söylüyorsun! Haydi iki yüz elliden yap da olsun bitsin bu iş!"

“İki yüz yirmi! Canın isterse... Seninle uğraşacak halim yok, işim var. Bak, Raşit Efendi beni bekliyor!”

“İki yüz otuz! ”

“Daha bir kuruş eklersem! Çeneni yorma... Geçen yıl yüz bin liram battı bu yüzden.”

“İpotekli fındıktan mı battı? Böyle söyleme, gülerler... Haydi iki yüz yirmi beş olsun.”

“İki yüz yirmi!”

“Nuh dersin de peygamber demezsin be Hacı! Seninle pazarlığa oturan tımarhanelik olur. Dediğin dedik, öttürdüğün düdük... Kehribar gibi fındık veririz, gene de sözümüzün hiç bi kıymatı olmaz. Senin çürük patiskaların daha kıymatlı!”

“Benim malım dükkânda... Senin fındığın daha yaprak bile vermedi. Bizimki de iş değil ya, bi kerem bulaştırmışız elimizi. Haydi namazdan sonra gel de bitirelim ipotek işini.”

“Şimdi yapsak!”

“Şimdi işimiz var, görüyorsun!”

“Bizim ki de iş değil mi? Atalım imzayı olsun bitsin.”

“O kadar kolay mı sanıyorsun? İpotek işi bu! Al parayı, git! Elinlen ver, ayağınlan peşine düş! Kâtibi, Kolcubaşı’nın fındıklarını görmeye yolladım. Gelir birazdan. Hele Çavuş’ta bi çay iç, sıcak sıcak...”

Melenliler sürü sepet çıkarlarken döndü Raşit Efendi’ye: “Görüyorsun işte, lafı uzatırlar da uzatırlar... Bakma kusura! Hişt! Naci! Hadi bize birer kahve söyle! Sen de otur beş dakika, Çavuş’ta bi çay iç!”

Raşit Efendi’yle konuşacaklarımız var, demek istiyordu. Sandalyesini, kasanın dibinde oturan Hacı Dursun’dan

yana çekerken, "Hayrola!" dedi. "Biraz telaşlı görüyorum seni!"

"Yok, canım! Ne telaş..." dedi. "Zamanım yok da... Oysa bütün bu işlerle bizim hayırsız uğraşmalı değil mi? Eşek kadar oldu, bir gün akli başında, iki gün tımarhanelik... Gene ne halt işlemiş biliyor musun? Düzeltene kadar akla karayı seçtim!"

"Ne haltı işlemiş?"

"İki kafadarıynan önüne çıkmış geçen akşam Güllü'nün. Pavrukadan geç çıkacaklarını biliyormuş kızların."

"Önüne çıkıp da ne yapacaktı?"

"Hiç, edepsizlik!"

"Bak hele, biliyor ağzının tadını! Geçen gün gördüm, Çavuş'un kahvesinde oturuyordum. Geliyor, dediler, kim geliyor, diye bir baktım ki... Güllü... Ne Güllü ya... Yazmasının altından görünüyordu al al yanakları... Eti budu da yerinde haaa! Kör olayım, genç olsam ben çıkardım önüne."

"Ama yaşı kaç biliyor musun?"

"Kaç olursa olsun... Kitabına uydururdum yaşını."

"Seni çağırmamın birinci sebebi de bu... Kızın yaşı... Esas ikincisine gelelim..."

"Söyle Hacım!"

"Alaplı yolunda Töngelli'yi geçince Aftun Deresi'nin üstündeki tepeden bir tapu isterim. Senin Raci Bey'le aran iyidir."

"Ne tapusu bu? Açma mı?"

"Fındıklık diyeceğiz. Fideler dikildi ya... Biz fındıklık deyip geçeceğiz! "

"Zor iş bu!"

“Bilirsin buraların babadan kalma olduğunu... Babam cahil adam, uğraşmamış senet sepet için tapuda...”

“Yani iki tanık bulunacak demek istiyorsun...”

“İki, üç, kaç tane olursa...”

“İki tanık... Ellişer liradan, yüz lira... Bin de tapucu için yol masrafı...”

“Canım bin fazla değil mi? Beş yüz yap şunu hiç olmazsa.

“Koskaca bir tapu memuru kalkıp gidiyor keşfe... At ister, arpa ister, seyis ister... Yolluğu yıllık... Bin beş yüz lira...”

“Uzatma!” dedi Hacı Dursun. “Anladık! Al şu bin kâğıdı... İki gün içinde isterim tapuyu...”

“Çok acele etmiyor musun? Sen şunu iki bin yap ilk önce! Haracı maracı, sus payı söz payı... Biz de çoluk çocuk geçindiriyoruz.”

Hacı Dursun, şalvarının uçkuruna geçirdiği zincire davrandı. Asılınca anahtarlar sallanıverdi boşlukta. Desteden birini ayırıp soktu kasaya. Kapısını elinin geçeceği kadar aralayıp daldırdı içeri. Ezbere bir binlik çekip bakmadan uzattı Raşit Efendi'ye:

“Al şunu!” dedi. “Tapuyu getir, üstünü al!”

“Üstü ne olacak?”

“Beş yüz!”

“Sürmem elimi bu işe ben!”

“Canım sen tapuyu al getir, kolay!”

“Hacı, yorarsın adamı! Adını koyalım şunun!”

“Peki, beş yüz daha! Bir şartla! Tarlanın sınırları lastikli olacak!”

“Nasıl yani?”

“Çekince uzayacak!”

“Anlamadım!”

“Anlatırım şimdi!”

Kasayı yeniden açtı. Aralığından göz uydurup baktı. Bir kâğıt çıkardı, kabataslak bir krokiydi bu. Kendi eliyle çizdiği belliydi. Altında üstünde Kuran yazısıyla bir şeyler yazılıydı.

“İşte!” dedi. “Hartası! Şarken Aktepe, garben Göktepe... Bi yanı deniz, bi yanı dere... Aftun Deresi... Gittim, kendi elimle çizdim bunu yerinde.”

İri parmağını dayadı kâğıdın bir köşesine.

“Nah şuralar mersinlik... Kestanelik... Şuralar da açma...”

“Kimin açması?”

“Kiminse kimin!”

“Olmaz Hacı! Öğrenmeliyim, can yakmak istemem!”

“Canım, bize ne onlardan... Biz kendi tapumuzu biliriz. Bir ayak önce çıkar şu tapuyu sen!”

“Hacı, bu işin altından çapanoğlu çıkacağa benziyor. Hiç olmazsa bu beş yüzü peşin isterim. Son beş yüzü, kal-sın geriye! Uğraştıracağa benzersin beni!”

Hacı Dursun, yumruk yemiş bir suratla açtı kasanın ka-pısını. Bakmadan bir beş yüzlük çekip attı önüne.

“Seninle iş yapmak hiç hoşuma gitmez ya... Bi kere baş-lamışız. Tuttuğunu koparan bir adam olmasan yüzüne ba-kılacak kişi değilsin sen! Al şu beş yüzü de getir tapuyu. Ha şunu unuttum. Tarihi eski olacak tapunun!”

Gülerek sordu Raşit Efendi: “Ne kadar eski?”

“Ne kadar olursa. Yirmi sene.. Otuz sene.”

“Demek eski yazıyla istiyorsun tapu senedini. İlahi Hacı, bir de açıkgöz geçinirsin şu memlekette... Ne yap-a-lım ki babadan, anadan tutmuşsun yükü...”

“Canım eski dedimse Nuh tufanından evvel demedim ya! Tapu memuru Raci Bey’in ilk geldiği yıllarda olsun, yeter.”

“Hele sen bana bırak bu işi!”

Masanın üstündeki sigara paketini cebine koydu. Hacı Dursun, gitmek istediğini anlayınca bastırdı omuzlarından. “Hele otur!” dedi. “Bir küçük işimiz daha kaldı. Hay Allah, bu Naci’yi de bir yere yolladın mı, bir adam daha lazım, onu geri çağırmak için.”

Kapıya kadar gitti. Komşu dükkânın çırağına iki kahve söyledi Çavuş’a. Ellerini ovuştura ovuştura oturdu yerine.

“Şimdiii,” dedi. “Gelelim Güllü’nün yaşını büyütme işine!”

“Bu yaş işi de nerden çıktı, anlayamadım!” diye kuşkuya baktı yüzüne Raşit Efendi.

“Bizim Şemsi bir akşam, hangi akla yelken ettiyse etmiş, almış yanına iki kafadarını, Konakbayırı’nda Güllü’nün önüne çıkmış.”

“Bu kadarını biliyoruz Hacı! Bu memleketin hak hukuk adamı diye geçiniyoruz.”

“Sarhoşluk bu, arabacılık değil... Kimbilir, kızla konuşmak istemiş olacak.”

“Neyse ben yabancı değilim. Olmuş bir şey... Kız, katmış önüne üçünü birden, kovalamış.”

“Belki bundan sonra kızın kovalamayacağı tutar. Oğlan babası olarak gözümüzü açmamız gerekiyor... Ya kız, o akşam kovalamasaydı da, bizim oğlanla ambarlığa doğru çekip gitseydi. Ertesi gün de doğru karakola varıp, ben on beş yaşındayım, bu Şemsi denilen adam, benim zorla...”

“Aman iyi ki önüne katmış da kovalamış... Şimdi işi gücü bırakıp düğün hazırlıklarına başlayacaktık... Gene namuslu kızmış Güllü...”

“İş bu kadar oluruna bırakmak hoşuma gitmez. Elimin altında duran bir kızın, bir gün başıma çorap örmesi ağır gelir bana... Fırsat düşmüşken yaşını büyültür on sekize çıkarırız. Başına da bir kaza gelirse, eh ne yapalım çocuk değildi ya, kendi düşen ağlamaz, demesi kolay olur.”

“İyi ama durup dururken de kıza, gel senin yaşını büyültelim nasıl deriz?”

“Diyemeyiz! Ama maarif memuru elindeki kanuna dayanıp, fabrikada mektep yaşındaki kız çocuklarını çalıştırmışsun diye kapıya iki jandarma gönderirse...”

“Gönderdi mi yoksa?”

“Nasıl gönderir! Hele bi göndersin bakalım...”

“Eee?”

“Gönderemez göndermesine emme, ben gidip rica edersem çıkmaz sözümünden, hemen yollar iki jandarma... Yarından tezi yok gönderir de...”

“Hacı, korkulur senden...”

“Ben bunları memleketin hayrına yaparım, sen geçimin için yaparsın... Şimdi sana iki güne kalmaz kızı göndereceğim, bir atalık yapacaksın artık...”

“Kuru kuru atalığa benim aklım ermez.”

“Canım sen kıza karşı yapacaksın atalığı, kuru kuru... Sulandırmasına gelince biz bize sulandırırız.”

“Peki sulandıralım!”

“Canım, alacağın son beş yüzlük var ya... Hepsi onun içinde... Taş atıp da kolun mu yorulacak?”

“Kol yorulması bir iş mi, zor olan çene yorulması...”

“Çok seviyorsun parayı be Raşit Efendi!”

“Senin kadar olmasın. Düşün bi kere, iki tanık da bu iş için ister. Hep bunlar parayla! Mübaşiri, zabıt kâtibi...”

Çekmeceyi açtı. Kulağından bir yüz liralık tutup attı önüne...

“Al şunu!” dedi. “İdare ediver şimdilik. Hadi Allah kolaylık versin! Gönder kahveden bizim Naci’yi, geçsin tezgâhının başına!”

Dere boyundaki camiden ezan sesleri duyulur duyulmaz, Recep açtı gözlerini.

“Gene bugün karayel sert esiyor!” dedi. “Köse Hafız, minareye çıkamamış korkudan.”

Karayel öylesine esiyordu ki, Köse, caminin kapısında çırpıştırıvermişti sabah ezanını. Akşamdan kaldığı için de sesi çatlak çatlaktı. İçki sofrasında okuduğu son gazelin ezgisine uydurduğu ezanın bölümlerini karayel, ağzından kapıp Kapkirli Mahallesi’ne doğru götürüyordu.

Birbirine dikili iki çuvaldan yaptığı yorganı fırlattı üstünden.

Benzin bidonuna taktığı muslukta yüzünü gözünü yıkamaya koyuldu. Temiz bir aptes alıp Köse Hafız’ın çağrısına katılmak geldi içinden. Öylesine ferahtı içi... Teneke kutudan yaptığı çaydanlıkta çayını demledi. Zeytin ekmeğini koydu, baskülün yanındaki masanın üstüne. Birinci çayını içmiş, ikinciyi doldurmuştu ki kapı vuruldu. İçinde ılık bir şeyler dolaştı. Bir ay kadar önce yine böyle sabaha doğru Güllüsü çalmıştı kapısını. O günün coşkusuyla koştu hemen sürgüyü çekti, Güllü’ydü karşısındaki... Donakalmıştı sevinçten. Güllü önceden hazırlamıştı kendini. Daha soğukkanlıydı bu sabah.

“Hiç beklemiyordun değil mi?” dedi.

“Beklemiyordum! Hoş geldin!”

Tutup çekti elinden, arkadaşça.

“İyi mi ettim, kötü mü bilmiyorum hiç. Geldim işte.”

“Çok iyi ettin!”

Yazması omuzlarına inmiş, yeni taranmış, kalın örgülü saçları pırıl pırıl çıkmıştı ortaya. Ayağındaki dallı şalvarı ilk görüyordu Recep. Mor çiçekli, maviye çalan biçimli bir şalvardı bu... Lacivert bir hırka vardı üstünde, göğüslerini bütün yuvarlaklığıyla belirten. Recep dalıp kalmıştı yüzüne, kapının arkasında...

“Güzelsin!” dedi. “Çok güzelsin! Giydiklerin de yaraşmış.”

“Mahkemeye gidiyorum!” dedi. “Hacı Emmi haber yollamış Safiye Abla’dan.”

“Ne mahkemesi bu?”

“Hani geçenlerde jandarma gelmişti ya... Mektebe gitmiyorum diye. Başmuallim karakola vermiş!”

“Geldiydi geçenlerde jandarmalar...”

“Hacı Emmi, Raşit Efendi’ye yolladıydı yaşımı büyült-sün diye.”

“Demek bugün mahkeme... İşe gelmiyorsun haaa?”

“Hacı Emmi gündeliği işlesin demiş, Allah razı olsun!”

“Mahkeme parası?”

“O da fabrikadanmış...”

“Hiç aklım ermiyor bu Hacı Emmi’nin işine.”

“On sekiz oluyor yaşım...”

“On sekiz haaa! Yaşın on sekiz olunca iş kolaylaşıyor demek... Bi bakıma...”

Yanakları al al olmuştu Güllü’nün.

“Ne işi bu kolaylaşan?” diye sordu önüne bakarak.

“Ne işi olacak, evlenme işi! Anan razı olsa da olmasa da evlenebilirsin canının çektiğiyle.”

Gözlerini yerden kaldırmıyordu. Susuyordu, susmanın tam yerini bulduğunu hesaplayarak... Recep uzun süre düşündü ayakta. Masanın öbür ucunda bir sandalye daha vardı, gidip oturamıyordu. Güllü önündeki sandalyeye geçip oturmuştu.

“Bir çay da sen içer misin?” diye sordu.

“Çay mı?” dedi. “Gelirken çorba içtim, zahmet etme. Başmuallim tanır beni, üçe kadar okuduydum. Çok iyi adamdı. Bitirseydim iyi olurdu. Zaar o da böyle düşünmüş ki karakoldan emir çıkartmış.”

“Bizden geçmiş okumak. Ben senin kadar da gitmedim mektebe. Ama Karadeniz’in ortasına bıraksalar, yolumu bulurum, kimseye sormadan. Bu denizin, bu ulu denizin tümü de bizim değil... Poyrazında başka düvel var, lodosunda başka düvel, karayelinde başka... Elimlen koymuşum gibi bulurum. Mehmet Kaptan’ın yetiştirmesiyim ben. Bi muallim kadar coğrafya bilirdi Mehmet Kaptan. Nur içinde yatsın. Amma benim kadar yüzme bilmezdi, bilse de nafile... Denize dayanamazdı, yaşlıydı çünkü. Yeri gelince bilmek de para etmiyor. İnsan bi şeyin üstesinden gelebilmeli. Üstesinden gelecek kadar yürek olmalı insanda, güç olmalı...”

“Yiğitlik de bi Allah vergisi.”

“Ben sana bi şey söyleyim mi Güllü... Allah insana durup dururken hiç bi şey vermez. Evvela sana ne lazım, onu sen kendin bileceksin. Bu lazım olanı isteyeceksin Allah’tan... Vermedi mi... Sen isteyip de vermedi mi, boy-nunu büküp beklemeyeceksin gene de... Zorla! Metazori koparıp alacaksın!”

“Çok doğru söylüyorsun. Bizim gibileri hiç bi şeyi kolayınan ele geçiremez, söke söke hep...”

“Senden güçlüsü sana bir şey verdi mi, istemedenden al şunu dedi mi, hemen elini uzatmayacaksın. Çünkü, hiç kimse durup dururken sana bi şey vermez. Verse verse gene kendi çıkarı için verir. Sen şimdi mahkemeye gidiyorsun ya yaşını büyötmeye... Sana kim git diyor? Hacı Emmi... Neden git diyor?”

“Doğru! Neden git diyor? Mahkemenin parasını, Raşit Efendi’nin parasını durup dururken veriyor, neden?”

“Gene kendisi için veriyor helbet... Kendi çıkarı için... Nedir bunda kendi çıkarı? Söyle bakalım Güllü, nedir çıkarı?”

“Beni kaptırmamak...”

“Kime? Başmuallime mi? Sen gidersen yerin boş mu kalacak sanki? Boş kalmayacak amma senin gibisi de gelmeyecek yerine!”

Birden ikisi de durdular. Çıkmaza giriyordu düşünceleri. Yoksa yanlış mı eklemişlerdi zincirin halkalarını? Işığı bulur gibi oldu yeniden genç adam.

“Hacı’mın bu işte çıkarı ne olursa olsun bizim çıkarımız ondan hiç aşağı kalmamalı!” dedi. “Haaa, ne dersin Güllü?”

Genç kız hiçbir şey anlamamıştı bu sorudan. Onun kafasını kurcalayan daha başka düşüncelerdi. “Bilmeeem!” dedi. “Sen nasıl istersen!”

Recep’in kötü şeyler istemeyeceğini biliyordu. Sevdiği kızın, kendine güvenini belirtmesi çok keyiflendirmişti Recep’i.

“Benim bildiğim...” dedi. “Hacı Emmi madem senin yaşını on sekize çıkartıyor mahkemede... Bundan, Hacı Emmi’den çok biz fayda görmeliyiz.”

Bir şeyler sezinler gibi olmuş, gene pençe pençe kızarmıştı yanakları.

“Öyle değil mi?” dedi Recep. “On sekiz yaş, tam beledi-yede evlenme yaşı. Buna ne ana karşı durabilir, ne baba!”

Önüne bakıp susuyordu Güllü.

“Ne susuyorsun, öyle değil mi?” diye üsteledi.

Gene de konuşmuyordu.

“Bir cevap versene... On sekiz yaş...”

Birden kaldırdı başını. Genç adamın gözlerinin tam eli-fine dikti, bal rengi gözlerini.

“Ben peki dedim mi... Mahkeme isterse on sekize çıkar-masın yaşımlı... Gene de dediğim dediktir.”

Recep yüzünün bütün çizgileriyle gülümseyerek:

“Biz,” dedi, “kendi işimizi, kendimiz görecektik duruma çoktan geldik. Hâkimlerin bize armağan edecekleri yaşa hiç ihtiyacımız yok.”

“Öyle!” dedi Güllü.

“İster yaşımlıyı büyültsün, ister küçültsün mahkeme...”

“Hiçbir şey değişmez.”

“İkimiz bir olduk mu dünya bi yana, biz bi yana.”

Recep sandalyesini biraz daha yanaştırdı Güllü’ye.

“Bak Güllü!” dedi. “Bunlar, ekmeğimize yağ sürüyorlar bizim. Yarından tezi yok kâğıtlarımızı askıya çıkaralım. Hee? Ne dersin?”

“Ne yalan söyleyeyim, bunun için geldim ben sabah sabah... Bu suali ben sana soracaktım. Neden mi soracaktım? Sana olanlardan bitenlerden hiç söz açmadım bugüne kadar. Hacı Emmi’nin yaşımlı büyültmesinde bir iş yok mu sanıyorsun? Hem de öyle domuzuna bir iş var ki... Siz erkekler biraz kabasına gidersiniz. Oysa karı kısmı daha cin

fikirli olur. Ben bu işin içinde açık açık bir namıssızlık görüyorum. Görmesine görüyorum ya dilimi çevirip ıcığını cıcığını anlatamıyorum. Sen almazsan beni, ben kimseye gitmeyeceğim. Gitmeyince de ziyan zebil edecekler beni. Anlatmadım olanları bitenleri.. Birkaç kere de burunlarım soktular. Eğerleyim sen beni almayacaksan ben ne mahkemeye giderim yaşıma büyültmeye, ne de buraya gelip çalışırım. Bunu demeye geldiydim sana.”

“Demek razı geliyorsun!”

“Neye yoruyorum çenemi bu kadar. Pazarlığı kızıştırma için değil a!”

“Hele bi olur de de içim rahatlasın.”

Gülüyordu genç kız. Daha bir canlı oluyordu gülerken:

“Peki, diyeyim, olur!” dedi. “Rahatladı mı için?”

“Hem de nasıl...” dedi Recep. “Şu deniz, var ya, şu ulu deniz... Benim malım olmuş gibi geldi bana. Ne denizi, dağı taşıyla, olduğu gibi bütün dünya...”

“Benim de içim rahatlayıverdi birden. Bugünece hep kendimi bir başıma görürdüm. Şimdi herkes benimle birmiş gibi geldi bana.”

“Yalan da değil hani. Kimseye bi kötülüğümüz yok... Neden herkes de bizimle birlik olmasın? Sen git gel mahkemeye... On beş günde biter bu iş. Sakın Hacı Emmi’ye güveniyorum da giriyorum sanma bu işe... Olmazsa burdan çıkar, girerim motora. Temel Reiz, limandan çıkartacak kâğıdımı. Daha olmazsa şileplere girerim, tankerlere girerim, denizciyim ben... Doğma büyüme denizciyim. On yaşında çıktım gurbete. Bu kıyıları takalarla dolaştım bir uçtan bir uca. Bakma burada takılıp kaldığıma. Seni gördükten sonra soğur gibi oldum denizden de ondan...”

Kanım öylesine ısınır ki sana. Senin için kahrını çektim bu Hacı'nın."

"Recepim benim!"

"Hadi seni kimse gelmeden çıkarayım. Daha hükümete kadar yarım saatlik yolun var. Raşit Efendi'yi de göreceksin. Hele şu yaş büyültme işi de çıksın aradan, kazasız belasız... Gerisi kolay!"

Tuttu, kaldırdı sandalyesinden. Ellerini bırakamıyordu. Fındık çuvallarına çarpa çarpa yürüyorlardı yan yana. Ha-sırların yanından geçtiler. Güllü'nün minderi bir gün önce bıraktığı gibi duruyordu.

"Bugün boş kalacak minderin!" dedi.

"Ertesi gün erkenden gelirim. Nüfus cüzdanımı getiririm sana!"

"Benimki Temel Reiz'de. İstanbul'dan döner dönmez alırım ondan. Getirttik memleketten."

"Neresi memleketin senin?"

"Bizim gibilerin memleketi mi olur! Anca böyle nüfus cüzdanı çıkartmaya yarar. İstanbul'da nerelisin diye sorunca Karadenizli der geçerdim."

"Ben de öyle, Karadenizliyim!"

"Hemşeriyiz demek!"

"Bi denizin kıyıcığında büyümüşüz. Karadeniz'in kıyı-cığında."

"Hemşeriyiz! "

"Sözlüyüz, üstelik..."

"Sözlü!"

"Nişanlı da desek olur."

"Dedik, gitti!"

"Nişanlım benim!"

Eğildi, yanağından öptü. Güllü daha da sokulmuştu. Hesap odasının önünden geçtiler. Çıkış kapısına gelmişlerdi.

“Dur!” dedi Recep. “Açıp bir bakayım sokağa!” Sürgüsünü çekti yavaştan. Başını uzatıp baktı yolun iki yanına. Kızlar geliyordu, bir küme. Hemen köprünün üstündeydiler. Gelenler için açıyormuş gibi dayadı kapıyı ardına kadar. Girdi hemen içeri. Güllü’yü kapının arkasına sakladı:

“Onlar içeri girince çıkıp gidersin!” dedi. “Haydi yolun açık olsun!”

Masanın üstündeki çay bardaklarını kaldırdı. Geçti makinenin bulunduğu bölme.

Bugün Güllü yoktu. Yüzünü pencereden yana döndü... Demek bugün sıra denizdeydi. Nedense hırçındı deniz, yüzü gülmüyordu. Tek motor görünmüyordu açıklarda. Yalnız nereden gelip nereye gittiği bilinmeyen bir vapurun dumanları kalmıştı açıklarda.

“Hele şu kış geçsin!” dedi. “Girerim bir şilebe daha olmazsa...”

Sert bir poyrazla baş-kıç yalpalarından bunalan Semender, fındık fabrikasının önüne baştan kara edince Recep'in yüreği hop etmişti. Yükler kuma çıkarılırken yardıma koşmuş, kaptana bir hoş geldin çekmeden, manifatura denklere yapışmıştı.

Fabrika da yeni dağılmıştı. Kızlar, Çavuş'un kahvesinde oturanlara kendilerini beğendirmek için, yorgunluklarını gizlemeye çalışarak en gösterişli bir yürüyüşle geçiyorlardı. Hacı Dursun son günlerde fabrikada çalışanlara ev için fındık vermiyordu. İsteyen olursa:

"Hele miskine bak!" diyordu. "Pavrukadaki işinin üstesinden gelmiş de eve iş istiyor. Bütün gece fındık ayıklayacaam diye laklak et, ertesi gün gel hasırın kıyısında uyu! Yağma yok! Herkesin açıkgozü sen misin?"

Oysa eskiden, "Ne kadar olsa elimin altında..." diye hep fabrika kızlarına verirdi dışarı işini.

Oğlan babaları kızların en güçlülerini, yürüyüşlerindeki kıvraklığa göre ölçüp biçmek zorunda kalıyorlardı artık. Eskiden, yüklendikleri çuval şaşmaz ölçüydü bu iş için. Hem öyle diri kızlar da kalmamıştı son yıllarda. İyileri seçilip seçilip gelin edilmişti. Parası pulu, tarlası tapusu olan-

ların ne çuval taşıması, ne kıvrak kıvrak Konakbayırı'na tırmanması gerekiyordu. Onların ünü, ağızdan ağıza nasıl olsa dolaşıp duruyordu.

Temel Reis, bir selam çekip girdi Çavuş'un kahvesine. Merhabalar, sıradan yağarken Recep de kan ter içinde girmiş, hemen kapının ağzında bir masaya ilişmişti.

"Çavuş Amca!" dedi. "Bir kahve!"

Seferden dönmüş gibiydi. Temel Reis, Recep'i görmüş, masasına çağırmıştı. Kahvelerini içerlerken:

"Eee..." dedi. "Ne var ne yok bakalım!"

Çok şey vardı anlatılacak. Kulağına söyler gibi:

"Evleniyorum ben!" dedi. "Nüfus cüzdanım lazım olacak."

"Nee?" dedi. "Evleniyor musun?"

"Niyetim öyle!"

"Neyine güvenerek niyet ettin?" diye biraz da küçümseyerek baktı yüzüne.

"Neyim var ki güvenecek..." dedi. "Kendime güvenerek."

"Haydi hayırlısı... Ne diyelim."

Sonra çattı kaşlarını.

"Kiminle evleniyorsun bakayım?"

Kızın adını söylemeye utandı.

"Sadık Reiz'in kızıyla..." dedi.

"Yani Güllü'yle?"

"Onunla işte."

"İstedin mi anasından?"

"Ben nasıl isterim reiz! Yakışık alır mı benim gidip istemem! Güllü'yle konuştuk. Yenge hanımın gidip istemesini daha uygun bulduk."

"Yani bizim hanımın?"

"Evet."

“Seni tanır mı ki bizim hanım?”

“Sen varsın ya arada. Bi atalık edersin artık. Sonra ben...”

“Hacı Emmi’yle görüştün mü bu meseleyi?”

“Görüşmedim. Görüşsem de he diyeceğine hiç aklım yatmıyor.”

“Aklın yatmıyorsa eğer, sen de vazgeçersin bu işten.”
Kuşkulu kuşkulu baktı yüzüne.

“Ben mi vazgeçerim?”

“Sen vazgeçersin ya!”

“Bi kere söz verdim. Vazgeçemem!” dedi. “Daha doğrusu vazgeçmekten ar ederim.”

“Vazgeçersen iyi edersin.”

Birden çatıldı gür kaşları.

“Bunu geç reiz!” dedi. “Erkek sözü verdim ben. Ölürüm vazgeçmem. Hem neden vazgeçecekmişim?”

“Evin yok, köyün yok. Haydi aldın kız, diyelim. Nereye götürüp koyacaksın?”

“Nereye koyayım... Şimdilik kendi evinde kalır kız, beş on para sahibi olana kadar... Sen motora geçmemi söylemiyor muydun? Daha olmazsa motora geçer, başlarım çalışmaya. Sen demiştin ki bana...”

“Ben sana evlen de gel mi, demiştim? Biz motor sahipleri, limana girer girmez, motorda yatıp kalkacak tayfa isteriz. Müdür gibi çantayı koluna kısıtırıp evinin yolunu tutan gemici hoşumuza gitmez bizim!”

“Recep’in Karadenizliliği tutmuştu.

“Bak reiz!” dedi. “Bunları senden iş istemeye geldiğim zaman söylersin. İşimden yana sıkıntım yok. Akli başında bir insanın yapacağı iş değil, ama yapıyoruz işte. Sen şu benim nüfus cüzdanını ver de işe başlayalım hayırlısıyan.”

Birden yumuşadı Temel Kaptan.

“Yooook, yanlış anlama!” dedi. “Senin için motorumda iş yok demek istemiyorum. Ne zaman istersen yerin hazır. Senden iyisini, kıyı kıyı arasam bulamam. Daha zamanı var, hele Hacı’yı bir göreyim!”

“Hacı’yı mı göreceksin?”

“Öyle değil mi ya... Alacaklı mısın borçlu mu, bir sormam lazım gelmez mi? Sen bugün var, yarın yoksun, ama ben onunla her gün yüz yüze bakacağım.”

“Hacı Emmi’yi göreceksen hiç görme. Nüfus cüzdanımı ver, başka bir şey istemiyorum senden!”

“Nüfus cüzdanı mı dedin? Sen bana nüfus cüzdanı verdin mi ki istiyorsun? Ben şu kadar masraf edip çıkarttırdım, kaydını getirttim Ayancık’tan. Şu kadar telgraf, bu kadar mektup parası...”

“Söyle de vereyim, kaç lira?”

“Demek cebin para yüzü görmeye başladı. Ben bu işe başladığımda sende metelik yoktu.”

“Yoktu... Şimdi var.”

“Demek bize minnetin kalmadı... Madem paran var, kendin çıkart yenisini. Kayboldu diye bir dilekçe yazdın mı verirler. Kaydın buranın nüfus memurluğunda... Kâti-bin eline beş kâğıt sıkıştırdın mı gider alırsın.”

“Ya şendeki cüzdan?”

“Bendeki cüzdan motorun dosyasında... Yani Semender’in. Başın sıkışıp da buradan ipini kesmek istersen paçaları sıvar, atlarsın motora. Evrakın tamam. Amma bekâr olarak haaa! Evli gemici istemem!”

Konuşmanın burda bittiğini belirtmek için:

“Bak Çavuş!” dedi. “Çayın tazeysen bize iki de çay yap!”

“Kalsın benimki!” dedi Recep.

Liman meyhanelerinde palamarları kopardığı geceler geldi aklına. Son kadehlerde masaları tuttuğu gibi kaldırıp fırlattığı geceler... Bulut bulut oldu bakışları. Birden kalktı ayağa. İçtiği kahvenin parasını bıraktı Çavuş’un teneke çakılı bankosuna. Ceketinin yakasını kaldırıp yürüdü Aşçı Rüstem’e. Tam içeri girerken Remzi’ye saptı, Tekel satıcısı Remzi Tayfur’a:

“Rakı ver!” dedi. “Ufak bir rakı!”

Şişeleri kâğıtlarından soyan Remzi, dönüp baktı rakıyı isteyene. Böyle bir ses duymamıştı dükkânında, bugüne kadar!

“Kimin için?” dedi. “Şemsi içinse onlar rakı değil, şarap içiyor!”

“Kendim için!” dedi Recep, biraz da dikleşerek... Bütün bir para verdi, üstünü alırken:

“Demek içiyorlar Rüstem’de öyle mi?” diye sordu. “Öğle yemeğinde oturdular, altı şişe oldu.”

Dükkândan çıktı. Poyraz kırılmış, gökyüzü buluttan arınmıştı. İncecik bir ay, yıldızların arasında tutunmaya çalışır gibiydi. Şişeyi bir yumrukta açıp soktu iç cebine. İçeri girip girmemeyi düşündü kapıda. “Nasıl olsa yemeğe girecek değil miyim?” dedi içinden. Sigara dumanlarının çıkması için aralık bırakılmıştı kapı. İtti ayağıyla, girdi. Boş bir masa aradı. Ereğlili motorcular iki masayı tutmuşlardı. Bir masada da Şemsi olacaktı, arkadaşlarıyla... Bakmadan biliyordu, üst perdeden konuşmalarından... Kâzım’ın Zeynel, geldiğini bildirmişti ortaya.

“Geldi, seninki!” dedi, yayvan bir ağızla.

“Hoş geldi, safa geldi.”

Bunu da söylese söylese Hüsnü söylemiş olacaktı, çatlak çatlak içkiden sesi.

Uzakça bir masaya geçti oturdu. Rüstem Usta sormadan getirdi taskebabım.

“Bir de salata!” dedi.

“Salata mı? Ne salatası bu?”

Şaşırmıştı Rüstem Usta. Şimdiye kadar onun salata istediğini duymamıştı.

“Roka varsa, roka!” dedi Recep.

“Yoksa?”

“Piyaz olsun!”

“Bir de rakı aldırayım mı çırağa?” dedi, Rüstem Usta, takılmak için...

“Zahmet etme, aldım gelirken!”

İnanamamıştı. Ama gene de getirdi piyazı, koydu önüne. Kapalı duran bardağı çevirdi tersine bir ara, Recep. Kimseye göstermeden iç cebinden çıkardı şişeyi, silme doldurdu, içtiği zaman, susuz içerdi. Yerine göre yumruk mezesiyle... İlk çatalı daldırdı taskebabına. Kekik kokusu dağıldı ağzının içine. İri bir parça ekmeği bandırdı suyuna, ağzına attı. Biraz da piyaz, soğanlı tarafından... Dikebilirdi bardağı artık... Yüzünün tek çizgisini buruşturmadan yarısına kadar içmişti ki kapı açıldı. Ahmet'ti giren, Değirmenci Ahmet... Yüzü gözü karmakarışık. İçmiş olmalıydı başka bir yerde. Gözleri çakmak çakmaktı. Yöresine, görmüyormuş gibi bakıyordu. Birden kalktı yerinden Recep, yürüdü kapıya doğru.

“Buyur, gel!” dedi. “Şöyle yanıma!”

Cam gibiydi Ahmet'in gözleri. Recep'in üzerinde gezindiği halde görmemişe benziyordu.

“Tanıyamadın mı beni?” dedi. “Ben... Ben... Recep... Kusura bakma, bırakıp geledim sana. Geceleri de çıkamıyorum.”

“Sen... Recep... Tanıdım... Aslan gibi olmuşsun be!”

Sarıldı boynuna, öptü.

“Gel... Şu masaya! Şöyle!” dedi Recep. Köşedeki Şemsi’nin masası birden susmuştu. Bir çekingenlik vardı üzerlerinde... Bir suçluluk tedirginliği... Ne konuşma, ne gülme, ne açık saçık türküler... Hiç kimse ağzını açıp konuşmuyordu... Yalnız tabaklara çarpan çatal kaşık sesleri...

Recep’in gösterdiği sandalyeye oturdu. Masaya çok uzakta kalmıştı. Sandalyesini çekmek için yeni baştan kalktı. Kalkarken masaya çarpmış, rakı dolu bardak devrilmişti olduğu gibi...

“Kusura bakma!” dedi. “Sarhoşum da... Dün sabahtan beri içiyorum. Karakoldan çıkınca başladım.

“Karakoldan mı? Neden?”

Hemen cevap vermedi.

“Ama elime geçmesin o hergeleler, bir elime geçmesin...” diye söylendi.

Kimleri aradığını sezinler gibi olmuştu Recep. Kapıdan girer girmez içine doğmuştu sanki... Ne yapıp yapıp Ahmet’i hesaplı oturtmuştu, böyle arkası onlardan yana dönük... “Ne yersin?” dedi. “Bir taskebabı?”

“Ben mi, Recepciğim. Sağ ol! Hiç... Hiçbir şey yemem... İçecek bir şey... Dur, benim cebimde olacak... Bi bardak...”

Recep, boşalan bardağını sürdü önüne. Cebindeki şişeyi çıkarıp doldurmak istedi, vazgeçti. Ahmet, köylerde çekilen “boğma rakı”yı çıkardı iç cebinden, koydu masanın üstüne. Recep yapıştı şişeye:

“Biraz koy bardağa!” dedi. “Sen gene cebinde sakla! Rakı yasak biliyorsun, ruhsat yok!”

“Ne yasağı!” dedi. “Varsa göbeğinden işeyen yakalasın!”

“Bir de üstelik, kaçak rakı bu!”

“Olsun!”

“Karakoldan gelen olursa...”

“Haracını vermiyor mu Aşçı Rüstem karakolun, veriyor... Eee? Sen işine bak... Ne yiyorsun, nohut mu? Bir kadayıf söyle! Olmaz nohutla... Dokuz beygirin gördüğü işi gördürüyorlar sana dürzüler... Nohutla yürümez bu iş!”

“Peki, peki... Söylerim! Bir de sen yer misin?”

“Benim kadayıfa bir diyeceğim yok! Yatıyorum bütün gün değirmende... Senin gibi canım burnumun ucunda çalışmıyorum. Eee sağlığına! Sen içmiyor musun? Peki! İçme sen!”

Kaldırdığı bardağı, olduğu gibi dikti. Recep’in önündeki kaşıkla biraz nohut aldı tabağından. Döke saç a attı ağzına.

“Bu üçüncü şişe...” dedi. “Dün sabahtan beri... Karakoldan çıkar çıkmaz aldım Yunus’tan. Birinci şişeyi... Herifler geçen gece değirmeni basıyorlar, ben asılıyorum tabancaya. İçinde beş kurşun vardı, beş el atıyorum havaya... Karakola duyurmak için... Ne gelen var ne giden... Üç hergele basıyor değirmeni... Suçlu ben miyim, onlar mı? Beni atıyorlar içeri, onlar ellerini kollarını sallaya sallaya geziyorlar... Dur sen...”

Aşçı Rüstem, üç kafadarı yan kapıdan dışarı çıkarmak için gitmiş masalarına, dil döküyordu. Hiç de yola gelmiş benzemiyorlardı. Bu kez de karşıdan elini kolunu sallayıp işaret ediyorlardı Recep’e, Ahmet’i alıp götürmesi için...

“Bir tatlı söylüyorum!” dedi Recep. “Senin için! Bir kakak tatlısı.”

“Sen turşu söyle de biraz rakı içelim!”

“Peki Ahmetciğim, söyleyeyim. Bak Rüstem Usta... Biraz turşu istiyoruz.”

Rüstem Usta koşup geldi Şemsi'nin masasından. Gerilerdekilere perde olsun diye tam aralarında durdu.

“Turşu mu?” dedi. “Turşu kalmadı!”

“Öyleyse bir... Bir... Piyaz...” dedi Ahmet.

“Piyaz da kalmadı Ahmetciğim.”

“Ne var onu söyle de yiyelim!”

“Pilav var... Makarna var... Başka... Başka...”

“Pilavı da, makarnayı da sen ye! Ulan iki yudum rakı içelim diye gelmişiz şuraya.”

“Aman Ahmetciğim, biliyorsun, rakı müsaademiz yok, ancak bira için alabildik... İdare ediyoruz, ara sıra, her zaman olmuyor... Bugün teftiş var diyorlar.”

“Öyle haaa! Bize gelince teftiş! Hacı Dursun'un oğlu içerken...”

“Heeey, Değirmenci Ahmet!” diye bağırdı Şemsi. “Hacı Dursun'un adını besmeleyle al ağzına!”

Birden kalktı ayağa Ahmet... Sesin geldiği yönü iyice ayarlayamadığı için yan kapıya doğru:

“Kim bu adam!” dedi. “Adımı besmelesiz ağzına alan!”

İki adamı da kendisiyle birlikte kalkmıştı ayağa, Şemsi'nin. İkisinin elinde de birer bira şişesi vardı, hem de dolu şişe... Daha önceden hazırlanmışa benziyorlardı. Değirmenci Ahmet göz göze gelmişti Şemsi'yle.

“Sen misin beyzadem!” dedi. “Gökte ararken yerde buldum seni!”

Aşçı Rüstem: “Sakın!” dedi. “Kavgaya bulaşmayın. Karakola adam saldı. Neredeyse gelirler. Edebinizle oturun da yemeklerinizi yiyin. İçkileri de kaldırıyorum.”

Gerçekten de kaldırmaya başlamıştı. Kimse alınmasını diye önce iki motor tayfasının şişelerini kaldırdı. Sonra Şemsi'nin masasını bir biçime koydu.

"Rica ederim!" dedi. "Beni düşünün arkadaşlar!"

Sıra Ahmet'in elindeki bardağa gelmişti. İçmiyor, elinde tutuyordu. Bunu Rüstem Usta'ya vereceğe de benzemi-yordu. Recep:

"Ver şu bardağı bana!" dedi.

"Neden verecekmişim?"

"Ver de içeyim!"

"Al!" dedi. "İç de göreyim!"

Recep, kaptığı gibi elinden, sonuna kadar içti, su içer gibi.

"Hayde gidebiliriz artık!" dedi Recep. "Çavuş'ta birer kahve içelim!"

Hiç de çıkıp gidicilerden değildi, Değirmenci Ahmet. "Bir kadayıf söyle de..."

Rüstem Usta ağzına tıktı lafını.

"Kalmadı Ahmetciğim!" dedi. "Son tatlıyı çırak dışarı götürdü."

"Bir kahve!" dedi Recep. "Çavuş'ta bir az şekerli..."

"Peki!" dedi. Birden kalktı ayağa. Kalkarken yanındaki sandalyeye çarpıp devirdi. İki kapının hangisinin daha tehlikesiz olduğunu düşünüyordu Recep.

"Sen yazıver hesabı!" dedi. "Akşama ikisini birden veririm!"

"Hesap kolay!" dedi Rüstem Usta. "Haydi güle güle!"

Koluna girdi arkadaşının, tam kapıdan çıkarken birden Ahmet döndü Şemsi'nin masasından yana:

"Bi dakika!" dedi. Sonra sokuldu Şemsi'ye:

“Bak dostum!” dedi. “Şurda burda laf ediyormuşsun değirmeni bastım diye... Değirmeni bastığın, doğru olmasına doğru! Elimden karı aldığını da söylüyormuşsun. Açık açık soruyorum sana... Elimden karı aldın mı, almadın mı?”

Şemsi oturduğu yerden çarpılmış bir ağızla:

“Aldımsa ne çıkar, almadımsa ne çıkar?” dedi.

“Onu anlayalım bir!”

“Onu anlayıp da ne yapacaksın! Sen işin doğrusunu söyle de duysunlar!”

“Ne olacak duyarlarsa!”

“Elimden karı aldın mı almadın mı?”

“Aldım, ne olmuş!”

Soğukkanlılığını hiç bozmadan Zeynel’e döndü. “Aldı mı, almadı mı, sen söyle delikanlı!”

“Aldı, ben de gördüm.”

Sonra Hüsnü’ye döndü.

“Sen de gördün mü, düşün bi!”

“Görmez olur muyum, gördüm!”

“Tuh Allah belanızı versin yalancı köpekler! O gece beş el silahı ben boşuna atmadım. Başınızı bile çıkaramadınız yattığınız çukurdan. Yanımdaki kadın arka yoldan çoktan boylamıştı mahalleyi. Siz kim, Değirmenci Ahmet’in elinden karı almak kim! Sonra gider karakola, bize tabanca çekti diye ağlarsınız! Söyle bakalım, sizin hiç karı kaldırdığınız oldu mu bugüne kadar?”

Hüsnü birden horozlanacak oldu.

“Palavracı sen de!” dedi. “Söylediklerin tüm yalan!”

“Yalancı sizsiniz! Elimden kimi alıp da dağa kaldırdınız o gece?”

“Kimi aldıksa aldık!”

Yavaştan alarak Hüsnü'ye döndü.

“Söyle bakalım, delikanlı!” dedi. “Ne yaptınız aldığınız kadını?”

“Ne yaptıkça yaptık!”

“O gece değirmende abla dediğin biri vardı da yanımda...”

Üçü birden söyleyecek söz bulamamışlardı. Değirmenci Ahmet:

“Yürü Recep, gidelim!” dedi. “Bunları adam yerine koyup dövüşmeye bile değmez. Rakı da içseler ağızları süt kokuyor.”

Aşçı Rüstem'in biraz da saygıyla açtığı kapıdan çıktı dışarı, peşinden de Recep...

İki kafadar, kıpırdamadan oturuyorlardı. Şemsi ağzına kadar şarapla dolu bardağı dibine kadar içtikten sonra, sürdü boş bardağı masanın üstüne.

“Miskin herifler!” dedi. “İkinizde de iş yok! Size güvenip değirmen basmak haaa! Ağzını bile açamaz insan!”

“Davavekili Raşit Efendi kapıdan çıkarken yol üstünde dikilip duran Arabacı Hamit’i gördü.

“Merhaba Hamit!” dedi. “Hayrola!”

“Seni bekliyordum. Danışacak bi hacetim vardı da... Bu saatlerde تنها olur Tekkol Fahri’nin kahvesi... Eğer, yamanın varsa...”

“Yürü gidelim!”

Saptı yalı kahvelerine giden aralığa, Hamit de arkasından...

Fahri onları kapıda karşıladı. Raşit Efendi ilk geliyordu bu kahveye. İkinci kez geleceği de kuşkuluydu. Ocağa en yakın masa Raşit Efendi gibileri içindi, buyur etti.

Bomba sağ kolunu götürünce Fahri’nin, geriye kalan tek kolla çok işler göreceğini düşünecek kadar güveni vardı kendine. Önce kahveciliği düşünmüştü. Kimin malı olduğu henüz belli olmayan deniz kıyısına bu kahveyi kondurdu. Balıkçılar kadar motorcuların da çok yardımı dokunmuştu bu kahvenin temellerinin atılışına. Dört duvar adam boyu çıkar çıkmaz, hemen işlemeye başlamıştı kahve... Yağmurlu havalarda, güneşli günlerde üstüne çekecek muşambayı da veriyorlardı motorcular, brandayı da... Çaydan kahveden taze taze kazandığı parayla yaz aylarında üstünü ka-

patıvermişti, hiç zorlanmadan... Bir sıkıntısı vardı sadece, karayel denizlerinde sular taaa ocaklığa kadar giriyordu.

Hamit kolaylık olsun diye kahveleri kapıp getirmişti masaya.

“Canım çok yanık senin Hacı Dursun’dan!” diye girdi konuşmaya.

“Ne yaptı gene?” dedi, ilk yudumu alırken.

“Daha ne yapsın! Alaplı yolu üzerindeki bütün açmaların tapusunu üzerine çıkartmış! Tam üç evin açması... Benimki şöyle böyle on beş dönümlük bir yerd... Durdu Abla’yla Huriş Abla’nın da onar dönüm. Hacı Dursun çıktı karşımıza şimdi. Kapı gibi bir tapu çıkartmış. Şarken Aktepe garben Göktepe, şimalen Karadeniz... Cenuben de Aftun Deresi... Al bu tapuyu istediğin tarlaya, istediğin bostana yakıştır. Açmalara başladığımızı pekâlâ biliyordu. Çıkardığımız yangını duymayan kalmadı. Kökleri söktük, çapaladık, anamızdan emdiğimiz süt burnumuzdan geldi.”

Raşit Efendi çattı kaşlarını.

“Bir şey yapamayız...” dedi. “Elinde tapusu varsa.”

“Elindeki tapu kendi açmasının tapusu... Bizimkileri de sıgdırmaya çalışıyor bu tapunun içine. Sınırları belli değil ki... Bekliyor, bekliyor, millet açma açsın diye! Dumanı gördü mü, hemen koşuyor, bu topraklar benimdir diye...”

“Yani dava mı açmak istiyorsun aleyhine!”

“Davayla iş bitse hiç durmayacağım. Bitmez ki... Bizim açmaları yakında çevirecekmiş dikmeyle, girebilersen gir! Durdu Abla da yandı, Huriş Abla da...”

“Onları bırak şimdi!” dedi Raşit Efendi. “Dava mı açmak istiyorsun? Sen ondan haber ver!”

“Açmak istiyorum...” dedi. “Velakin...”

“Velakini neymiş bunun anlayamadım?”

“Anlamayacak bi şey yok, Raşit Efendi! Sen, Hacı Dursun’un adamısın. Hacı Dursun’un adamı olunca, seni dava-vekili yaparsam ne kazanırım!”

“Biz kanun adamıyız, kimsenin adamı olamayız, nasıl laf öyle!”

“Doğru!” dedi. “Kanun adamısın, yalan değil! Çünkü ek-mek paran kanundan çıkıyor.”

“Yani demek istiyorum ki biz hakkaniyetten ayrılmayız, kimin davasını alırsak alalım.”

“Neden ayrılmayacakmışsınız? Parasıynan değil mi? Şimdilik ben tutmak istiyorum seni... Ne yapıp yapıp çok-luk çocuk alnımızın teriyle açtığımız açmayı kurtarmam istiyorum bu adamın elinden!”

“Dava açarız, kurtulursa kurtulur!”

“Davayla açma kurtulmaz! Bu kadarlığına olsun eriyor aklımız. Hacı bu açmaları davayla mı aldı elimizden? Ça-ğırıldı tapucuyu, getirdi jandarmayı, kendi fındıklığına kattı bütün mahallenin açmalarını!”

“Sen bütün mahalleyi bırak... Hak, tek tek alınır. Sen dava açarsan, ben de davanı alırım olur biter.”

Gözlerine perde iner gibi oldu.

“Ben dava açmak için gelmedim sana! Bu açmaları tapuya sen geçirttin, biliyorum bunu! Sen geçirttiğin gibi, gene sen geri alıp vereceksin bana! Söyle şimdi, kaç lira istiyorsun?”

“Dava...”

“Bırak davayı diyorum sana. Sen dava deyip diretirsen ben Hacı’nın karşısına çıkarım, sonra da tapucunun karşı-sına. İş karışır, arapsaçına döner. Açmamı istiyorum ben... Fındıklığımı istiyorum!”

Raşıf Efendi sözü dolaştırmak için:

“Evvela...” dedi. “Birer kahve daha içelim... Biraz düşünme payı ver bana canım. Ben hâkim olsam bile, kesip atamam gene... Dur hele, sıkboğaz etme beni. Tapuya gidip bir incelettireyim Raci Bey’e!”

Bir sigara yaktı, hiç canı istemediği halde:

“Bak Fahri!” diye seslendi. “Birer kahve daha!”

Hemen ekledi iki konuşmayı birbirine: “Sen iki gün sonra benim yazıhaneme bir uğra! Sakın kimseye benimle bu mesele üzerinde konuştuğunu açma! Pişmiş aş su katarsın sonra...”

“Demek sen bunu pişmiş, kotarılmış bir aş sayıyorsun haaa! Sağ ol! Bu işi yap bitir, tapusunu al! Sana helalinden beş yüz kâğıdım var. Bu işe biz çoluk çocuk kelimizi koyduk... Biliyorsun, arabacılıkta hiç iş kalmadı. Düzce yolu bu aylarda işlemez. İşleyenin arabası işliyor ya... Benim atlarda hayır yok. İkisi de ihtiyarladı. Beş on kuruşum var bir köşede, ama atları değiştirmeye yetmez. Bütün umudumuz açtığımız fındıklıkta. Çoluk çocuk, bu açmaya bağladık umudumuzu.”

“Memlekette kanun var... Hiç merak etme, hak kiminse yerini bulur!”

“Elini vicdanına koy da söyle Raşıf Efendi, hak kimin, Hacı’nın mı benim mi, biliyorsun sen!”

“Ben yargıç mıyım be! Ben sittirici bir davavekiliyim... Benim vicdanımdan ne olur.”

“Düşünüyorum da, kan beynime sıcıyor. Düşün Durdu’ları, Huriş’leri... Sen kadınlığınla dağda bayırda didin, uğraş, dağı fındıklık yap, biri çıksın, bunun tapusu benimdi diye, alsın alın teri döktüğün toprağı elinden. Reva mı bu?”

“Canım, her koyun kendi bacağından asılır. Sen kendine bak!”

“Huriye Abla’yı tanırsın sen de...”

“Şu Güllü’nün anası değil mi?”

“İşte o! Allah’tan reva mı, bu Hacı’nın yaptığı?”

“Bırak diyorum, karıştırma... Sen kendine bak... Kız evlat bu! Biri çıkar, hali vakti yerinde biri... Alır götürür kızı... Anası da bir başına ne edecekmiş fındıklığı!”

“Fındıklık ne edilir, bilmez gibi söylüyorsun. Ekmesi yok, biçmesi yok... Vakti gelince kazarsın dibini. Fıskınını ayıklarsın, mevsimi gelir toplarsın fındığını! Bir avuç para... İstersen toplamayı da bekleme! Para mı lazım, ipotek ettir, al tıkr tıkr paranı!”

“Yorma çeneni diyorum başkası için... Hiç belli olmaz... Bir de bakarsın çulsuz Güllü, Hacı Dursun’un gelini olmuş çıkmış!”

“Düşümde görsem inanmam! Zengin kısmı fakirden fukaradan kız mı alır!”

“Alır alır... Zengin kısmı ne düşünür, ne düşünmez belli olmaz hiç.”

Tekkol Fahri, kahve terazisini Hamit’in önüne tutmuş, fincanları almalarını bekliyordu. Raşit Efendi:

“Nasıl?” dedi. “Hacı Dursun’un oğlu geliyor mu kahve içmeye?”

“Yok!” dedi Fahri. “Gelmiyor o günden beri. Geçen gün yolda gördü beni, o gün çok sarhoştum dedi, oldu bir ke-pazelik... Sen büyüksün dedi, bakma kusura. Kusura baktığım falan yok dedim. Sen şu kırdığın camların parasını ver. İyi amma dedi, camları kıran ben değilim ki, Zeynel’le Hüsnü... Öyle mi delikanlım, dedim. Peki öyleyse, bir daha

kahveme gelirlerse yapışırım yakalarına, çatır çatır alırım cam parasını...”

Raşit Efendi: “Gelmediler mi o günden beri?” diye sordu.

“Hele bi gelsinler... Benim kahveme motorcu gelir, balıkçı gelir... Böyle fedai bozması, erkek mi kadın mı ne mal olduğu belirsiz fırlamalar gelemmez!”

Birden kalktı Raşit Efendi, çivideki şapkasını aldı. Çiviye takılan sökük astarı içine tepti. Şurasını burasını yumruklayıp düzelterek geçirdi başına. Kravatının gevşeyen düğümünü de çekip sağlamlaştırdı, dipte oturan iki motorcuya duyurabilmek için sesini yükselterek: “Kaymakama gidiyorum!” dedi. “Elektrik getirtiyoruz da... Bundan sonra gaz lambası yok!”

“Gaza yeniden zam yapılmasın da...” dedi Tekkol Fahri. “Bizim elektrik melektrik neyimize.”

“Bundan sonra löküs lambası pompalamayacaksın tek kolunla! Çıt diye bastın mı düğmeye, ışıyacak ortalık!”

Kapıya kadar geçirdi Hamit... Döndü, kalktığı sandalyeye yeni baştan oturdu, bir sigara yaktı. Fahri geçti bu kez de karşısına.

“Balıkçının biri...” diye başladı anlatmaya. “Ay ışığında oturmuş ağlarının yırtığını meremet edermiş, karısı da kocacığım demiş, ay ışığında da denize doyum olmaz haaa! Adamın canı burnunun ucunda... Karı, demiş, sen ay ışığında denizi dikizlemeyi bırak da kenefin deliğini gör, yeter! Bizimki de o hesap... Elektrik haaa! Senin elinden bir şey geliyorsa teneke teneke gaz dağıt şu memlekete! Hem de parasıyla peşin peşin...”

“Onu da yaparlar...” dedi Hamit. “Eğer aralarından birkaç adamın zengin edilmesi gerekirse dışardan gaz da getirtip satarlar belediye hesabına!”

“Bu elektrik denilen şeyi kimin hesabına getirecekler dersin?”

“Belediye kendisi getirtecekmiş diyorlar... Değirmenağzı'na kuracaklarmış fabrikasını...”

“Senin ne zorun var Raşit Efendi'ylen?” diye sordu birden.

“Ne işim olacak, tarla tapu işi!”

“Sakın Hacı Dursun, senin açmalara da sahap çıkmasın!”

Dipte oturan motorculardan biri patladı:

“Vur vuranın! Sür sürenin! Öttür borunu da borazan-cıbaşı ol!”

Hamit'in kafası karıştırmıştı, kalktı ayağa... Cebine davrandı. Masanın üstüne paraları sayarken Tekkol Fahri:

“Sen daha çok kahve parası verirsin bu akılla gidersen!” dedi. “Sen bu işin üstüne kahve değil, soğuk su iç!”

Canı sıkkın çıktı kahveden. Hava dayanılmayacak kadar soğuk değildi. Birkaç gündür yağmur yağmadığı için de kupkuruydu sokaklar. İçini dökecek birini düşündü.

“Değirmenağzı'na kadar yürürüm...” dedi. “Ahmet'i bulur, konuşurum!”

Raşit Efendi, kimseye açma demişti ya... Açmadan olmazdı. Kendisi fındıklığını kurtaracak, Ahmet'e bir şey söylemeyecekti, olmazdı bu. Durdu Abla'nın nasıl bakacaktı yüzüne? Sonra Huriş Abla... Kızı Güllü... Göz göre göre nasıl otururdu Hacı Dursun bu fındıklıkların üzerine? Konakbayırı'nı öfkeyle çıkmış, Ambarlık'tan sapıp Korkur'dan vurmuştu. Nasıl yürümüştü bu kadar yolu? Değirmenin kapısında, sanki Ahmet yolunu bekliyordu. Yanında da kardeşi... İlk soruyu Nuri sordu: “Hamit Abi!” dedi. “Okumuş'u ne yaptın?”

“Ne mi yaptım... Kapattım ahıra... Atlar da ahırda, eşekler de... Ortalıkta biz dolaşıyoruz!”

“Ben de sana gelecektim!” dedi Ahmet. “Duydum da Hacı Dursun’un yaptığı namussuzluğu!”

“Kahveci Tekkol’un ağzına kadar düştü. Duymayan kalmadı memlekette!”

“Hacı Dursun’a yedirmem bu açmayı ben! Göz göre göre kaptırmam anamın alın teri döktüğü toprağı. Kadıncağız iki aydır dağ başlarında didindi durdu açma açacağım diye. Ben kendi emeğime yanmıyorum, genç adamım ben. Ahmet, anasının açmasını Hacı Dursun’a kaptırmış dedirtmem! Ön ayak olduk Huriş Teyze’ye de... Bir açma da sen aç, dedik...”

“Bir umudum bu açmaydı. Ben senin gibi de değilim, üç çocuk başımda... Arabacılıkta iş kalmadı gayri. Kocadı atlar. Bir umudum fındıklıktaydı. Kalktım, Raşit Bey’e gittim.”

“Bana çiftlik bağışlasa gitmem gene...”

“Ne yaparsın denize düştük bi kere... İster istemez yılana sarılacağım. Bu işte onun parmağı olduğunu yediğim ekmek gibi biliyorum. Raşit Efendi dedim, kurtar benim açmamı da al benim beş yüz liramı!”

“Bi kuruş verirsem namussuzum! Yedirmem bu açmayı onlara!”

“Ben çıkardım beş yüz lirayı gözden.”

“Aklımın ermediği bir şey daha var. Bu adam nasıl çıkartır tapuyu! Bu toprak babamdan kalmaydı diye. Kim inanır buna...”

“Hacı Dursun dedi mi inanan bulunur... Memleketin yarısı onun. İki şahit buldu mu akan sular durur. Ama sen, ben, bu toprak babamdan kalmaydı deyince cümle âlem güler bize.”

“Sen ne yapmak istiyorsun, onu söyle?”

“Ben Raşit Efendi’yi beklemek zorundayım. Beş yüz kâğıdı verip açmamı kurtarmanın yolunu arayacağım.”

“Ya kurtaramazsan...”

“Ne yapabilirim başka... Söyle de yapayım. Hacı Dursun’a yalvarmaktan başka çıkar yol kalmaz sonunda.”

“Başka çıkar yol var.”

“Nedir o?”

“Karşısına dikilmek!”

“Hacı Dursun gibilerin karşısına dikildin mi, kanun karşısına dikilmiş gibi olursun. Onlar her işini kitabına uydu-
rurlar.”

“Onun için mi Raşit Efendi’nin bu açmayı Hacı’dan alıp sana vereceğine inanıyorsun?”

“İnanıyorum, inanmak için zorluyorum kendimi.”

“Oysa senin açmanı elinden alan bu adam. Bu Raşit Efendi namussuzu!”

“Elimden alan o diyelim. Geriye verecek olan aynı adam olamaz mı? Parasıynan değil mi bu?”

“Senin artırmaya girdiğini anlarsa Hacı, yayan kalırsın sen.”

“İşte işin bütün inceliği burda. Hacı’ya çaktırmamak... Bu Raşit Efendi’nin de gelmez işine. Şimdi beni dinle Ahmet... Ben sana neden geldim biliyor musun?”

“Neden geldin?”

“Başlarken birlikte başladık bu işe... Lafi açtığım gün hiç oralı olmadıydın, bir hafta sonra kalktın geldin mahal-
leye, sabaha doğru. Durdu Abla’nın ağzında bakla ıslan-
maz, o da açmış Huriş Abla’ya...”

“Bu iyiliğini hiç unutmayacağız.”

“Kestik, biçtik, yaktık... Dağı düpedüz tarla ettik... Or-
mancılarla az uğraşmadık... Birlikte başlayıp da şimdi sizi
yarı yolda bırakıyorum. Bu bi çeşit kaypaklık değil de ne?
Kalkıyorum, Raşit Efendi’ye al şu beş yüz kâğıdı da kurtar

benim açmamı diyorum. Size danışmadan, sizinle söz birliği etmeden, kalkıp Raşit Efendi'yle konuşmak kaypaklık değil de ne!"

"Kendine bu kadar yüklenme hele... Seni bilirim ben. Aynı denizaltıda daldık çıktık... Öldük dirildik. Bi sigarayı bölüşmeye kalkışsak, sen bir nefes çeker bütününü bırakırdın bana... İzinli çıkacağım gün son meteliğine kadar veriydin. Unuttum mu sanıyorsun?"

"Gençlikte iyilik yapması da kolay, kötülük yapması da... İnsan yükün altına girince başka oluyor. Kendi adına girişmiyor bu işe girişirken, gerisindekileri düşünüyor!"

Ahmet elini uzattı, Hamit'in ağzına doğru:

"Hiç yorulma arkadaşım!" dedi. "Kendini kötölemek için hiç zorlanma! Hacı'nın elinden yakanı kurtardığın gün bizi de kurtardın demektir. Fındıklığına yeniden sahip çıkarsan bizim fındıklıklar da kurtuldu say. Sana yardımcı olmak isterim bu işte, ama elimden bir şey gelmez ki... Çünkü sen silah olarak parayı seçtin, o da bende yok! Ama bir gün güvenecek adam arayacak olursan beni yanında bulursun!"

"Kaptırdığımız şöyle böyle elli dönümlük bir fındıklık..."

"Bu elli dönümün bir karışını bile kaptırmayacağız Hacı Dursun'a. Bunun kavgasını ben de kendime göre yapacağım, gücüm yettiği kadar."

"Bu gece sabaha doğru gideyim göreyim diyorum açmaları... Dikme çektim fırdolayı. Kırk elli adımlık bir yer kaldı, onu da çevireyim de... Çıkarsa elimden öyle çıksın!"

"Uğra da değirmene, beni de al! Yardımım dokunur sana."

"Geleceksin demek..."

“Neden gelmeyeyim. Göreceksin, bizi kimse söküp atamayacak! Emeğimiz geçti mi geçmedi mi bu topraklara... Birlikte toplayacağız diktiğimiz fidelerin ilk fındıklarını.”

“Hem de çoluğumuz çocuğumuzla güle oynaya!”

Hamit canlandı birden. Sigara paketini koydu cebine:

“Gideyim artık!” diye kalktı. “Yarın sabah atlara birer çul atıp geliyorum. Haydi hoşça kal!”

Safiye Abla kızları üçer beşer yola koymadan adım atmazdı kapıdan. Hele bu Güllü'nün lafı çıktı çıkalı büsbütün açmıştı gözlerini. Şemsi çevirecek bir dolabı oldu mu, kaş göz eder, herkesten önce yola koyup uzaklaştırırdı Safiye Ablasını. İş tam tersine dönmüştü şimdi. Babası da oğlu da, "Aç gözünü!" diyorlardı. "Mide bulandıracak bir dırıltı çıktı mı ilkönce senin keserim hesabını!"

Akşam oldu mu bütün helaları, muslukları, ambarları doluyor, ondan sonra çekip kapıyı gidiyordu. Bu fabrika kuruldu kurulalı kızların namusu ondan sorulurdu. Hacı Dursun, hesap odasının kapısında dikilmiş, Safiye Abla'yı bekliyordu.

"Tamam mı?" dedi. "Gittiler mi?"

"Gittiler Hacı Efendi!"

"Recep de çıktı mı?"

"Çıkmadı, makineyle oynayıp duruyor!"

Safiye Abla neden çağrıldığını çoktan anlamıştı. Hacı Dursun: "İşi azıttılar bugünlerde!" dedi. "Kolundan tutup fiydıracaksın ki ikisini birden..."

"Nereye fiydırıyorsun, yerine getirip koyacak kimin var ki?"

O da biliyordu her ikisinin de yerine konacak biri olmadığını.

“Güllü’yü bi kenara çekip bükeceksin kulağım!” dedi Hacı Dursun. “Bükeceksin ki bıraksın yakasını bu adam azmanının. Bugünlerde kellesi kulağı da yerine geldi. Ne olacak, onun yediğini kim yiyor bu memlekette. Kızılıcak tarhanasından imanı gevriyor milletin. Elin yabancı öğlen akşam üçer tabak yemek yiyor. Yiyip yiyip de azıyor. Karışmam haaa! Güllü’yle merci-meği fırına verirlerse, kuyruğunu düğümleirim herkesten önce. Gözünü dört açacaksın. Bükeceksin değil mi, kızın kulağını?”

“Bükmez olur muyum!”

“Aradın mı kızın ağzını hiç?”

“Aramaz olur muyum? Sakladığı yok ki... Ara sıra konuşmaynan ne olur ki, diyor. Şemsi’ynen de konuşuyoruz.”

“Şemsi’ynen mi konuşuyormuş?”

“Hani iş sırası, gel git gibisine..”

“Ne bilmiştir ooo! Son günlerde gel git gibisine de bi konuşma geçmiyor aralarında. Geçiyor mu söyle?”

“Güllü Şemsi’yi gördü mü, önüne bakıyor hep!”

“Sen kızın kulağını dolduracaksın. Sana hayır gelmez diyeceksin elin yabancıdan. Ne hayır gelirse mal mülk sahaplarından gelir diyeceksin!”

“Ya kızın aklı yatar gibi olursa...”

“İyi ya işte! Benim de istediğim o! Ne yapıp yapıp kızın elini ayağını çektirmek, bu elin yabancıdan! Bu adamların, bi erkek yanları da vardır. Baktılar ki umutlandıkları kızın gözü paralılarda, alır başlarını giderler.”

“Bizim İrecep’in de başını alıp gitmesini mi istiyorsun?”

“Hâşâ! Öyle bir şey dediğim yok! Başını alıp giderse bu makinenin üstesinden kim gelecek!”

“Bu İrecep Güllü’yle tutar Allah’ın emriyle evlenirse bize ne zararı olur ki?”

“Bize ne zararı olur haaa... Ne kendinden hayır gelir, ne kızıdan! Gece sekiz, gündüz dokuz... Bu makine kolayına mı döner günde on iki saat! Sabahlara kadar bir- birleriyle boğuşurlarsa ertesi gün kollarını kanatlarını nasıl oynatırlar. Şimdi kulağını aç da, iyi dinle! Buradan çıkınca Huriye’ye gideceksin, Güllü’nün anasına! Böyleyken böyle diyeceksin! Aç gözünü kızın ziyan zebil oluyor. Bi daha sabahları erken çıkarmasın evden.”

“Peki Hacı Efendi, söylerim!”

“Bursun kızının kulağını! Hayır gelmez dersin, bu gibilerden. Delikanlı olunca Hacı Dursun’un oğlu gibi olmalı dersin! Bi umut verir, geçersin öbür yana. Anlıyorsun ya! Adamaynan mal mı tükenir! Daha olmazsa kırıştırsınlar benim oğlannan! Sen de biraz göz yumdun mu olur biter! İkisi de genç! Biraz gönül eğlendirirler. Kızların cıbrılarına takılacağına biraz da Güllü’ye takılsın! Aygır gibi maşallah!”

“Ya işi ilerletip de mercimeği fırına verirlerse?”

“Sakın haaa! Ne yaparım ben elin çıplağını! Benim elimi öpecek gelinin boynunda dizi dizi Reşadiyeleri, beşibirlikleri şingırdamak! Varlıklı olmalı, anası babası... Kişizade olmalı!”

“Kişizade olmasına kişizadedir Güllü haaa! Babasını tanımayan yoktur. Rahmetli bi daneydi, namılı kaptandı Sadık Reiz.”

“Ne ideyim ben kuru kuru kişizadeliği. Var mı tarla taban, fındıklık? Neyse uzun etme, gör anasını! Çeksin o çulsuzdan elini ayağını kız! Başımı belaya sokmasınlar benim.”

Safiye Abla fabrikadan çıktığında köprü başındaki cami bozması mescitte yatsı ezanı okunuyordu. Konakbayırını

mola vermeden çıktı. Durup ölülerine bir Fatiha yollayacak halde değildi. Yüreği ağzındaydı sanki. İliklerine kadar işleyen poyraz, servileri yatırıp yatırıp kaldırıyor, insanın içinde bir ölüm havası estiriyordu.

Mahallenin ilk evleri, yapraklarını dökmüş dalların arasından birden karşısına çıkınca rahatlayıvermişti içi. Hacı-yusuflar'daydı Huriye'nin evi. İki kişinin yan yana zor yürüebileceği kaldırımda adımlarını kollaya kollaya yürüyor, evlerden sızan cansız ışıklarla yolunu izini düzenliyordu. Kuyunun başından saptı toprak yola.

Önü tüm karanlıktı. Yüksek bir çitin çevirdiği bostandan köpek havlamaları geliyordu. Seslendi karanlığa doğru:

"Huriye!"

Yatmış olacaktı. Bir daha seslendi:

"Huriyeee! "

Neden sonra camlardan biri kızardı. Bu kızartının içinde bir baş belirdi. Güllü'nün başıydı bu.

"Kim ooo!"

"Benim, ben... Safiye!"

"Safiye Abla sen misin? Dur açayım!"

Cam yeniden karardı. Sönük bir ışık hızla indi aşağıya. Güllü kapıyı ardına kadar açmış yol gösteriyordu.

"Buyur Safiye Abla!"

"Annen uyudu mu yoksa?"

"Durdu Ablalara gitti, fındık ayıklamaya."

Şalvarını çıkarmıştı, dar bir entari vardı üzerinde. Saçlarının örgüsü çözülmüş, ıslak ıslak omuzlarına dökülmüştü.

"Yıkandın galiba!" dedi.

"Gündüzleri işten vakit bulamıyorum da..."

"Öyle!" dedi Safiye Abla. "Hiç vakit olmuyor!"

Girip girmemeyi düşünüyordu.

“Ne vakit döner?” diye sordu.

“Bilmem, herhal geç gelir!”

“Kalabalık mıymış? Kimler gelecekmiş Durdu’lara?”

“Hiç bi şey demedi. Kalabalık olacaktı el âlem.”

“Hele bi uğrayım, gelmişken.”

“Biraz otursaydın?”

“Geç kaldım, çocuklar bekler. Bi hal hatır sorayım dedimdi.”

Güllü pek sevmezdi Safiye Abla’yı, üstelemedi.

“Hadi hoşça kal...” dedi Safiye. “Allah rahatlık vere!”

“Hadi güle güle Safiye Abla!”

Güllü, sağ elindeki beş numara lambayı, sol eliyle koruyarak çıktı kapının önüne. Bahçe kapısına kadar uğurladı konuğunu. Tam geri dönüp de kapıyı doğrulttuğu sırada sert bir poyraz söndürüverdi lambasını. Kapının ağız birden kararıvermişti, on adım ötesinde... Nalınlarını, tabanlarıyla kavrayarak, hesaplı adımlar atıyordu. Çitten biri atlar gibi olmuştu, durmadı üzerinde, evin kedisi olabilirdi. Komşunun köpeği bir iki kez havladı. Bu da her zamanki işkilli gevezeliği idi onun. Kapıdan içeri hızla girip sürgülemek geçti içinden. Ayağıyla eşiği aradı. Ellerini boşluğa doğru uzatıp bir adım daha atmıştı ki iki yanından ikişer kol ayakladı. Lamba şangırtıyla düşmüştü. Ayakları yerden kesilmiş, arkasından kapı kapanıvermişti. Geniş bir mendil, bir anda düğümle-nivermişti ensesinde. Artık bağırarak istese de bağırıamazdı. Bütün gücüyle ileri doğru atıldı, kollarını kurtarmak için... Sağından solundan sert rakı kokuları salıveren iki sarhoş bu atılışı bekliyordu sanki. Onları bir iki adım sürüklediği halde kurtulamamıştı. Sağındaki yayvan bir ağızla:

“Hiç zorlanma!” dedi. “Kurtulmayı çıkar aklından!”

Belinden sıkıca bir kol dolanmıştı. Bu kol, çok geçmeden ikileşti. Kendini korumak için salladığı tekmelerden pek azı yerini buluyordu. Sağındaki: “Bırak huysuzluğu...” dedi. “Senin için deli divane olan biri var içimizde.”

Hiç duymadığı bir sestti bu. İçkiden çatal çatal olmuş bir ses... Solundaki adamdan hiç ses çıkmıyordu. Ondan gelen rakı kokusu daha da keskindi. Tutmaya çalıştığı sağ koluydu, sağlam kolu. Ne yapacağını, nasıl kurtulacağını kestiremeden zorlanmanın anlamı yoktu hiç. Bekledi bir süre... Onu, sağlı sollu tutanlar hiç de erkeklik gösterisi yapmıyorlardı. Birer görevli kişiydiler olsa olsa. Belinden yakalamaya çalışanın bir tasarısı olmalıydı. Ne yapmak istiyordu acaba? Önce kimdi bu adam? Pek güçlü birine benzemiyordu. O da iki arkadaşı kadar sarhoştı.

“Hadi!” dedi. “Yukarı!”

Güllü, “Kimse çıkaramaz beni yukarı!” diye düşündü. Solundaki adam, kolundan çekiyor, sağındaki kolunu bırakmadan itiyordu. Belini biraz gevşetti elebaşları:

“Yürü!” dedi.

Hiç kuşkusu kalmamıştı. Şemsi'nin sesiydi bu. Ötekiler de Zeynel'le Hüsnü olmalıydı.

“Alın şunu yukarı!” diyen de Şemsi'den başkası olamazdı.

Üç beş dakika süren itişip kakışma, halsiz düşürmüştü sarhoşları. Güllü'nün, birden sağ kolunu kurtarmasıyla ensesinden bağlı mendili sıyırıp atması bir oldu. Sol kolunu bırakmayan Zeynel'in yapıştı boğazına. Öylesine sıkılmıştı ki, güçlü parmakları nerdeyse gırtlığını delip geçecekti. Güllü'nün kolunu bıraktığı halde gene de kurtulamamıştı elinden. Biraz da komşulara duyurmak için bağıırıyordu genç kız:

“Sizi ırz düşmanları sizi!”

Şemsi, meyhane dönüşü düzenlediği planın bozulduğunu anlayınca birden atıldı kızın üzerine, bir çelmede uzattı merdivenin alt basamaklarına.

“Bağlayın şunun çenesini!” dedi, soluk soluğa. Hüsnü, Güllü’nün üzerine atılmış, iki kolunu işlemez hale getirmek için koltukaltlarından kavramaya çalışıyordu.

“Bas ulan Zeynel!” dedi. “Şunun avuçlarına bas!”

Eğer Zeynel’in yerinden kıpırdayacak hali olsaydı ezip suyunu çıkarırdı, hıncını almak için...

Merdivenin tırabzanını eline geçiren Güllü, sıkıca tutunarak ayaklarını da çekip kurtardı Şemsi’nin kollarından. Sıkı bir tekme salladı boşluğa. Yanına kimseyi yanaştırmak istemiyordu. Salladığı tekmelerden biri, burnuna gelmişti Hüsnü’nün. İki eliyle yüzünü kapatan Hüsnü canının acısından kıvranarak çököverdi merdivenin alt başına.

“Canına yandığımın zillisi!” diye homurdandı.

Burnundan oluk gibi kanlar akıyor, basamaklar vıcık vıcık kan içinde kalıyordu. Şaşırıp kalmışlardı saldırganlar.

Karanlıkta ne olup bittiğini anlayamayan Güllü, kendini dışarı atmak için davrandı. Önünü göremediğinden Zeynel’e takılıp kapaklanmıştı. Ellerinden sıyrıldığını anlayan Şemsi:

“Tutun!” diye bağırdı. “Kaçıyor!”

Oysa kendinden başka kimse kalmamıştı kaçanı durduracak. Biri baygın, kıvrılıp kalmıştı, öbürü üstü başı kan içinde, kıvranıyordu acıdan. Şemsi bir solukta kapıyı tutmuş asılmıştı tabancasına.

“Sakın kaçayım deme! Vururum namussuzum!” diye gürledi.

Kapıdan çıkma umudu kalmamıştı, Güllü için. “Üst

kata çıkabilsem!” diye düşündü. Sürüne sürüne alt başına geldi merdivenin. Alt basamakta oturan Hüsnü’yü, ayaklarından çekmesiyle son hızla çıkması bir olmuştu yukarı. Odasına girip sürgüledi içerden kapıyı.

Şemsi, dışarı kaçırmadığını anlayınca bir solukta çıktı merdivenleri... Güllü’nün kapısının önünde durdu. Şöyle bir sarsaladı, pek sağlam değildi kapı, içerden sürgülüydü, ama bir omuzda açabilirdi.

“Aç!” dedi. “Kırarım yoksa!”

Biraz da gözdağı vermek için:

“Hüsnü!” diye seslendi. “Gel çabuk!”

Güllü’nün hiç sesi çıkmıyordu içerde.

“Kız Güllü!” dedi. “Yanlışı anladın. Sana kötülük etmeye gelmedim ben. Eğerleyim ırızı gelersen kaçıracağım seni!”

“Öyle mi?” dedi Güllü. “Ben de sizi evi soymaya geldiniz bellediydim. Kaçıracaksınız beni haaa?”

“Alacağım, Allah’ın emriyle seni!”

“Dur öyleyse!” dedi. “Çağırayım da gelsin anam! Alacaksan ondan iste beni.”

“Ondan istemesi kolay! Ya babam! Biliyorsun razı gelmeyecek! İyisi mi kaçırayım, dedim. Gel etme, razı ol! Dinime imanıma ölüyorum senin için! Gidelim hadi, aç kapıyı da!”

“Açmam! Kaçırmaya gelmedin mi beni? Ben kendi isteğimle gidersem, ne derler komşular! Kaçıracaksan kaçır, hadi!”

“Demek razı oldun.”

“Ne yapayım, razı olmayıp da... Dosta düşmana kepaze olmaktansa...”

“Sağ ol! Zaten biliyordum razı olacağını. Allah’a şükür, mal bende, para bende.”

“Uzun etme de kır kapıyı! Anlaşılsın beni zorla kaçırdığınız!”

“Sen kır dedikten sonra, günah gitti benden!”

“Hele dur bakayım! Nereye kaçıracaksın beni?”

“Onu da bana bırak gayri! Korkma, donmazsın soğuktan! Götüreceğim yerin sobası yanıyor, akşamdan beri!”

Güllü, onu lafa tutmuş, önce şalvarını çekmişti ayağına. Yağlığını çatmış, yazmasını bağlamıştı sıkı sıkı... Hazırdı artık, iş, tıkırtısını onlara duyurmadan şu pencereyi açmaya kalıyordu. Yüksek perdeden konuşması gerekiyordu bu işi becermesi için de.

“Bak Şemsi!” dedi. “Baban ilerde bu işe razı gelmezse ne yaparım ben? Bi daa bu eve de dönemem. Hepsini enine boyuna iyice hesapla da...”

Pencere açılmıştı. Ayağının birini çıkardı dışarı, saçağa doğru boy atıp giden karadutun dalına bastı.

“Söylesene...” dedi. “Baban razı gelmezse ne yaparım sonra ben? Kim alır, adı çıkmış kızı?”

Hemen çekti öbür ayağını da... Şemsi dil döküyordu kandırmak için: “Ben erkek değil miyim! Babam razı gelmezse nikâhı gider Düzce’de kıydırırız. Saklandığımız evi dünya bi araya gelse bulamaz. Olanı biteni yarın sabah gider anlatırım ona. Baba derim, evleniyoruz biz Güllü’ynen! Evvela bi hoca bulup gönder de imam nikâhı kıydıralım. Sonra hemen başlayalım belediye nikâhına. Bizi, dünya bir araya gelse ayıramaz, sen de kızın malı yok, mülkü yok diye ayırmaya kalkışma bizi! Söz Güllü, sana erkek sözü! Bak kapının altından bir beşibirlik kaydırıyorum. Yüzgörümlüğü!”

Beşibirliği düğümlediği mendilden çözmüş, kapının altından sürmüştü. Yarısı içerde, yarısı dışardaydı:

“Nah işte! Al da tak boynuna!”

Bir süre bekledi. Altın bıraktığı yerde duruyordu.

“Al canım!” dedi. “Utanma! Bundan kelli benim malım mülküm hep senin! Hele nikâhımız olsun, dizisiyken taka-
cağım boynuna. Tak şimdilik şunu!”

Güllü, karaduttan yılan gibi kaymış, çiti aşmıştı bile. Sakaların köpeği ayak seslerini duymuş olacaktı. Havlayıp duruyordu boyuna.

Şemsi bir karşılık alamayınca: “Ne susuyorsun kız!” diye çıkıştı. “Bana güvenemiyorsan nikâh olup bitene kadar elimi bile sürmem sana. Şurdan şuraya gidemeyeyim ki sürmem! Al şu altını tak da, anlayayım razı geldiğini. Kendi aramızda nişanımız olsun bu! Bir ipe geçir de, tak boynuna da göreyim!”

Hüsnü, ağız burun kan içinde arkasında dikiliyordu. “Kimlen konuşuyorsun?” dedi. “Güllü’ylen mi?”

Yüreği ağzına gelmişti Şemsi’nin. Olanı biteni unutmuş, kendini, yeryüzünde baş başa birlikte sanmıştı Güllü’yle.

“Güllü nerde?” diye sordu Hüsnü.

“İçerde! Güçbela razı edebildim! Yok hayır... Yani ma-dem razı olmuyor... Biz de kırarız kapıyı!”

“Neye?”

“Canım, kaçıracağız işte!”

“Nasıl kaçıracağız, anlayamadım!”

“Kapıyı kıracağız ilkönce...”

“Ne duruyoruz ya!”

“Çağır Zeynel’i gelsin!”

“Nerde Zeynel?”

“Kim kime soracak! Bul, getir şunu!”

Hüsnü, çaktığı kibritle yolunu ısıtmış, merdivenleri in-mişti. Kibritlerin aydınlığında görmüştü arkadaşını.

“Heeey Zeynel!” diye seslendi Şemsi. Hiç ses yoktu. Yakasına yapışıp silkeledi.

“Zeynel! Hişşşt! Uyuyor musun be? Yoksa sızdın mı?” Yalan değildi. Önce bayılmış, sonra da sızmış olacaktı.

“Ne var, ne oluyor!” dedi düş görür gibi.

“Kalk çabuk! Kaçırıyoruz kızı!”

“Hangi kızı?”

“Güllü’yü canım!”

“Vay anasını! Başım dönüyor be! Ortalık kan içinde!”

Yukardan sesleniyordu Şemsi:

“Gelin çabuk, kiralım kapıyı! Bak, Güllü! Benden günah gitti artık!”

Yavaştan bir tekme indirdi.

“Başlıyoruz! Gelin çocuklar, yüklenin şu kapıya!” Sesini alçalttı:

“Onların yardımıyla kırarsam, daha iyi olacak! Bakma kusuruma! Hiçbir kötü niyetim yok! Kör olayım seviyorum seni!”

Sesini yükseltti birden:

“Ne duruyorsunuz! Haydi hooop, kırıyoruz kapıyı! Sen de Zeynel! Yüklen be!”

Zeynel’in ayakta duracak hali yoktu, yanıyordu boğazı. Üstelik sızlıyordu da... Çorbada tuzum bulunsun hesabı, bir tekme de o indirdi. Şemsi:

“Kız Güllü!” diye bağırdı. “Açacak mısın, yoksa indirelim mi kapıyı, aşağı! Yüklenin çocuklar!”

Kapı çatırdadı, ama açılmadı. Hüsnü:

“Yok içerde kimse! ” dedi.

“İçerdeydi!”

“Hiç ses gelmiyor!”

Zeynel, lafa karışmış olmak için:

“Kimbilir!” dedi. “Kaçmış da olamaz mı?”

“Hadi ordan!” dedi Şemsi. “Kapıdan bir yere ayrılmadım ben. Nerden kaçacak!”

“Pencereden kaçmıştır!”

“Kaçar mı kaçar!” dedi Hüsnü. “Güllü bu.”

“Bir yere kaçamaz!”

Sofanın penceresini açıp baktı Zeynel.

“Dut ağacı tam odanın penceresinin önünde! Açtı mı camı, tamam! Yelkenlemiş demek!”

“Vay anasını!” dedi Şemsi. “Demek tongaya bastırıldı beni!”

Eğildi, aldı kapının altındaki altını. Açılıp bir tekme indirdi öfkeden. Sürgüsü kırılacak yerde, kapı rezelerinden çıkıp bir yana kaykılıverdi. Şemsi, komşu evden gelen ışıklarla aydınlanan odaya herkesten önce girdi. Açık kalan camı görünce olanı biteni anlayıvermişti. “Kaçmış namussuz!” dedi. “Alacağı olsun!”

Zeynel pencereden eğilip baktı.

“Tamam!” dedi. “Dut ağacından kaçmış!”

Hüsnü eline geçirdiği bir örtüye burnunun kanını silerken:

“Başa çıkamadık!” dedi. “Üç tane...”

Şemsi bütünledi sözü:

“Doğru!” dedi. “Üç tane eşek kadar delikanlı başa çıkamadık!”

Şemsi açık pencereden tükürdü.

“Yürüyün gidelim!”

Merdivenlerden inerken:

“Uyuttu beni!” dedi. “Alacağı olsun!”

“Ne zillidir o!” dedi Hüsnü. “Bilirim mahalleden.”

“Sus ulan!” dedi Şemsi. “Ağzını topla! Karım olacak kıza zilli diyemezsin!”

“Öyle mi? Bakma kusura! Demek kendi kendine gelin güvey oluyorsun!”

“Sus diyorum sana! Görürsün!”

Kanlı basamaklardan hiç konuşmadan indiler. Bir kibritin ışığında kapıyı açıp çıktılar dışarı.

“Yürüyün!” dedi Şemsi. “Sabir’in meyhanesi kapanmadan kafaları bulalım. Yüzümüze gözümüze bulaştırdık yolda giden işi!”

Karadutun dibine, çıt çıkarmadan inen Güllü, köpekleri bile uyarmadan Durdu Kadın'ın çitini aşmıştı. Hemen yat-tı boylu boyuna çitin dibine. Emekleye emekleye bostanı geçti. Evden yaşlı kadın sesleri geliyordu, çatlak çatlak... Çıksa yukarı, peşinden gelip götürürler miydi bu gözleri dönmüş sarhoşlar? En azdan üç kadın vardı yukarda. Bunlardan biri Safiye Abla'ydı... "Yani Şemsi'nin adamı..." diye düşündü. Anasına hiç güveni yoktu. Gelgeldim Durdu Ab-la'yla bir orduya karşı çıkabilirdi. Avluda ayaklarının bur-nuna basa basa yürürken Sakar'ı uyandırmıştı. Ne olduğu-nu bilmeden havlıyordu kapının önünde.

"Sakar!" diye seslendi yavaştan. "Benim, ben! Kes sesini!"

Tanıyamamıştı sesinden. Ayak seslerinin bir insandan geldiğini anlayınca deliye dönmüştü.

"Suss!" dedi. "Benim diyorum sana!"

Bağlıydı köpek. Durdu Kadın gelecek konukları bildiği için bağlamıştı akşamdan. Kapıyı yumruklamaya başladı diri diri. Duyuramıyordu.

"Durdu Teyze!" diye seslendi, işitmiyorlardı, bağıra ba-ğıra konuştukları için... Ara sıra fındık kırdıkları ağaç tok-mağın sesini duyuyordu.

“Durdu Abla, aç kapıyı!” diye bağırdı.

Sakar tanımış olacaktı kokusundan. Zincirinin çevresinde dönüp duruyor, sevgisini belirten sesler çıkarıyordu. Bu durum bile havlaması kadar tehlikeliydi. Bir an önce içeri girmesi gerekiyordu. Kapıyı yumrukluyordu bütün gücüyle. Tok sesler gecenin suskunluğunda tokmaklanan bir davul gümbürtüsüyle ötüyor, bahçe içlerindeki komşu evlerden pencereler birer birer açılıyordu. Sonunda Durdu Kadın’ın penceresinden de bir perde sıyrıldı.

“Kim ooo?”

Camda Durdu Kadın’ın yüzü...

“Benim ben... Güllü! Aç Durdu Abla!”

Nasıl olsa girerdi artık içeri.

“Güllü, sen misin?”

“Benim, aç!”

Işık, merdivenlerden indi, yaşlı kadın yürüyüşüyle... Sürgü çekildi kapının arkasından.

“Sen misin? Hoş geldin!”

“Otura otura canım sıkıldı da evde.”

“Sen gelmesen, çağıracaktık seni... Hele çık yukarı da öğrenirsin! Safiye Abla da yukarda... Merzuka Kadın da var Hacer’in anası...”

İçeri girmiş, kapıyı sürgülemişti. Durdu Kadın önden yürüyor, ışık tutuyordu. Güllü, soru yağmuru altında kalmamak için anlatıyordu: “Saçımı başımı yıkadım! Hele varayım, gideyim dedim. Yardımım dokunur Durdu Abla’ya.”

“Sağ ol, eksik olma! Ahmet de evdeydi akşamüstü. Hamit’len açmalardan geldi. Yemeğini yedi, çamaşırını değiştirdi, gitti değirmene... Bu gece senin geleceğini biliyordu. Kalmam doğru olmaz dedi.”

“Nerden biliyordu geleceğimi?”

“Ananın geleceğini söylemiştim. Güllü de gelir öyleyse anasıynan dedi, hele ben yemeğimi yiyip gideyim... Zefil oluyor oğlan buralarda yarı aç yarı tok...”

“Gitti demek değirmene...” dedi Güllü.

“İstemiyorum onun değirmencilik yapmasını emme... Babamın işi diyor. Motorculuk daha mı iyi sanki. Hele şu açma fındık verecek hale bi gelsin.”

“İş değil mi? Ha motorculuk, ha değirmencilik.. Hükümete memur olacak değila!”

“Emme boş durduğu yok Ahmedimin... Alaplı yoluna gidip geliyor arabacı Hamit’len. Hep birlikte gideceğiz yakında... Toprak çok verimliymiş, gösterdi Deli İsmail’e... Bidaneymiş!”

Durdu Kadın, yolunu kesmiş anlatıyordu boyuna:

“Sen bakma Ahmedime...” dedi. “Tasasız gibi görünür ya... Hiç de öyle tasasız değildir oğlum. Herkesi düşünür... Hiç göğnü ırazı değil, senin el yanlarında fındık ayıklamana...”

“Sağ olsun... Emme benim hiç bi yakınmam yok halimden.”

“O Şemsi’nin gözü göz değil diyor, iki de ipsiz adam almış yanına...”

“Ben namısımınan çalıştıktan sonra...”

“Namısına hiç deyecek yok doğrusu... İnşallah bi gün evlenirsin de kurtulursun bu el kapısında çalışmaktan.”

“Aman Durdu Abla...” diye gülmeye başladı. “Tasası sana mı düştü?”

“Hele şunun söylediğine bak! Ya kime düşecekti tasası? Kapı komşu değil miyiz?”

“Sağ ol Durdu Abla... Benim için üzme kendini... Zamanı gelince hepsi olur. Daha sandığımda sepetimde de-

ğıştirecek bi kat giysim bile yok. Hele eyizimizi falan bi yoluna koyalım. alışacağız ki eyizimizi dzelim.” Kadınların oturduğu odanın kapısına gelmişlerdi. Güllü kapıyı itip açacağı sırada yapıştı koluna, Durdu Kadın:

“Bak Güllü!” dedi. “Bu gece buraya salt fındık ayıklamaya gelmedi komşular... Söz kesmeye geldiler.”

“Ne sözü bu?” dedi. “Annıyamadım!”

“Başkadır sözlü olmanın hali... Bi kız sözlü oldu mu herkes elini eteğini eker ondan. Komşular münasip gördü, anan da siz münasip gördükten sonra deyip sustu. Safiye Kadın da burdaydı, çok iyi oldu. şaşırdı kaldı, kadıncağız. Senin annıyacağın söz kesilip biildi işte!”

“Kime söz biildi... Bana olmasın sakın!”

“Kime olacak başka?”

“Kiminen?”

“Kiminen olacak Ahmediminen! Anan da he dedi, şerbetler içildi... Sana da düşse düşse gayri...”

“Bana hiç bi şey düşmez!” dedi. “Ben he demedikten sonra... Hiç bi şey düşmez!”

“Dur kızım, yavaş ol biraz! Duymasın komşular.”

Dönmüş gidiyordu Güllü, hızla merdivenleri iniyordu. Durdu Kadın da peşinden: “Dur hele kız Güllü. Hele dur! Diyeceklerim var. Nereye?”

Merdivenin alt basamağında birden durdu. Nereye gidiyordu? Ya kapının arkasında, yolunu bekliyorsa  gözü dönük sarhoş!

Onun duraklamasından yararlanan Durdu Kadın koşup kapının srgsne yapıştı.

“Bi yere gidemezsin!” dedi. “Sen istemedikten sonra seni de kimse baş göz edemez.”

“İstemiyorum... Ahmet benim ağabeyim. Nasıl olur bu?”

“Kimse kimseyi zorla kocaya veremez. Ağır ol biraz!”

Koluna girdi Güllü’nün; geri geri çekiyordu, basamaklara doğru...

“Şunu da aklından çıkarma!” dedi. “Ahmet gene senin ağabeyin... Ona bir şey söyledimse iki gözlerim önüme aksın. Hiçbir şeyden haberi yok... Bildiğim bir şey varsa, seni deli gibi seviyor. Anasıyım ben, anlarım yüzüne bakınca...”

“Onu, bir karış çocukluğumdan beri Ahmet Abi bildim ben. Gene Ahmet Abi bilmek isterim. Deliler gibi beni sevmesine inanmam hiç...”

“Yanıp tutuşuyor dinime imanıma...”

“Bingöl’lerin dulu için tutuşuyor o!”

“Neler söylüyorsun... Günahı kadar sevmez onu... Üzerine düşen hep o... Geceleri bile geliyormuş değirmene. Ahmedim kaçıyor ondan. Kör olayım ki kaçıyor.”

“Anam bile görmüş onları değirmende... Değirmeni su bastığı gün...”

“Ben de vardım o gün. Derenin ağzını açınca döndük geldik. Hele üzerinde durduğun şeye bak!”

“Uzatma Durdu Abla!” dedi Güllü. “Keselim bu konuşmayı. Onu Raife’den kurtarmak için benimle evlenmesini düşünüyorsun herhal.”

Kurtuldu elinden Durdu Kadın’ın. Sofayı hızla geçti, açtı odanın kapısını. “Kolay gele!” dedi ortaya.

Şöyle bir ırgalanıp yer gösterdiler.

“Buyur, hoş geldin!”

Sıradan öptü ellerini. Hepsi de eli öpülecek yaşta komşulardı. Bir iki çocuk vardı yanağı okşanacak... Fındık ka-

buklarının arasındaki tokmağı yapıştı. “Yardıma geldim!” dedi. “Evdeki işimi bitirdim de...”

Tepeleme duran fındıkları avuçlayıp başladı kütüğün üstünde kırmaya, çıtır çıtır... Kimsenin yüzüne, başını kaldırıp bakmamak için ha bire kaldırıp indiriyordu tokmağı.

Güneş Değirmenağzı'na doğru alçalıyordu. Sırtındaki mısır çuvalı iki yana ırgalana ırgalana iniyordu fundaların arasından. Sabahtan yağın yağmurla kayganlaşan keçiyolu, topuksuz kunduralarının pençesine yapışıp, zorluyordu her adımı. Elleri kendi ördüğü yün eldivenleri geçirmişti. Bohçacı Şişman Hatça'dan aldığı hırkayı da giymişti. Mısır çuvalının altında bu hırka çok gelmeye başlamıştı, ama artık sıyrıp atamazdı sırtından. Koltuklarının altından geçen ipleri, yükünü nereye oturtacaktı da çözecekti. Havanın soğukluğuna karşın, buz gibi bir terin, gerdanından göbeğine doğru boncuk boncuk yuvarlandığını sezinliyordu.

Elinde kürek, değirmenin kapısında dikiliyordu Ahmet. "Tanıyamadım seni" dedi. "Bayır aşağı inerken, gördüm de." Bingöl'lerin dulu, durakladı birden. Boynunu kurtarmaya çalıştı çuvalın baskısından.

"Tanıyamadın öyle mi?" dedi.

"Güle güle giy hırkanı, çok güzel!"

"Sağ ol, beğendin demek..."

"Kendin mi ördün?"

Birden susmuş Ahmet'in yüzüne bakıyordu. "Ne de anlarmışsın ya..." dedi. "Ben bunu örebilsem, çuval mı taşı-

dım sırtımda. Hatça'dan aldım. Fındıkları toplayınca verecem parasını.”

“Hadi gir içeri de yık yükünü! Yorulmuşa benziyorsun!”

“Elli kilo ya gelir ya gelmez. Bunun altında da mı yorulacağım, hem de bayır aşığı...”

Girdi içeri. Çuvalların üzerine oturttu yükünü, iplerini çözdü. Uyuşan kollarını ileri geri oynattı. Yazmasını çözüp yeni baştan bağladı. Bakındı ocaktan yana: “Nerde,” dedi, “senin yumurcak?”

“Bugün izin verdim. Yıkayıp çamaşır değiştirsin diye, eve yolladım.”

Işığıverdi yüzü Raife'nin.

“Çuvalı bırakıp dönerim demiştim evden çıkarken...”

“Dönersin, daha erken!”

Yüzündeki aydınlık siliniverdi.

“Ne erkeni, güneş battı batacak...” dedi.

“Canım, senin akşam ezanı girdiğin olmadı mı yola hiç? Dönersin, erken daha!”

Birden gözleri şimşek şimşek oldu.

“Anlayamadım!” diye bağırdı. “Bir yere gitmiyorum, kalacağım değirmende... Nuri dönse de kalacağım, yolunu beklediğin biri gelse de... Biliyorum Cıvıkların Saniye'yi bekliyorsun!”

“Bu da nerden çıktı?”

“Sen çıkardın başıma onu! Nerden çıktığını bilirsin sen!”

Gitti, iki elini yakaladı Ahmet'in. Gözlerinin içine baka baka: “Sana yetmiyor muyum ben?” dedi. “Bu Saniye'ler de kim oluyor? Zühre'ler, Salime'ler... Bunların hepsi benden önceydi ya... Bu Saniye'ye gelince iş değişir, anladın mı? Geçen gün çat kapı gittim evine... Kız dedim, dünyayı ayağa kal-

dınrm, elini eteğini çek bu Değirmenci Ahmet'ten. Memle-
kete kepaze ederim seni dedim.”

Ahmet oturdu bir çuvalın üstüne.

“Peki...” dedi. “O ne dedi... Benim Ahmet'le hiç bi geç-
mişim yok, demedi mi?”

“Demek istedi ya, bırakan kim. Tövbe olsun bi daaa git-
mem dedi de zor bıraktım yakasını.”

“Vay tabansız, vay! Demek bi daaa gelmeyecek...”

Duvara dayalı bir mısır çuvalının üstüne oturdu, yıkılır gibi.

“Bak Ahmet! ” dedi. “Seninle bugün konuşmaya geldim.
Evin unu daha on beş gün giderdi. Maksadım un öğütme-
k değil yani.”

“Neyse maksadın, söyle de anlayalım!”

“Çok şeyler var anlatacak! Sen de biliyorsun ya... Ge-
çştirmeye çalışıyorsun. Yaşın nerdeyse otuza geldi dayan-
dı. Bu memlekette yirmi beş yaşındaki adamın üç çocuğu
olur. Yalan mı?”

“Doğru!”

“Doğruysa, dinle beni!”

“Dinliyorum.”

“Kendi elimle evlendireceğim seni. Hem de en babayi-
ğit kızı alacam sana, annadın mı?”

Kendine söylenmiyormuş gibi, ceplerini arıyordu. Ara-
dığını bulamayınca yürüdü, ocağın üstündeki terekten si-
gara paketini aldı. İçinden bir tane çıkarıp yaktı ocaktan.

“Gel!” dedi Ahmet. “Otur şuraya, ocak başına! Kış soğu-
ğu var bugün, donuyorum!”

Üstelemeden kalktı Raife, gösterdiği yere oturdu. Otu-
rur oturmaz el alışkanlığıyla ocağın ateşini düzeltmeye
başladı. Az önce söylediklerini unutmuştu sanki.

“Akşama ne yiyeceksin?” dedi. “Keş ekmek yiyecek değilsin ya?”

“Çekip gitmeyi düşünüyordum, kapıyı kitleyip gidecektim mahalleye. Şu çuvalın bitmesini bekliyordum.”

“Aldanmamışım demek... Var sende bir şey bugünlerde... Hepsini biliyorum. Ben bildiğim gibi cümle âlem de biliyor.”

Kalktı, getirdiği çuvalın başına geçti. Ağzını açıp mısırların içinden bir şişe çıkardı. Onun ne yaptığını izleyen genç adam, “Ne şişesi o?” dedi. “Rakı mı yoksa?”

“Rakı!” dedi.

Birden canlanıvermişti, koştı sarıldı Raife’nin boynuna.

“Kız Raife!” dedi. “Öyle canım çekiyordu ki... Doğru Rüstem’in dükkânına gidecektim!”

“Şemsi’ye çatmak için, öyle mi? Çatıp da karakolluk olmak için!”

İki yanağından öptü.

“Erkek karısın doğrusu!” dedi. “Senin gibisi az bulunur. Yatakta eşin emsalin yok... Tam karısın. Sofrada arkadaş! Seninle orduya karşı giderim ben! Değme erkekten aşağı kalmazsın!”

Çivi sandığını devirdi ocak başına. Pilaki ekmeğini ikiye bölüp koydu üstüne. Fincan, bardak ne varsa donattı. İki baş soğan, bir keş kırığı da koydu.

“Soframız tamam!” dedi. “Buyur!”

“Su, soğan, keş... Bu kadar haaa?”

“Daha ne olsun! Bolca mısır ekmeği işte! Yeni yaptım taze taze...”

“Bir de tavuk olsa ha?”

Gözlerinin içi güldü Ahmet’in.

“Korkarım onu da getirdin!” dedi.

Mısırlara gömülü bir tencere çıkardı çuvalın içinden. Yeniden daldırdı elini çuvala. Bulduğu haşlanmış yumurtaları koydu tencerenin kapağına.

“Sevindim!” dedi Ahmet. “Seni aç bırakmayacağım için... Keş kırığı bile yeterdi bana.”

“Belli olmaz yetip yetmeyeceği. Genç adamsın sen! Bakmalısın kendine. Ne gençler gitti vakitsiz, ince hastalıktan. Bu Karadeniz’in salt tuzlu suyu değil, sert havası da ne canlara kıydı. Sami’yi unutmadın değil mi? İçeceksen bu zıkkımı, bol mezeyle içeceksin! Tuzlu keş kırığıynan değil.”

“Dediğin gibi olsun. Bol mezeyle içelim, bu akşam da...”
Fincanı kendi aldı, bardağı Raife’ye uzattı.

“Al yavrum!”

“Sağlığımıza!”

“Sağlığımıza canım!”

Tavuğun bir budunu çekip kopardı genç kadın, Ahmet’in ağzına uzattı. Genç adam kalkıp kapıyı sürgüledi.

“Ne olur ne olmaz” dedi. “Tavuk gibi bastırmasınlar bizi!”

“Bastıramazlar. Var mı öyle kabadayı!”

“Benim tavuğuma kış diyecek adamın alnını karışlarım ben... Elverir ki tavuk, bağlı olsun kümesine!”

“Güvenemiyor musun bana?”

“Sana mı?” dedi Ahmet. “Güveniyorum güvenmesine amma... Kendime güvenim yok! Bir gün evlenir bırakırsam seni... Bana ilerde takaza etmemen için... Ne sana güvenirim, ne de senden güven isterim. Ama biri çıkar da gözümün önünde asılırsa, duman ederim ortalığı...”

Elindeki kadehi uzattı Ahmet’in dudaklarına. “Demek duman edersin ortalığı haaa?”

“Var mı öyle biri yoksa?”

“Var, olmaz olur mu! Bir karakol dolusu jandarma... İşim düşüp de çarşıya indim mi, Hacı Dursun’un oğlu, en başta...”

“Neee!” dedi Ahmet. “Şemsi’nin dükkânına gidiyorsun öyle mi?”

“Patiska, pazen almaya...”

“Yok mu başka dükkânda pazenle patiska?”

“Malın iyisi onlarda.”

“Malın iyisi onlarda haaa! Ne malın gözüsün seen! Eğer bir gün Şemsi’yi peşine takılmış görürsem, şaşmam. Sen kuyruk sallamazsan kimse takılmaz peşine.”

“Senin üstüne gül koklamam ben! Attan inince, insan hiç olmazsa deveye binmeli... Böyle eşeğe değil!”

“Parası hatırına...”

“Ben parayla satın alınacak o karılardan mıyım, söyle! Kaç liraya satın aldın beni? Kaç para harcadın bugüne kadar benim için?”

Sarıldı boynuna, Ahmet... Islak dudaklarından öptü. “Bilirim!” dedi. “Güvenilir karısın! Geldim, güzel karısın. Vaktinden evvel dul kalınca da...”

Yazmasını sıyrıp attı başından. Kalın, tek örgülü saçları kalçalarına doğru iniyordu. Bu örgüden kurtulan saç demetleri, dipdiri yanaklarını çerçeveliyordu. Suyu batırılmış iki misket üzümü gibi pırıl pırıldı gözleri.

“Söyle anana!” dedi Raife. “Açmaya giderken bana da uğrasın. Her gün uğrasa, gene de gitmem demem, çekinmesin hiç! Yirmi dönümlük açmanın yükü benim omuzlarımdan geldi geçti. Anlarım bu işten.”

“Seni dağ başlarına nasıl yollarım göz göre göre.”

“Ne olurmuş yollarsan?”

“Ya yolunu biri keserse...”

“Çocuk musun be! Omzumda kazma varken kim kesebilir yolumu? Kessin de bi görsün!”

“İkisi üçü bir olup gelirse?”

“Anca ölümü kaldırırılar dağa benim.”

Yapıştığı bardağı bıraktı yerine.

“Beni çok düşünür görünüyorsun! Üzerime toz kondurmuyorsun bakıyorum da...”

“Dile düşmeni istemem senin.”

“Öyle haaa! Rüstem’in aşçı dükkânında söylediklerini bi düşün! Hani Şemsi’ye rastladığın gece!”

“Kime ne söylemişim ki?”

“Hüsnü’ye söylediklerini hele bi düşün!”

Kötü yakalanmıştı Ahmet. Bocalamaya başladı. “Valla maksadım Şemsi’yi bozum etmekti. Laf biçimine öyle gelmişti ki...”

“Yanımda o gece abla dediğin biri vardı, ne demek!”

“Hüsnü yalnız sana mı abla der yukarı mahallede.”

“Herkesten önce bana der. O gece senden ayrılınca doğru bizim eve geldi, Bingül’lerin evine. Burnunun ucunu görmüyordu. Kız abla, diye seslendi avludan. Kaynanam da kaynatam da uyumamışlardı daha. O gece sen mi vardın, değirmende? Değirmenci Ahmet’in yanındaki karı sen miydin diye bağırdı aşağıdan. Çek arabanı, dedim, inersin aşağı, alırım ayağımın altına! O hâlâ doğru söyle sen miydin diye üsteleyip duruyordu. Baktım kabadayılık sökmeyecek, git anneme sor, o gece nerde olduğumu, dedim. Onu kim söylemişse halt etmiş!”

Bir kolunu attı omzuna Ahmet, yanağını okşuyordu.

“Doğru!” dedi. “Çok doğru söylemişsin! Halt etmişim, sarhoşlukla! Ama nasıl yiyip yutarsın! Sözde değirmeni basıp elimden almışlar seni... Sonra sıradan... Üçü de... Hüsnü de dahil, üçü de... Sıradan... Sen lafını ağzına tıkama da dur bakayım!”

Fırladı yerinden, kalktı Ahmet.

“Taşlar boşa dönüyor!” dedi. “Nerde senin çuvalın, şu mu?”

Sırtladığı gibi çuvalı, boşalttı hazneye.

“Sabaha kalmaz, öğünür, alır gidersin!”

“Hiç acelesi yok! Eğer sırada başka çuval varsa onu boşalt!”

“Gelmişken... Alır gidersin!”

“Bir daha gelirim. Sık sık gelmem hoşuna gitmiyor mu yoksa?”

“Yok, onu demek istemedim. Havalar soğudu. Niye boşuna geleceksin.”

“Haklısın Ahmetciğim. Gelmişken alır götürürüm. Seni görmek istersem ertesi akşam, gene gelirim!”

“Her zaman değirmeni böyle boş bulamayız ki...”

“Kalmam canım, döner giderim, seni görüp de...”

“Duyan da on yedisinde genç kız sanacak seni.”

“On yedisinde genç kız gibi değil miyim? Senden başkasını gözüm görmüyor. Senin umurunda mı! Canın kimi çekerse düşünüyorsun peşine... İki yıl oluyor, seni tanıyalı... Kocam öleli de aşağı yukarı o kadar oluyor. Peşimde kimler dolaşmadı. Tapu memurundan Hacı Dursun’un oğluna kadar. Hiçbirine dönüp de bakmadım. Baktım mı sen söyle!”

“Bırak şimdi bunları! Sanki nikâhlı karımmış gibi söylüyorsun!”

“Karın olmayı da düşünmüyorum. Söyledim açık açık... İstemiyorum, kendi elimle evlendireyim seni...”

Birden yüzündeki gergin çizgiler yumuşayıverdi.

“Söyleyip duruyorsun akşamdan beri. Şaka mı söylüyorsun, yoksa ağzımı aramak için mi?”

“Neden şaka söyleyecekmişim. Tedirginliğin neden ileri geliyor, biliyorum. Herkes de biliyor bunu! Neden benden saklıyorsun?”

“Nedir senden sakladığımı?”

“Güllü’yü seviyorsun!”

Yüzüne bakıp kaldı Ahmet.

“Doğru mu?” dedi. “Gerçekten Güllü’yü seviyor muyum?”

“Bilmiyor musun sevdiğini?”

Biraz da umut vardı bu soruda... Üsteledi:

“Sahi!” dedi. “Bilmiyor musun sevdiğini?”

“Sana bir şey söyleyeyim mi Raife, sevmek nedir bilmiyorum ki ben. Sevgiden, beni sevdiğinden söz ediyorsun. Bıçak gibi nasıl kestirip atıyorsun şaşıyorum. Beni sevdiğini nerden anlıyorsun? Eğer canın benimle yatmak istiyor diye böyle düşünüyorsan aldanmış olmayasın sakın?”

“Ben kocamla bile... Söyletme beni... O istiyor diye...”

“İyi ya işte... Benimle istiyorsan... Beni seviyorsun mu demek oluyor?”

“O demek işte! Başka hiçbir erkek görmek istemiyor gözüm.”

“Ben öyle değilim açıkçası... Güllü’yle yatmak aklımdan bile geçmiyor. Seninle yatmak istiyorum, bu doğru! Ama gözüm ondan başkasını görmüyor. Nereye gitsem çıkmıyor aklımdan. Ne yaparsam, ne edersem hep gözümün önünde Güllü! Söyle şimdi, ben hanginizi seviyorum?”

Birden kolu kanadı kırılıverdi. Duyulur duyulmaz bir sesle: "Demek..." dedi. "Doğru!"

"Nedir doğru olan?"

"Güllü'yü sevdiğin."

"Hani insan kiminle yatmak isterse onu severdi!"

"Bu adamına göre değişir. Benimle yatmak istediğine göre, seviyorsun beni diyebilirim, göğsümü gere gere... Ama sana göre bu böyle değilmiş, umurumda mı benim! Başkasıyla evlensen de bir şey değişmez. Kimin kocası olursan ol!"

"Benim yaptığım namussuzluk olmaz mı o zaman?"

"Onu da sen düşünürsün! Sana göre namussuzluksa..."

"Ya kendime hükmüm geçmezse..."

"Gelirsin! Namussuzluk olduğunu bile bile gelirsin. O da bana yeter."

"Şu var ki yaptıklarım, seni sevdiğim için yapılmış şeyler olmaz."

"Sana göre öyle! Oysam ben diyorum ki Ahmetim beni seviyor. Benden başkasını gözü görmüyor. Akli Güllüsünde bile olsa... Beni çekiyor canı ya!"

"Bu yanlış değil! Her zaman canım seni çekecek... Sendeki gördüğümü kimsede görmedim."

"Öyle mi?" dedi. "Ben de aynı şeyleri söyleyebilirim. Erkeğin ne demek olduğunu senden öğrendim. Seni görene kadar, karılık nedir bilmiyormuşum. Karılığı, ev işleri görmek, açmaya gitmek, salata soğan dikmek, bulaşık yıkamak, kocası isterse onunla yatıp, sabaha doğru boy aptesi almak sanırmışım ben... Kocam yok, ama karılığın ne demek olduğunu daha iyi biliyorum şimdi."

"Bir gün seninle evlenirsem..."

“Bildiklerime daha da çoğunu ekleyemezsin... Derdin, angaryan başlar fazladan... Ama gene de seninle evlenmek isterim. Oğlu yerinde delikanlıyla evlendi deseler de... Eğer kusur bende değilse bir iki de çocuk yapmak...”

Bardağı kaldırdı, içti. Mezeye elini uzatmadan:

“Biliyorum!” dedi. “İçtiğim rakı gibi biliyorum. Bunlar olmayacak... Ne evleneceğiz, ne de çocuğum olacak senden. Er geç Güllü’yle evleneceksin.”

“İyi ama sevmiyorsa... Daha doğrusu beni istemiyorsa Güllü?”

“Sen istiyor musun açık söyle?”

“Bilmem ki... İstiyorum zaar.. Hep aklımda o... Ne yap-sam, ne etsem hep o!”

“İstiyorsun işte... Sen isteyince de senin olmaması için bi sebep kalmıyor.”

“Zorla mı alacaksın, onu bana?”

“Öyle görünüyor. Başkasının alıp götürmesini mi bekliyorsun? Uyuyorsun sen. Memlekette neler olup bitiyor, farkında değilsin. Kız Recep’e gitmezse mutlaka Şemsi’nin karısı olacak!”

“Ne diyorsun! Recep’e gitmezse mi, dedin?”

“Öyle dedim. Sen nasıl Güllü’yü istiyorsan, Güllü de onu istiyor...”

“Bizim Recep’i haaa!”

Raife kuşkulu kuşkulu bakıyordu yüzüne.

“Ne o!” dedi. “Bayağı hoşlandın bu haberden. Ne biçim erkeksin anlayamıyorum! Sevdiğin kız başkasını seviyor da...”

“Seviyorsa ben ne yapabilirim. Yani ben zorla karı edersem Güllü’yü, aferin, kabadayıymışsın, diye beni sevmeye mi başlar?”

“Hiç belli olmaz! On altı yaşındaki kızın yarın ne yapacağını kimse kestirip atamaz.”

“Sen Güllü’yü bilmiyorsun!”

Raife taşların uğultusuna karışan istekli bir gülüşle: “Demek sen biliyorsun ha!” dedi. “Baş başa verip de ne zaman açıldı sana?”

“Açılmasa da belli olur. Öyle şeyler vardır ki, dağ çiçekleri gibi yanına varıp koklamasan da anlarsın ne biçim kokusu olduğunu.”

“Böyle bir kızı almak...”

Güldü Ahmet.

“Almak isterim, eğer gelirse...” dedi.

“Gelecek diye çok beklersin. Senin bilmediğin öyle şeyler var ki... İşte o bilmediklerini, biz kadın olarak çok daha iyi biliriz... İster genç kız olalım, ister yaşlı kadın, tuttuğunu koparan erkeklerden hoşlanırsınız biz.”

“Yok Raife!” dedi. “Gücümü bir kadın üzerinde denemek istemem. Hele kolumun gücünü...”

“Bu, senin erkeklik gücün olacak bi yandan da...”

Raife sözünün karşılığını beklemeden sokuldu Ahmet’e... Ondan bir davranış bekliyordu. Oysa Ahmet, gözleri yanan çam kütüğünde, düşünüp kalmıştı.

Düşte konuşur gibi bir ara: “Kalkmışsınız bir de, evden, evlenmekten söz ediyoruz...” dedi. “Hani kız kalksa da al beni götür dese, altına serecek bir döşeğim mi var!”

“Olur bir gün... Yatak da olur yorgan da...”

“Şu açmayı bir hale yola koyalım! Karşımızda sırtlan gibi Hacı Dursun dişlerini gösterip duruyor.”

“Bizim rahmetlinin karşısına da çıkmıştı. Ormanı yakan bizimki, açıp temizleyen kaynanamla ben... Elli dönümü

açtık temizledik, tam dikmelerle çevireceğiz... Çıktı karşımıza Hacı Dursun... Elinde bir tapu var ki bizim elli dönümü alıyor da içine, daha var mı diyor. Yirmi dönümü kurtarana kadar elinden çekmediği kalmadı rahmetlinin... Yataklara düştü, derdinden, kederinden. Mahkeme uzadı da uzadı. Sonunda bu kadarını zor kurtarabildi. Bizim gibilerin tapu kâğıdını tapu memuru değil, böyle kavga dövüş, anca hâkim verir, mahkemede.”

“Demek tapusunu çıkarttırabildi sonunda?”

“Açmadan, fındık almaya başlayıncaya kadar sürüp gitti. Sonra ‘imar ihya’ diye verdiler.”

“Ne demekmiş o?”

“Ne bileyim... Ben de rahmetliden duya duya öğrendiydim. O imar ihyadan aldım tapuyu der dururdu. Ben de sorardım, kim bu İmam Yahya, diye...”

“Biliyorum, beni de çok uğraştıracak bu adam!”

Gözleri çam kütüğünün alevlerinde bir süre sustular.

“Bak Ahmet!” dedi Raife. “Bu işler yalnız senin inadınla yürümez. Gün gelir para da ilazım olur. Var mı paran bir köşede?”

“Var amma kulak asma.”

“Bende daha çoğu var, eğer işine yararsa... İstemezsen hatırım kalır. Ormancısı var, karakolu var, çok para gidecek.”

“Lazım olsun, kolay. Elverir ki paraya işimiz düşsün.”

“Rahmetli çağırdıydı ölüm döşeginde, bunlar dedi, babamın eline geçmesin. Evleninceye kadar yeter sana.”

“Sen de evleninceye kadar idare etmeye çalış bu paraları...”

“Eğer dara düşersen...”

“Kolay... Tefeciler sağ olsun!”

“Alışmışsınız, iki kat üç kat faiz vermeye...”

“Ona alıştık amma, karı parası yemeye alışmadık...”
Çattı kaşlarını Raife.

“Bırak!” dedi. “Söyletme beni! Karı parası yemezsiniz öyle mi? Kızınız kısırağınız fındıklarda didinir. Siz kumar oynarsınız, yalı kahvelerinde. Git kaynatama sor, o da yemez karı parası... Açmayı biz açarız kaynanamla, biz sökeriz kökleri... Taşını top-rağını biz temizleriz. Fideleri diker, diplerini kazarız... Zamanı gelir toplar, harman ederiz. Alıcının ambarına kadar biz taşı-rız sırtımızda. Hesap görür kaynatam, kaç kuruş aldığını bile söylemez bize. Hakkımız, birer yazmayla birer şalvar. Kadın olmak, köle olmak, köpek olmak gibi bir şey, bizim buralarda.”

Ahmet kavradı belinden.

“Bütün bunları bana niye söylüyorsun, kaynatana söyle-yip hakkını arasana! Tapu kimin üzerine, fındıklığın tapusu?”

“Ben bizimkinin üzerine sanıyordum. Meğer babasının üzerineymiş! Öyle olmasa bilirdim yapacağımı ben.”

“Hiçbir şey yapamazsın, ölümünü beklemekten başka.”

“Bana kızıp da satacak diye ödüm kopuyor. Geçen gün aldı beni karşısına da, bak gelin, dedi. Kulağıma bir şeyler çalınıyor. Eğer doğruysa karışmam sonra haaa!”

“Ne yapar dersin?”

Çingiraklı bir gülüşle:

“Ne yapacak?” dedi. “Boşar beni sonra!”

Ahmet son yudumunu da aldı.

“Bakalım...” dedi. “Senin mısır ne halde?”

Kalktı, iki taşın arasından savruluyordu unlar. Eğildi, haz-nedeki altın sarısı undan bir avuç aldı. Burnuna getirip kok-ladı. Nemli bir ambardan geldiği belli oluyordu. İki parma-ğının arasına alıp inceledi. Dişlemek gerekirdi taşları. Kaba bulmuştu unu. Taşlara değdikçe bir ezgi sürdüren şakşağı

ayarladı. Şimdi daha az kımıldıyor, hazneden daha az tane-
nin dökülmesi sağlanıyordu. Tam yerine oturacaktı ki taşlar
duruverdi birden. Bir ölüm suskusu bomba gibi düşüvermişti
değirmenin ortasına. Ürkümüş gözlerle bakıyordu Raife, otur-
duğu yerden.

“Ne oldu?” diye sordu.

“Ne olacak!” dedi Ahmet. “Ark yıkıldı.”

“Neden yıkıldı dersin?”

Dışarıyı dinledi. İnceden bir yağmur yağıyordu. “Yağ-
murdan olacak...” dedi.

“Çok mu yağıyor ki?”

“Uzaklara yağmış olacak. Arkı onarmak.”

“İslanacaksın! Yarın onarırısın!”

“Olmaz! Kerevetin üstüne yatağı serersin. Gelir gelmez,
soyunur girerim yatağa.”

“Uzun süreceksen hiç zorlama! Yarın gündüz gözüyle ya-
parsın.”

“Getirdiğin mısır kalır sonra.”

“Kalsın!”

“Taşlar dönmeli, değirmen bu... Değirmenin namusu...”

Ceketini çıkarıp attı, pantolonunu değiştirdi. Dizlerine
kadar sıvadı paçalarını. Bir parmak un sıvanmış gemici fe-
nerini indirdi çividen.

“Yakıver ocaktan şu feneri!” dedi.

Boş çuvallardan birini külah biçiminde geçirdi başına.
Kapının arkasında dayalı duran kazmayla küreği vurdu
omzuna. Feneri de eline aldı.

“Haydi hoşça kal!” dedi. “Aman söndürme ocağı!” Kapı-
nın sürgüsünü çekti, çıktı dışarı.

“Sürgüle arkamdan kapıyı, unutma!”

“Olur!” dedi Raife. “Bekletme beni!”

Kapıyı sürgüledi. Kapının yanındaki duvara dayalı çam kütüğünü aldı, ocağa dayadı. Sofrayı kaldırıp altını süpürüyordu ki kapıda bir tıkırtı duydu. Rüzgârın işi olacaktı bu. Oysa bir bıçağın ucu, sürgüyü azardan azardan kaydırıyordu; yuvasından kurtulur kurtulmaz, bir mavzer namlusu uzanıverdi içeri. Dik bir ses duyuldu peşi sıra:

“Hiç kıpırdama! Bağırmaya da kalkışma! Duyuramazsın kimseye! Ahmet arkın içinde bağlı yatıyor!” Korkudan büyüyen gözlerle bakıyordu Raife. Bir jandarma onbaşısı olmalıydı bu sesin sahibi, ama üzerinde daracık bir ceket vardı. İçinde de yakası sarkmış bir kazak. Gerisinde Hüsnü’yle Zeynel... En arkada da Şemsi:

“Sürgüleyin kapıyı!” dedi. “Ne olur ne olmaz. Şaşkın bir yanlışıyla girer içeri!”

Raife’nin tanıyamadığı genç:

“Tanrı misafiriyiz! ” dedi. “Vakitsiz geldik ya bakma kusura... Karayel attı da bizi!”

Şemsi arka cebinden ipek mendilini çıkarmış kurulanırken anlatıyordu: “Bizim fındıklıktaki eve papaz uçurmaya gidiyorduk. Ahmet’in bu kadar kolay sotyaya düşeceği aklımızdan geçmezdi doğrusu... Arkı yıkınca düşüverdi kucağımıza.”

Zeynel yüklendiği heybeyi yere bırakırken:

“Kucağa kimin düştüğü belli değil daha!” dedi. “Ahmet mi düştü, Bingül’lerin dulu mu sonra anlaşılacak...”

Hüsnü Raife’nin gözlerinin içine bakıyordu.

“Yazık sana!” dedi. “Boynu altında kalsın senin gibi karının. Adı sarhoşların ağzında dolaşan ne teyzem var benim, ne de teyzemin kızı. Sıra bana da gelirse hani hiç de geri çevirmem böyle bacıyı.”

Kasketi devrik onbaşı, Raife'den bir makas almak için elini uzattı. Genç kadın:

“Çek elini!” diye bağırdı. “Edebinle oturacaksan otur.”

Islak saçlarını tarayan Şemsi:

“Her şeyin sırası var Şekipciğim!” dedi. “Hele şu heybeyi bir boşaltalım. Ne biçim ev sahibisin? Dükkanına geldiğinde böyle mi davranıyorum sana? Her aldığın kumaşa yarım metre ikram! Haydi hazırla şu sofrayı da içelim!”

Sonra Hüsnü'ye döndü:

“İş sana düşüyor!” dedi. “Terslik ediyor ablan. Hazırla çilingir sofrasını. Zeynel, durma sen de yardım et!”

Duvar dibine itilmiş şeker sandığını yatırdı ortaya. Hey-beden, kiloluk rakı şişesini çıkarıp üstüne koydu.

“Doldur!” dedi Şemsi. “Kanımız dondu. İçelim de açılalım! Kapı gibi karı var da aramızda miskin miskin duruyoruz! ”

Uzattığı bardağı, Hüsnü silme doldurdu.

“Haydi bakalım! Değsin şu bardağa dudakların! Nazlanma!”

Başım çevirip bakmıyordu bile Raife. Ocağa dönmüş, susuyordu.

“İçmezsen dökeriz üstüne!” dedi. “Kaynatan eve almaz sonra seni!”

Şemsi uzattı bardağını ortaya.

“Raife'nin şerefine! Biz kafayı bulmadan içiremeyeceğiz ona! Haydi bakalım önce biz içelim!”

Bardak elden ele bir dolaşınca dibi göründü. Zeynel'in heybeden çıkardığı mezeler, doldurmuştu sandığın üzerini. Bardak, ikinci kez de elden ele dolaşınca mezeler erimeye başlamıştı. Üçüncü dolaşmada birinci şişe atılmıştı kapının

arkasına. Şemsi yine şişeden doldurduğu bardağı Raife'ye uzattı.

"Çare yok!" dedi. "İçeceksin artık!"

Bardağı burnunun ucuna kadar uzatmıştı.

"İçmezsen çarpacağım suratına içindekini!"

Çattı kaşlarını Raife:

"Çek şu bardağı!" dedi. "İçmem dedim mi, içmem!"

"İçeceksin!"

"İçmem diyorum, zorlama!"

"Zorlamayalım öyle mi?"

Dar ceketliye döndü sonra:

"Tut şunun ellerini kısıkrak onbaşım!" dedi. Sokuldu yanına onbaşı, yapıştı ellerine. Genç kadın hızla doğruldu, bir omuzda itip koştu kapıya. Tam sürgüye yapışınca koşup tuttular bileklerinden, çekip uzaklaştırdılar.

"Zorlanma boşuna!" dedi Şemsi. "Dört erkeğin elinden kaçamazsın!"

"Bırakın beni, gideyim! İrezilliği çıkacak bu işin."

Onbaşı yalpalamaya başlamıştı şimdiden.

"Ben varken..." dedi. "Çıkamaz rezilliği. Hiç korkma sen şekerim! Ben Düzce'de Kömürcüler Mahallesi'nde kız oynatırdım. Kim duydu? Gönderdiler beni buraya. Hiç korkma, erbabı yaparsa yorgan bile kımıldamaz demiş, Bektaşî babası. Hele sen şu bardağı dik de katıl cümbüşümüze!"

Raife'nin aklı Ahmet'teydi. Arkı onarmaya gitmişti. Bu kadar uzun mu sürerdi arkın onarılması? Hâlâ çarklara su gelmemiş, taşlar da dönmemişti. Yoksa dedikleri doğru muydu bu adamların? Ahmet'i gerçekten arka mı bastırmışlardı, ellerini kollarını bağlayıp da? Hayır, bunu yapamazlardı, öldürmek olurdu bu! Kapıyı sürgülemişlerdi ya,

onun içeri giremeyeceğini sanıyorlardı. Kendileriyle başa çıkamayacağını mı düşünüyorlardı? “Ya yukarı mahalleye çıkar da halkı toplayıp değirmene baskına kalkışırsa?” diye düşündü. Bunu yediremezdi Ahmet kendine. Değirmenden bir kedi enciği gibi atıldığını söyleyemezdi. Ahmet başkaydı, ne yapıp yapıp kurtarırdı kendisini bu delikanlı bozuntularının elinden...

“Heeey sana söylüyorum, al şu bardağı da yarıya indir bakalım! Bu kadar naz yetiştir!”

Şemsi gözleri kan çanağına dönmüş, dikiliyordu karşısında.

“İçimden gelmiyor!” dedi genç kadın.

“Neden gelmiyormuş içinden? İçmeyen biri değilsin ki bu zıkkımı. Akşam Ahmet’le bir şeyi devirmişsiniz, nah şu şeyi!”

“Her şey güzelliklen olur!”

“İçeceksin!”

“Zorlama boşuna, içmem diyorum sana!”

“İçeceksin, diyorum! Yatırın şunu, arkadaşlar! Heeey Zeynel, tut şunun ellerinden. Hüsnü sen de!”

Onbaşı da gelmiş dikiliyordu başucunda. Şemsi:

“Yakalayın! Dökeceğim ağzına!” diye bağırıyordu kulağının dibinde.

Ellerinden, ayaklarından tutup yatırmışlardı. Bir süre debelenmiş, ellerinden kurtulmanın olanaksızlığını anlayıp kendini bırakmıştı. Yalnız ağzını sıkı sıkı kapıyor, uzatılan bardak, dudaklarına değdikçe başını sağa sola çeviriyordu.

Şemsi birden bu işten vazgeçer gibi yumuşak bir sesle: “Bak Raife!” dedi. “Rakımızı içmemekle bizi aşağılamaya çalışıyorsun. Son olarak soruyorum sana, içecek misin, içmeyecek misin?”

“Öldürseniz içmeyeceğim!”

“Peki arkadaşlar! Bizden günah gitti. Soyun şunu!”

Zeynel tuttuğu gibi çekti yazmasını. Raife’nin başı açılmış, tek örgülü saçları, kesilmiş perçemi, zülüfleri olduğu gibi çıkıvermişti ortaya. Sağlık dolu yanakları öfkeden pençe pençe kızarmıştı. Yazmasının bir ucundan Zeynel çekiyor, öbür ucundan kendisi... Şemsi elindeki bardağı, yarıya indirdikten sonra onbaşıya vermişti içmesi için. Biraz da içtiği rakıdan güçlenerek sarıldı, kollarının altından. Şalvarının uçkurunu çözmek için atıldı üzerine.

“Çırılçıplak soyacağım seni! İçmezsın bizim gibi delikanlıların rakısını haaa! Yanına koymayacağım senin!” Onbaşı, bir yudum rakı aldıktan sonra bardağı uzattı Hüsnü’ye. Dolaylarını tekmeleyen Raife’nin ayaklarına atılıp kısıkvrak kavradı.

“Zeynel!” dedi. “Çöz şunun şalvarını, çabuk!”

Raife ayaklarını karnının altına çekip bütün gücüyle bir tekme indirdi Zeynel’e. Yerine onbaşı geçmiş, tekme savuran ayaklarını almıştı iki ayağının arasına. Bu durum deliye döndürmüştü kadını:

“İrz düşmanları! Namıssızlar, bırakın beni!”

Geriye kalanlar da atılmışlardı üzerine. Her biri hem savunmasını yapıyor, hem de bu ateş gibi yanan genç kadın vücudunun gizli yerlerini ortaya çıkarmaya çalışıyordu. Herkes gücü yettiğince yararlanıyordu bu boğuştan. Kimi çimdikliyor, kimi ısıırıyordu. Çok sürmeden şalvar çözülmüş, biçimli sağlam bacaklar açılıp saçılmıştı. Şemsi için nereye varacağını hemen anlayıvermişti. Bu ele geçmez vücuttan ilk önce kendi yararlanmalıydı. Kolay kolay geçmezdi eline böyle fırsat. Yeni bir çözüm yolu bulmuş gibi:

“Arkadaşlar!” diye bağırdı. “Bırakın şu kadını!”

Soluk soluğa kalktılar ayağa. Üstlerini başlarını düzeltirlerken Şemsi’nin çarpılmış ağzından çıkacak söze kulak kabartıyorlardı.

“Acele etmeyelim, arkadaşlar!” diye getirdi gerisini. “Daha sabaha çok zaman var. Aç kurt gibi saldırmayı bırakalım da cümbüşümüze bakalım! Kız Raife! Son olarak soruyorum sana! Aramıza katılıp içecek misin bizimle, içmeyecek misin? Düşün de ona göre bi cevap ver! Gördün işin nereye varacağını! Söyle içecek misin?”

“Peki!” dedi. “Verin yazmamı da...”

“İçecek misin?”

“İçeceğim! Yazmamı verin!”

Onbaşı elindeki yazmayı dertop edip attı yüzüne.

“Al!” dedi. “Yüzünü kapatırsan, alır ocağa atarım. Ona göre!”

“Verin şalvarımı da...”

“Ne yapacaksın şalvarı?” dedi Şemsi. “Ayaklarına kadar iniyor eteklerin.”

“Olmaz, verin diyorum!”

Dar bir entari vardı üzerinde, düğmeleri çözük... İri memeleri, tepe tepe sıkıştırılmış gibiydi içine. Yazmasını başına dolamış, eklemlerine kan oturan parmaklarıyla göğsünü düğmelemeye çalışıyordu.

“Verin şalvarımı da giyeyim!” dedi.

Kimсенin yüzüne bakamıyordu. Umursamaz bir davranışla şurasını burasını çekiştirip düzeltmeye çalışıyordu.

Şemsi boşalan bardağı yarısına kadar doldurdu rakıyla. Su şişesinden ağartacak kadar da su koyduktan sonra Raife’ye uzattı.

“İç de vereyim şalvarını!” dedi.

“Verecek misin,” dedi, “içersem!”

Az önce bu adamlarla boğuşan o değildi sanki. Şemsi sözünü geçiren bir erkek övünüşüyle:

“Vereceğim!” dedi, “Söz!”

Yapıştı bardağa Raife.

“Sakın dökmeye kalkışma!” dedi Şemsi. “Rakı az kaldı zaten!”

“Amma da uzattın haaa!”

Dikti bardağı, son damlasına kadar içti.

“İstediğin oldu mu!” dedi, genç adamın gözlerinin içine baka baka...

“Oldu, sağ ol! Mezesini de ben vereyim!” dedi Şemsi.

Raife onun vermesini beklemeden iri bir parça balık salamurası almış, atmıştı ağzına.

“Peki!” dedi Şemsi. “Erkek karıymışsın. Al şu şalvarını da giy! Şu var ki şalvarın biraz solmuş. Bizim dükkâna uğra da yarın, sana yeni gelen mallardan bir şal- varlık keseyim!”

“Sen o malları fabrikadaki kızlara sat defter hesabı!”

Şemsi’nin attığı şalvarı geçirmişti ayağına. Uçkurluğunu sıvazlaya sıvazlaya beline oturtuktan sonra, biraz da geleceği düşünerek, sıkı sıkı düğümlemişti uçkurunu.

Ahmet, değirmenin kapısını çekip çıktıktan sonra durdu bir süre. Yağmur sinsi sinsi yağıyordu. Külaha benzettiği çuvalı çekti gözlerinin üstüne kadar. İçerden kapının sürgüsünün çekilişini bekledi. Kulağının alışık olduğu sesi duyunca içi rahatladı.

Yerler vıcık vıcıktı. İyi ki kunduralarım giymemişti. Kaymamak için parmaklarını aç aça yürürken gerilerden sesler duydu, konuşmayı andıran mırıltılar... Kulaklarının üstünden çuvalı çekti, dinledi. Yapışkan bir toprak yolda atılan adımları sezinler gibi oldu. Karanlığa doğru elindeki gemici fenerini kaldırdı. Öylesine koyuydu ki karanlık, kurşun işlemez gibiydi. Elinde ne varsa kazma, kürek, fener, olduğu gibi bıraktı ayağının ucuna. Fener ışığının açtığı silik yoldan değirmene doğru yürüdü.

Işık sınırlarının bittiği yerde yeniden durdu, dinledi çevresini. Bir kapı gıcırtilarla kapanmıştı. Sürgüsünün, az önce kulağında bıraktığı odunsu sesin küt diye yuvasına oturduğunu yeniden duyar gibi olmuştu. Nasıl olurdu bu? Bu kapı bu kadar kolay nasıl açılırdı? Yoksa içerden mi çekilmişti sürgü? Değirmenin ocaklı duvarına doğru yürüdü. Bıraktığı gemici feneri görünmez olmuştu artık. Değirmenin

karaltısı karşısındaydı işte. İki elini uzatıp yürüdü. Parmaklarının ucu duvara değer değmez durdu, hemen kulağını yapıştırdı. Dinledi, dinledi. Çeşitli erkek sesleri geliyordu içerden, yağmurun çisentisi, denizin çırpıntısı duyduklarını boğuntuya getiriyor, niteliğini bozuyordu. Durmadan konuşuluyordu içerde. Hiçbir sözcüğü anlaşılmadan sürüp gidiyordu bu söyleşi. Eğer Raife söze karışsa bir kadının sesinin niteliğini hemen anlayabilecekti. Demek bir yakınması yoktu Raife'nin. Bir derdinin olmayışı da tuhaftı, bağırıp çağırması gerekmez miydi bu erkekler arasında? Onu kurtarmaya kalkışmaktan çok, olanı biteni gözleriyle izlemek isterdi. Ne olup ne bitiyordu içerde?

Ayrıldı değirmenden, bir süre yürüdü, fenerden yana. Cansız ışıklarını sezinler gibi oldu karanlığın içinde. Bir süre daha yürüdü, işte fener ayaklarının dibindeydi artık. Kazmayı küreği aldı yerden. Başına oturttuğu ıslak çuvalı düzeltti. Yağan yağmurdan kurşun gibi ağırlaşmıştı. Feneri alıp yürüdü değirmenin bendinden yana. Ayakları buz kesmişti, elleri de öyle.. Onarma işinden vazgeçmişti çoktan. Sıvadığı paçalarını indirdi. Yol yükselmeye başlamıştı. Kaymamak için fundalara tutuna tutuna çıktı bendin üst başına. Artık kupkuruydu bent. Çarklara doğru uzanan poyranın içine uzattı ayaklarını. Ellerini bıraksa bu geniş poyranın içinde kayıp gidebilirdi. Çok hızlı olacaktı bu kayma kuşkusuz. Hızla kaydığı için de kolunun bacağının kırılması işten bile sayılmayacaktı. Bu zor kucaklanır poyraya, tutuna tutuna inmek zorundaydı. Doğrusu da buydu. İniş uzun sürecekti, ama Raife'den yardım isteyen bir çığlık duymamıştı henüz. Kendini aldı dışarıya poyranın içinden.

Feneri, çarklara inen yolu aydınlatacak bir tümseğe

oturttu. Kazmanın demirini çıkarıp sapını aldı eline. Bu hem inişe yardım edecekti, hem de savunması için yararlı olacaktı. Eee, inebilirdi artık. Kazmanın sapma dayana dayana inmeye başladı. Poyra, değirmenin duvarını geçip dipteki çarklara doğru uzanıyordu. Nereden aralık verdiğini bilirdi. Eliyle yoklayıp poyrayla duvar arasındaki aralığı bulması zor olmadı. Rahatça kayıvermişti bu aralıktan içeri. Tabanda da olsa değirmenin içinde sayılırdı artık.

Önce üşüyen ayaklarını elleriyle ovuştura ovuştura ısıtmaya çalıştı. Başına geçirdiği çuvalın artık bir yararı kalmamıştı, attı bir yana. Çarkın orta direğine tutuna tutuna çıktı taşların oturduğu düzeye. Çıkar çıkmaz da yüzükoyun uzandı çuvalların arkasına. Bu sırada Raife uzatılan bardağı almış, sonuna kadar içmişti. Daha önce aralarında bir boğuşma geçtiği ortadaydı. Raife'nin başında ne yazması kalmıştı, ne ayağında şalvarı... Entarisinin düğmeleri bile çözülmüştü. Ne olmuştu daha önce... Yoksa zorla... Yok, hayır böyle bir durum sezilmiyordu. Olsa olsa zorla rakı içirilmiş olacaktı ya da ufak bir sarkıntılık...

Raife başını bağlamış, verdikleri şalvarı geçirmişti ayağına. Ahmet, kişileri incelemeye koyulmuştu. Şu kara kazaklı genç olsa olsa, Rüstem'in dükkânında karşılaştığı çatık kaşlı onbaşıydı. Şu iki kerkenez de Zeynel'le Hüsnü'ydü işte. Bu Hüsnü denilen kuyruk, Raife'nin yakını olduğu halde, sarkıntılıkta hiçbirinden aşağı kalmıyordu. Nedeni vardı bunun... Rüstem'in dükkânında geçen olaydandı bütün öfkesi...

Hepsi de burunlarının ucunu göremeyecek kadar sarhoştular. Şemsi ayakta zor duruyordu. Raife de bunu anlamış olacaktı ki elindeki bardağı doldurup onbaşıya uzat-

mıştı. O içtikten sonra da Şemsi'ye... Onları sızdırmak için kışkandıra kışkandıra içirme oyunlarına başlamışa benziyordu.

Bir ara gözü çivideki mavzere ilişti. Hemen sıçrasa eline geçirebilecekti. "Dolu mu acaba?" diye düşündü. İçkiye otururken fişekleri çıkarmış mıydı mavzerden? Hiç sanmıyordu. Ne yapması gerekli olduğunu düşünmüş, kararını vermişti bile... Düşündüğünün yürürlüğe girebilmesi için mavzerin dolu olması gerekiyordu. Ya boşsa? Gülünç olmak işten bile değildi o zaman. Gülünç olmakla da iş bitmiyordu, ıslatılıp dışarı atılmak da vardı hesapta, linç edilmek de...

Raife bir rakı şişesi daha çıkarmıştı heybeden. Sanki Ahmet'e haber verir gibi:

"Son şişe!" dedi. Onbaşı, çakısının burgusuyla açıp, gene kendisine uzatmıştı şişeyi.

"Doldur canım!" dedi. "Senin elinden içilen rakı insanın canına can katar!"

Bardağı doldurup da uzatıyordu ki, Şemsi atıldı:

"Önce kendin iç de göreyim!" dedi. "Yan çiziyorsun, boynuna! İç, hadi!"

Genç kadın, bir iki yudum aldı ister istemez, uzattı onbaşıya:

"Buyur!"

Şemsi elinin tersiyle iterek:

"Seni zilli seni!" dedi. "Bizi sarhoş edeceksin haaa! İç biraz daha, yarısına kadar... Hiç olmazsa!"

"İçtim ben!"

"Daha konuşuyor. İç diyorum sana!"

Dudağını değdirip indirdi bardağı.

“Olmaz!” dedi Şemsi. “Yarıya kadar, dayan!”

“Peki, yarıya kadar! Sen de gerisini içeceksin!” Kaldırır kaldırmaz, indirdi bardağı yarıya.

“Al, buyur!” dedi. “Oldu mu dediğin!”

Aşağı kalmamak için Şemsi de bir çekişte getirdi gerisini. Boş bardağı eline alan onbaşı:

“Doldur!” dedi. “Ağzına kadar doldur!”

Raife'nin yanakları sevinçten dalga dalga olmuştu.

“Buyur aslanım!”

Onbaşı, uzattığı bardak dolunca, üzerine su eklemekten kaldırıp yapıştırdı dudağına. Sonuna kadar içti bitirdi. Bütün bir tuzlu balığı olduğu gibi attı ağzına. Şemsi karma-karışık bir ağızla:

“Meydan mı okuyorsun yani!” dedi. “Doldur kız! Sen kim oluyorsun benimle yarıya kalkacak!”

“Ben mi?” dedi onbaşı. “Ben yarış etmiyorum. İçimden geliyor içiyorum. Senin de canın istiyorsa iç! Öyle değil mi şekerim!”

Yanağını okşamak için uzattı elini. Genç kadın, Şemsi'den yana doğru kaçtı. Bu kez de Şemsi uzanmış sıkı sıkı sarılmıştı. Tam öpmek için davrandığı sırada sıyrılmıştı elinden Raife. Çapkınca bir gülüşle:

“Ayıp!” dedi. “Bu kadar erkeğin arasında...”

“Öyle mi tatlım! Ben onları teker teker dehlemesini de bilirim. Heeeeey onbaşı! Nöbetin kaçta bu gece?”

“Beni, şu değirmenden çıkaracak kabadayı göremiyorum karşımda.”

“Öyle mi?” dedi Şemsi. “Bakın çocuklar ne söylüyor bu onbaşı? Gösterelim mi ona kendimizi?”

Hüsnü elindeki bardağı Zeynel'e uzattı.

“Hava biraz yağmurluca... Üşütmeyelim onbaşıyı. Tarhana çorbası yapıp içirecek bacısı da yok.”

“Zıkkımın pekini içsin, çorba yerine!”

Birden fırladı ayağa onbaşı. Yalpalıyordu.

“Yaaa öyle demek...” dedi. “Üçünüz bir olup beni kapı dışarı edeceksiniz haaa! Size şunu hatırlatırım. Duvarda asılı duran mavzer doludur, emniyeti bile açık. Bana kal-kıp bu tüfeği elime alıp size dolu olduğunu ispat etmek kalıyor!”

Kalktı, sahana sahana tüfeğin asılı olduğu çiviye doğru yürümeye başladı. Bunu gören Şemsi:

“Zeynel!” diye bağırdı. “Koş tüfeği al çividen!” Zeynel’le birlikte fırlayan Hüsnü karşısında Ahmet’i görünce şaşır-mış, geri geri çekilmeye başlamıştı. Onbaşı çakılıp kalmıştı şaşkınlıktan.

Değirmenci Ahmet, elindeki tüfeği çevirmişti karşısın-dakilere.

“Dönün geriye!” dedi. “Herkes yerine otursun, bak hâlâ duruyor miskinler!”

Yumuşak bir sesle:

“Hadi yavrum!” dedi Raife’ye. “Ara şu çocukların üst-lerini başlarını! Belki beni korkutmak için birer mantar tabancaları vardır. Bak, bak, Hacı Dursun’un oğlu kıpır-damaya başladı bile. Heeey delikanlı, canım yakmayayım senin!”

Raife koşmuş, bel kayışına bağlı olan kılıftan, tabancayı çekip çıkarmıştı.

“Tamam!” dedi.

“Fişeklerini de al! Belki lazım olur yolda! Siz de delikan-lılar ocak başına sıralanın, bakmayın aptal aptal yüzüme.

Değirmene yalnız kapıdan girilmez ki... Ara Raifeciğim şu gençlerin de üstlerini başlarını. Tırnak çakısı bile kalmasın üzerlerinde!"

Bu çakı sözü bir şey anımsatmıştı Raife'ye. Döndü, onbaşının üzerindeki çakıyı buldu, attı Ahmet'ten yana. Zeynel'le Hüsnü'deki sustalıları da aldıktan sonra:

"Bu iş de tamam!" dedi. "Başka?"

"Güzel!" dedi Ahmet. "Herkes arkasını dönsün, kuzu kuzu otursun ocak başında. Şimdi yavrum, sıra bizde! Şu fişekliği getir, ayağımın dibine koy! Koydun mu, güzel! Şu havluyla üstümü başımı kuruladıktan sonra, çamaşırımı değiştir, urbalarımı giydir... Sakın ha! Geriye dönüp bakayım demeyin. Utandırırısınız beni!"

Raife bu işleri yaparken, Ahmet, sandığın üstündeki şişeyi aldı, dikti. Bir keş kırığı attı ağzına, meze yerine. "İçim ezildi açlıktan, karşımda lıkır lıkır içerler de buyur etmezler hiç!"

Kaldırdı şişeyi, dibindekini temizledi.

"Bu karıyı size bırakıp eve yatmaya mı gideceğimi sanıyordunuz, haaa? Kodoş olduğumu kim söyledi size?"

İri bir parça ekmek kopardı. Tuzlu balıkla birlikte attı ağzına.

"Raife, çivide kuru ceketim olacak! Onu da koy arkama. Nah şurda işte!"

Genç kadının verdiği ceket, gözünü ocak başında yan yana oturanlardan ayırmadan, giydi.

"Ben hazırım!" dedi. "Hadi sen de hazırlan bakalım Raife! Herkesi teker teker bırakacağım evlerine. Hacı Durusun'un oğlunun tabancasını getir de takayım belime. Ne olur ne olmaz!"

Raife'nin uzattığı tabancayı aldı. Şarjörünü çekip içinde kaç fişek olduğuna baktı.

“Güzel tabanca!” dedi. “Kaç para eder, adamına düşmemiş ki! Bundan sonra yüzünü kara çıkarmamaya çalışırım artık! Bahriyede inzibatken öğretmişlerdi tabanca kullanmasını. Hani kötü nişancı da sayılmam. Sakın nişancılığımla denemek zorunda bırakmayın beni! Ha, geçen seferki bas-kında karavana attığıma bakarsanız, aldanırsınız. O zaman maksadımız başkaydı, değil mi Raife!”

Bir parça ekmek daha kopardı, tuzlu sardalyenin ikisini birden attı ağzına. Sonra seslendi Raife'ye:

“Kapının sürgüsünü çek de bak. Ortalık ışırmış mı, ışırmamış mı?”

Genç kadın sürgüyü açıp çıktı dışarı. Çıkmasıyla girmesi bir olmuştu.

“Yağmur var!” dedi. “Bayağı yağıyor. Ortalık ağardı ağaracak...”

“Güzel!” dedi Ahmet. “Hele yağmurun yağması çok güzel! Islanırlar da biraz ayılırlar. Hadi bakalım, gidiyoruz! Kaçayım falan demeyin! Başımı belaya sokarsınız sonra! Hem kaçıp da nereye gideceksiniz? Eve değil mi? Sizi çalı dibinde temizleyecek değilim ya, evinize teslim edeceğim ben de! Haydi bakalım, düşün önüme!”

Hüsnü'yle Zeynel kalkmış, dikiliyorlardı. Şemsi'yle onbaşıdan hayır yoktu. Ocağın ateşi hiç de iyi gelmemişti onlara...

“Heeey!” diye seslendi Ahmet. “Sızdınız mı yoksa be! Hüsnü, tut, kaldır ağanı! Sen de Zeynel, yapış kolundan!”

İkisi birer kolundan çekip kaldırdılar. Duramıyordu ayakta Şemsi.

“Kötüyüm!” dedi. “Başım dönüyor!”

“Yolda kusar, açılırsın, yürü! Heeey onbaşı! Davran bakalım!”

Hiç oralı değildi onbaşı. Baş, ayaklarının arasında sızıp kalmıştı.

“Kaldırın şunu!” dedi. “Tutun kollarından!” Yapıştılar birer kolundan, ama kaldıramadılar. Hamur gibi yayılıvermişti ocak başına. Gözleri birer yana kaymıştı.

Raife eğilip baktı yüzüne.

“Gidemez bu!” dedi. “Sızmış!”

Bir kere daha denediler. Hiç hayır yoktu.

“Kalsın bu!” dedi Ahmet. “Nasıl olsa döneceğim ben! Haydi yürüyün siz!”

“Ya biz çıkınca kalkıp gitmeye kalkışırsa?” dedi Raife.

“Gidebilirse gitsin! Tüfeği bende! Kepazelik olur giderse!”

Zeynel’le Hüsnü, Şemsi’yi alarak çıkardılar dışarı. Yere ancak ayaklarının burnu değiyordu. Değirmenci Ahmet:

“Yürü, kız Raife!” dedi. “Ayrılma yanımdan!”

Üç delikanlı yalpalaya yalpalaya vurdular fundalığa. Yağıştan kabarmıştı geçiyolu. Yola uyabilmek için önlü arkalı yürüyorlardı, yerine göre, Şemsi’nin kolundan çıkıp ellerinden çekiştiriyorlardı. Hacı Dursun’un oğlu hemen üç beş adımda bir, dengeyi tutturamayınca yuvarlanıyordu çamurlara. Kokurdan sırtlarına çıkınca biraz ayılır gibi olmuştu. Arkadan gelen Ahmet’e:

“Nereye götürüyorsun bizi!” diye dikleşecek oldu.

“Esir miyiz be!”

“Şimdilik öyle!” dedi Ahmet.

“Ne yapacaksın bizi?”

“Niyetim evlerinize teslim etmek! Yoook üçünüz kafa kafaya verip de sarhoşluğunuza bakmadan üzerime atılmaya kalkışırsanız, ne yapacağımı gayri siz bulur çıkarırsınız!”

“Peki! Bildiğini yap! Fenersiz yakaladın bizi! Gün ola harman ola!”

“Haydiii! Çok konuşma, yürü!”

Ambarlık’tan Hacıyusuflar’a saptılar. Ahmet, yavaştan:

“Haydi Raife!” dedi. “Sen doğru annenin evine. Nerdeyse sabah ezanı okunacak!”

“İki gün sonra unumu almaya gelirim. Hayırlı sabahlar!”

İki üç adım attıktan sonra döndü. Sarıldı boynuna: “Aslanım benim!” dedi. “Değirmene bi kaç gün uğramazsan iyi edersin!”

“Haydiii!” dedi Ahmet. “Karışma işime benim! Değirmenin semtine uğrayacak kabadayı nerde! Sıkı olmalı karanfili böyle delikanlının!”

“Sen bu adamları salıverince...”

“Karakola mı gider bunlar diyeceksin? Gitsinler de göreyim! Haydi, işine bak sen, güle güle!”

Hiç düşünmemişti bunu...

“Doğru!” dedi. “Gider bu itoğlu itler! Yüz olsa uğramazlar semtine amma... Yüz nerde bu kerkenezlerde.”

Raife, tek kişilik kaldırımını koşarcasına yürümüş, anasının evine girip kapıyı çekmişti üzerinden. Sabah ezanı okunuyordu Demirciler’de. Ağarmaya yüz tutmuştu ortalık. Neredeyse evlerden tek tük kişiler çıkacaklardı. Biliyordu geleneğini kasabanın. İşli olan da, olmayan da alacakaranlıkta çıkardı sokağa. Aşağıçarşı’ya ineceklere çok erkendi. Ama böyle kurulmuştu düzen. Yalı kahveleri kumarcısız kalırdı sonra.

“Heeey!” diye bağırdı, önden yalpa vura vura yürüyenlere. “Durun şu ceviz ağacının altında da beni dinleyin! Sizi tutuklu tavuk hırsızları gibi mahalleye sokmak istemiyorum ben. Teker teker burdan evlerinize göndereceğim. Eğer içinizden biri karakola gidip de jandarmaları ayağa kaldıracak olursa hep birden gideriz okkanın altına! Yaptığınız müzevirlik karakolun da hoşuna gitmez, bir araba dayak yersiniz üstelik. Gel bakalım karşıma, Kâzım’ın Zeynel! Dur şurda!”

Duymamış olacaktı.

“Heeey, sana söylüyorum!” dedi. “Dikil karşımda!”

Zeynel sallana sallana geldi, karşısında durdu. “Söyle!” dedi Değirmenci Ahmet. “Erkek misin, değil misin?”

“Erkeğim!”

“Karakola gitmeyeceğine erkek sözü verir misin?”

“Veririm!”

“Yemin et!”

“Tövbe olsun gitmem!”

“Gidersen, nerde görürsem yüzüne tüküreyim mi?”

“Tükür!”

“Şu sokaktan gir, Tahir Efendi’nin evinin önünden sap, çal kendi evinin kapısını! Yürü bakalım!”

Yutkundü, bir şeyler söylemek istedi.

“Bırak gevezeliği!” dedi Ahmet. “Yürü diyorum sana!”

Döndü arkasını Zeynel, söylediği yöne doğru yürüdü, gitti. Ahmet bir süre ayak seslerini dinledi. Bu seslerde hiçbir kalleşlik yoktu. Hüsnü’ye döndü:

“Gel!” dedi. “Duydun ya ne konuştum Zeynel’le. Duydun değil mi?”

“Duydum!”

“Erkek misin sen?”

Susuyordu Hüsnü.

“Söyle! Erkek misin, değil misin?”

“Doğrusunu istersen Ahmet Abi... Erkek değilim ben! Yaptığım iş, erkekliğe sığmaz hiç!”

“Bak seen! Erkekliğe sığmaz haaa!”

“Şaka demiyorum! Erkek sensin abi!”

“Beni tavlamaya kalkmıyorsun ya?”

“Yok, abi! Hele bu geceden sonra! Teyzesinin kızına sa-
taşan adamın erkeklikte ne payı olur!”

“Bak, bu sözün doğru işte! Bunu anlamak da bi erkek-
lik... Bundan sonra, böyle yanlış işler yapmayacağına aklım
yatar gibi oldu! Şimdi delikanlım, sana teslim ediyorum şu
sarhoşu!”

İkisinin birden başı Şemsi'den yana dönmüştü. Destek-
siz kalan Şemsi, olduğu yere çöküvermişti. Değirmenci
Ahmet, Hüsnü'ye döndü de:

“Al bu adamı, götür evine!” dedi. “Sana teslim! Sakın
haaa, karakola falan gitmeye kalkışmayın! Şu mavzer elim-
deyken kabak gene başınıza patlayabilir. Haydi bakalım,
sırtına mı alacaksın, kucağına mı? Al götür evine! Bir daha
ayakaltında dolaşmamaya bakın!” Hüsnü önüne bakıyor-
du, birden kaldırdı başını.

“Bi daha beni bu adamların yanında görürsen, bildiğini
yap! Bize verdiğin erkeklik dersi, kolay kolay çıkmaz ak-
lımdan!”

Değirmenci Ahmet, arkasını dönüp Ambarlık'a yö-
neldi. Yağmur durmuş, deniz dipleri sıyrılmaya başlamış-
tı. Geriye dönüp Alaplı sırtlarına baktı. Güneş tepelerin
üstünü sarartmıştı hafiften, bulutların altında mı, tepenin

ardında mı, belli değildi. Deniz, ayağının dibinde, derelerin getirdiği çamura bulanmış yatıyordu. Öfkesini yitirmiş ölü dalgalar, yarıp çatlıyordu kıyıda. Doğa yorgundu, uykusuzdu sanki.

Kokurdanbayırı'ndan, fındıklıkları birer yanına alarak Değirmenağzı'na doğru uzanan yoldan inmeye başladı. Uyku gözlerinden akıyordu. Onbaşıya tüfeğini verip kapı dışarı edecek, sonra vurup başını yatacaktı.

Recep yeni girmişti yatağına. Havalar kışa döneli altına bir iki çuval daha atmış, telizden örtüsünü, Hacı Dursun'un dükkânından aldığı, amerikanbezinden bir kılıfın içine geçirmişti.

Kapının vurulduğunu duymadı önce. İkinci kez vurulduğunda başını kaldırıp dinledi. Bugünlerde Hacı Emmi vakitli vakitsiz geliyor, hesap odasından bir defter alacağını söylüyordu. Gelmişken de şöyle bir dolaşıveriyordu ambarları. Helaya girip çıkıyor, kapılarını itip köşesini bucağını gözden geçiriyordu. "Gene Hacı Emmi olacak.." diye düşündü. Kapıyı böyle mi çalardı Hacı Emmi? Yumruklardı, gümbür gümbür. Bir ürkeklik, bir çekingenlik vardı bu çalışta. "Ya Güllü'ye?" dedi. Bu saatte ne işi vardı Güllü'nün?

Pantolonunu hemen çekti ayağına. Cebinden çıkardığı kibritle lambayı yaktı. Ceketini omuzlarmaya attı, gitti kapıya. Belki başkasıdır, diye bir kuşku girmişti içine. Açmadan önce sordu: "Kim o?"

"Benim aç! Ben Ahmet!"

"Sen misin?" dedi. "Hoş geldin!"

Kapıyı açmış, köprü başındaki fenerden gelen ölü ışıkla, karşısındakini incelemeye koyulmuştu.

“Ne duruyorsun? Girsene içeri!” dedi.

“Yalnızsın, değil mi?”

“Yok kimse... Nerden böyle?”

“Değirmenden...”

“Nuri’yi mi bıraktın değirmene?”

“Çektim kapıyı, geldim. Yeni çuval boşalttım. Bitinceye kadar, dönerim!”

Kapıyı kapatıp yürüdü, içerden gelen lamba ışığında...

“Otur bakalım, şöyle!” dedi Recep.

“Sıcak burası! Gelirken üşüdüm, çok...”

“O kadar da sıcak sayılmaz. Soğuk oluyor geceleri. Denizin zehir gibi ayazı içerde. Dur, ocağı yakayım!”

İki parça çırayla, Marangoz İsmail’den aldığı yongaları tutuşturdu. Bir kalbur fındık kabuğu boşalttı üstüne.

“İstersen çay kaynatayım...” dedi.

“Bugünlerde hep uykumu kaçırarak işler geliyor başıma. Bırakacağım şu değirmeni, çekip gideceğim şu pis memleketten... Yoook, yanlış anlama. Memlekete pis dedimse, taşına toprağına demek istemiyorum. İnsanlarına...”

Durdu, düşündü.

“İnsanlarına da bir şey dediğim yok... İyi ama nesine pis dediğimi soracaksın, nesine...”

Kalburun dibinde kalan kabukları da attı ateşe. Demir çubuğu aldı eline, karıştırdı.

“İnsanların topunu temize çıkarmaya da dilim varmıyor. Kendi halimizde yaşayıp gidelim diyoruz, olmuyor. Yoksa ben mi çok berbat adamım? Geçimsiz, huysuz... Bu akşam seninle konuşmaya geldim. Sen buralı değilsin. Bütün memleketi boyasam da, boyamasam da senin umurunda olmamalı... Şu Hacı Dursun nasıl adam, sen söyle! Kahveci

Çavuş'la bir mi? Sözüm ona bir memleketliyiz. Hamit'le Şemsi'yi nasıl bir tutarsın sen!

“Bir değil...” dedi Recep. “Nasıl bir olur.”

“İşte, ikisi de buralı.”

Recep'in bıraktığı demiri aldı eline. Nar gibi kızarmış fındık kabuklarının içine soktu, karıştırdı. Gözünün hizasına getirip incelemeye koyuldu.

“Şu demire bak!” dedi. “Soktum çıkardım ateşe, bana mısın demedi. Onlar da bu demir gibi... Kolay kolay yanıp kül olmuyorlar, fındık kabukları gibiyiz. İçimizi kırıp çıkardıktan sonra dereye küreyip atıyorlar ya da ateşe...”

Bunları söylemek için mi gelmişti değirmenden? Recep kuşkulu kuşkulu baktı yüzüne. Sonra kalktı, yeni aldığı çaydanlığı yarısına kadar doldurup sürdürdü ateşe...

“Birer çay içelim!” dedi. “İçimiz ısınır!”

“Yoruluyorsun değil mi?” dedi Ahmet.

“Yorulmak da laf mı? Akşam olup da tek başıma kaldım mı şöyle bir dinliyorum kendimi. Tam on iki saat en azdan... Kumda yüklenecek motor oldu mu, on dört saati de buluyor. Eğer boğazıma bakmasam...”

“Senin yerinde olsam çeker giderdim, durmazdım burda.”

“Önümüz kış biliyorsun, bu aylardan sonra motorlar çekilir kuma.”

“İstanbul'a gitsen işsiz mi kalırsın, vapurlara girersin. Hiçbir iş bulamasan çımacılık yaparsın.”

“Nasıl giderim, üstte yok, başta yok! Hiç olmazsa bir iki haftalık otel parasını cebime koymadan kışta kıyamette, nereye gidebilirim ki...”

Söylediklerine, kendi de inanmadığı için sözcükler diline takılıyordu.

“Nüfus cüzdanın çıktı mı? Gemici kâğıdın?” diye sordu Ahmet.

“Temel Reiz’de.”

“Neden onda duruyor?”

“O çıkarttı. Masrafı o etti. Ettiği masrafı ödemek istedim. Motorun dosyasında dedi, paran varsa yenisini çıkart. Yoook eğer motorda çalışmak istiyorsan dedi, atla motora!”

“Ne duruyorsun sen de!”

“Biliyorsun motoru çeekte Temel Reiz’in. Sefere çıksa da gene alacağı yok beni. Bana, motor limana girdi mi, çantasını eline alıp da evinin yolunu tutan tayfa lazım değil, dedi.”

“İyi ya... Tam senin gibi tayfa lazım ona. Motor limana girse de bırakıp gitmezsin ki... Hem gitsen, nereye gideceksin?”

“Bir gün bırakıp gidecek duruma gelirim...”

“Nereye, eve mi?”

“Eve... Hep böyle gitmez ya bu.”

“Yani evlenip ev köy sahibi...”

“Hep böyle tek başıma, tentenin altında çeekte...”

Ahmet, elindeki demiri, kararan fındık kabuklarının içine daldırdı. Bir vapur ateşçisi öfkesiyle küsküledi.

“Demek doğru, evleneceğin...” dedi. “İnanmamıştım, duymuştum da.”

“Önce iş bulayım kendime. Sağlam bir iş, Hacı Dursun’a güvenip de nasıl evlenmeye kalkışır insan.”

“Demek, evleneceğin kız bu fabrikada öyle mi?”

“Öyle!”

“Anladım!” dedi. “Güllü’yle evleniyorsun.”

“Kısmet olursa...”

Demiri ateşin tam ortasına daldırdı, birer yana saçıldı tutuşmuş fındık kabukları.

“Sağlam kızdır Güllü, bilirim, güvenilir kızdır. Sen de öylesin. Denksiniz birbirinize.”

Gözlerinin içi birden ışıyivermişti Recep’in.

“Tanıyorsun öyle mi?” dedi. “Dediğin gibi, namuslu kız Güllü.”

“Bilmez olur muyum, komşum. Çok iyi bilirim. Ahmet Abisiyim ben. Söylemedi mi beni tanıdığını?”

“Senin değirmeninde kaldığımı biliyor. Geçen gün konuşuyordu. Adın geçince, arkadaş olarak ona güvenebilirsin dedi, mert adamdır o!”

“Güllü mü dedi? Benim için böyle söyledi, öyle mi?”

“Güllü söyledi. Güllü iyi biliyor seni. Onun insanları tanınması iyi bir şey. İnsanların iyisini kötüsünden ayırt etmesi... Güllü akıllı kız. Okuması yazması da var. Konuşurken bi dinlesen, İstanbul’daki mekteplerde okumuş dersin. Onun için yapamayacağım iş yok. Dağ deviririm Güllü için. Kışı burda çıkarır, yazın alır götürürüm İstanbul’a. Büyük vapurlara girerim. Marsilya’ya işleyen büyük gemilere... Ateşçi olurum İsveç gemilerinde...”

“Güllü’yü nasıl bırakır gidersin, düşündün mü hiç?”

“İnsan birini sevince nereye giderse yanında götürüyor-muş gibi gelir. İş de koymaz adama. Ne kadar ağır olursa olsun. Ateşçilik bile olsa vız gelir.”

“Sen çok eskiden, Güllü’yü seviyormuşsun.”

“Bana da öyle geldiydi ilk gördüğüm gün, çok eskiden tanırmışım da seviyormuşum gibi...”

Çayın suyu fıkır fıkır kaynamaya başlamıştı. Recep kalktı, bir avuç çay attı içine. Ahmet:

“Yeni almışsın çaydanlığı...” dedi. “Kıymışsın paraya. Güzel çaydanlık. Gemi gibi...”

“Güllü için aldım. Ara sıra geliyor, sabahları... Çay demliyoruz. Konakbayırı’nın ayazını yiyip de indiğinden, çay iyi geliyor, sıcak sıcak. Evimizin ilk eşyası bu çaydanlık işte. Fındık korunda güzel çay demleriz, semaverde demlenir gibi...”

Birer sigara yaktılar.

“Benim motorda da vardı bir çaydanlığım. İsperto ocağında çay demlerdim. Bizim Reiz’in eline tutuşturunca, yekeyi kolunun altına kıstırır, ilk yudumu alınca, bana, bırak motorculuğu da Tahtakale’de çaycılık et derdi. Hani aklıma eserse kumda bir kahve açar...”

“Peki amma... Ne diye kumda?”

“Deniz kıyısının hali başkadır.”

“Deniz, ayağının dibinde dururken çaycılık edemezsin sen. Senin çaycılıkta gözün olsa, dükkânı kumda değil, mahallede açmayı düşünürdün.”

“Doğru söylüyorsun...” dedi. “Açacağımдан söylemiyorum ben de... Biz denizsiz yapamayız. Aklım hep denizde, kendimi başüstünde vardiyada görüyorum. Gece kalkıp rüzgâr dirisa etti mi etmedi mi diye başım gökyüzünde... Sanki rüzgârın nerden estiğini bilmezsem, hep karaya vuracakmışım gibi gelir bana.”

Çaydanlığın kapağını açtı.

“Eh!” dedi. “Demlenmiş!”

Kalktı, bardakları getirdi.

“İki bardağım var...” dedi. “Bir misafir daha gelse sıra bekleyecek. Biri benim bardağım, biri de Güllü’nün. Onunki belli olsun diye kırmızı beneklisinden aldım! Al, bu bardak işte! Sen iç onunla!”

Ahmet tabağı aldı eline, şekerini karıştırdı. Çok sıcaktı, dudakları yanmıştı. Isınıvermişti içi ilk yudumda.

“Güzel çay!” dedi. “Eline sağlık. Güzel demlemişsin! Ben de demliyorum, hiçbir şeye benzemiyor. Var bu işin bir inceliği.”

Bir yudum daha aldı. Çaydan gayri bir şeydi içine doğru inen. Buruktu, buruk olduğu kadar da hoş a gider tattaydı, sıcacık...

“Doldurayım!” dedi Recep.

“Doldur. Bu seferkine hiç şeker koyma. Ya da az koy. Burukluğu çok güzel! Rakının gırtlakı yakması gibi... Tadına varmadan önce bir acılık, bir burukluk arıyor insan. Sana bir şey diyeyim mi ben? Bir kaşık şerbet gibi kadınlar vardır. Tadını, dilini değdirir değdirmez anlarsın. İlk tadı da odur, son tadı da... Bunlar insanı hazırcı yapar, işin kolayına alıştıır. Yastık gibi, yorgan gibi karılardır onlar... Söylemesi ayıp, Bingöl’lerin dudu gibi. Oysa öyle kadınlar, öyle kızlar vardır ki şu içtiğimiz az şekerli çaya benzerler.”

Recep’in elindeki sigarayı aldı, ocağı attı, daha yeni yaktığına bakmadan. Çattı kaşlarını Ahmet.

“Yapma!” dedi. “Çayla sigara içme bir daha! Burukluğu anlayamazsın, çayla içersen!”

Başını çevirip Ahmet’in yüzüne bakıyordu.

“Ben,” dedi, “acemisiyim yaşamının. İçine sindire sindire yaşıyorsun. Değirmenden bilirim seni. Çalışırken de öylesin, eğlenirken de... Şekerkamışı emer gibi çıkarıyorsun tadını.”

“Kaç para eder..” dedi Ahmet. “Çayın iyisini sen yapıyorsun. Ben içiyorum, salt içmesini biliyorum o kadar. Amma sen...”

“Ben içmesini biliyorum, öyle mi?”

“Şimdilik öyle. Öğreneceksin! Elinden iş geliyor. İşten anladığın için de, eline işin iyisi geçiyor. Yemesini içmesini, yaşamasını öğreneceksin bir gün. Benden üstün yanın var, çile çekmesini biliyorsun. Bunun tadını çıkarmasını da öğrendin mi, yani çile çekmenin tadını...”

Beğeni dolu gözlerle baktı Ahmet’e:

“Bunları nerden öğrendin sen?” diye sordu. “Bahriyeliyim! Deniz erliği çok şey kazandırır adama... İyi bir gemiye, iyi bir subaya düşersen... Denizaltılarda geçti askerliğimin çoğu. Her dalışta ölmek, her çıkışta yeniden dünyaya gelmek... Yaşamamanın da, ölmenin de ne demek olduğunu öğrenmek böyle böyle... Doktor, ölenleri uzaktan görür, seyircidir ölüme. Biz kendimiz doğar, kendimiz ölürüz. Ölmenin de yaşamamanın da içinde, göbeğindeyiz! ”

“Seni dinlerken ne düşünüyorum, biliyor musun? Ben yaşamayı hak etmeden yaşıyormuşum gibi geliyor bana. Sen hak ettiğin için...”

“Ne olursa olsun, en önemli olanı işin farkında olmak. İster hak ederek, ister hak etmeden... Şu sizin Şemsi var ya... O ne yapıyor, biliyor musun?”

“O mu? Sözde yaşıyor, yüzüne gözüne bulaştıra bulaştıra...”

“Yaşamıyor ki, yaşadığının farkında olsun. Sürünüyor parasıyla puluyla. Hem de ayaklarımızın dibinde, karaçalılar gibi... İttiğimiz bir bardak çayı, bir kadeh rakıyı zehir zıkkım etmek için bize...”

Birden doğruldu.

“Gidiyorum ben!” dedi.

Önüne geçti Recep.

“Bir çay daha...”

“Tadında bırakalım. Değirmen beni sıkmaya başladı. Ara sıra uğrarım sana, konuşuruz.”

“Seninle konuşurken kendimi varlıklı bir kişiymişim gibi görüyorum. Unutuyorum neyin nesi olduğumu.”

“Gideyim, taşlar boşuna dönmeye başladı mı, aşınır. Hangi taş daha çok aşınır, duydun mu hiç?”

“Alttaki taş olacak.”

Gölmeye başladı Ahmet.

“Bilemedin!” dedi. “Öyle gibi gelir ya, öyle değil işte. Üstteki taş!”

Bir iki adım geriledi. Lambanın ışık sınırını aşmadan döndü. İnceledi Recep’in yüzünü.

“Yoruluyorsun son günlerde, belli!” dedi. “Yorgun gördüm seni. Aman boğazına iyi bak! Evleniyorum diye boğazından kesip para artırmaya kalkışma!”

Sesini daha da alçaltarak:

“Nikâh işine başlıyor musun bu yakınlarda?” dedi.

“Nüfus işi için gittim geçen gün. Temel Reiz getirtmişti kütüğümü memleketten, sağ olsun. Bir nüfus cüzdanı çıkarıverin, dedim. Daha yeni çıkarttı Temel Reiz, dediler, varken yenisini veremeyiz.”

“Kaybettiğim derdin olur biterdi...” dedi Ahmet.

“İnanmazlar ki...”

“Vereceğin paraya bakar iş. Neyse... Madem Temel Reiz’de var, alırsız ondan.”

Okşadı Recep’in sırtını.

“Ben konuşurum onunla!” dedi. “Sen üzülme!”

“Eğer, bekâr kalırsan yerin hazır, dedi.”

“Demek hemen başlayacaksın evlenme işine. Hayırlısı olsun.”

Elini uzattı, karanlıkta:

“Şemsi sıkıyor mu canını?” dedi. “Göz kulak ol bugünlerde Güllü’ye.”

“Kız bana bir şey söylemiyor ya, bir şeyler çevirmeye çalışıyor Şemsi.

“Uzatma bu işi. Eğer aklına koydunsa hiç durma. Baba oğul, memleketin başına bela olmaya yemin etmişler. Oğlu bir yandan, babası bir yandan... Bir açma işimiz var ki taktı tırnaklarını Hacı Dursun. Koparabilene aşkolsun!”

“Güllü de söylüyordu, anasımın bir açması olduğunu Töngelli’de...”

“İşte o açmalar... Neyse evlenince bu derde sen de ortak olacaksın demektir. Herif göz göre el koydu bu açmalara. Haydi hoşça kal! Sen martta fideler dikilirken, kopacak kızılca kıyameti düşün!”

Kapıyı açtı. Soluk bir ay ışığı vardı dışarda, insanın içine işleyen... Kısa gemici paltosunun geniş yakasını kaldırdı. Sağ elini sallayıp Recep’i son bir kez selamladıktan sonra soktu cebine.

Recep bir süre baktı arkasından. Uzun boyunun, ay ışığında daha da uzayan gölgesi, köprüünün ötesinde silininceye kadar baktı arkasından.

Hacı Dursun şalvar bozması pantolonunu giydi. Mutfakta tarhana çorbası pişiren karısına kapıdan:

“Kız Atiye!” dedi. “Gel, iki odun at sobaya. Donduracaksın beni! Hadi, ocak başında üşümüyorsun. Pencereden karın yağdığını da mı görmüyorsun?”

Karısı, kucağında taşıyabileceği kadar odunla geldi. Soba muşambasının üzerine boşalttı odunları. Kuruca-larından iki üç tanesini attı sobaya.

“Hacı Efendi!” dedi karısı. “Bugün gitmesen iyi olacak. Öyle de bi karayel esiyor ki...”

“Gitmesem haaa! Hangi oğluna güvenip de söylüyorsun bunu? Üç tane kız doğuracağına bir hayırlı oğlan doğursaydın. Neydi zorun, alt odayı dolduracak... Neyse, birini olsun dehledik başımızdan. Ufak kız gitti mi mektebe?”

“Gitti!”

“Hangisine?”

“Kuran mektebine!”

“Parmak kadar uşaqı niye gönderiyorsun bu soğukta? Ortaçarşı Camisi’ne müezzin mi yapacaksın? Eksik olsun onun öğreneceği Kuran. Bizim şehzade, kaçta geldi bu gece? Gece yarısı mı, sabaha doğru mu?”

“Erken geldi!” dedi. “Yatıyor!”

“Erken geldi, yatıyor, öyle mi? Karı! O hayta erken gelmiş olsa, bu saate kadar yatmazdı. Doğru söyle, ne zaman geldi?”

“Eeeh, gece yarısına doğru.”

“Nerden geldi? Bilmem nerden geldiğini, diyeceksin emme... Bilirsin sen... Doğru söyle Hacer’in evinden mi geldi, yoksa Saniye’den mi?”

“Sana doğrusunu söyleyeyim mi ben? Bu oğlan, kızı karıyı bıraktı son günlerde. Ne Saniye’ye gidiyor ne Raife’nin yolunu kesiyor. Hüsnü’yü bu karı için besliyordu yanında. Hüsnü’yle arası açık. Hacer’i dersin yüzüstü bıraktı. Anası geçen gün bize geliyordu de...”

“Ne halt etmeye geliyor?”

“Açıkçası şunu söyledi. On beş gündür uğradığı yok, kız incehastalığa tutulacak bu gidişle, dedi. Gelsin haftaya bir, kız nasıl olsa ziyan zebil oldu. Alsın kızımı demiyorum, hiç olmazsa böyle yüzüstü bırakmasın. Kız işinden oldu bu yüzden, bir de biz kızımızdan olmayalım!”

“Ne karı be!” dedi Hacı Dursun.

“Hüseyin de diyormuş ki...”

“O hiçbir şey diyemez!”

“Temizleyeceğim ben bu Şemsi’yi diyormuş.”

“Bu işi kıvracak delikanlı değil o! Ahmet var ya, Değirmenci Ahmet... O böyle bir şey söylüyorsa ondan kork işte!”

“Niye böyle söylesin Ahmet?”

“Onu bilmem. O söyledi mi, ertesi gün oğlanın hayrını gör. Benim korktuğum, Ahmet’in üstüne üstüne gidiyor Şemsi. Yeni adamlar almış yanına. Bu Kara Ekrem de nereden çıktı! İş değil yaptığı bu oğlanın, baştan kara gidiyor, şaşkın ördek hesabı.”

“Hacı Efendi!” dedi karısı, tasalı tasalı. “Biliyorsun olam biteni! Oğlun içinden içinden eriyip gidiyor, nerde eski Şemsi!”

“Kumara mı dadandı it?”

“Ah dadansa da oy alansa biraz.”

“Söyle be! Açık söyle! Belsoğukluğuna mı tutuldu, fren-giye mi? Hepsinin bi çaresi var, sıcağına otursa...”

“O Güllü yok mu, o Güllü! Verem edip yataklara düşü-recek bu oğlanı, o adı batasınca kız.”

Oturuverdi sedirin üstüne:

“Biliyordum böyle diyeceğini...” dedi. “Ben sana bir şey söyleyeyim mi karı. Elin çulsuzunu gelin diye bu eve sok-mam, anladın mı? Büyük kızı da böyleyken böyle, dedin de kaptırdık iki buçuk kuruşluk memur parçasına. Kızı yarım arşın kravata kul köle ettik. Oğlan da bi kısrağın kalçasına tutuldu. Ben evlatlarımı çulsuzlara kaptıramam. İstersem, hanlı apartmanlı kız bulur getiririm İstanbul’dan.”

“Benden söylemesi. Sana oğlunu ever de demiyorum ben. Bi atladı, iki atladı, tutuldu sonunda. Hem de nasıl tu-tulma. Çıra gibi yanıp tutuşuyor da bana bile halim budur, diye yakınmıyor.”

“Bunları acındırmak için söylüyorsan hiiiç kendini yor-ma. Bugünden tezi yok yol veriyorum o zilliyeye de! Ne yap-tı yaptı, bu oğlanı baştan çıkardı sonunda ha!”

“Gerisini sen bilirsin gayri. İçime atıp da kendimi yiyip bitirmektense bildiğimi söyledim, ne dilersen onu yap! İs-ter döv, ister söv, evlat senin!”

“Çok konuşma, çağır şu adamı bana. İş için çağırıyor de... Görüşecek işler var. Hadi, çağır da gelsin.”

“Çorba...” diyecek oldu. Tıktı lafı ağzına:

“Sırasıydı çorbanın. Haysiyetim iki paralık oluyor, hâlâ çorba! Çağır şunu bana!”

Soba, ağızından ateş saçarak yanıyordu. İnceden bir duman sarmıştı odanın tavanını. Gözleri hafiften sulandırarak kadar... Karayel esti mi, tüterdi böyle... Hacı Dur-sun’un sırtı ısınmaya başlamıştı. Açlık da başına vurmuştu hani. Biraz da bu yüzdendi sinirliliği. Her sabah böyleydi, rahatça içirmezlerdi kızılıklık tarhanasından çorbasını.

Ürküntü içinde açmıştı kapıyı Şemsi. Şiş şişti gözleri. Yüzüne avuç avuç su vurmuş, kendine gelememişti daha. Geceyi uykusuz geçirdiği yüzünün solukluğundan belliydi.

Önce kızarak, sonra küçümseyerek baktı Hacı Dur-sun. Ona bakıp üzülmemek için tutuyordu kendini. Yirmi yaşındaki oğluna acımak, biraz da kendi kendine acımak olurdu.

“Gel bakalım!” dedi. “Uykudan kaldırdım seni haaa! Saat kaç, biliyor musun? Pavrukada kızlar işbaşı yapalı tam bir buçuk saat oldu. Kış geleli, daha da miskinleştin. Utan-masan kış uykusuna yatacaksın, tabanlarını yalaya yalaya.”

Hiç dinlemiyor gibi sobanın ağızından çıkan alevlere bakıyordu Şemsi. Eğildi, büyük kapağı açtı. Gürültü kesili-verdi birden.

“Sana söylüyorum...” dedi. “Hiç oralı değilsin. Ne olacak bu halin? Kötü ettim seni askere yollamadığıma. Ne halt ettim de küçük yazdırdım yaşını. Senin emsalin, neredeyse tezkeresini alıp dönecek. Diyeceksin ki ben de yapıyorum askerliğimi jandarmalarla. Hepsini biliyorum. Eloğlu alır elinizden tüfeği, dayar burnunuza. Şükredin ki daha da ile-riye gitmemiş. Siz Ahmet gibi adamlarla uğraşamazsınız. Kaçını kaçırmışım bu memleketten, kaçının kuyruğunu

düğümlemişim! Gelecek yıl buraya elentrik gelecek, anladın mı? Elentrik gelecek ne demek, biliyor musun? Değirmenağzı'na çark kurulacak demek... Çark kurulunca da... Bu değirmenin suyu nerden gelir, nereye gider, düşün gerisini. Kapatır değirmeni, alır voltasını! Böyle adamın işi yok bu memlekette. Bi karış toprak da vermeyeceksin! Gemicilik nesine yetmez bunların! Karadeniz'deki takalara sen tayfa girecek değilsin ya... Gelecek sene, bu adam azmanı Recep de barınamayacak buralarda. Elentrik gelince, bu adam azmanını kim doyurup duracak babasının hayrına."

Suçlu suçlu sobanın ağzına bakıyordu Şemsi. Demek gelecek yıl, memleket ona kalacak, daha bi itibarlı olacaktı. Eşek gücüyle çalışıyor demeyeceklerdi fabrikaya... On beygir, yirmi beygir gücünde motorlar takılacaktı.

"Hepsi iyi, hepsi hoş emme..." dedi Hacı Dursun. "Sen ne zaman vazgeçip de haytalıktan, adam olacaksın? Manifatura dükkânı Kambur Naci'nin eline kaldı. Bakkaliye Kör Rıza'nın. İyi ki dükkânın tabelasını değiştirip kendi üzerlerine geçirmiyorlar. Söyle bakalım, zorun ne senin?"

"Ne zorum olsun Hacı Baba!" dedi. "Dün bütün gün bakkaliyenin başındaydım. Akşamüstü de Ömer'in Aşağıçarşı'daki lokantasında..."

"Be Allah'ın kulu, bi kere de vaktinde eve gel! Bak nevrin dönmüş, süzülüp gitmişsin! Kırdığın yumurta kırkı geçti. Bir akşam da gelip karnım acıktı, dedin mi anana? Oturup anannan, babannan iki lokma bi şey yedin mi? Neye dönmüşsün, aynaya bak da gör. Söyle bakalım, ne derdin var, böyle?"

"Ne derdim olsun benim!"

"Öyle ya! Ne derdin olacak! Hacı Dursun'un tek oğlu-

sun! Hacı Dursun senin için kazanmış bu parayı. Bu tarla taban, bu fındıklık, bu dükkânlar, bu pavruka hep senin için. Sırf senin yüzünden belediye reizi olmuyorum. Belediye reizinin oğlu demesinler diye sana. Bu sefer büsbütün ne oldum delisi olacaksın. Ön ayak olsam da şuraya elentrik getirmeye kalkışsam, koluma girip oturtacaklar beni reiz sandalyesine. Bi izin vereyim de İstanbul'u şöyle bi harmanla da gel, ne dersin?"

Kuşkuyla baktı babasının yüzüne. Ağzını mı arıyordu yoksa?

"Ne işim var İstanbul'da, bu kışta kıyamette?" dedi.

"Geçen sene bu aylarda izin ver de gideyim diyen sen değil miydin? Canın çekiyorsa, hemen bugün çık yola, Düzcce'den doğru... Dükkânlarda çeşit bitti. Kapıp gelirsin!"

"Yazarız gönderirler."

"Demek gitmek istemiyorsun İstanbul'a! İyi düşün, sen gitmezsen, ben gidiyorum. İş, iştir. Biraz da takıntıdaki hesapları, askıdaki işleri temizlerim. Şu elentrik işini akli erenlerle konuşurum."

"Benim öyle takıntılı işlerim yok İstanbul'da. Yolun açık olsun!"

"Kime bırakıp gideceğim burdaki işleri, sana mı? Bu saatlere kadar yataktan çıkmayan adam, nasıl çekip çevirecek işleri?"

"İş başa düşünce sabah namazı kalkarım ben. İstersen bi dene!"

"Peki..." dedi, altına aldığı ayağını değiştirdi. "Bi dinleyelim, deneyeceğimiz adamı da, neyin nesidir, ne derdi, ne sıkıntısı var, bi anlayalım, şimdi söyle bakalım, Hacer ne oldu Hacer?"

Bu tepeden inme soru karşısında şaşırmıştı Şemsi. “Hacer mi?” dedi. “Hacer’in on beş gündür yüzünü gören kim!”

“Doğru mu?”

“Doğru, Hacı Baba!”

“Bir de Saniye vardı?”

“Yok artık!”

“Güllü mü var şimdi?”

“Hıııııı! Demek Güllü var. Güllü’nün bir gün, senin başına değil, benim başıma çorap öreceğini biliyordum. Kızı attıracaksın pavrukadan, öyle anlaşılıyor. Bugünden tezi yok yol vermem ilazım geliyor demek!”

“Bi suçu yok ki kızın...”

“Bi suçu yok haaa! Suç sende öyle mi? Yani demek istiyorsun ki, seni uzaklaştırayım, Ortaçarşı’dan. Söyle şimdi bana! Kızı yola getirdin mi sonunda? Ne yapıp yapıp kandırdın mı?”

“Kör olayım kandıramadım.”

“Tuh Allah kahretsin senin gibi delikanlıyı, kandıramadın haaa?”

Cebinden iri taşlı kehribar tespihini çıkardı, şakır şakır çekmeye başladı.

“Şu kadar yıldır peşinde dolaşıyorsun, gene de baştan çıkaramadın öyle mi? Doğru söyle, neden baştan çıkaramadın?”

“Konuş! Ne susuyorsun? Tatlılıkla da yola getiremedin mi? İki dükkân var elinde. Bi entarilik kesip de göndere-medin mi?”

“Kestim, gönderdim.”

“Hah şöyle!”

“Göndermesine gönderdim Safiye Ablâ’dan... Amma...”

“Eee?”

“Eynime bi entarilik basma alacak param var benim demiş, Safiye Ablâ’ya.”

“Bak haspayaaa! Ben vermesem nerden oluyormuş parası! Babasından mı kalmış!”

“Düzce’den bir kutu şeker yaptırdım, fantazi şeker.”

“Hay ömrüne bereket. Böyle olacak işte!”

“Elini bile sürmeden geri göndermiş!”

“Demek gözü tok kızın!”

“Bakarsan öyle.”

“Öyleyse bu yoldan bi iş çıkaramazsın. Paraya pula dönüp bakmazsa...”

Kalktı, oturduğu minderden. Pencereden uzun uzun yağan kara baktı.

“Bu kar on gün kalkmaz en azdan...” dedi. “Kalkınca da fındık dikmeye başlamalı yavaş yavaş! Heeey uyuyorsun sen. Tam iki yüz dönüm açma fidelenecek bu yıl. Başına buyruk, kendi keyfinde sürtüp gidiyorsun!”

Geldi, sedirde oturan Şemsi’nin gözlerinin içine baka baka, “Bu Güllü işi bitecek!” dedi. “Madem kaptırdın göğ-nünü. Ne yap yap, uzatma artık! Paraysa para... Safiye Ablâ’yı bul, başkasını bul! Çel kızın aklını, bekâr adamsın, evleneceğim diye kandır! Ne yaparsan yap!”

Sinirli sinirli pencereye gitti geldi.

“Bu işi kestirip at ki o ayıyla evlenmesin. Evlendi mi çek kapısını pavrukanın. Anlıyorsun değil mi?”

“Anlıyorum Hacı Baba!”

“Gece sekiz, gündüz dokuz hayır mı bırakır adamda bu Güllü! Ateş parçası gibi karı olur bu kısrak! Boynu altında

kalsın senin gibi erkeğin. Kız ye beni diyor da, elini uzatıp koparamıyorsun dalından. Elin ayısına kaptıracaksın bu gidişle! İyi dinle beni! Bu kızı kolundan tutup fiydiriyorum pavrukadan... Biraz da oğlandan ayırmak için. Anlıyorsun, ne demek istediğimi!”

“Anlıyorum amma...”

“Amması mamması kalmış mı be! Kızın yaşını da büyüttüm. Ne yap yap kandır diyorum sana... Daha açık nasıl söyleyeyim? Yoksa elinden tutup da seni yatağına mı soka-yım kızın? Eşek kadar adamsın, anla artık!”

“Anlıyorum, Hacı Baba, anlıyorum anlamasına... Bu Recep denilen adam burda dururken...”

“Yani Recep’i de mi atayım, kolundan tutup da? Kızı kolundan tutar fiydırırım emme, Recep’e dokunamam. Recep gitti mi, bu pavrukanın kapısına vur kilidi, diyorum sana! Ne laftan anlamaz adamsın sen! Var mı onun yerine getirip koyacağın bi adam?”

“Ararım Hacı Baba!”

“İşin en hızlı zamanı... Bu makine on beş gün yattı. Memleketi altüst ettim, adam yok! Düzce’den, Ereğli’den getirt diyeceksin! Recep’in aldığı paranın iki katını versen kim gelir çalışır? Günde sekiz ton fındığı kırıp atıyor. Elen-trik gelene kadar bana ilazım bu adam, en azdan iki yıl!”

“Bulurum sana bunun gibisini Hacı Baba!”

“Bulup getirsen de fayda yok! Bu adamı çıkarıp da huyunu suyunu bilmediğim adamı denemeye nasıl kalkışı-rım, denenmiş dururken!”

Şemsi çaresizlik içinde, hızını yitiren sobaya bakıyordu. Kalkıp odun atacak gücü bulamıyordu kendinde. Hacı Dur-sun, ellerini arkasına atmış, sinirli sinirli tespih çekiyordu.

“Sana bi hafta mühlet!” dedi. “Bu bir haftada ne olacaksa olsun. Recep gibi delikanlıların, gönülleri de sultanidir haaa! Gönül verdikleri kıza biri çıkar da parmağının ucuyla dokundu mu, bir daha yüzüne bile bakmazlar. Gerisini senin ferasetine bırakıyorum. Bi kere olsun, göster kendini de, erkek oğlum varmış diye kollarım kabarsın! Söyle ana, çorbamı getirsin benim! Çabuk!”

Kapının dışında konuşulanları dinleyen Atiye Kadın, mutfağa koşmuş, tepsiye koyup beklettiği tarhana çorbasını getirmişti.

Buram buram dumanı tütüyordu çorbanın. Arkasını dönüp giderken, kocası:

“Başka çare yok!” dedi. “Everiyorum bu oğlanı ben!”

Bütün konuşmaları, sözcüğü sözcüğüne dinlediği halde, hiç bozmadı Atiye Kadın:

“Sen bilirsin!” dedi. “Babasısın sen!”

“Çare yok evermekten başka. Ne yattığı yer belli, ne kalktığı yer...”

“Helal süt emmiş, variyetli birini bulsaydın bari.”

“Sütünü, yoğurdunu bilmem ya... Çulsuzun biri...”

“Sakın Sadık Reiz’in kızı Güllü olmasın...”

“Dalı, yaprağı kuruyasıca! O haspa işte!”

“İyi düşünüp taşındıysan ağzımı bile açmam. Velakin Güllü gibi çulsuzun biriynen... Hem de adı çıkmış...”

“Beğenemedin haaa?”

“Oysa ben oğluma, askerliğini yapıp bitirdikten sonra...”

“Askerliği bitmeden kendisi bitecek bu gidişle...”

“Düzce’den everecektim, bi Çerkez kızıylan... Hani şu Manifaturacı Misci Şakir’in kızı... Gezmeye gelmişler Mehmet Ariflere de gördüm.”

“Sen benim işime karışma...”

“Bir tek oğlumu...”

“Sus, uzun etme!”

Gözleri dolu dolu olmuştu Atiye Kadın’ın. Yemenisinin ucuyla gözlerini kurularken:

“Hacı Efendi!” dedi. “Pavrukadaki hani o motorculuktan gelen adamlar... Adının çıktığını...”

“Adının inadının çıktığı yok. Sepetliyorum pavrukadan kızı...”

“Böyle bi kızınan...”

“Söyletme beni... Senin oğlun pek mi namuslu? Tööbe tööbe!”

“Kıza benzer mi erkek evlat... Erkeğin elinin kiri... Sabunlayıp yıkadı mı...”

“Yıkayıp da temizlesin bakalım Hacer’i... Kimbilir sana kaç yüz liraya patlayacak... Şimdi beni iyi dinle... Safiye Kadın’ı bi iş için göndereceğim sana bugün... Laf arasında diyeceksin ki... Hacı Efendi Şemsi’yi Güllü’ynen eve-riyor...”

“Demek gerçekten everiyorsun!”

“Ben ne dersem ona bak sen! Pavrukadan, Şemsi’yle evleneceği için Güllü’yü çıkardı diyeceksin, gelin olacak kızın işyerine gelip gitmesini doğru bulmuyor, de! Annadın mı?”

“Getir paltomu, tut! Geç kaldım bugün.”

Kapının arkasındaki çengelden aldı paltosunu. Dolu doluydu gözleri... Boşanacaktı nerdeyse.

Paltosunu giymiş, kasketinin, bir türlü ortaya gelmeyen tereğini sağa sola çekiştiriyordu. Şeytanca bir gülüşle gös-

terdi dişlerini, “İnandın haaa, evereceğime...” dedi. “İyice bak yüzüme, öyle göz var mı bende? Büyük sözüme tövbe, yeryüzünde bi tek Güllü kalsa, gelin diye tutup sokmam bu eve.”

“Allah razı olsun senden! Nasıl ferahladı içim, sorma! Elin çıplağını biz mi giydireceğiz, layık mı benim bir tek oğluma!”

Kapıdan çıkarken döndü geriye:

“Bak hatun!” dedi. “Sen gene de Safiye gelince söylediklerimi unutma, doldur kulağını. Ben ne dersem onu yap! Görüyorsun ya, o Güllü dedikleri şıllığı ben tutup pavrukadan fıydırıyorum. Eve gelin diye nasıl alırım!”

“Aklım almıyor bunları.”

“Almayacak ne var ki... Kızın kulağına gitsin de bırak-sın o adam azmanının yakasını. Şemsi’ye biraz güler yüz gösterdi mi oğlunun keyfi gelir yerine. Anlıyorsun ya... Bir taşla iki kuş! Hadi kal sağlıcağnan!”

Aklı yatar gibi olmuştu Atiye Kadın’ın. Beğeniyle baktı kocasına. Ne adamdı bu Hacı Efendi. Ters giydirirdi pabucu şeytana. Bahçe kapısını açıp da yola çıkana kadar baktı peşinden. Kar boyuna yağıyor, Hacı’nın paltosunu parça parça benekliyordu.

İki hasırı firdolayı çeviren kızlar harıl harıl çalışıyorlardı. Safiye Kadın her zamandan daha titizdi son günlerde. Üzerine düşen ödevi istenilenden daha iyi yapmıştı. Bütün mahalle çalkalanıp duruyordu Güllü'nün başına konan devlet kuşu masalıyla...

Güllü gitmiş, boş kalan yerine Zehra geçmişti. Recep'e acısını unutturmaya çalışan gözlerle bakıyor, ondan en ufak bir ilgi göremiyordu. Recep "Amasya'nın bardağı" tekerlemesine inanıp avunacaklardan değildi çünkü. Güllü'nün kendi yüzünden atıldığını düşünüyor, düşündükçe içleniyordu.

Kar bir haftadır aralıkla yağıyordu. Kızlar kapı önündeki sobaya fındık kabuğu atıyorlardı kalbur kalbur.

Kızgınlığını makineden alırcasına çalışıyordu Recep. Başı önünde, soluk almadan çeviriyordu makinenin kolunu. Dur durak bilmiyordu. Tepeleme yığılan fındıklar kızlarda bir yarış çabası uyandırıyor, Hacı Emmi'den azar işitmek için çalışıyorlardı ha bire. Önlerindeki tepeler dümdüz olmadan yüzü gülmezdi Hacı Dursun'un. Recep de bunu bildiğinden midir nedir, ara sıra yavaştan alır, sevindirirdi kızları... Bugün tersliği üzerindeydi, dağ gibi yığılmıştı kırılmış fındıkları önlerine.

Güllü şimdi karşısında otursa, böyle terslik etmez, kızları kan ter içinde çalışmak zorunda bırakmazdı. Tam altı gün oluyordu yüzünü görmeyeli.

Safiye Kadın yanından geçerken bıraktı kolu genç adam, seslendi:

“Safiye Abla!” dedi. “Biraz bakar mısın?”

“Ne var? Ne istiyorsun?”

Hiç de dostça bir soruş değildi bu.

“Geldi mi Hacı Emmi?”

Kuşkuyla baktı Recep’in yüzüne.

“Neden sordun?”

“Hiç!” dedi. “Biraz konuşacaktım. İki yüz lira kadar bir para lazımdı da...”

“Ne yapacaksın bu kadar parayı?”

“Geceleri üşüyorum!” dedi. “Yatak alacağım.”

“Yatak lazımsa kolay... Hacı Emmi bulur sana!” Demek bu yatak yalanı sökmeyecekti. Alacağı karşılık bundan başkası olamazdı Hacı Emmi’den demek.

“Sonra...” dedi Recep. “Bir de palto ısmarlayacağım pazarcılara, var bi tanıdığım.”

Safiye Kadın: “Sanki...” dedi. “Hacı Emmi getirtemez sana, İstanbul’dan.”

“Eskisi gibi gidenler gelenler olmuyor ki... Havaya bak-sana!”

“Hacı Emmi bu... İsterse burda da yaptırır, hem de ısmarlama...”

“Ben yaptıramaz mıyım? Versin paramı da... Bana haber veriver gelince...”

“Son günlerde boyuna gecikiyor. Horozların Ragıp da bekliyor onu hesap odasında...”

“Gene findık verecektir kırdırmaya...”

“Geldi gitti üç kerem. Dükkânlarda da yokmuş.”

“Aşağıçarşı’ya gitmiştir.”

Hacı Emmi’nin karısından duyduğunu tam söyleyecek zamandı. Söylese miydi acaba?

“Belkim de...” dedi. “Oğlunun hazırlığına başlamıştır belediyede...”

“Ne hazırlığı bu?”

“Nikâh hazırlığı... Şemsi evleniyor da... Duymadın demek?”

“Nerden duyayım? Adam içine mi çıkıyorum ki?”

Makinenin koluna yeniden yapıştı. Tam çevirmeye başlayacaktı ki, Safiye Kadın sordu:

“Biliyor musun kimlen evleniyor?”

“Kimlen evleniyor?”

Şimdi vurmuştu can alacak yerinden:

“Güllü’ynen!”

“Neee!” dedi Recep. “Güllü’ynen mi?”

“Güllü’ynen yaaa! Neden ona yol verdi durup dururken.”

Durup dururken yol verdiğini bilmiyordu Recep. Kendi yüzünden onun işinden gücünden olduğunu sanıyordu. İçi rahatlar gibi oldu bir bakıma. Sonra birden kaya gibi bir tasa oturuverdi içine. Güllü evleniyordu haaa! Hem de adam yerine koymadığı biriyle. Demek Güllü’nün söyledikleri yalandı sabah çaylarında. Avuçlarının sıcaklığı, yanaklarının sıcaklığı yalandı. Bütün gün, oturduğu yerden okşar gibi bakışları... Bakışlarının sıcaklığı... Her şey yalandı, mutluluğun bir gerçek yanı yoktu demek...

Ne çalışıp duruyordu öyleyse... Yapıştığı kolu bıraktı. Çököverdi bir findık çuvalının üstüne. Değer verdiğini ne varsa,

yitirivermişti birden anlamını. Çıkıp gitmek geldi içinden. Nereye gidebilirdi? Kar yağıyordu kaç gündür. Yollar kapalıydı. Daha dün gece sobayı yakıp da karşısında ısınırken hoşnut değil miydi halinden? Ne Kerempe fenerinin açıklarındaydı, ne de Bozburun'u dolanmak için yıldızpoyraza karşı yol almaya çalışan bir motorun ambarında... Ekmek parasını çıkardığı bir çatı altında olmanın güvencesindeydi.

"Haydi!" dedi Safiye Kadın. "Nerdeyse Hacı Emmi gelecek. Yapış makinenin kulpuna. Kızlar dümdüz ettiler önlerindeki yığınları, boş oturuyorlar!"

Hiç oralı değildi Recep. Duvardan ceketini alıp attı omzuna.

"Deli olma!" dedi Safiye Kadın. "Nereye gidiyorsun? Yemeğe çok var daha..."

Fabrikaya ölü sessizliği çökmüştü sanki. Kızlar önce susan makineye çevirdiler başlarını... Sonra elleri cebinde, başı önünde kapıya doğru yürüyen delikanlıya... Onu her zamankinden daha kısa boylu, her zamankinden daha yorgun görmüşlerdi. Ölüm döşeginden yeni kalkmış gibi... Hesap odasının köşesini dönünceye değin baktılar arkasından. Zekiye:

"Safiye Abla verdi müjdeyi!" dedi.

"İnanmıyorum ben!" dedi Fatma. "Güllü'nün Şemsi'ylen evleneceğine. Hep bunlar Safiye Abla'nın uydurması."

"Recep kendisine kalsın diye uydurmuyor ya bu yalanları. Elbet vardır doğru bir yanı."

"Hiç belli olmaz, Hacı Emmi'nin de parmağı vardır bu oyunda."

Çeneler işlemeye başlayınca eller gevşemişti. Safiye Kadın: "Kızlar!" diye bağırdı. "Hişşşt! Hacı Emmi geliyor!"

Hacı Emmi'nin öksürüğü bu haberi doğrulamıştı.

"Heeey Safiyeee! Nerdesin? Neden çalışmıyor bu makine? Receeep! Uyuyor musun be!"

Hesap odasında sabahtan beri bekleyen Ragıp, Safiye Kadın'dan önce karşılığını verdi: "Nerdesin be Hacı Efendi!" dedi. "Beklemekten bi hal oldum."

Ayaklarını yere vurup üstünde biriken karları dökmeye çalışıyordu Hacı Dursun. Safiye'ye gözü ilişince:

"Getir be şu süpürgeyi de temizle üstümü başımı!" dedi. "Söyle, neye çalışmıyor bu makine?"

"Recep çekip gitti önün sıra. Dur dedimse de dinlemedi."

"Nereye gitti, yemeğe mi gitti bu vakit?"

"Bilmem, bana hiçbir şey söylemedi."

"Nerelerdeydin sen, o giderken?"

"Yanında!"

"Konuşuyordun onunla, değil mi?"

"Konuşuyordum."

"Ne konuşuyordun, doğruyu söyle! Söylemezsen, Güllü gibi sen de soluğu dışarda alırsın!"

"Güllü'den laf açıldı da..."

"Ne dedin, doğru söyle!"

"Evleniyor dedim!"

"İyi halt ettin! En söylenmeyecek adama, herkesten önce gittin söyledin, öyle mi? Tuh senin aklına, izanına! Şimdi n'olacak, bu makinenin kolunu kim çevirecek, söyle!"

"Git, gözüm görmesin seni!"

Ellerini ovuştura ovuştura girdi odaya. Horozların Ragıp da arkasından.

"Sabahtan beri mekik dokuyorum..." dedi. "Bir o dükkân, bir bu dükkân..."

“Arabacı Hamit geldi sabah sabah... Yanında anası. Ne çene var bu kadında... Yetmiyor gibi bir de Durdu Kadın'ı almış yanına...” dedi Hacı Dursun.

“Ne dertleri varmış sabah sabah?”

“Tapusu çıkmış findıklığımı, açmadır diye çevirmeye başlamışlar dikmeylen... Ben boşuna zahmet etmesinler diye haber saldıydım, mart gelince fideleyeceğim baştan aşağı diye... Dert mi ararsın bende... Eee senin ne zorun var?”

“Bi zorun kalmadı, senin makine çalışmadığına bakılırsa.”

“Findığın mı vardı kırılacak?”

“Telgraf aldım, İstanbul'dan. Dumlupınar vapuruna beş ton iç fındık yetiştirmeliyim. Cide'ye geçiyor vapur. Dönüşünde hazır olmalı.”

“Getir kıralım! Beş ton fındık bi günlük iş. Hemen getir!”

“Makinen çalışmıyor Hacı! Nereye getireyim?”

“Ah, Ragıp, bilemezsin... İnsanoğlu bu kadar nobran olur. Yahu ben bu adamı sandallarda yatarken tuttum getirdim. Bu koskoca pavrukaya makinist yaptım. Altına döşek verdim, üstüne örtü... Açlıktan Rabbi'ni şaşırmıştı, karnını doyurdum. Kör olayım bi tek oğlum var, Şemsi... Onun boğazını düşünmem, bu yabanın ayısının yediğini düşündüğüm kadar. Herifin karnı doyunca erkekliğinin farkına vardı.”

“Böyledir bunlar!” dedi Ragıp. “Acımayacaksın hiç!”

“Biz acıdık da acılı olduk. Şimdi de buyur bakalım! Biliyorum neden çekip gittiğini. Saldırdığı kızları burdan kaçırdık diye... El değmedik ana kuzularını...”

Hacı Dursun'un gelirken söylediği çayı getirmişti Çavuş.

“Şu adam azmanı, sakın senin kahvede olmasın.” diye sordu Hacı Dursun.

“Recep’i mi soruyorsun?” dedi. “Az önce gördüm, elleri cebinde kös kös gidiyordu.”

“Nereye gider bu adam be!” dedi. “Sakın yalı kahvesine gitmiş olmasın.”

“Sen ne konuşuyorsun Hacı Efendi! Recep gibi adamın yalı kahvelerinde işi ne! Baktım arkasından, Rüstem’e bile girmede. Yürüdü gitti, Konakbayırı’na doğru!”

Horozların Ragıp:

“Nasıl izinsiz işini terk edebilir!” dedi. “Katiyen edemez. Büyük cezası var bunun. Yaptığı nedir biliyor musun Hacı Efendi?”

“Asilik!”

“Daha da büyük! Zonguldak’ta bu gibilerin peşine jandarma salıp hapse atıyorlar. Büyük suç bu.”

“Hımm! Annadım ne olduğunu!”

“Hani... Gazetelerin yazdığından, açıktan açığa!”

Hacı Dursun döndü Çavuş’a:

“Bi çay da Ragıp Efendi’ye getir. Al şu bardağı da... Sen bi çay daha yap! Annamadım bundan bi şey... Kaynar olsun bu seferki!”

Çavuş kapıyı çekip çıkınca:

“Hacı Efendi!” dedi Ragıp. “Fındıklarım tez elden kırılın diye söylemiyorum. Karakola haber salmalısın hemen... Jandarmalar bulup getirsinler işinin başına. Koskoca fabrikanın bir donsuzun keyfine bağlı olmadığını öğrensin herkes. Böyle bir donsuza göz göre göre nasıl çiğnetirsin kanunları!”

“Haklısın, hemen haber vermeli.”

“Hepimiz adam çalıştırıyoruz ardiyemizde. Üzüm üzümme baka baka kararır... Sen gitmezsen, ben gider söylerim karakola!”

Kalktı Hacı Dursun, kapıdan seslendi:

“Safiye, kız!”

Hasırların başından zor duyulur bir ses:

“Buyur Hacı Efendi!”

“Ben gidiyorum! Kırılan fındıkları çuvallayıp diksinler! Rahmi’nin kalan işlerini de tokmakla kırıp bitirsinler. Başlarından eksik olma kızların. Boş bıraktın mı başlarlar şunu bunu çekiştirmeye.”

Çavuş gelmiş, çayları getirmişti.

“Kim var kahvede?” diye sordu Hacı Dursun. “Raşit Efendi var mı?”

“Yeni indi mahalleden, mola veriyor. Bayırdan inerken soluğunu tıkamış rüzgâr.”

“Aman çağır gelsin.”

Horozun Ragıp, neden çağırttığını anlamıştı.

“Sakin caymayasın gitmekten...” dedi. “Kendin gidersen iyi edersin. Hem de taa kaymakama. Onun karakola emir vermesi daha başkadır.”

“Peki...” dedi. “Çayları içip çıkıyoruz yola. Söyle yetişsin peşimizden.”

Çavuş beklemeden çıkarken:

“Boşuna gidiyorsunuz...” dedi. “Kaymakam bu havada çıkmaz evinden. Nerde emekliye ayrılacak adam varsa, gönderirler buraya... Suya sabuna dokunmadan gününü doldursun diye.”

Horozun Ragıp:

“Bize de böylesi lazım!” dedi. “Gencini de gördük. Ambarlık’ta cırakları toplayıp top oynatıyordu. Gençleri karşısına alıp koskoca kaymakam top oynarsa, şımarıp başımıza çıkmazlar mı yeniyetmeler?”

Hacı çayını içmiş, kalkmıştı ayağa. Kapının arkasında başı önünde bekleyen Safiye Kadın'a:

"Tut paltomu!" dedi. "Çabuk!"

Boynuna atkısını doladı. Kasketi başında bekleyen Ragıp'a: "Yürü gidelim!" dedi.

Karayel yağan karları, yerden kapıp bir daha savuruyordu. Arkadan estiği için yürümelerini kolaylaştırıyordu. Ağızları burunları sarılıydı, konuşmadan Aşağıçarşı'ya varmışlardı. O kadar hızlı gelmişlerdi ki Raşit Efendi, ancak Hükümet Konağı'ndan girerlerken yetişebilmişti. Biraz da şakaya getirerek:

"Hayrola Hacı Efendi!" dedi. "Fabrikada isyan mı çıktı?"

Demek Çavuş'tan öğrenmişti işin içyüzünü. Hacı Dursun, ayağının burnuyla nüfus memurunun kapısını itip girdi içeri. Nüfus memuru Mehmet Demir saygıyla fırladı yerinden.

"Buyurun Hacı Efendi!" dedi. "Şöyle buyurun, hoş geliniz. Rıza, kalk şu sobaya odun at!"

Hacı Dursun hiç oralı değildi.

"Kaymakam odasında mı?" diye sordu.

"Yeni geldi daha!"

"Peki. Hemen girelim!"

Mehmet Demir bir yalı kahvesi meydancısı gibi gidip geliyor, konuklara sandalye gösteriyor, sobaya odun atıyordu. İşini bitirince ellerini ovuştura ovuştura sordu:

"Ne içersiniz, çay, kahve? Yeni demledi çayı, bizim Karagöz Ahmet. Çavuş halt etmiş yanında. Bak oğlum, üç çay... Ben de içerim şerefe... Dört çay... Söyle haaa, Hacı Efendi için olduğunu! Doğrusu çok iyi ettiniz geldiğinize. Şeref verdiniz."

Dışarı çıktı, kaymakamın odacısını çağırıp durumu anlattı. Olabilir ki, kalkıp yemeğe de gidebilirdi kaymakam. Taaa Ortaçarşı'dan kalkıp gelmişti Hacı Dursun! Eğer görümeden dönerse, buna herkesten önce kaymakam bey kızar köpürürdü. Haber vermediği için de nüfus memuruna söylemediğini bırakmazdı.

Çaylar içildikten sonra hemen girildi kaymakamın odasına. Odacı yeniden sobaya odun atmış, masanın tozunu alıyordu. Kaymakam bir bakışla onu dışarı yolladıktan sonra sıradan el sıkmaya başladı. Bu arada, Raşit Efendi ile nüfus memuru Mehmet Demir'in de ellerini sıkmayı unutmadı.

Başköşede oturan Hacı Dursun:

"Pavruka durdu beyim!" diye başladı. "Bi pavrukanın durması ne demek... Koskoca bi fındık pavrukasının... İşçilerden biri, pavruka sahibine bile haber vermeden kalkıp gidiyor. Nasıl gidebilir! Kanunda var mıdır böyle bir şey? Koskoca bi pavrukayı zınk diye durdurmaya kalkışmak ne demek! Bu pavrukadan, bugüne bugün, tam yüz aile gül gibi geçiniyor. Ben, pavruka durdu, siz de çekin gidin mi diyeyim, kalanlara! Vicdanım nasıl elverir buna..."

Kaymakam, az önce tozunu almak için odacının yerinden oynattığı telefonu önüne doğru çekerken:

"Kim bu bozguncu?" dedi. "Neyine güvenerek bu cüreti gösteriyor?"

"Nesine güvensin kaymakam bey? Bu adam sandallarda yatıyordu, tuttum makinist yaptım pavrukaya. Altına döşek, üstüne örtü verdim. Kolunu kaldıracak hali yoktu geldiğinde, aşçı gösterdim. Üstünü başını donattım. Şunun yaptığına bakın bir de... Şu namussuzun!"

Kaymakam telefonu önüne biraz daha çekti. “Söyleyin de adını, hemen jandarmaya emir vereyim. İlçe hudutları dışına çıkmadan... Adı, soyadı?”

“Adı mı kaymakam bey? Adı, Recep!”

“Soyadı?”

“Soyadı, vallaaa bugüne kadar, hiç kullanılmadı soyadı.”

“Defterde yazılı değil mi?”

“Ne defteri?”

“Çalıştırdığınız işçinin karakola bildirilmesi gerekmez mi, bir ay içinde...”

“Biliyorlar karakoldan.”

“Çalışan işçilerin doğdukları yer, doğum tarihleri...”

“Aman kaymakam bey... Biz bu işleri yaparsak, bizim Mehmet Bey ne iş görecek!”

Raşit Efendi kendisine iş düştüğünü anlamıştı: “Karakolun, bozguncuyu yakalayıp adalete teslim edecek kadar bilgiye sahip olduğundan emin bulunuyoruz. Mütemmim bilgiyi de davavekili olarak verecek durumdayım. Hemen kovuşturmaya geçilmesini rica ediyoruz sayın büyüğümüz...” dedi.

Horozun Ragıp da işçi çalıştıran bir mağaza sahibiydi. Onun da bir dileği olması gerekirdi.

“Beyefendi!” dedi. “İstanbul’dan telgraf aldım. Hava müsaade ederse bu pazar limanımıza uğrayacak olan Dumlu-pınar vapuruna tam on beş ton fındık vermem gerekiyor. (Beş tondur, ama kaymakamın kendisini ha deyince, vapura on beş ton iç fındık verecek güçte bir alıcı olarak bilmesi hiç de kötü olmazdı.) Ben bu iç fındığı nerde hazırlayabilirim, kısa zamanda. Tek fındık fabrikamız da bir bozguncu tarafından faaliyetten men edilirse...”

Nüfus memuru bir şey anımsamış gibiydi.

“Kaymakam bey!” dedi. “Ben bu adamı hatırlıyorum... Nüfus cüzdanını çıkartmak için üç beş kere gelip gitmişti. Durumdan işkillendiğim için bugüne kadar çıkarıp vermedim kendisine. Kütüğü, memurluğumuzda mahfuzdur. Hemen karakola verebilirim. Aklımda kaldığına göre adı Recep, soyadı Çarmık... Memleketi de Ayancık!”

Kaymakam, hükümet kadrosunda çalışan bir memurun tam zamanında verdiği bilgiyi değerlendirmesini bilecek kadar tecrübeli bir devlet adamıydı.

“Bravo Mehmet Bey!” dedi. “Şimdi gereken emirleri verebilirim. Hemen kısa zamanda tutuklanacağından emin olabilirsiniz!”

“Sizden istirhamlarımız...” diye başladı Davavekili Raşit Efendi. “Birinci ricamız, hemen fabrikaya iadesi... Gereken işlem, iş saatleri haricinde de yürütülebilir. Cezalandırılması hususunda hiç acelemiz yok bizim. İkinci dileğimiz, yeni bir vakanın çıkmasını önlemek...”

Horozların Ragıp, getirdi gerisini:

“Böylece mağazalarımızda, ambarlarımızda çalışan işçilere de gözdağı verilmiş olacaktır!”

Kaymakam, nüfus memurunun verdiği bilgiyi önündeki takvimin “18 Şubat” sayfasına not ediyordu:

“Soyadı neydi Mehmet Bey?” diye sordu. Unutmamıştı, “Çarmık”tı. Ama yeniden sorup bir memurdan karşılığını almasında devlet otoritesi bakımından çok yarar vardı. Mehmet Demir saygılı bir toplanişla: “Çarmık, beyefendi!” dedi.

“Doğum yeri?”

“Ayancık, efendim!”

Doğum tarihini anımsayamazdı nüfus memuru. Bu yüzden sorması doğru olmazdı.

“Peki efendim!” dedi, konuklarına dönerek. “Gerisini siz bana bırakın! En kısa zamanda bu adamı işinin başında göreceksiniz.”

Telefonu elinin altına çekip durdu. Devlet gizine konuklarını ortak etmek istemiyordu. Yüzbaşı karakolda bulunmadığı gibi, evinde de olmayabilirdi. Bu iş bir onbaşıyla çözümlenip atılacak işti amma, koskoca Hacı Dursun kal-kıp makamına kadar geldiğine göre gereken önem veril-meliydi.

Kalktı ayağa, “Müsterih olun!” dedi. “Şimdi emir veriyorum, jandarma bölük kumandanına...”

Oturmanın bir anlamı kalmamıştı artık. İlk ayağa kal-kan Hacı Dursun oldu. Kaymakamdan bu kadarını bekle-miyordu doğrusu.

“Sağ ol kaymakam bey!” dedi. “Sen bu memlekete çok lazımsın. Allah uzun ömürler versin de eksik etmesin seni başımızdan!”

Kar, daha da hızını artırmıştı. Hacı Dursun, boyun atkı-sını yüzüne gözüne iyice doladı. Karayelin karşıdan esme-sine aldırmadan tuttu fabrikasının yolunu.

Bir solukta çıkmıştı Konakbayırı'nı. Mezarlığın önüne gelince durdu. Bu duruş, dinlenmek için değildi kuşkusuz. İkiye ayrılan yolun hangisini seçmesi gerektiğini düşünmesi içindi. Üst yoldan giderse mahalleye çıkardı, alt yoldan Değirmenağzı'na.

Düşüncesini bir sonuca bağlamadan, ayaklarının üst yoldan yürümek istediğini, ikinci bir adam sezgisiyle anlayıvermişti. Nereye gidiyordu?

Buna verilecek karşılık açıktı. Kendisine bağlı kalacağını sandığı Güllü'nün durumunu öğrenmeye... Bunu kimden öğrenecekti? Kendisinden sorup öğrenemezdi. Bu gerçeği Güllü'nün ağzından duymak çok acı olacaktı. Bu, biraz da sevdiği kişiyi, zor duruma sokup ağzından laf almaya çalışmak değil de neydi? Onun evet demesi de, hayır demesi de bugün için ne anlam taşıyabilirdi? Anlıyordu ki, evlenmesi söz konusu olan bir kızın karşısına, yabancı bir erkek olarak çıkması hiç de kolay olmayacaktı. Değil konuşmak, başını çevirip bakmak bile suçtu, mahallenin geleneklerine göre... Öyleyse neden geliyordu buralara? Nerede olduğunu bile iyice bilmediği evini, kime sorup da bulacaktı? Bulsa bile çalabilecek miydi kapısını?

Mahalleyi bir uçtan bir uca bölen arnavutkaldırımını- nı yarılammıştı. Yolun sol yanındaki kuyudan su dolduran bir kadın, onu görünce arkasını dönüp olduğu yere çöküvermişti. Bu davranış, bir çeşit erkeğe saygı demekti. Bu tür saygıların geçerli olduğu yerde aradığını bulması hiç de kolay olacağa benzemiyordu.

Dört yol ağzında çocuklar, alt alta üst üste kartopu oynuyorlardı. Bunlar olsa olsa iki mahallenin okul dışı kalmış çocuklarıydı. Arkalarını dönüp kartopu sıkıyorlardı. Sıkılan topu da hemen atıyorlardı karşısındakilere. Elleri, yanakları pancar kesilmişti. Bu savaşın çok önceden başladığı, yorgunluklarından da belliydi. Davranışları çok yavaşladığı halde kabadayılık belası sürüp gidiyordu. Bunu anlayan Recep aralarına girip kaldırdı ellerini.

“Tamam!” dedi. “Berabere!”

Onun bu işaretine bakıyorlarmış gibi duruvermişlerdi birden. İçlerinden biri koşarak geldi.

“Recep Abi!” dedi. “Sen ne geziyorsun bizim mahallede?”

Bakar bakmaz tanıdı. Nuri’ydi bu, Ahmet’in kardeşi... Birden verilecek bir karşılık bulamadı.

“Ben mi?” dedi. “Hiç!”

Kendini toparladı çok geçmeden.

“Ağabeyin nerde?” dedi. “Evde mi?”

“Değirmende!”

“Hadi seni evine götüreyim. Üşümüşsün çok!”

Bileğinden yakaladı. Islak bir demir parçası gibiydi eli. Çocuklar dolaylarını çevirmişlerdi. En büyükleri sordu:

“Kim bu adam be?”

“Recep Abim. Hani anlatmıştım ya! ”

Ortaklaşa dinlenmiş bir masalda geçmiş olacaktı Re-

cep'in adı. Yüzlerindeki savaş gerginliği dağılıvermişti. Çorapsız ayakları dağınık bir pabuçtan fırlayan, soluk yüzölü bir çocuk, "Değirmenağı'nda karaya çıkan adam mı?" diye sordu.

"Zekiye Ablamın çalıştığı yerde Ortaçarşı'da..."

"Paprikada..."

"İşte o abi!"

En uzun boylusu:

"İş yok mu bugün?" dedi. "Bırakıp gelmişsin buralara?"

"İş var, olmaz olur mu?" dedi. "Mahallede bir işim çıktı da..."

Nuri çok şeyler bildiğini göstermek için:

"Sen çalışmayınca durur paprika, öyle değil mi Recep Abi?" dedi.

"Kızlar çalışır, ben olmasam da..."

"Onlar çalıştıramaz ki makineyi..."

Nuri'yi aralarından çekip çıkardı Recep.

"Canım!" dedi. "Bugün de çalışmayıversinler. Otursunlar sobanın başında!"

İki taraf da tam barış içindeydiler.

"Sen nereye gidiyorsun?" dedi topaç gibisi.

"Ben mi?" dedi. "Kahveye... Üşüdüm de, bir çay içeceğim. Nerde kahve, gösterir misiniz bana?"

Nuri elinden çekiyordu.

"Şu yanda!"

En azdan yirmi çocuk vardı arkalarında. Kar, hızını artırmışa benziyordu. Yağanlar da erimiyordu artık. Hava daha da soğumuştı.

"İşte şu takmadan geçince..." dedi en öndeki.

Sığırların üstünden aşamaması için karşılıklı uzatılan

sırıkların üstünden aştı. Öbür yanı, çocuklar için de yasak bölge sayılıyordu. Üst üste yığılıp kaldılar takmanın önünde.

Geriden sesleniyorlardı: “Yürü biraz daha! İşte o kapı!”

Kapıyı itti. Göz gözü görmüyordu sigara dumanından. İnsan boyuna yaklaşan bir sobayı, çepeçevre sarmışlardı. İkinci halkanın dışında kalanlar, kümelenmişlerdi masalara. Elllerinde kamburlaşmış oyun kâğıtları...

Bir yer aradı durumuna uygun... Tam dipteki masaya geçecekti ki, karşısında gözkapakları şişkin birini buldu. Bakışlarını hiç beğenmemişti, söver gibi bakıyordu kendisine. Masayı değiştirmek için sağına soluna bakınırken:

“Otur!” dedi. “Ne bakınıp duruyorsun sağa sola?”

“Kimsin sen?” dedi Recep.

“Ben mi?” dedi. “Tanıtayım kendimi, Kara Ekrem derler bana, kısıdan.”

Tanımıştı. Rüstem Usta’nın dükkânında görmüştü, Şemsi’yle işerlerken... Öbür köşedeki masaya geçti, oturdu. Ekrem de peşinden gelmişti. Sesleniyordu kahveciye:

“Akif! İki kahve yap bize!”

Az önce sanki yanından kalkmış gibi geldi, sandalyeyi çekti, oturdu.

“Hangi rüzgâr attı seni böyle?” dedi. “Karayel mi?”

Dik dik baktı yüzüne Recep.

“Öyle!” dedi. “Karayel attı. Bizim gibiler, kendi ayaklarıyla, kalkıp bi kahveye bile gidemezler.”

“Yok, onu demek istemedim. Yani seni hiç görmemiş-tim de buralarda.”

Kalın, çatlak bir sesi vardı. En azdan otuz yaşlarında görünüyordu. Tam, makinenin kolunu çevirecek güçte bir adamdı. Şileplerde rastlanan vinçlere benziyordu iri pençeli...

Recep başını kaldırıp da bakınca, onun da kendisini incelediğini sezinler gibi olmuştu. Kaşları çatık çatıktı.

“Sormak ayıp olmasın ya...” dedi. “Ne işin var mahallede senin?”

“Hiç!” dedi Recep kendini tutmaya çalışarak. “Şöyle bir çıktım işte...”

“Açık söyle!” dedi. “Kız karı davası için çıktınsa yazık edersin kendine. İki bıçak atarlarsa, Hacı’nın fabrikasında da çalışamazsın bundan sonra...”

“Yani mahalle delikanlıları yumruklarına güvenemezler mi demek istiyorsun?”

“Niye uzatsınlar işlerini keski dururken...”

“Oysa onları işlerinde güçlerinde sanırdım ben! Doğru yoluna giden adama da bıçak atarlarmış, durup dururken...”

“Kimse kimseye durup dururken sataşamaz.”

“İyi öyleyse, anlaşıcağınız demektir, kimseye asılmayacağımıza göre...”

Seslendi ocaktan yana Kara Ekrem:

“Ne oldu bizim kahveler? Yemen’den mi geliyor?”

Recep’e döndü hemen.

“Duyduk!” dedi. “Ağzının tadını biliyormuşsun. Şu var ki armudun iyisini kimse yedirmez sana!”

“Öyle mi?” dedi Recep gülmeye çalışarak. “Demek kendi aranızda, içinizden birinin yemesine karar verdiniz!”

“Boğazında kalır senin! Başka horozların ötmesine izin yok bu çöplükte!”

Biraz deşmek için atak yapması gerekiyordu Recep’in.

“Bu izni sizin değil, tavukların vermesi gerekmez mi?”

“Yooook, arkadaş, o kadar uzun boylu değil! Nerdeyiz be! Tavuklara bu hakkı kim vermiş ki...”

“Demek her şey sizin istediğiniz gibi olacak...”

“Elimizdekini kaptıracak enayilerden değiliz. Hangi horoz ki çöplüğümüzde eşinmeye başlar... Kırarız kanadını kolunu...”

Birden suratı karıştı Recep’in.

“Peki!” dedi. “Bu kadar mı söyleyeceklerin?”

“Daha da var... Senin fabrikayı bırakıp buralara gelmen işkillendirdi beni. Şemsi’ye bir telefon etmeliyim, şuradaki karakoldan...”

“Haydi!” dedi. “Hiç durma! Ben kahvemi içene kadar, git gel!”

Döndü ocaktan yana, seslendi yeniden:

“Akif, çabuk gelsin kahveler!”

Oysa Akif, tepsi elinde, başında bekliyordu. Koydu kahveleri masanın üstüne. Kara Ekrem davrandı sigarasına.

“Yak!”

Bekletmedi, çekti paketin içinden. Kara Ekrem:

“Ateş!” diye seslendi Akif’in peşinden. Maşayla gelen ateşten, önce kendi sigarasını yaktı. Elinin tersiyle itti maşayı Recep’ten yana. Akif ocağa dönerken seslendi yeniden:

“Aslanım! Bir bardak da su!”

Biraz da kişiliğini belirtmek için: “Kötü içmişiz Şemsi’ylen dün gece...” dedi. “Dört kişi altı büyüğü iyi ettik.”

Böylece yeni görevini de açıklamış oluyordu.

“İçer misin sen de?” diye sordu Recep’e.

“Günlük kazancım bir kilo rakı almaya yetmez ki içeyim. Sonra benim Şemsi gibi dostum da yok.”

“Söz yok Şemsi’ye! İyi oğlandır.”

Yüzüne anlamlı anlamlı bakıp da sustu Recep. Bu susku deli etmişti Kara Ekrem’i.

“Kötü adam mı demek istiyorsun?” diye yükseltti sesini.

“Öyle bir şey dediğim yok...”

“Ekmeğiyle doyuruyorsun karnını... Bir de tutmuş...”

“Bunu Rüstem Usta söylese bana, daha doğru söylemiş olurdu... Ben yalnız Rüstem’in ekmeğiyle...”

“Yani... Sen...”

“Uzatma!” dedi Recep. “Çalışan adam anca kendi ekmeğini yer. Gitmeliyim artık.”

“İstediğin zaman gidebilirsin. Ha deyince bulurum seni... Kırmızı balıksın sen, nasıl çıkarsın kavanozun dışına.”

Cebinden kahvelerin parasını çıkardı Recep, attı masanın üstüne.

“Haydi eyvallah!” dedi.

“Sok şu parayı cebine. Kim söyledi kahveleri! Üstüme gelmedin mi benim! Erkeksen erkekliğini bil!”

Uzatmadı Recep.

“Sağ ol!” dedi.

Oysa bir köşede, yeni demlenmiş bir iki bardak çay içmeyi düşünmüştü. Çay içerken kendini daha da yakın bulurdu Güllü’ye. Ne sigaranın tadına varmıştı, ne kahvenin keyfini çıkarabilmişti.

Nuri’ye rastlamak için gene aynı sokaktan girmişti yola. Tokmayı atladı. Kar usul usul yağıyor, yeni ayak izlerini kapatıyordu. Kuyunun yanından geçerken durdu, sokak aralarına bakındı. Çocuklar çoktan gitmişlerdi evlerine. Kuyunun başında iki kadın vardı. İkisi de şalvarlı, yazmalıydı. Bu şalvar hiç de yabancı gelmiyordu kendisine. Anımsamıştı. Mahkemeye giderken giymişti Güllü... Yoksa... Gene... Oydu, Güllü’ydü kuyudan su çeken! Bu sağlam vücut her

kadında bulunmazdı. Kovayı sanki içi boşmuş gibi, kolaylıkla çekiyordu. Kuyunun taş dibeğe benzeyen ağzını aşırıncaya oracığa koyuvermişti kovayı. Getirdiği güğüme boşaltmadan, öylece dikiliyordu. Tanımış olacaktı Recep'i. Yazmasını çözüp açtı başını. Soğuktan kızaran yanakları olduğu gibi çıkmıştı ortaya... Gerdanı açık bir entari giymişti. Boynundan lacivert bir kurdeleyle tutturulan iri bir altın görünüş kaybolmuştu. Sevgiyle kıpırdamıştı dudakları: "Recep!"

Neler neler vardı bu seslenişin içinde. Sevgiler, acılar, öylemler.

Arkasını sertçe dönmüştü birden. Sanki az önce güler yüz gösteren o değildi. Kovaya yapışmış, güğümünü dolduruyordu dökme saça. Gösterdiği yakınlığı aşırı mı bulmuştu? Bir gelen mi vardı yoksa?

Başını geriye çevirdi Recep. Az önce kahvede konuştuğu Kara Ekrem'le göz göze gelmişti. Nedeni başkasında olan az önceki çekingenlik, sevindirmişti onu şimdi. Biraz da Ekrem'in yaklaşması için dikildi, durdu. Ondan bir sataşma, bir sövgü bekliyordu.

Sanki az önce oturup kavga ettiği adam o değildi. Olanla bitenle hiç ilgisi yokmuş gibi geçiyordu yanından. Tanımıyor muydu Güllü'yü acaba? Hadi onu tanımıyordu, kendisini de mi unutmuştu?

"Korkulur böylesinden..." dedi, ne Zeynel'e benziyordu bu adam, ne Hüsnü'ye.

Güllü yanındaki arkadaşıyla çoktan uzaklaşmıştı kuyunun başından. Zincirli kova tersine kapanmıştı, kuyunun ağzına örtülen tahta kapağın üstüne. Gidip su çekmek geldi içinden, çekip çekip, gelecek kadınların güğümelerini doldurmak...

Yalandı Safiye Abla'dan duydukları. Güllü'nün evlenmesi yalandı. Kimse ayıramazdı onları birbirinden. Hani türkülerdeki gibi, iki gönül bir oldu mu padişah bile ayıramazdı.

Gökyüzü olduğu gibi alçalmıştı mahallenin üstüne. Kar bütün ağırlığıyla bastırmıştı. Başları, paltolarının, ceketlerinin içinde, tipinin içinden ayakları yerden kesilmiş gibi geçiyorlardı, ilkokul çocukları.

Bir uçtan bir uca yürüdü, arnavutkaldırımını. Mezarlığın altında durdu. İkiye ayrılıyordu yol. Biri Ortaçarşı'ya iniyordu, öbürü Değirmenağzı'na, Ahmet'in yanına... Hiç düşünmeden vurup gitti Ortaçarşı'ya doğru. Oysa sabah-tan Ahmet'e gitmek, onunla dertleşmek için can atıyordu. Şimdi hiç kimseyi istemiyordu, hiç kimseyle oturup yarenlik etmeyi... Ne önünde bir bardak çay... Ne tek başına kalmak... Kendini dinlemek bile istemiyordu. Makinesini, makinesinin kolunu istiyordu. İşine zamanında yetişmek çabasıyla koşuyordu. Yitirdiği çalışma gücünü kazanmıştı yeniden, dağları devirmek için kendinde tükenmez bir güç buluyordu.

Arabacı Hamit, Kadınlar Pazarı'nın kurulduğu alandan saptı, Demirci Ahmet'in evinin önünden geçti. Karşısında Raşit Efendi'nin darabası, kale duvarı gibi yükselivermişti. İlk kez geliyordu bu eve. Kapısını araladı, ay ışığında. Ucuna çomak bağlı kapı ipini bir iki kez çekti, bıraktı. Uzaklardan çingirak seslerini duydu, bekledi. Bu bekleyiş uzayınca bir daha asılacaktı ki bahçe kapısı açıldı; eli boşlukta kalmıştı.

Açan, kendisiydi Raşit Efendi'nin.

"Geldin mi?" dedi. "Buyur gir içeri!"

Hamit girince sürgüledi kapıyı içerden.

"Kimseye söylemedin ya buraya geleceğini..." dedi.

"Neden söyleyeyim?"

"Ahmet'e, anasına?"

"Söylemedim."

"Bana durup dururken düşman kazandıracağın bi yana, kendi işinin içine gene kendin tükürmüş olursun sonra!"

"Çocuk muyum ben? Söylemedim diyorum kimseye."

Basamakları gıcırdata gıcırdata çıktılar ikinci kata. Sofaya çoktan çilingir sofrasını kurmuştu Raşit Efendi. Tek başına içtiği, takımlardan belliydi.

“Geç şöyle!” dedi. “Bak Necdet! Anan bir kadehle, bir bardak versin!”

“Hiç zahmet etme!” dedi Hamit. “Yemek yedim de geldim.”

“Canım, bi kadeh. Ayaktaşlık edersin bana!”

Sesini çıkarmadı Hamit.

“Şu memleketin yarısı bana dostsa, yarısı düşman... Sanki yargıç benim! Davayı kaybedince kendilerinde hiç suç yok, haksızlık karşısındakilerde. Kendileri yerden göğe kadar haklı! İçelim, hadi şerefe!”

Bir ayak önce konuya girmek için hiç nazlanmadı Hamit, sarıldı kadehe.

“Şerefe!”

“Zor iş bizimki... Kendini yüzde yüz haklı sanandan, gönül rızasıyla ekmek paranı çekip çıkaracaksın. Yerine göre hem davayı kaybedecek, hem de, eline sağlık Raşit Beyciğim, şu davayı kaybettik amma, iyi de yoruldu, al şu yüz kâğıdı, güle güle harca, demelerini bekleyeceksin. Nerde bu bolluk! Davayı kazandık mı, hem de yüzde yüz çıkmayacak davayı, keramet ya yargıçtadır ya kendisinde... Yüzde yüz haklı olduğundan yargıç da bu hakkını tereyağından kıl çeker gibi çekmiş, bizim davacıya buyur etmiştir. Zor iş, Hamitciğim, zor! Biraz da lakerda al! Kendi elimle yaptım. Bu kırmızı soğanlar da bizim bostanın! Lakerdasız bir yudum rakı gitmez boğazımdan. Nasıl, ağzında eriyor adamın, değil mi?”

Bir çanak mercimek yemişti Hamit, üstüne bir çanak da ayran... Lakerda ağzında büyüyordu çiğnerken.

“Güzel olmuş!” dedi. “Eline sağlık!”

“Ahmet’in yaptığı da iş değil! Geçen gün çıkmış Hacı Dursun’un karşısına. Değirmenden Ortaçarşı’ya gelirken... Yanından geçerken durdurmuş da ne demiş, biliyor musun?”

“Ne demiş, haberim yok!”

“Hacı, hacı, demiş! Töngelli’deki açmaları yedirmeyeceğim sana! Boşuna uğraşma! Bu açmalarda senin on paralık hakkın yok!”

“Demiş haaa! Sonraaa?”

“Sonrası... Hacı Dursun, bereket, olgun adam, hadi oğlum Ahmet, demiş, git işine! Bir diyeceğin varsa, işte mahkeme kapısı ardına kadar açık, yazdır istidanı, ne duruyorsun. Ahmet, benim hâkimlen, yargıçları bi işim yok demiş... Çocukluk! Sen adaleti nasıl küçük görür de ayaklar altına alırsın! Yaptığı, suçun büyüğü. Hacı Dursun’a karşı işlemiyor bu suçu, adalete karşı işliyor. Şimdi bak, iyi dinle. Sen tutturduğun, şu benim açmayı kurtarıver bu Hacı Dursun’un elinden diye. Bilmezsin nasıl uğraştığımı. Ne yaptımsa boşuna. Hacı Dursun’un elinde bir tapu var ki, kale gibi... Töngelli’deki açmayı açıp da fideleri dike dikmez çıkartmış tapuyu... Taaa Töngelli’den Aftun Deresi’ne kadar, iniyor sınırları... Siz dikmeleri dikip sınırları çevirirken adam kıs kıs gülüyor. Fideleri dikme zamanı gelince yollayacak jandarmayı üzerinize!”

“Nereye yolluyor Raşit Efendi? Anlayamadım! Bizim üzerimize mi?”

“Nereye yollayacak, sizin üzerinize elbet! Söküp atacaklar diktiğiniz fidelerle birlikte...”

“Nasıl atarmış, biz açtık, biz yaktık kestaneliği. Değirmenci Ahmet’le ikimiz açtık!”

“Sizi karakoldan kurtaran kim! Hacı Dursun gelip de kurtarmadı mı? Karakolda ifadesi duruyor, kapı gibi. Gittim, gözümle gördüm.”

“Ne ifadesi bu?”

“Sizi karakola götürdükleri geceyi unuttun galiba...”

“Unutur muyum hiç.”

“Sabahleyin Hacı Dursun geldi mi karakola, gelmedi mi?”

“Geldi!”

“Ne dedi de çıkardı karakoldan sizi?”

“Ne dediğini bilmiyorum ya... Gitti başçavuşla konuştu. Davacı değilim dedi, salıverdiler beni!”

“Gördün mü ya! Siz Hacı Dursun’un kestaneliğiyle beraber fındıklığını da yakıyorsunuz, adam gene de sizden davacı olmuyor.”

“Biz açma için, kestaneliği yaktık. Onun bir iki fidesi de kavrulmuş o kadar... İsterse gider, yenilerini dikeriz.”

“Dikmişsiniz, dikmemişsiniz, bir şey çıkmaz bundan.”

Arabacı Hamit bir süre düşündü.

“Şimdi...” dedi. “Biz Hacı Dursun’un kestaneliğinde bi yangın çıkarmış oluyoruz, o da bizim suçumuzu bağışlamış görünüyor, öyle mi?”

“Yalnız kestaneliğinde değil, fundalığında da yangın çıkarmış oluyorsunuz. Kaç fidesi yandıysa tutanakta yazılı... Sizin ifadeler de bu tutanağa eklenmiş... Bunu orman idaresi de biliyor, savcılık da...”

“Yani cezasına razı olsak da açmayı biz açmamış oluyorumuz desene!”

“İşlemlere bakarsan öyle!”

Bir düşüncedir almıştı Arabacı Hamit’i. Birden kıpkırmızı oldu yanakları. Çatlak bir sesle:

“Namussuzluk değil mi, bu Hacı Dursun’un yaptığı?”

“Hiç de öyle değil, bakarsan... Her şey kanun dairesinde...”

“Bunun kanunu mu olur Raşit Efendi? Beş aydır, altı aydır bu açmalarda çoluk çocuk çalışıyoruz. Kökleri söktük... Taşını toprağını ayıkladık, kazdık kabarttık toprağı...”

“Siz böyle harıl harıl çalışırken Hacı Dursun’un ağzı kulaklarına varıyordu, ücretsiz ırgat buldum, diye...”

“Komam bu açmayı ona! Diktiğim dikmelerin sınırından benim leşimi çıkarırlar... Hacı Dursun’un adamları mı gelecek, jandarmalar mı gelecek, kim gelecekse gelsin, ölümlü çıkarırlar anca benim!”

Raşit Efendi kadehleri doldurdu yeniden.

“Hadi içelim!” dedi.

Hamit, tuttuğu gibi yuvarladı kadehi. Bir damla rakı bırakmadı dibinde.

“Arabayı çıkardım elimden...” dedi. “Atları da yakında Tatarlara satacağım. Anca kasaplık olur beygirler. Kala kala bi eşek kalıyor elimin altında. Varım yoğum, bu hayvan. Hacı alışkın kolay toprak sahibi olmaya amma, bu sefer kolay üstesinden gelemeyecek. Yedirmeyeceğim ona göz göre göre.”

Süzdüre süzdüre içti rakısını Raşit Efendi.

“Barut gibisin be!” dedi. “Seninle Tekkol’un kahvesinde konuştuk biz. Unuttun mu?”

“Nasıl unuturum. Bugünmüş gibi aklımda.”

“O günden beri üstündeyim bu işin. Tapuya gittim. Hacı Dursun’un elindeki tapunun bi suretini gördüm tapuda, okudum. Kanun yolundan hava alacağımızı anladım. Gittim Hacı’ya... Hacı dedim, böyleyken böyle...”

“Hacı ne dedi?”

“Dur, patlama! Şu kadar nüfus var dedim, Hamit’in başında... Ona bi kolaylık göster dedim!”

“O ne dedi?”

“İşte mahkeme dedi, işte tapu idaresi! Etme gitme, dedim, bizim tapuyla, mahkemeyele işimiz yok! Eğer bir gün o kapılara başvurursak, sen zararlı çıkarsın sonunda dedim.”

“O ne söyledi?”

“Benim gözümü korkutamazsınız, dedi, nereye başvursanız vurun! İsterseniz adalet bakanına gidin! Güvenmese böyle söyler mi? Ben de dedim ki... Hacı Efendi dedim. Elindeki tapulara göre bu açmalar senin, buna diyeceğim yok! Velakin sen Arabacı Hamit'i tanırsın, şu kadar horanta başında... Buna bi kolaylık göster! Hiç olmazsa on dönümlük olsun...”

“On dönüm mü? Ben yirmi dönümü dikmeylen çevirdim bile. Benim payıma bu kadar düştüydü, aramızda bölüştük de...”

“Bırak şimdi senin payına düşeni. O vakit de söyledim sana, her koyun kendi bacağından asılır diye. Sana Hacı'nın münasip gördüğü, beş dönüm açma!”

“Dünyada olmaz! Beş dönüm açma benim neyime yeter!”

“Kavga dövüş, bu kadar koparabildim!”

Hamit'in eli kadehe doğru uzanmıştı, boş olduğunun farkına varan Raşit Efendi yapıştı şişeye... Doldururken:

“Bilemezsin...” dedi. “Ne kadar uğraştığımı... Hacı dedi ki... Eğer buna razı olmaz da mahkemeye başvurmaya, şurda burda atıp tutmaya kalkışırsa, bu da yok, dedi!”

Dolu kadehi kaldırdı Hamit.

“Kimin toprağını kimden esirgiyor!” dedi. “Ben kendi toprağımı çevirdim dikmeylen!”

Raşit Efendi, rakısını süzdüre süzdüre içerken:

“Hadi çevirdin!” dedi. “Sonra? Tapusunu nasıl alacaksın! Hacı Dursun diyor ki, eğer beş dönüme razı olursa gelsin, yarın ona beş dönümünü, satın almış gibi benden, tapusunu çıkarttırıp vereyim eline, diyor. Yok eğer, daha çoğunu

istiyorsa, işte mahkeme! Hangi taş daha sertse, başını o taşa vursun! Ne dersin? Hakkı yok mu Hacı Dursun'un? Vere-siye cennetten, peşin beş dönüm toprak! İki güne varmaz tapu cebinde! Hacı'nın namına ben de söz veriyorum sana! Tapuyu cebinde bil, iki, bilemedin üç gün sonra!"

Şişe boşalmıştı:

"Bak, Feriit!" diye seslendi. "Dolapta bir şişe rakı daha olacak. Söyle anana, bulsun da yollasın!"

Gelen şişeyi, tombul elleriyle dibine vurup açarken: "Kötülükten bi şey çıkmaz!" dedi. "Hacı'ylan aran bozu-lursa, ne kazanırsın? Bi ayağı Bolu'da, bi ayağı Ankara'da. Yaz geldi mi vali iki günde bir Hacı'nın Aşağıçarşı'daki evinde misafir... Hacı'nın ensesi kilise direği gibi kalın mı kalın, ısıramadığın eli öpeceksin. Ne demiş atalarımız, etek öpmekle dudak mı aşınır demiş. Söyle, aşınır mı? Başımız dara geldi mi, Hacı Dursun'a gidiyoruz. Bu yıl fidelersin beş dönüm açmayı... Aralarına da mısır ekersin, fasulye ekersin. Dört beş yıl tek fındık alamasan da bahçe gibi eker biçersin... Sonra, Hacı'nın ambarında pirincinden bulguru-na kadar var. Hacı geri mi çevirecek seni! Gazdır, tuzdur, şekerdir... Gidersin dükkânına... Yazdır deftere, al, götür! Haaa! Şunu da söyledi Hacı... Ne Hurişlere, ne Durdu-lara ağzını açıp bi tek laf etmesin, karışmam haaa, dedi, pişmiş aşı su katar sonra! Hem onlar seninle bir değil ki... Yarın öbür gün Güllü gelin olup gitti mi, anası ne yapacak fındıklığı. Değirmenci Ahmet, değirmenin üstesinden zor geliyor. Açmanın nasıl kalkacak altından? Hem canım ne hakları var, tapulu toprakta! Ormanda her yangın çıkaran, toprak sahibi olsaydı, eloğlu kalkar, komşusunun fındıklı-ğına verirdi kundağı!"

Yeni gelen rakıdan ilk kadehi de yuvarladı Hamit, ağzını elinin tersiyle sildi.

“Söyletme beni!” dedi. “Kim kimin toprağına göz dikeyor. Anamla Şerife kar demediler, yağmur demediler, gidip geldiler hale yola koyalım diye. Söyletme beni kötü kötü... Beş dönüm toprak... Allah’ın dağı ne zaman Hacı Dursun’un tapusuna geçti! Bir de tutuyor sadaka gibi bir dilimini bana veriyor!”

“İnsafına kalmış bi şey, sımsıkı bağlamış seni. Ben olmasam onu da alamayacaktın. Altından girdim üstünden çıktım da, uydurdum bu kadarını. O da söylediğim bi söz üzerine... Veririm beş yüz lira dedin, Tekkol’un kahvesinde. Demedin mi?”

“Dedim, demesine. İnkâra varmıyorum. Dedim amma, yirmi dönümün tapusunu alırsan veririm dedim.”

“Yirmi dönüm olmamış da, beş dönüm olmuş. Kolay mı sanıyorsun domuzdan kıl koparmayı! Anamdan emdiğim süt burnumdan geldi.”

Birden kalktı Hamit. Zor duruyordu ayakta.

“Bak Raşit Efendi...” dedi. “Ben bu akşamki konuşmadan hiç bi şey annayamadım. Kendi rızamdan bi karış toprak vermiyorum Hacı’ya. Onun gücü yeterse alsın bakalım zornan. Onun tapusu varsa benim de...”

Dili dolaşüyor söyleyemiyordu.

“Benim de...” diye al baştan etti. Getiremedi gerisini. Sırf sözünü bağlamak için:

“Benim de Allahım var!” dedi.

Raşit Efendi:

“Dur, gitme!” diye yolunu kestiye de:

“Söyle, Hacı olacak o insafsıza!” dedi. “Uydurma tapuy-

nan, açtığımız açmaya sahap çıkamaz o! Sözümü geriye alıyorum ben. Yirmi dönümü kurtarsan da Hacı'nın elinden, yine de metelik vermeyeceğim sana! Bu açma bütünüyle kırk iki dönüm. Bir tek dönümünde Hacı Dursun'un bir karış hakkı yok! Şimdi Durdu Abla'yı da uyaracağım, Huriş Abla'yı da. Çoluğu çocuğu düşünmekten başımızı dik tutamaz olduk be! Açlıktan öleceksek, hep birlikte ölelim. Yüzümüzün yumuşaklığını gören, nasıl olsa dalımıza binip alıyor, ağzımızdan lokmamızı! Ne olacaksak hep birlikte olalım! Kırk iki dönüm açmanın, bir dönümünden bile geçmiyoruz! Böylece bilmiş olsun Hacı!"

Mart, kışın birikmiş rüzgârları, karı yağmuruyla gelmiş, son haftasına doğru birden yatışıvermişti. Çekekdeki motorlar, kasım yüz der demez gedebotlarını, halatlarını kazıklardan kurtarmışlar, yeni kalafatlarını Karadeniz'in sularında şişirmeye başlamışlardı.

Tarlakuşları, mısır tarlalarından bozma fındıklar üzerinde delice uçuşlar yapıyorlar, kazılmış ocakların taze topraklarında eşeleniyorlardı. Fındıkların diplerinde ok gibi fırlayan fişkınlar, yeni fındıklıklar için sökölüp yığılıyordu üst üste.

Güllü, eski şalvarı ayağında, bir yanında anası bir yanında Durdu Teyze her gün sabahın köründe kalkıyor, iki saat çeken yolun son yamacında güneşle yüz yüze geliyordu.

Her zamandan daha da erken kalkmıştı bu sabah. İlk fideler dikilecekti bugün. Çorbayı vurmuştu ateşe, tarhana çorbasını... Anası yattığı yerden sesleniyordu:

"Kız Güllü, kalkamıyom kız! Vay beliiim, belim, belim!"

"Hele kalk!" dedi. "Ne var kalkamayacak!"

"Belim ağrıyor, kız kopuyo sanki..."

Çattı kaşlarını Güllü.

"Dün sabah da ağrıyordu. Hele kalk, kızışınca geçer."

Yatağının üstünde oturdu Huriye Kadın. İki eliyle belini tutuyordu.

“Dayanamıyorum ben bu toprak işine. Rahmet olsun canına. Elimi kazmaya sürdürtmezdi sağlığında...”

“Sürdürtmedi de ne oldu! Bir karış toprağımız yok. Ne taka kaldı, ne motor. Sen diyeceksin ki oğlan da hayırsız çıktı, aldı başını gitti.”

“Herkes denizci olamaz ki... Kanun yok ki, Sadık Reiz'in oğlu da, babası gibi, kaptan olur diye. Hele kalk, karıştırma eski defterleri şimdi.”

“Bugün benden hayır yok! Sen Durdu Teyze'yle git!”

“Benim katılıp gidecek ayaktaşılarım var, eksik olmasınlar ne kadar işsiz varsa topladım, ödünçlemesine. Ben de onların fındıklarını ayıklarım geceleri. Senin halin başka, başımızda bi büyük olmalı. Hadi kalk!”

Gitti, iki elinden tuttu. Çeke çeke kaldırdı.

“Hele bırak kız! Kırılıyo her yanı! Uy beliiim, belim, belim!”

“Sen elini yüzünü yıka da, geç sofraya başına. Sıcak çorba içince gelirsın kendine.”

Yeniden çöküverdi sedirin üzerine. Güllü, hemen yatağını toplayıp alıverdi yüklüğe. Kabuğundan çıkmış kaplumbağa gibi kalıvermişti açıkta Huriye Kadın.

“Hadi bakalım...” dedi. “Yatak da gitti. Gir koluma da yürü!”

Kalkıp koluna girmesini beklemeden kucaklayıp kaldırdı. Yeniden çökeceğini anlayınca sarıldı sıkı sıkı, öptü yanağını.

“Bilecik anam benim! Has anam! Sana kazma sallattırırsam iki gözüm önüme aksın! Oturacaksın dünkü gibi gene,

güneşin alnıcağında. Belini büküp çapa sallamak yok! Yürü, yıka yüzünü! Sen bize aş pişir, başka bi şeylere karışma!”

Çorbayı kotarmış, çanağa boşaltmıştı. Huriye Kadın, duvara tutuna tutuna dışarı çıkarken kaldırdı pencereyi, seslendi: “Merzuka Teyzeeee! Merzuka Teyze huuu!”

Duyulur duyulmaz bir karşılık geldi ağaçların arkasından:

“Huuu! Sen misin kız Güllü!”

“Kalktı mı Hacer?”

“Dur, kaldırayım!”

“Gelsin de, çorbayı birlikte içelim!”

“Aha geliyooo!”

Pencereyi kapatmadı, öyle bıraktı. Serin, serin olduğu kadar da sağlam bir hava doldurmuştu içerisini. Dışardan dönen Huriye Kadın önce görmedi açık olduğunu pence-
renin, farkına varınca ellerini ovuşturmaya başladı.

“Kız ört şunu! Öldürecek misin beni kız!”

Güllü ortalığı düzeltiyordu.

“Hele dur!” dedi. “Biraz havalansın evin içi! Giy çorap-
larını sen! Şalvarını çek ayağına. Güneş doğacak nerdeyse
üzerine!”

Pencereden giren temiz hava, ocaktaki ateşi bile parlat-
mıştı yeniden. Güllü, yanan odunları ocağın taşına sürte
sürte söndürdü. Közlerin üzerine de kül attı kürekle.

Hacer, Güllü’nün sürgüsünü çektiği kapıdan girmişti.

Güllü tuttu elinden, yer gösterdi.

“Hoş geldin, safa geldin, geç şöyle, sofraya. Hemen yiyip
gidelim!”

Huriye Kadın, belinin ağrısını unutmuş, minderin üze-
rine çöküvermişti. Çatılan kaşlarını gevşetmeye çalışarak:

“Hoş geldin Hacer yavrum!” dedi. “Nasılsın, iyi misin, anan nasıl?”

“Hep iyiyiz! Selamı var. Siz nasılsınız?”

Güllü gülmeye başladı.

“Dert yanmak, sızlanmak yok ana!” dedi.

“Hacercığım, anam da iyi, ben de iyiyim. Hep iyiyiz, çok şükür!”

“Oh oh, çok sevindim!”

Huriye Kadın. İlk kaşığı daldırmıştı çorbaya, peşinden de Hacer’le Güllü...

“Ooooh!” dedi Huriye Kadın. “Eline sağlık! Tam kararında koymuşsun tarhanasını.”

Hacer:

“Tarhananız da çok temizmiş, ak pak...”

“Meryemana buğdayından... Sağ olsun Hamit, Düzce’den getirmişti. Ahmet de öğüttü kına gibi.”

Sofranın üstündeki pilaki ekmeği çanaktaki çorbayla birlikte tükeniyordu.

Hacer konuk kibarlığı göstereyim diye kaşığını çekti, koydu sofraya. Huriye Kadın da analığını gösterdi. Çanağın dibinde kalanı silip süpürdü Güllü. Elbirliğiyle kaldırdılar sofrayı. Örtüyü pencereden silkeleyen Güllü, kurtların kuşların da rızkını unutmamış oluyordu. Akşamdan hazırladığı sepeti koluna takarken: “Gidebiliriz!” dedi. “Haydi!”

Merdivenlerden, belini tutmadan inebiliyordu Huriye Kadın. Güllü, durumu sevinerek izliyordu.

Gülebilerini, kazmalarını alıp da avluya indikleri zaman, ağaçların uçları seçilmiyordu yeni yeni. İnceden bir sis perdesi alacakaranlığı daha da koyulaşıyordu. Durdu Kadın’ın penceresi kızarmıştı.

“Seslendin mi Durdu’ya?” diye sordu Huriye Kadın. Ahmet’in evde kalacağını biliyordu Güllü.

“Biz gidelim!” dedi. “O gelsin geriden. Oğlu var yanında.”

Sokağın başına çıkınca Hamit’le yüz yüze geldiler. Köpürüyordu Arabacı Hamit.

“Bekliyorum bizimkileri!” dedi. “Hazırlanamazlar ki bir türlü!”

Karısı Şerife açmış pencereyi sesleniyordu:

“Gel şu oğlunu ne yapacaksan yap! Takılıyor peşimize! ”

Sesini duyurabilmek için, soluğu yettiği kadar bağırdı, babası:

“Akiiif! Gelirim yanına, kızdırma beni. Kardeşlerine kim bakacak sen de gelersen?”

Sonra döndü Huriye Kadın’a:

“Çocuk işte!” dedi. “İki saatlik yol en azdan. Beygirleri de sattım, kala kala bi Okumuş kaldı. Ona da kaç kişi binecek... Durdu Abla’ya uğramadınız mı?” Anası Güllü’nün yüzüne baktı:

“Uğramadık!” dedi. “Ahmet evdeymiş, gelir birlikte.

“Gece fındık fidesi taşıyacaktı, sandalla...” Yüzündeki bulut dağılır gibi olmuştu.

Adile Kadın elinde çapa, çıktı, Şerife de arkasından... “Sabahlar hayrola!” dedi.

“Hayırlı sabahlar!”

Şerife, ağaca bağlı eşeğin yularını çözdü. Daha önceden tiklim tıklım yüklemişlerdi. Hamit’in karısı:

“Kız Güllü!” diye seslendi. “Gelin siz de çapalarınızı sarın eşeğin bi yanına!”

Güllü, kazmaları toplayıp getirdi dut ağacının dibine.

Şerife, “Eşeğin binilecek yanı kalmadı...” dedi. “İyisi mi elimizdekileri yükleyelim de rahat gidelim! ”

Hamit anasıyla önden yürüyordu. Bir yanında da Huriye Kadın... Şerife eşeğin yularına yapışmış çekiyordu.

“Huysuz cenabet!” diyordu. “Sırtına yük vurdun mu yularından yedemezsen adım atmaz.”

Güllü’yle Hacer arkadan iterek sanki ilk hızını veriyorlardı Okumuş’un.

“Deeeh! Gâvur oğlu gâvur!”

Mahallede ilk kıpırdanmalar başlamıştı. Horozlar ayak seslerini duydukça, geciktiklerini sanarak ötüşüyorlardı durmadan. Camlar teker teker kızarıyor, bacalardan çıkan dumanlar keyfince yükselemiyor, sis perdesinin içinde dağılıp yok oluyorlardı.

Güllü, kuyu başından Zeliha’ya seslenince, kızcağız, çapası elinde koşup gelmişti. Necmiye’nin gelemeyeceğini söyledi, giysi yıkadığı için.

Okumuş, Konakbayırı’ndan aşağı, başı önünde kuzu kuzu iniyordu. Nallarını tıkırdata tıkırdata yürüyordu kızların arasında. Sis perdesi yavaş yavaş kalkıyordu denizin üstünden.

Güllü, Ortaçarşı’ya girince susuvermişti birden. Hacer bu susmanın anlamını bilecek kadar içlidişliydı onunla.

“Kalkmış mı ki...” dedi yavaştan.

“Erken kalkardı eskiden...” dedi Güllü.

“Geçen sabah dikiliyordu kapının önünde.”

Kaç gündür içini yiyip kemiren kurdu, vurdu açığa: “Güllü!” dedi. “Bir laf çalındı kulağıma. Ben inanmadım ya... Bir de sana sorayım dedim.”

Kapkara gözbebeklerini tasalı tasalı dikti Güllü’ye. “Şemsi’yle evleniyor musun?” dedi. “Öyle söylüyorlar.

“Kimler söylüyormuş?”

“Emine’den duydum!”

“İnandın mı?”

“İnanmadım biraz da...”

“Beni Şemsi’yle mi görmüşler yoksa?”

“Yooook...”

“Yoksa Şemsi mi söyledi sana?”

“Yüzünü bile gördüğüm yok bugünlerde.”

“Demek yüzünü gördüğün de oluyordu?”

“Görüyordum. Hüseyin seferde olduğu günler eve de geliyordu.”

“Duyuyordum da inanmıyordum. Doğruymuş demek.”

“Doğru! Senden laf çıkmaz diye söylüyorum. On beş, yirmi gün öncesine kadar buluşuyorduk sık sık...”

“Hüseyin burda değil miydi o günlerde?”

“Burdaydı!”

“Eee?”

“Buluşurduk işte... Kara Hüseyin’lerin evinde... Oğlu var ya... Kara Ekrem, hani Zonguldak’taydı, geldi.”

Susmuştu birden. Köprüyü geçiyorlardı. Bu köprüyü Hacer de çok geçmişti eskiden, ikisi de ayrı ayrı şeyler düşünerek yürüyorlardı.

“İkimiz de kovulduk bu fabrikadan...” dedi Hacer. “İkimizi de oğlunun yüzünden uzaklaştırdı Hacı Dursun.”

Güllü’nün aklı başka yerlerdeydi.

“Yok!” dedi. “Bu sabah görünmüyor kapıda. Uyuyup kalmış olacak.”

“Ah bu Hacı Dursun!”

“Çok erken çıktık yola bugün... Kalkmamıştır. Kalksa bile bilmez ki bu kadar erken geçeceğimizi!”

Şerife'yle Zeliha konuşa konuşa geliyorlardı geriden. Zeliha, "Yoruldunuz herhal..." dedi. "Yavaşladığınıza bakılırsa..."

Tam kapının önünden geçiyorlardı, Güllü sesini duyurma umuduyla, "Neden yorulacakmışız..." dedi. "Daha yeni çıktık yola!"

Duyuramamıştı. Ne kapıda aradığım görebilmişti, ne pencerede... Bir kuşku girmişti içine.

"Hüseyin nerde?" dedi Güllü. "İstanbul'da mı?"

"Niye sordun?" dedi. "Burda değil!"

"Kaç gün oluyor sefere çıkalı?"

"Dört gün oluyor."

"Dört gün haaa!"

Biraz rahatlamıştı içi. Recep'i iki üç gün önce görmüştü çünkü... Temel Reis'in motoruna binip gitmiş olamazdı.

"Neden sordun?" dedi Hacer. "Anlayamadım. Şemsi için mi? Dedim sana, yirmi gün oldu, hiç uğramadı.

Geçenlerde dükkâna indim amelikan alayım diye... Ben girince çıktı gitti..."

Bir şeyler anlatmak istiyordu Hacer. Güllü dinleyecek halde değildi hiç. Onu ne yapıp yapıp görmeli, konuşmalıydı. Bir gece, gene eskisi gibi sabaha doğru... Fabrikanın kapısını çalsa... Uyandırса Recep'i... Sarılsa boynuna... Dünya bi yana dese... Gene bizi ayıramazlar dese, sarılıp boynuna. Ocak başına otursalar. Çay demleseler...

Hacer yürüyüşlerini ileri geri ayarlayarak Şerife'lerin arkalarında kalmayı başarmıştı.

"Sana bi şey söyleyeyim mi Güllücüğüm..." dedi. "Geçen hafta, bi cuma günü müydü, neydi. Bütün gün senin kapını kolladım."

Yavaş yavaş toparlanmaya başlayan Güllü, şaşırmıştı. “Sen mi kolladın kapımı?” dedi. “Annayamadım. Neden kolluyorsun?”

“Neden olacak... Kızmazsan... Bana darılmazsan...”

“Neden darılayım...”

“Şemsi sizin eve giriyor mu diye...”

“Şemsi mi? Neden girecekmiş Şemsi bizim eve?”

“Sen birini sevdin mi hiç... Sen kıskançlık nedir biliyor musun?”

“O gün sen evden çıktın... Ben de yürüdüm peşinden. Fatma'lara girdin. Kuyunun başında suya gelenlerle çene çalıp bekledim seni. Uzaktan çıktığını görünce, gene düştüm peşine... Kızmadın değil mi?”

“Peki, neden, neyimden işkillendin de düştün peşime?”

“Neden mi? Ben fabrikadan neden atıldım. Şemsi'yle düşüp kalkıyorum diye, değil mi? Sen de işten çıkarılınca...”

“Ben de mi Şemsi'ylen düşüp kalkmış oluyorum?”

“Kusuruma bakma kendimden pay biçtim de...”

“Hiç yorma kendini... Benim Şemsi'yle hiç bi alışım verişim yok! İçin rahat olsun!”

“Safiye Teyze'nin yaydığı...”

“Benim de çalındı kulağıma. Göya Şemsi beni isteye-siymiş, ben de he diyesiymişim. Nerde demişim, ne zaman demişim?”

“Bunun doğru olan bi yanı yok değil. Bana bile ağzından kaçırdı Şemsi, kavga ettiydik. Şemsi seni seviyor, bu yalan değil.”

“Onlar kimseyi sevemezler... Onlar bizim gibilerle yatmak isterler. Söyle bakalım, Şemsi seni seviyor mu?”

“Bi zamanlar inanır gibi olmuştum, seviyor sanmıştım. Karısı olmayı düşünmüştüm. Özenmişim karısı olmaya... Bu yüzden de onun istediklerine karşı duramadım. Her şey olup bittikten sonra aklım başıma geldi emme...”

“Yazık etmişsin kendine!”

“Doğru...” dedi Hacer. “Yazık ettim. Gelgeldim, gene de umudumu tüm kesmedim. Bir gün diyorum, gene benimle evlenebilir. Sen eğer...”

“Ona he demezsem, öyle mi?”

“ Evlenmezsen onunla...”

“Evlenmeyi çıkar aklından. Onlar bizim gibilerle evlenmezler diyorum sana. Kaç dönüm fındıklığın var? Kaç Reşadın, kaç Mahmudiyen var? Babandan ne kaldı, miras olarak? Kaç ev, kaç samanlık, kaç dükkân? Onlar bizim gibilerle...”

“Ya tutar seni anandan Allah’ın emriyle isterse? Hani diyelim ki bizim gibilerle evlenmezler... Ya evlenmek isterse seninle?”

“Beni geç! Ben birine söz vermişim... Hem de o Şemsi denilen oğlan peşime düştüğü sıralarda...”

“Biliyorum. Sen hiç yüz vermedin. Evine girdikleri halde...”

“Bunları yaparken seni hesap odalarında, iç ambarlarda sıkıştırıp duruyordu. Sıkıştırıp durduğu bir sen değildin ki... Gene de en çok yüz veren sen oldun...”

“Sevdiğim için...”

“Hiç iyi etmedin!”

“Eğer sen gene böyle kalıp da he demezsen... Bir gün beni alır gibime geliyor. Çünküm... Bi çocuğum...”

“Neeee? O deliliği de mi yaptın?”

“Bile bile yapmadım ki... İş başa gelince de umutlandım olup bitenden. Güllü! Sen akıllı kızsın! Gidip babasına anlatsam... Bi çocuğum olacak desem, senin oğlundan? Haaa? Nasıl olur ki?”

“Nasıl mı olur? Sana beş on kuruş verirler... O da sus payı... Yoook, her şey ortaya dökülürse inkâr edip geçerler öbür yana...”

“Kendime kıymaktan başka bir şey kalmıyor, yapacak o zaman.”

“Neden kıyacakmışsın kendine! Ananı al, git İstanbul’a. İşe gir, çalış!”

“Ya Hüseyin duyarsa, ne yapar beni!”

“Er geç duyacak... İstanbul’da duyarsa katlanır, burda duyarsa deliye döner. Adam içine çıkamaz olur.”

“Ah, ben ne yaptım...”

“En iyisi sen, yakınlarından birinin yanına... Al başını, git!”

“Gidemem ki... Zonguldak’ta teyzem... Ereğli’de halamın kızı... Gidemem... Belki acır da bana... Alır diye...”

“Acımak mı? Şurda beş on dönüm fındıklığımız olacak diye çabalıyoruz. Babası taktı kancasını... Bu topraklar benim diye tutturdu. Elinde kapı gibi tapu varmış... Anamın yarı ömrü bu açmada tükendi. Hadi ben gencim, bana koymadı şu on beş, yirmi gündür çektiklerim. Anam, yerinden zor kalkıyor sabahları...”

“Demek Şemsi’yle evlenmenin aslı yok öyle mi? Bilsen ne sevindim. Çıkmayan candan umut da çıkmıyor. Hiç... Hiç mi umut yok sana göre?”

“Bizim payımıza düşen hep bu... Bu umut da olmasa...”

“Öyle. Bu umut da olmasa ben çoktan kıyardım canıma...”

Aşağıçarşı'ya giriyorlardı. Arka sokaktan, Hükümet Konağı'nın önünden geçiyorlardı. Güneş doğmasa da ortalık ağarmıştı. Jandarmalar uyanmış, girip çıkıyorlardı birer ikişer... Ne başlarında şapkaları vardı, ne ayaklarında tozlukları... Çeşmede yüzlerini yıkıyorlar, keten mendillerine siliyorlardı.

Güllü'yle Hacer'i görenler, yeni uzayan saçlarını elleriyle düzeltip dikildiler yol üstüne. Kendini en yakışıklı sanan çatık kaşlı, Güllü'ye doğru eğilerek:

"Aç yüzünü de göreyim bi!" dedi. "Göreyim de gözüm gönlüm açılsın!"

Yanındaki kirpi saçlısı da döktü içini:

"Biz adam mı yeriz be! İndir de yazmanı işimiz rast gitsin bütün gün. Ne kadar saklanırsan saklan, mal gösteriyor kendini gene de..."

"Şu şalvara bak! Poyraza tutulmuş taka gibi, küt küt!"

Kızlar duymamışlardı bu sözleri sanki... Duysalar da övünecek hal yoktu ikisinde de... Akılları başka yerlerdeydi.

Caminin önünden geçerken, sabah ezanı okunuyordu. İki üç kişi aptes alıyordu şadırvanda. Tahta köprüden geçip Ayazlı yolunu tuttular.

Güneş yüzlerine doğmuştu Aftunağzı'nda. Sis sıyrılmış, bulutsuz bir gökyüzü yükselivermişti başlarının üstünde... Arabacı Hamit, derenin denize döküldüğü yerde, sesleniyordu karısına:

"Şerifee! Buraya gelin!"

Oysa Şerife çoktan yönelmişti derenin ağzından yana. Kızları çağırmak istiyordu Hamit.

"İşte sizin fındık fideleri Huriş Abla! Dün sandalla taşıdı Ahmet, şunlar bizimkiler!"

Güllü'nün haberi yoktu bundan. Başını çevirip baktı anasına.

"Sağ olsun!" dedi Huriye Kadın. "Elleri dert görmesin!"

"Bir de yardımcı almış gece, yanına!" dedi. "Hani fabrikada Recep var ya... Şu bizim Recep..."

Gözleri Güllü'nün üzerindeydi. Getirdi gerisini:

"Bütün gece boş durmamışlar."

Oysa olanı biteni Huriye Kadın biliyordu önceden. Çekindiği için söylememiştir Güllü'ye. Durdu Kadınlardaki toplantıdan beri, Ahmet'in lafını ağızına almamıştı hiç.

Güllü, büsbütün başka şeyler düşünüyordu. Üzüntüsü dağılıvermişti birden. Demek Recep bu yüzden çıkamamıştı kapının önüne. Bütün gece çalıştığından uyuyup kalmış olacaktı.

"Hadi kızlar!" diye seslendi Hamit. "Dikilip durmayın! Sırtlayın bakalım şu fındık fidelerini!"

İki yığın halindeydi fideler.

"Şunlar bizim!" dedi Hamit. "Ben dün gündüzden getirdim. Şunlar da sizin!"

"Ya derenin ağzındakiler?"

"Onlar da Hacı Dursun'un. Biz sandalla taşıırken, onlar motorla taşıyorlardı bu fideleri..."

"Nerden yüklemiş Hacı Dursun bunları?" dedi Adile Kadın.

"Nerden olacak, Giresun'dan... Büyük küfelerde yirmişer otuzar fide bir arada... Kökleri toprağın içinde... Dün bunları küfelerden söküp yığıldılar şuraya... Demet demet bağladılar... Kara fındık fideleri bunlar..."

"Ne farkı varmış bizim fidelerden?"

"Hem daha çok toral veriyormuş hem de her toralda daha çok fındık..."

“Desene...” dedi Adile Kadın. “Daha toprağa dikmeden bizden çok fındık alacağını biliyor Hacı...” Aklından daha başka şeyler geçiyordu, Hamit’in... Hiç olmazsa beş on demetini değiştiremez miydi bunların? Her demette elli altmış fide olduğuna göre, iki demet, yüz, yüz elli fide ederdi.

“Bırak!” dedi kendi kendine. “Uyma şeytana! Allah hepinizin rızkını ayrı yaratmış. İşine bak sen!”

Okumuş’u öfkeyle çekti yularından.

“Namussuz!” dedi. “Tombul fındığa da razı olduk... Onu da diktirmiyor bize... Toprağımızı çekmeye çalışıyor altımızdan.”

“Gözünü toprak doyursun!” dedi anası. “Hadi işine bak sen!”

Taşıyabileceği kadar demeti vurdu omzuna.

Durdu Abla, kestanenin altından çıkıvermişti önlerine.

“Sen misin?” dedi Adile Kadın. “Kimin gözünü doyuruyorsun toprakla?”

“Kimin olacak, Hacı Dursun’un gözünü! Taaa Giresun’dan fındık fidesi getirtmiş, küfelerin içinde..”

“Yaaa, öyle yapmış... Küfelere basmış toprağı, basmış gübreyi...”

Hamit biraz da Ahmet’ten destek almak umuduyla: “Bir iki demet fide alsam da... Bizim açmanın bi yanına diksem diyordum.”

“İyi ki almamışsın!” dedi Ahmet gülerek. “Fideler yeşermeyince toprakta bulurdun suçu.”

“Neden toprakta bulacaktım! Daha olmazsa verdim gübreyi gözüne.”

“Para etmezdi ki...”

“Neden etmesin?”

“Etmezdi işte... Ne yapsan para etmezdi. Deniz suyuna batırdım fideleri bütün gece. Adamları da başlarında olduğu halde... Yaktım kavurdum tüm fideleri.”

Hamit susup kalmıştı. Uzun süre düşündükten sonra:

“İyi etmişsin!” dedi. “Toprağımızda gözü olan adama ne yapsan az. Hay ellerin dert görmesin!”

Birden canlanıvermişti Hamit.

“Deeeh!” dedi Okumuş’a. “Sen ne yapacaksın bugün?”

“Fideleri açmaya taşıdık Recep’le... Bugün dikebildiğimiz kadarını dikeceğiz.”

“Ya değirmen?”

“Nuri’ye bıraktım. İki gün değirmencilik onda...”

Sokuldu kulağına:

“Raife de boş bırakmayacak...” dedi. “Göz kulak olacak.”

Kızlar birinci seferi yapmış dönüyorlardı. Güllü, birer yanına almıştı Hacer’le Zeliha’yı. Durdu Kadın’la karşılaşınca:

“Hoş geldin!” dedi Güllü. “Sağ olsun Ahmet Abi sandalla getirmiş fideleri... Biz de taşıyoruz.”

“Sabaha doğru geldi eve. Yanına da Recep’i almış, birlikte taşımışlar.”

“Eş dost sayesinde toprak sahibi oluyoruz işte. Koskoca fındıklık...”

“Anan nasıl?”

“Zor kalktı bu sabah!”

“Bu açma işi, yıktı zavallıyı. Alışık olmayınca...”

“Öyle oldu. Şu fideleri bi dikseydik hayırlısıyla.”

“Bitmez ki fındıklığın işi.”

“Bir ay sonra da çapalayıp mısır ekerim fidelerin aralarına.”

Bir şeyler söyleyecekti, yutkundu, içini çekip yürüdü Durdu Kadın.

Kızlar, üç seferde taşıyıp bitirdiler fideleri. Dördüncü seferde Huriye Kadın'ı, çevresindeki kazma küreklerle, kap kacaklarla birlikte alıp çıkardılar açmaya. İçecekleri suyu dereden almayı da unutmadılar.

Hemen başlamışlardı fideleri dikmeye. Önceden ocaklar kazılıp hazırlandığı için iş hızlı gidiyordu. Huriye Kadın aldığı fideleri ocakların ortasına tutuyor, kızlar hemen ellerinde çapalarla toprağı kazıp dolduruyorlardı diplerini.

Durdu Kadın'ın açması tepede, Hacı Dursun'un açmasının bitişiğindeydi. Ana oğul eğilip doğruluyorlar, ölçülü biçili kazılmış kuyulara, bir çocuk boyunu aşmayan fideleri dikeyiyorlardı sıradan.

Yüksekte kalan Hacı Dursun'un açması bir uçtan bir uca uzayıp gidiyordu. Töngelli'den, Ayazlı'dan tutulmuş yirmi, yirmi beş kişi ellerinde çapa durmadan ocak açıyorlardı.

Hamit'in açması çok aşağılarda, Aftun Deresi'nin kıyısında kalıyordu. Toprak inişli çıkışlıydı. Nasılsa yangından kurtulan bir ağaca yularından bağlamışlardı Okumuş'u. Dönüp duruyor, yeşermeye yüz tutan otları iri dişleriyle koparmaya çalışıyordu.

Hacı Dursun'un açmasında çalışanlardan bir küme, çapalarını, açtıkları ocakların içinde bırakarak girmişlerdi yola. Dikmelerin arasından, keçiyoluna sapmak için Durdu Kadın'ın dikmelerinin kıyısından yürüyorlardı. Başlarında Kambur Naci vardı. Bir tümseğı aşarken, arkasındaki ırgatları durdurduktan sonra seslendi:

"Ahmet! Oy, Değirmenci Ahmet!"

Elindeki kazmayı bırakmadan yürüdü Değirmenci Ahmet:

“Ne var ulan Kambur!” dedi.

“Biz, daha, kumdan fideleri almaya gidiyoruz!”

“Eee?”

“Hacı, sabahınan dedi ki bana... Bizim fındıklığın alt başındaki açmalara gelen olursa de ki onlara... Kendi gönülleriyle ordan çıkarlarsa çıksınlar, çıkmazlarsa ben onları çıkarmasını bilirim, dedi. Benden söylemesi... Eğer bir patırtı kopmasını istemiyorsan...”

“Neden çıkacaktıysız açmadan, anlayamadım. Bu topraklar Hacı Dursun’un değil ki! Bizim! Ormanı ben yak-tım, açmayı ben açtım, onun nerden oluyormuş!”

“Tapusu varmış elinde...”

“Tapu, nah şu üst baştaki fındıklığın tapusu, bu açmaların değil...”

“Daha çoğuna aklım ermez benim. Çıkacaksınız, dedi, işte o kadar. Alt baştakilere de söyleyiver sen! Huriye Kadın’la Arabacı Hamit’e...”

“Sen kısaca Hacı Dursun’a de ki... Bu açmalardan Değirmenci Ahmet’i kimse çıkaramazmış de! Anca leşimi çıkarırlar benim. Hadi güle güle!”

“Benden söylemesi...”

Kambur Naci, yürüyüp gidecek yerde, arkasındaki ırgatlardan, üstü başı adam içine çıkacak biçimde olanına döndü:

“Duydun ya...” dedi. “Çıkmıyormuş buradan, anca leşimi çıkarırlar benim, diyor. Öylecene söyle Hacı Dursun’a sen de! Töngelli’nin altından Ayazlı’ya geç, kestirmeden... Selam söyle! Hadi, durma!”

Sonra Ahmet’e döndü:

“Emir kuluyuz, ne yaparsın!”

Başı önünde, sonuna kadar dinleyen Durdu Kadın ilendi durdu peşinden:

“Dar mı geliyor bunca fındıklık! Memleketin yarısı onun. Sığamıyor mu bunca toprağa! Ne istiyor bizden! Söyle o Hacı denilen dinsiz imansıza! Üstümüze gelmesin bizim. Kötü olur sonra!”

Kambur Naci çoktan alıp götürmüştü peşine taktığı ır-gatları. Üst yoldan deniz kıyısına doğru iniyorlardı. Durdu Kadın kızlardan yana dönüp seslendi:

“Kız Güllü!” dedi. “Ne diyor bu Kambur Naci, duydu-nuz mu siz de?”

Kazmasına dayanıp duran Güllü sordu:

“Ne diyor Durdu Teyze, iyi duyamadık!”

“Atacakmış bizi, bu açmalardan! Huriş Kadın, nasıl ata-bilir! Ne hakkı varmış toprağımızda onun! Kilim gibi iş-ledik kaç aydır. Nasıl bırakırız, uydurma bi tapı çıkartmış diye! Haaa? Çıkar mısın sen buradan?”

“Ne bileyim...” dedi Huriye Kadın. “Nasıl uğraşırız bu Hacı’ynan bilmem ki. Canavar gibi adam.”

“Bakalım geçiyor mu onun canavarlığı...”

Hamit de gelmiş, dikmelerin dibine, dinliyordu.

“Ne dedi bu Kambur Naci?” diye sordu.

“Ne diyecek...” dedi Durdu Kadın. “Bu açmaları Hacı Dursun’a bırakıp çıkacakmışız hepimiz.”

“Hepimiz haaa? Ocağına kadar açtıktan sonra öyle mi?”

“Öyle zaaar. Oğlum Ahmet de dedi ki, burdan bizim ölümüz çıkar, dedi. Söyle, elini kolunu sallaya sallaya çıkar mısın sen?”

“Bıçak kemiğe dayanınca nasıl çıkarsın! İş buraya kadar ge-tirmemek vardı, oldu. Bundan sonra ölmek var, çıkmak yok!”

“Anladın demek sonunda!” dedi Ahmet.

“Ne yaptıksa olmadı işte. Direnmekten başka çaremiz yok!”

“Dayanacağız!”

Güllü kazmasının sapma dirseğini dayamış, başını bir Ahmet’ten yana, bir Hamit’ten yana çevire çevire dinliyordu. Renkten renge giriyordu yanakları.

Hacer: “Hacı Dursun gelir mi ki bugün?” diye sordu, yavaştan.

Zeliha biraz da havayı yatıştırmak için:

“Ne yapacaksın?” dedi. “Elini mi öpeceksin?”

“Köpekler işesin onun eline. Neden öpecekmişim?”

“Gelmişken, olur a isteyiverir seni oğluna.”

Kendisiyle alay ettirmemek için şakaya bozmaktan başka çare görmemişti. “Hele istesin...” dedi. “Kolay!”

Önündeki ocağa dikilen fidenin dibine kazmanın yanıyla toprak çekerken:

“Ya beni istemeye kalkarken seni görüp de beğenirse...”

“Hiç üzülme!” dedi. “Hiç kimse eline su dökemez senin!”

“Ne kurttur o! Bir bakışta anlar, malın gözü olduğunu senin de!”

“Daha iyi ya, tutar kendisi için ister beni!”

Bir diyeceği kalmamıştı Hacer’in.

“Demek benim kaynanam olmaya razısın öyle mi? Geçinip gideriz seninle! ”

Deniz kıyısına giden ırgatlar, arkalarında ikişer üçer demet fideyle geçiyorlardı dikmelerin dibinden. Bunları gören Hamit: “Geçiyor senin fideler!” dedi.

Gülüyordu Ahmet: “Hemen dikecekler demek... Diksinler bakalım! Dönüm başına sekiz yüz kilo fındık vermiş bu kara fındıklar. Dolup taşar ambarlar.”

“Yarısını zor alırsız bizim Yomra fidelerinden.”

Huriye Kadın çalı çırpı toplayıp ateş yakıyordu. Dikmelerin dibindeki yangın görmüş ağaç köklerinin arasından topladığı dalları atıyordu ateşe. Haşlayacağı eriştinin suyunu ateşe koyduktan sonra:

“Şu iki sıra bitene kadar hazırdır aşımız...” dedi. “Haydi şunları da dikiverin çabuk.”

Güneş tam tepelerindeydi. Masmavi bir gök alabildiğine uzanıyordu, kestane ağaçlarının uçlarından. Kuşkulu gözlerle bakıyorlardı Hacı Dursun’un açmalarından yana. Fındıklığın arkasında tek gözlü bir bağ evinin bacası tütüyordu. En azdan yirmi beş kişinin aşı pişecekti bu ocakta. Aftun Deresi’nin açtığı yarıntıdan bir motorun pata pataları duyuldu birden. Başlar denizden yana dönüverdi.

Hacer: “Geliyor bizim Hüseyin!” dedi. “Ereğli’den geliyor Temel Reiz’in Semender’i...”

Ara sıra böyle yapardı Temel Reis. Yağlı bir iş buldu mu, Akçakoca’nın işlerini geriye atar, Ereğli’ye kıırdı dümeni. Tam İstanbul havasıydı bugün. Bütün gün fındık yükleyecek, hemen erkenden tutacaktı demek İstanbul’un yolunu.

“Gözün aydın!” dedi Güllü. “Misafirin var bu gece.”

Hacer büsbütün başka şeyler düşünüyordu. Hüseyin’in gelmesi de, gitmesi gibi hiçbir şeyi değıştirmiyordu artık. Eskiden yoldan geldi mi, Şemsi’nin yüzünü görmek zorlaşırdı.

Zeliha’ya duyurmadan: “Söyleyeceğim Hüseyin’e...” dedi. “Alsın götürsün beni burdan. Nereye götürürse götürsün.”

Başını eğdi önüne.

“Büyüyor karnımdaki...” dedi. “Kımıldadıkça deli oluyorum. Burda daha da kalamam ben.”

“Anana açsan?”

“Senden başka kimseye bir şey söyleyemem.”

“İster misin ben konuşayım ananla?”

“Öğrenince kendine kıyar, dayanamaz. Bilmesin daha iyi...”

Bir süre kazmasıyla fidenin dibini düzeltti.

“Anan her şeyi biliyor gibime geliyor...” dedi Güllü.

“Belki bir kolayını buluruz. Ona açarsam.”

“Ne yaparsan yap! ”

Huriye Kadın sesleniyordu:

“Bırakın kazmaları da gelin! Aha süzdüm erişteyi.”

Ellerini yıkadılar birbirlerine su dökerek... Hacı Dursun'un adamları kıyıdan son fideleri de götürüyorlardı. Geride kalanların omuzlarında birer ikişer fide demeti vardı ancak. Yemeğe yetişmek için seğirtiyorlardı yamaca doğru.

“Bu kadar fideyi nereye dikecekler?” dedi Zeliha. “Dağ taş fide...”

“Anca sonunu aldılar. Kaç sefer ettiler sabahtan beri...” dedi Hacer.

“Böyle kaç fındıklığı var daha!”

Zeliha konuşuyordu kendi kendine:

“Erkek olacaksın toprak sahibi olmak için... Hacı Dursun'un karısı da olsan, gene kurtulamazsın kazmaya yapışmaktan.”

Sonra Hacer'e döndü. Bugün tutturmuştu Hacer'le. “Gelini olsan gene nafile!” dedi.

Boyuna kaşıkliyordu erişteyi. Bir çanakta erik pestili ıslatmıştı Huriye Kadın. Arada bir ezilmiş pestili de kaşıkliyorlar, iri iri kopardıkları mısır ekmeğine katık ediyorlardı.

Zeliha önüne sürülen tencerenin dibini sıyrırken: “Eline sağlık Huriye Teyze!” dedi. “Güzel olmuş erişte.” Üstüne

bir maşrapa da su içtikten sonra kalktı ayağa. Diz çöküp oturmaktan ayakları uyuşmuştu. Gözleri ilerde tepenin üstündeydi. Hacı Dursun'un ırgatları yemekleri yemişler, bir araya toplanmışlardı.

"Neden toplanmış bunlar?" diye sordu ortaya. Bu soru biraz da kendineydi. Öbürleri hiçbir şey göremezlerdi oturdukları yerden.

"Hepsinin yüzü evin kapısına dönük..." dedi Zeliha.

Kulağı kirişte olan Güllü:

"Neler söylüyorsun?" dedi. "Kimlerin yüzleri?"

"Irgatların!"

Oturanlar, kalktılar ayağa.

Hacer, elini gözlerine siper ederek:

"Kim var adamların karşılarında?" dedi. "Güneş vurunca parıl parıl parlıyor, ayna tutmuş gibi."

"Jandarmalar!" dedi Güllü.

"Yaşlı bir adam konuşuyor adamlarla."

Gözleri hiçbir şey görmediği halde lafa karıştı Huriye Kadın:

"Sakın Hacı Dursun olmasın?"

"Odur!" dedi Güllü. "Hacı Dursun. Duruşundan belli."

Karınca sürüsü gibi birden dağılıvermişti ırgatlar. Komut verilmiş gibi alt başa dönmüş, yürüyorlardı.

"Geliyorlar!" dedi Güllü. "Bizden yana geliyorlar."

Hacer ekledi:

"Arkalarında da jandarmalar."

"Ya Hacı Dursun?" dedi Huriye Kadın.

"En geride..."

"Yavaştan yavaştan o da geliyor. Üç dört adam var yanında. Biri Kambur Naci, belli..."

Durdu Kadın da görmüş olacaktı bunları, dikmelere doğru yürüyordu. Ahmet iki ayağını açmış, bulunduğu yerden bakıyordu gelenlere.

Güllü geriye dönüp Adile Kadın'a baktı. Okumuş'tan başkasını görememişti. Kuytu bir yere oturup onlar da yemek yemiş olacaktı. Güllü, Hamit'in açmasından yana doğru yürüdü. Dikmelerin dibinden seslendi:

"Şerife Abla! Şerife Abla!"

Şerife'den önce Hamit kalkmıştı ayağa.

"Sen misin Güllü!" dedi. "Ne var?"

"Hele bak, jandarmalar!"

Göremiyordu gelenleri, kuytuda kaldığından... Bir koşu önündeki tümseğin üstüne çıktı.

"Geliyorlar!" dedi. "Durdu Abla'nın açmasından yana!"

Karısıyla anasına seslendi:

"Gidiyorum Ahmet'in yanına!" dedi. "Siz de Huriş Abla'nın yanına geçin!" Kadınların kolayca geçebilmesi için, bir iki dikmeyi sallaya sallaya çıkardı. Önce kendisi geçti. Güllü'nün yanına uğramadan yürüdü Ahmet'in açmasına doğru.

Değirmenci Ahmet, hâlâ iki ayağını açmış, dikiliyordu. Başı da yaklaşanlarla birlikte yürüyordu sanki... Sağ yanında dikilen Hamit'i bile görmemişti.

"Ne oluyor?" dedi genç adam.

Gözleri dikmelere dayanan ırgatlarda:

"Atmaya geldiler bizi!" dedi boğuk boğuk.

"En geride Hacı Dursun namussuzu!"

"Altı yedi de jandarma var. Biri de o, onbaşı işte! Hıncını almaya geliyor benden!" dedi Ahmet.

"Gidelim!" dedi Hamit. "İstersen sen git önceden."

"Neden?"

Bir sözcük bulup söyleyemiyordu.

“Yürü!” dedi Ahmet. “Gidelim birlikte.”

Hamit’in ayakları geri geri gidiyordu. Dikmelerin arkasında durdular. Şekip Onbaşı:

“Kaymakamlığın emri!” dedi. “Başkasına ait olan tapulu araziye işgal ettiğinizden tahliye etmeniz gerekiyor! Acele olarak.”

Ahmet, “Bu topraklar bizim!” dedi. “Biz açtık bu açmaları... Siz de biliyorsunuz! Yani karakol...”

Ayağıyla dikmelerin dibine atılmış yanık kestane kütüğünü tekmeledi.

“Nah!” dedi. “Bizim söktüğümüz kökler!”

“Kaymakamlığın emri! Tapusunu ibraz eden Dursun Namlıoğlu’na iadesi yazılıyor. Hemen tahliye edeceksiniz!”

“Gösterdiği tapu bu açmaların tapusu değil!”

“Bunu mahkemede söylersin! Siz şimdi hemen çıkın bu açmalardan!”

“Biz herkes gibi açtık bu açmaları. Elimizde tapumuz yok daha... Tapumuz olmayınca da mahkemeye nasıl gideriz!”

“Gördün mü ya! Eloğlu almış tapuyu! Şu halde siz burayı en kısa zamanda...”

“Bir senetle bütün memlekete sahip çıkılmaz ki!”

“Sen de al tapu senedini, sen de sahip çık! Haydi bakalım, toplayın tası tarağı! Emir var, çıkacaksınız! Kaymakamlığın emri!”

Hacı Dursun seslendi gerilerden:

“Çıkmıyorlar demek! Ver emrini onbaşı oğlum öyleyse! Şu aradaki dikmeler kalsın evvela! Haydi uşaklar, söküp çıkarın dikmeleri!”

İki ırgat, önceden hazırlanmış olduğu gibi, dikmeleri birbirine tutturan bağları, ellerindeki baltalarla kesmeye başladı. Geriye kalan ırgatlar, bağısız kalan dikmeleri bir o yana, bir bu yana sallaya sallaya söküp çıkarmaya koyulmuşlardı harıl harıl...

Yerden irice bir taş sarılan Ahmet: "Bırakın!" diye yürüdü üzerlerine. "Çekin elinizi dikmelerden!"

Başını çevirip bakan bile olmamıştı. Elindeki taşı bütün gücüyle fırlattı. Arkadan da İkincisini...

"Çekilin diyorum! Benim toprağında sizin işiniz ne! Defolun!"

Durdu Kadın da taş sarıldı, Hamit de peşinden... Atıyorlardı durmadan. Yerlerde yeterince taş eksik değildi. Dikmelere doğru yaklaştıkça daha irilerini geçiriyorlardı ellerine. Irgatlar işlerini bırakmak zorunda kalmışlardı. Bir iki tanesi yerden biçimlice taşlar arayıp bulmuştu. Henüz kimse atacak gücü bulamıyordu kendinde. Ne Onbaşı Şekip, ne de Hacı Dursun, "Ne duruyorsunuz!" diyebiliyorlardı.

Karşıdan gelen iri bir taş, dikmelerin arkasında gizlenen ırgatın koluna çarpınca atılmıştı ileri:

"Ne duruyoruz arkadaşlar! Bizi öldürmelerini mi bekliyoruz?"

Bir dalgalanma oldu dikmelerin gerisinde. Birden sarılmışlardı taşlara. Elleri ne geçerse atıyorlardı. Açılan gedikten dalmışlardı içeri. Sürü halinde adım adım yaklaşan ırgatlar, üçünü de çevirmeye başlamışlardı.

Nerdeyse arkalarına geçip onları halkanın ortasına almak üzereydiler. Sırtlarına geriden gelen taşlarla duraklamışlardı birden. Dönüp baktıkları zaman dikmelerin gerisinden, kendilerine taş atan kızları görmüşlerdi.

Koçbaşı kadar bir taşı elinde tutan Güllü:

“Çekilin!” dedi. “Buraya adam öldürmeye mi geldiniz, Hacı’nın açmasında çalışmaya mı?”

Elindekini kaldırmış, adım adım yürüyordu üzerlerine.

“Çıkın dışarı açmamızdan!” dedi. “Size ne, elin toprağından! Aldığınız gündeliklerle adam mı öldüreceksiniz? Yazık sizin işçiliğinize!”

Ahmet’le Hamit de kesmişlerdi taşlamayı. Durdu Kadın soluk soluğaydı. Güllü hiçbirini görmüyormuş gibi yürüyordu sökülen dikmelere doğru.

“Bu memlekette hiç kimse toprak sahibi olmayacak mı? Namusumuzla iki kök fındıklığımız olsun dedik, size ne elin toprağından. Siz gündelikle çalışan kişilersiniz! Attığınız taşlarla birini öldürüp elinizi kana bulamak mı istiyorsunuz? İşte atıyorum elimdeki taşı yere! Siz de atın erkekseniz! ”

Güllü’nün bu emrini bekliyorlardı sanki. Ellerindeki taşları usulca yanlarına bırakıverdiler.

Zeliha’yla Hacer de Güllü’nün arkasında dikiliyordu. Sıkı sıkı tuttukları taşları herkesle birlikte fırlatıp attılar İşlerin kötüye gittiğini gören Hacı Dursun, “Onbaşı oğlum!” dedi. “Geçebileceğiniz kadar dikme söküldü! Girin içeri, ne yapacaksanız yapın!”

Onbaşı Şekip, Güllü’ye yiyecekmiş gibi bakıyordu. Bu kız olmasaydı, taşla sarılan ırgatlar Ahmet’in de Hamit’in de üstesinden gelecekler, daha olmazsa uzatacaklardı boyu boyunca. Şimdi iş gene kendisine düşüyordu. Tek sıra duran altı jandarmaya: “Yürüyün...” dedi. “Birerlekolda!”

Peş peşe dizilen jandarmalar sökülen dikmelerin arasından içeri girmek üzere yöneldiler.

Durdu Kadın seğırtip çıktı önlerine:

“Beni öldürün de öyle girin içeriye!” dedi. “Bu toprakta bi karış hakkı yok Hacı Dursun’un, acıyın bana evlatlarım!”

En öndeki, tüfeğinin dipçığıyle itiverdi bir yana. İkinci jandarma, onun açtığı yoldan yürüyüp girdi içeri. Altısı da açmaya girince, Şekip Onbaşı bir bağ fişek sürdü tüfeğine. Ahmet’e doğrulttu.

“Kıpırdarsan yakarım!” dedi. “Tabanca var üzerinde biliyorum.”

Nişan alıp beklerken:

“Hasan!” diye seslendi arkadaşlarından birine. “Yürü, cebindeki tabancayı al, çabuk!”

Altı kişinin içinden en gösterişlisi yürüdü Ahmet’in üzerine doğru. Yukardan aşağı iki yanını yokladı. Arka cebine baktı. Şurasını burasını elledi, bulamadı. Onbaşı: “İyi ara!” dedi. “Mutlaka üzerinde olacak!”

Yeniden üstünü arayan jandarma eri:

“Yok onbaşım!” dedi. “Bulamadım!”

“Peki!” dedi. “Çok güzel! Anlaşacağız demek...”

Tüfeğin namlusunu Hamit’e çevirdi bu kez de. Jandarma erine:

“Ara öbürünü!” dedi.

Hamit’in üzerine doğru yürüyen er, yukarıdan aşağıya doğru gezdirdi ellerini.

“Yok, bunda da...” dedi üzülerек.

“Öyle mi! Memnun oldum. Haydi, kim varsa açmada... Kadın, erkek dışarı!”

Güllü, iki arkadaşıyla oturuverdi yere. Sanki toprağa yapışmış gibiydiler. Kızların neden oturduğunu anlayan Durdu Kadın da gelinini yanına çekip çöküverdi oracığa,

Ahmet'le Hamit de katıldılar onlara. Huriye Kadın'la Adile Kadın da taa gerilerde dikmelerin dibinde zaten oturuyorlardı. Onbaşı bu durum karşısında şaşırıp kalmıştı. Ahmet'in karşısına geçti, "Uğraştırma beni!" dedi. "Kötü olur sonra!"

"Ne emir aldınsa onu yap!" dedi. "Kendi toprağımızdan, kendi ayağımızla çıkacak değiliz!"

"Öyle mi!" dedi. "Çıkartırız öyleyse!"

"Hasan, Bilal!" dedi. "Tüfeklerinizi verin arkadaşlarınıza da gelin buraya."

Karşısına dikildiler.

"Tutun birer kolundan şu adamın önce!"

Ahmet'i gösteriyordu. Genç adam, iki jandarma erine bir yanından tutturmamak için direniyordu.

"Sıkı tutun be!" diye bağırdı, onbaşı.

Sıkı tutmuyor değillerdi. Ahmet hiçbirini itip kakmadığı halde sökülmüyordu topraktan. Çınar gibiydi. "Tutun be! Sıkı tutun, sürükleyin şunu!"

Kollarının altından tutmak istediler, beceremediler. Neresinden tutarlarsa çekip kurtuluyordu ellerinden. Hamit, koşup gelmiş, Ahmet'in yanına dikilmişti. Durdu Kadın'la Şerife de öbür yanına... Bu katılmayla durakladıklarını gören Güllü:

"Yürüyün!" dedi kızlara. "Çıkaracaklarsa, hepinizi birden çıkarsınlar!"

Adile Kadın'la Huriye Kadın da katılmıştı aralarına.

İşin bir sonuca bağlanamayacağından korkan Hacı Durun, çoktan yitirmişti soğukkanlılığını. Irgatlarına:

"Ne duruyorsunuz!" diye bağırdı. "Yardım etsenize jandarmalara!"

Bir dalgalanma oldu kümenin ortalarında. Bir tümseği aşp hemen oracıkta duruverdiler yeniden. Gözleri yerde bekliyordı.

Kan beynine çıkmıştı Hacı Dursun'un:

"Size söylüyorum. Ne duruyorsunuz!"

Kavruk yüzü, açık mavi gözleriyle su katılmamış Karadenizli olan bir ırgat, iki kolunu açp durdurmuştu arkadaşlarını.

"Kımıldamayın uşaklar!" dedi. "Buraya çalışmaya geldik biz, boğuşmaya gelmedik!"

"Keserim gündeliğinizi!"

"Kesemezsin Hacı Emmi, nasıl kesersin!"

"Keserim ben!"

"Bırakır gideriz kesersen!"

Boğuşma hızlanmış, kadınların yazmaları çözülmüşü başlarından, iki erkeği vermemek için kendilerini yerden yere atıyorlardı. Durdu Abla:

"Uğraşmayın bizimle" diye bağıırıyordu. "Çekilin gidin! Bu topraklar bizim diyoruz, anlamıyor musunuz? Tırnaklarımızla kazdık, kaç aydır! Belimiz büküldü kazma sallamaktan."

Hacı Dursun:

"Sen kanuna karşı mı geliyorsun kadın?" diye bağırdı. "Sen hükümete karşı mı geliyorsun? Susturun şunu! Bu topraklar nasıl senin olurmuş? Müslüman değil misin sen?"

Irgatların üzerine doğru yürüyerek:

"Daha duruyorsunuz be!" diye gürlledi. "Kursagınızdaki aş kimin kazanında kaynadı, nankör herifler! Tutun atın diyorum size şunları."

Jandarmalar, bu azar kendilerineymiş gibi atıldılar üzerlerine. Oğluyla birlikte Durdu Kadın sıkışp kalmıştı aralarında.

“Ayyy! Bunalıyorum!” diye itti üzerine çullananları. Baskı büsbütün artınca bağırdı:

“Ay! Aman!”

Çöküvermişti olduğu yere. Hacı Dursun işin gevşeyeceğini düşünerek:

“İnanmayın!” diye tepiniyordu. “Oyun ediyor size, yalan!”

Adile Kadın: “Durun!” diye haykırdı. “Allah korkusu yok mu sizde? Ölüyor kadın be!”

Yüzükoyun uzanmıştı, Durdu Kadın. Durumundan bir şeyler sezinleyen Ahmet, eğildi anasının üzerine. “Anam, n’oldu sana?”

Kıvrılıp kalmıştı olduğu yerde.

Güllü kalabalığı eliyle iterek bağırdı:

“Çekilin başucundan!”

Saçı başı darmadağın, eğildi üzerine Güllü. Kireç gibiydi yüzü. Başını yüreğine koydu kadının, dinledi bir süre. Doğruldu birden. Jandarmaları gayrete getirmek için dikmeleri geçip içeri kadar giren Hacı Dursun’a döndü.

“Katil!” dedi. “Sen öldürdün bu ihtiyar kadını!” Kimse yerinden kıınıldamıyordu. Hacı Dursun bile susuyordu.

Ahmet birden silkinip kalktı, koşmaya başladı. Yeni kazılmış bir ocağın, uzattı içine elini. Eşeleyip bir şey aldı, koydu cebine. Bütün gözler üzerindeydi. Yavaş yavaş geldi, anasının başına dikildi. Herkes donup kalmıştı sanki. Bakışlarıyla Hacı Dursun’u aradı. Göz göze geldiler. Bu bakışların anlamını herkesten önce Hacı Dursun sezinlemişti.

“Onbaşı!” diye bağırdı. “Vuracak beni!”

Durumu bir anda kavrayan onbaşı: “Atılın üzerine!” diye bağırdı erlere.

Ahmet cebinden çıkardığı tabancayı, çevirdi Hacı Dur-
sun'a, tüm şarjörü boşalttı.

Şemsi'den değirmende aldığı tabancaydı bu. Tuttura-
mamıştı uzaktan. İkinci şarjörü sürmek için davranacağım
sanan jandarmaları karşısında buldu. Boğuşmayı göze ala-
mayınca kaldırıp attı elindeki, onbaşının ayaklarına.

Ahmet il cezaevine gideli bir hafta geçmişti aradan. Hacı Dursun, Konakbayırı'na gömülen Durdu Abla'nın, Aftunağzı'ndaki açmasının dikmelerini söktürüp attırmıştı. Arabacı Hamit, yirmi dönümlük açmanın, on dönümüne razı olmuştu sonunda. Raşit Efendi beş yüz lira karşılığı tapu senedini alıp teslim edecekti fideler yeşerince. Hâlâ Hacı Dursun'un açmasındaki fideler yeşermemişti ne hikmetse! Eline geçen açmaların, en verimsiz yerinden beş dönümünü de Huriye Kadın'a bağışlamayı düşündüğü gün, Safiye Kadın'a izin verip gün ortasında salıverdi mahalleye. Bu beş dönüm toprağı babasının hayrına bağışlamıyordu Hacı Dursun. Ne olaksa olmalı, bu Güllü işi bir tatlıya bağlanmalıydı.

Konakbayırı'nı bu kadar hızlı çıkmamıştı Safiye Kadın bugüne kadar. Üzerine aldığı iş, öyle çerden çöpten bir iş değildi. Memleketin en ileri geleninin oğlunu evermeye gidiyordu. Günü gelince düğünlerde derneklerde, yunaklarda, imecelerde ballandıra ballandıra anlatılacak, unutulmaz bir söylenti olacaktı. Hacı Dursun şu kadar kadının içinde, koskoca memlekette, bula bula kendisi gibi bir kadını bulmuştu. Akıl onda, feraset ondaydı. Eğer anası he derse Hacı Dur-

sun karısını gönderecekti, hemen arkasından. Bugüne bugün Hacı Dursun'un karısından da bir ayak önce geliyordu!

Kapıya vurdu küt küt. Bu ses yüreğinden mi geliyordu, kapıdan mı belli değildi. Oysa kapı ardına kadar açıktı, bütün bahçeli evlerde olduğu gibi. Yürüyüp çıkabilirdi yukarıya. Ama neden kapının eşiğinde karşılanmadan çıksındı. Koskoca Hacı Dursun'un adına geliyordu, Kel Niyazi'nin dulü Safiye olarak değil.

"Kim o?" diye bir ses geldi, yukardan.

"Benim ben, Safiye! İn aşağı hele!" diye tersledi.

Hiç de ineceğe benzemiyordu Huriş Kadın.

"Sen misin, kız Safiye!" dedi. "Hele çık yukarı!"

Merdiven başında bekliyordu. Basamaklarda dura dura çıktı.

"Azat mı ettin kızları erken erken? Donanma, şenlik mi var bugün yoksa?"

"Sen gene öyle belle! Donanma da var senin için, şenlik de."

"O da neden kız?"

"Hele bi yer göster de soluk alayım!" dedi merdivenin üst başında. "Nasıl geldim bi Allah bilir. Kör olayım Konakbayırı'nın üst başında dinelip de bi soluk almadan yürüdüm."

"Zorun neydi kız? Hele geç şöyle camın önüne!"

Safiye Kadın geçti sedirin üst başına. Huriye Kadın da karşısına.

"Eeee? Hoş geldin bakalım, nasılsın?"

"Çok şükür!"

Gözlerinin içine baktı: "Hacı Dursun yolladı beni!" dedi.

"Güllü'yü istiyor, değil mi fabrikaya. Çıkarsın aklından onu. Durdu Kadın'ın ölümünden sonra o adamın yüzünü görmek ister mi sanıyorsun Güllü?"

“Yanlış anlama! Güllü’yü istiyor, istemesine ya, fabrika-ya değil.”

“Nereye? Fındıklıkta çalıştırmaya mı? Kadın ırgatın ucuza geldiğini oda mı anladı yoksa?”

“Yok canım, fındıklığa da istemiyor.”

“Hangi cehenneme istiyor bir tek kızımı benim?”

Gözleri pırıl pırıldı Safiye Kadın’ın.

“Oğluna!” dedi. “Oğluna istiyor!”

“Şemsi’ye... Öyle mi?”

“Allah’ın emriyle, peygamberin kavliyle...”

“Kızımı, Güllü’yü haaa?”

“Güllü’yü yaaa! Seni isteyecek değil ya!”

“Onun oğluna münasip kızım yok benim. Onlar zengin, varyetli kız isterler.. Tarla onlarda, tapı onlarda, dükkân, fabrika... Bizim neyimiz var ki!”

“Doğru söylüyorsun. Her şey onlarda...”

“Her şey onlarda olmasına onlarda ya... Gene de gözleri bizim bi karış toprağımızda.”

“Senin toprağın onun toprağının tozu olamaz. Bi örüzgerlik tozu... Allah vermiş ki, vermiş.”

“Dağı ormanı dümdüz ettik Güllü’ynen. Dikmeleri diktik... Tam fideleri dikerken neler geldi başımıza. Süngüyle çıkardı bizi toprağımızdan Hacı Dursun.”

“Şimdi sen kulağının pasını sil de iyice dinle beni!”

“Söyle bakalım, Safiye Kadın.”

“Hacı emmi beş dönüm yer veriyor sana Aftunağzı’nda... Kızın kocaya gidince sen ne edeceksin daha çoğunu! Başına bela mı alacaksın? Diplerini kazmaya bile gücün yetmez bundan sonra.”

“Versin toprağımı geri, onun bi karış yerini istemem ben!”

“Hangi toprağını? Tapusu mu var ki koynunda! De ki beş dönümünü almış götürüyor kızın, beş dönümünü de sana bırakıyor. Bırak şimdi toprak hesabını da, kızın Kaarun gibi zengin bi kocaya gidiyor, onu düşün!”

“Ne düşüneyim, kısmetse olur.”

“Şimdi bu işe sen he diyor musun, demiyor musun?”

“Bilirsin sen de... Benim kızım başkalarının kızına benzemez. Kendisi he demezse, öldür Allah dedirtemezsin.”

“Sen anası değil misin? Hem anasıydın, hem babası. Sen olur dedikten soona... Ona ne düşer... Tööööbe, töööbe... Bilirsin ne düşüneceğini. Bana kalsa hiç üzerinde durmaz, geçerdim bi yana. Sormazdım bile başlık parasını, altunu, elmasını... Helbet üstüne başına yapacaklar, varlıklı kişi onlar... Şimdilik sana üç yüz kaat yolladı. Hacı Emmi için paranın pulun ne kıymatı var!”

Umursamaz bir davranışla kalktı yerinden.

“Hiç çeneni yorma...” dedi. “Gelince kendisiyken konuşursun! Bi kahve yapayım da içelim!”

Huriye Kadın ocağın içinde çiviye takılı cezveyi aldı. Önce suyunu koydu, sürdü ocağa.

“Bu üç yüz kaat, Güllü’nün düzeni için... İyi dinle sözümü, iki yüz de senin kendine yolladı. Bu devlet kuşu herkesin başına konmaz, annadın mı? Sen diyorsun ki, Güllü bilir, ben ağzımı açıp bi şey söylemem... Nasıl kız anasıydın sen! Kızın arada zıyan zebil olmuş gidiyor, habarın yok.”

Ocağın başından doğruldu birden.

“Ne demek o!” dedi. “Annıyamadım.”

“Antlarsın, kızın bi piçlen başına kalınca... Kötü kötü söyletme beni! Hacı onu fabrikadan neye çıkardı? Kızının namusunu düşündüğünden... O Recep denilen çulsuzun ettiklerini

duymadın galiba... Sen de benim gibi işin içinde olsaydın, daha çoğunu bilirdin. Kızın nerdeyse bu çulsuza kaçacak, eli kulağında! Gel sen he de de, gerisini Hacı Dursun'a bırak!"

"Neler söylüyorsun sen! Güllü fabrikadan atıldıysa Hacı'nın oğluna yüz vermediğinden atıldı, bunu cümle âlem böyle biliyor."

"Yalan! Güllü böyle söylüyor değil mi? Her sabah erken erken geldiğini de inkâr edemez ya fabrikaya. Niçin geliyordu sabah namazında, kırıştırmak için. Sen Güllü'ye sorarsan doğruyu olduğu gibi söylemez. Emme velakin işin doğrusu böyle. Güllü, bu çulsuza kapıldığını söyler mi hiç! Sen kız anası olarkten dua et Hacı Dursun'a! Kız nerdeyse evlenecekti onunla..."

"Kısmetse evlenir de... Ne diyebilirim ben!"

Söz geçiremiyordu Safiye Kadın. Oysa ağzından girip burnundan çıkacağını, ne yapıp yapıp yola getireceğini söylemişti Hacı Dursun'a, gelirken.

"Bak, Huriye Kadın!" dedi. "Hacı Dursun, kızını ne yapıp yapıp oğluna alacak... Sen ne demek istediğimi anlamıyorsun! Hacı Dursun gibi bir adamın, senin kızının kaynatası olması ne demek... Adamın bi ayağı çukurda. Bunca mal mülk kime kalacak, elbet bi tek oğlu Şemsi'ye! Aklını başına topla da iyi düşün!"

"Benim aklım erdiğine göre... Bunu da arkadaşlarından duydum, bu Şemsi denilen oğlan kızıma gelirkene giderken sataşıp dururmuş. Hâlâ da dolanırmış peşinde."

"Hacı'nın oğlu Şemsi, kızını deliler gibi seviyor. İlk evvela değildi böyle. Her kıza sataştığı gibi, Güllü'ye de sataşıyordu. Allah'ı var, kızın bi kere dönüp bakmadı yüzüne... Bakmadı da kötü mü yaptı... Yooo! Zengin evladı bunlar. Böylece kızış-

tırdı pazarlığı... Deliye, divaneye döndü sonunda Şemsi... Cayır cayır yanıp tutuşuyor şinci, gözüm kör olsun! Paraysa para, ne yapıp yapıp Allah'ın emriyle almak istiyor, namısıynan.”

“Ne diyeyim bilmem... Kısmetten gayrisi olmaz ki Safiye Kadıncığım!”

“Sen he de de, varsın Güllü demesin. Hacı Emmi'nin isteği, senin ırazı gelmen. Gerisini bana bıraksın, diyor. Hepimiz anayız babayız, ana baba hakkı büyük diyor, Hacı Emmi. İlk evvela anasının izni ilazım demeye getiriyor. Hele aklımdayken şu parayı koy bi yana. Şu üç yüzü, kıza mesarif edersin... Şu iki yüz de senin, şincilik... Eğer kızın damarına girer de he dedirtebilirsek yarın Şemsi'nin anası gelip isteyecek Allah'ın emriylen. Yooook kız ırazı gelmez de olmaz derse, gerisini Hacı Emmi düşünecek... Taş çatlasa olacak bu iş, diyor Hacı. Sen hiç gücünü üzme... Şu var ki er geç imam nikâhı da olacak, belediye nikâhı da... Zemanе kızlarının aklı bi karış havada. Ola ki kız, o çulsuzdan vazgeçmem de geçmem, der. Sen gerisini Hacı'ya bırak... İş olup bitti mi, kendi eliyle yollayacak Aftunağzı'ndaki açmanın tapısını.”

Huriye Kadın, kucağındaki yüzer liralık kâğıt paralara bakıyordu. Ne alıp koynuna koyabiliyor, ne de itebiliyordu elinin tersiyle. Merdivenden ayak seslerinin geldiğini duyan Safiye Kadın yüzlükleri el çabukluğuyla katlayıp sokuverdi Huriye Kadın'ın koynuna.

“Anaaa!” diye seslendi dışardan Güllü. “Merzuka Teyze selam söyledi, bekliyor aşağıda. Bizim büyük makası istiyor. Hüseyin bi pazen getirmiş İstanbul'dan ki görme... Hacer de anası da birer entari dikinecekler... Makas nerde, musandırallı odada mı? Ben de ısmarlayım mı haa? Ne dersin?”

Huriye Kadın: “Kız, içeri gel de Safiye Teyze’ne bi hoş geldin de...”

“Safiye Teyze mi dedin? Dur, şu makası veriyim de, geliyorum!”

Kapıya kadar inip çıktıktan sonra girdi odaya. Şöyle yenden bi kıpırdayan Safiye Teyze’nin elini öptü. Yazmasını başından sıyrıp bir minderin üstüne oturdu. Safiye Kadın:

“Maşallah!” dedi. “Görmeyeli daha da gelişmiş, güzelleşmişsin.”

“Sağ olsun...” dedi Güllü. “Hacı Emmi kurtardı beni tozun toprağın içinden. Gene onun sayesinde açma işlerinden de kurtuldum, oturuyorum bütün gün.

“Onu bunu bilmem ya... Yaramış evde oturmak... Kolay mı zabahtan akşamacak hara güre çalışması el kapısında. Emme velakin senin gibi kızlar uzun boylu evde oturamazlar ki... Maşallah, yaşını bilmesem ben bile şaşırıp kalırdım, aslan gibi kız olmuşsun... Baş göz etmenin zamanı geldi de geçiyor bile. Bak, Güllü, kızım! Aftunağzı’ndaki açmalar için hiç takaza etme Hacı Emmi’ye, beni o gönderdi, beş dönümünün bugün yarın tapısını çıkarttırıp gönderecek... Elindeki tapıya bakarsan dereye kadar bütün açmalar onun üzerinde görünüyor ya... Hacı, herkes gibi değil, merhametli adam, çok... Arabacı Hamit’e on dönümü nasıl bağışladıysa, size de beş dönümünü...”

“Mithat Bey’i abukat tuttum ben, on dönümden aşağısına razı gelmem! Hem kimin toprağını, kime bağışlıyormuş Hacı Emmi, heee?”

“Beş dönüm, on dönüm... Er geç senin malın hepsi de... Şinci demek istediğim, beni Hacı Emmi gönderdi buraya...”

“Neye gönderiyormuş seni?”

“Allah’ın emriyle istiyor oğluna...”

“Yaaa! Seni gönderdi demek... Nesi oluyorsun sen oğlanın? Bizim büyüklerimizden öğrendiğimiz, oğlanın anası gelir, kız istemeye... Anası yoksa ablası, teyzesi... Neye anası gelip istemiyor? İstemeeez! Biz onların gözünde, çulsuzun biriyiz... Bizim gibi kızları kapısında çalıştırdığı ayakçılarına istetirler. Neden mi böyle yaparlar, tarlasız tabansız kişilerin karşısına çıkmaya ar ederler de ondan... Anamın ne cevap verdiğini bilmem ya... Benim diyeceğim ortada... Fabrikasında bile çalıştırmaya layık görmeyip de kovduydu beni. Böyle bi kızı gelin diye istemeye kalkışırsa bunda bi bit yeniği olmalı!”

Safiye Kadın, biliyordu alacağı karşılığı... O kadar da bozulmuş görünmedi.

“Peki kızım...” dedi. “Elçiye zeval olmazmış. Benden söylemesi... Enine boyuna iyi düşün de ilerde başını taştan taşa çalma. Hacı Dursun gibi bi adam, seni oğluna münasip görüyor da sen olmaz diyorsun haaa... Emme gene senin bileceğin iş...”

“Ben bileceksem, bu işin olacak hiç bi yanı yok! İyi düşündüm Safiye Teyze.”

“Ben seni çok sevdiğim için geldim kapına kadar. Benden günah gitti.”

Huriye Kadın’dan yana döndü.

“Hep böyle oluyor gençlikte...” dedi. “Doğruyu, eğriyi göremiyorlar. Ama bizim gibi... İş, işten geçtikten sonra...”

“O zaman da Hacı Emmi gibi oluyor. Bi türlü gözü doymuyor bıçoklarının. Kendisinden dişlisine diş geçiremeyince, kendisinden düşkün olanların ağzındaki lokmaya göz dikeyor. Neyse, Safiye Teyzeciğim, ben Durdu Teyze’nin ölüsü-

nü ayaklarımın dibinde gördükten sonra ne Hacı Dursun'un suratına bakarım bundan sonra, ne oğlunun. Seni burda görünce, beni fabrikaya çağırmaya geldin sandıydım. Bundan sonra değil gelin gitmek, işçi olarak bile yanlarına girip suratlarına bakarsam, yüzüme bütün memleket tükürsün."

Sabir'in kahvesinde gündüzden başlamışlardı içmeye. Sefer Reis'in oğlunun düğünü vardı. Kapkırılı'den getirilen gelin, bütün mahalle kadınlarını bir araya toplamıştı reisin evinde. Güveyinin yakın arkadaşları yatsı namazından sonra güveyi girecek olan Kemal'in mutluluğuna durmadan içiyorlardı.

Sefer'in oğlu, sağdıçı Osman Bayraktar'ın uygun gördüğü ölçüyü aşmadan, kaldırılan kadehlere karşılık vermeye çalışıyordu. Ne olur ne olmazdı, sızıp kalmak da vardı gerdekte.

Şekip Onbaşı devriye geziyordu kahvenin önünde. Arada bir içeriye giriyor, ocaklıkta kendisi için hazırlanmış tepsiden çimlenip işinin başına dönüyordu.

Herkes içip eğleniyordu. Kapının önünden geçen kızlarda bile çakırkeyif bir savrukluk, bir açık saçıklık vardı. Düğün, kendileri için düzenleniyordu sanki.

Kahve, karakolun örtülü hoşgörüsüyle eğlence salonu olarak kiralanmıştı. Sefer Reis'in evinden mezeler, Kör Şevki'den de rakılar taşınıyordu boyuna.

Kemal'in hemen yanında Şemsi oturuyordu. Üzerlerindeki giysilerin aynı toptan kesildiği belliydi. Pırıl pırıl kız marka lacivert... Mal, gösteriyordu kendini.

Kemal, "Darısı senin de başına!" diye kaldırdı kadehini, Şemsi'ye.

Kara Ekrem, biraz da içkinin verdiği gevezelikle:

"Hiç belli olmaz!" dedi. "Senden önce yapar düğünü de haberin olmaz."

Kafayı bulmuştu erkenden.

"Sağdıç bey!" dedi. "İzin ver de damatla bir Kaşıkçı dök-türelim. Hiç merak etme, yormam delikanlıyı."

Çolak Seyfi kolunun kalkabildiği kadar dikmişti gımnata-sının ağzını havaya. Şemsi de Zeynel de sıraya girmiş, dönü-yorlardı ortada. Oturanlar ellerini şaklata şaklata coşturma-ya çalışıyorlardı. Kız taraflılar ağırbaşlı bir konukluk havası içinde somurtuyorlar, canları çekse de, coşkularını açığa vu-ramıyorlardı. Açılıp saçılmaları için daha çok şişelerin bo-şalması gerekiyordu. Şimdilik küskün küskün oturacaklardı böyle... Kızlarını ellerinden kaptırmışların pişmanlığı içinde somurtup duracaklardı, biraz da geleneklere uyarak.

Hüseyin de gençlerin arasındaydı, kapının önündeki masada... Semender'de tayfalık eden bir arkadaşını da al-mıştı karşısına. Kadehler boşaldıkça gözleri Şemsi'ye takı-lıyor, kızarıp bozarıyordu öfkeden.

Hacı Dursun'un oğlu, sendeleyerek kalkmıştı ayağa... Kadehini çalımla uzatarak:

"Haydi arkadaşlar!" dedi. "Dostumuz Kemal'in sağlığı-na, mutluluğuna içelim!"

Herkes kadehini kaldırmıştı, Hüseyin'den başka... Genç gemici buğulu gözlerle süzüyordu Hacı Dursun'un oğlunu. Herkes rakısını yudumlayıp yerine oturduktan sonra, önün-deki kadehe öfkeyle yapışmış, bir yudumda dibini buldur-muştu. Meze aramak için uzandı masanın üzerine, bir şey

beğenmeden elini çekerken rakı şişesine gözü ilişti. Doldurdu yeniden boş kadehini. Döke saça kaldırdı havaya.

“Haydi arkadaşlar!” dedi. “Namuslu insanların şerefine içelim!”

Duraklama oldu birden. Tek tük kalkan kadehler şaşkınlık içinde kaldı yarı yolda.

“Ne o!” dedi Hüseyin. “Neden durup kaldınız? Haydi canım kuşkulanmayın kendinizden... Kaldırın kadehlerinizi! Şerefe!”

En sonraya kalmıştı Şemsi'nin kadehi, o da Kara Ekrem'in dürtmesiyle... Hır çıkaracak zaman değildi çünkü... Daha yapılacak çok işler vardı.

“Çocuk musun be arkadaşım?” dedi kulağına. “Birini bitirmeden ikinciye kurcalamanın sırası mı?”

“Kaşınıyor, namussuz!”

“Bırak diyorum sana... İki kadeh içti mi aslan kesilir!”

Hava kararmaya yüz tutmuştu. Sabir, kapının önünde pompaladığı lüks lambasını getirip çekti tavana. Ortalık pırıl pırıl olmuştu. İkinci lambayı da kapının önündeki dut ağacına astı. Serin bir akşam rüzgârı hafiften lambayı salladıkça yapraklanmaya yüz tutan dalların karşı duvarlara yansıyan gölgeleri bir gidip bir geliyordu.

Osman Bayraktar, güveyinin elinden tutup kaldırdı.

“Eee arkadaşlar!” dedi. “Bize müsaade. Daha çokook yapacak işlerimiz var. Başından geçmiş olanlar iyi bilirler... Geçmeyenlere de biz öğretiriz! Caminin kapısında buluşuruz! Keyfinize bakın!”

Yatsı namazı için aptes almaya götürüyordu, kendi evine... Daha vakit çoktu ya... Ağızlarındaki rakı kokusunu gidermek için maydanoz çiğnemeli, yıkanıp dinlenmeliydiler.

Kadehler yeniden kalkıp son kez güveyiye mutluluklar diledi. Topluluk adına Şemsi'yle Ekrem uğurladı ikisini, so-kağın başına kadar.

Kahveci Sabir, bir ev sahibi telaşıyla o masadan o masaya gidip geliyordu. Yağıyordu istekler masalardan:

“Sabir Abi rakı!”

“Sabir Abi su!”

“Sabir Abi ekmek!”

Bir cömertlik havası esiyordu ortada. Sabir'in çırağı kanter içinde kalmıştı Şemsi'ye gidip gelmekten. Şemsi ikide bir çağırıyordu çocuğu:

“Miço, koş bi tane kiloluk getir!”

“Koş, iki Yenice!”

“Bir Altınbaş, çabuk!”

Rakıların kalitesi de yükseliyordu, içip içip cömertleştikçe...

Kara Ekrem Şemsi'nin kulağına:

“Yavaştan gitsen iyi edersin!” dedi.

“İçim kalkıp kalkıp iniyor!” dedi Şemsi. “Kendi düğünümüş gibi geliyor bana.”

“Kimin düğünü ya... Kız marka lacivertleri çektin. İpek gömlek gıcır gıcır... Siyah kravat...”

“İşin içinden yüzümüzün akıyla çıkmazsak...”

“Çocuksun be!” dedi Kara Ekrem.

“Bakamam babamın yüzüne sonra!”

Kız tarafıslı Salih Aydoslu, açılmıştı neden sonra!

“Dostum!” diye sesleniyordu karşı masadan Şemsi'ye. “Benim sevgili arkadaşım! Böyle yapacağız düğününü yakında!”

Kara Ekrem kısa kesmek için:

“İçelim!” dedi. “Bu gece güveyi girenlerin sağlığına!”

Herkesten önce yapıştı kadehine Şemsi.

“Öyle olsun!” diye sinsi sinsi gülüyordu.

“Ağır ol!” diye bastı ayağına Ekrem. “Kalırsın yarı yolda sonra!”

“Sen kız iste benden!” dedi Salih. “Namuslu delikanlı olsun yoksa. Demin Hüseyin bi laf attı ortaya. Namuslu kişilerin sağlığına içelim diye. Doğru söyledi. Gün geçtikçe bozuluyor delikanlılar. Neden bozuluyor, elleri çok para görüyor da...”

Hüseyin, bırakacağa benzemiyordu lafın yakasını.

“Kimmiş eli çok para gören delikanlı. Haaa? Kimmiş söyle Salih Abi, söyle de, öğrenelim!”

“Bu fındık geleli memlekette hemen herkes...”

“Fındık kime geldi? Değirmenci Ahmet’e mi? Yoksa Durdu Teyze’ye mi? Kime geldi Salih Abi, söyle!”

“Sus ulan!” diye bağırdı Ekrem. “Buraya Durdu’ya mevlit okumaya toplanmadık, düğün yapacağız. Eğleneceğiz!”

“Siz her gün eğleniyorsunuz. Bir gün de eğlenmeyiverin!”

“Bak Sabir! Sustur şunu! Sakın bu işi bize bırakma! Çok kötü olur sonra!”

Sabir bir biçimine getirip eğildi Hüseyin’in kulağına: “Dışarı çıkıp hava alırsan iyi edersin...” dedi. “Başına vurdu rakı galiba.”

Kulağı da ezandaydı Sabir’in. Müezzin “Allahuekber” der demez. teneke çakılı bankoya vurmaya başladı odunla.

“Haydi arkadaşlar, cami avlusuna! Güveyi sizi bekliyor!”

Kadehler sıklaşmaya başlamıştı birden. Ortada çiftetelli oynayanlar gömleklerinin eteklerini pantolonlarının içine sokup düzeltmeye başladılar. Ceketler giyildi. Üst baş

düzenlendi. İlk posta çıktı dışarı. İkişer üçer birikiyorlardı kahvenin önünde, sonra da arka sokaktan Hacıyusuflar Camisi'ne doğru yürüyorlardı güle oynaya.

Mahallenin bütün kalburüstü kızları, cami avlusu ile Sefer Reis'in evine giden sokak üzerindeki evlerin pencere-lerine ikişer üçer dağılmışlar, ellerinde meşalelerle geçecek olan gerdek alayını görebilmek için taaa akşamdan yerlerini almışlardı. Camiden çıkacak olan, güveyi, kendileri için gelecekmiş gibi, bütün dişilikleri üzerinde, bekliyorlardı fıkır fıkır.

Sabir'in kahvesinden çıkan delikanlıların henüz çocukluktan kurtulmayanları sokak aralarında dolaşıyorlardı. En olgunları da dikilip tam zamanını bekliyorlardı cami avlusunda.

Kesik gaz tenekelerinden yapılma meşaleler yakıldı. Güveyin çıkmasıyla birden şenleniverdi ortalık. Kemal, sağdıcının yanında soluk bir yüzle dikiliyordu. İmamın da katılmasıyla alay yola düzüldü.

Son yükünü alan pencerelerden başlar sarkıyordu. Dua karışımı Karadeniz yüklü bir türkü yükseldi, ön sıralardan:

"Bismillaha başlayalım!"

Bu başlamaya gür bir uğultuyla karşılık verildi gerilerden:

"Helesa yalesa!"

Ön sıralardan yeni baştan seslendiler:

"Biz bu işi işleyelim!"

Gene aynı gür karşılık yükseldi gerilerden:

"Helesa yalesa!"

"Bu yıl burda kışlayalım."

"Helesa yalesa!"

"Heyemola yesa yesa!"

Sürüp gidiyordu ezgi inceli kalınlı:

“Heeey!

Ya mo heyamol!

Mola heyamol!

Yesa sallim yesa!”

“Bir gemim var varsdaskosta!”

“Helesa yalesa!”

“Dip ambara kurduk posta!”

“Helesa yalesa!”

“Selam söyle eşe dosta.”

“Helesa yalesa!”

Tekbir çekmeye vakit kalmadan Sefer Reis’in kapısına dayanılmıştı.

İmam önden gidiyordu. Sağında sağdııcı vardı Kemal’in, solunda Şemsi... Hocaların duası aminle bağlandıktan sonra ilk yumruğu Şemsi indirdi sırtına:

“Haydi Allah kuvvet versin!”

İkinciye Kara Ekrem salladı:

“Allah utandırmasın aslanım!”

Üçüncüyle dördüncüden korumak için sağdııcı kanadını germiştir üzerine. Kapı açıldı, açılmasıyla da Kemal’in içeri girmesi bir oldu. Kale gibi kapanmıştı kapı üzerine.

Alaya katılanlar, gerdek baklavasını yemek için Sabir’in kahvesinde bekleyeceklerdi. Vakti gelince kapı açılacak, bir tepsi baklava tutuşturulacaktı ellerine. Daha vakit vardı, hele güveyi gerdeğe girsindi bir...

Hüseyin en gerilerden izliyordu alayı. Arkadaşının kolunda zor duruyordu ayakta.

“Gidelim!” dedi Halil. “Yarın yolcuyuz. Alalım uykumuzu. İstersen eve bırakayım seni!”

“Ya sen nerde yatacaksın? Motorda mı?”

“Nerde yatayım... Bu saatte Melenagzi’na mı gidilir, eve!”

Hava oldukça serindi, ama üşümüyorlardı. Gökyüzü donanmıştı dipten doruğa. Cami arkasından adını bilmedikleri böceklerin, kuşların ötüşleri geliyordu.

“Şu askerliği bir bitirseydim!” dedi Hüseyin.

“Nerden aklına geldi askerlik, şimdi?” dedi. “Herkes içip eğlenirken.”

“Bir bitirseydim!” diye ikiledi.

“Ne yapardın?”

“Büyük gemilere girerdim. Ateşçi olurum.”

“Bu da neden?” diye sordu Halil.

“Kaçmak istiyorum buralardan. Motoru suya atıp da bir yollandık mı...”

“Başı İstanbul’a doğru bir döndü mü hele motorun...”

“Nereye dönerse dönsün... Ha İstanbul, ha Ereğli... İlk seferlerde hep İstanbul olsun derdim. Ama şimdi... Şuradan, aman bir çıkalım, diyorum. Neresi olursa olsun. Bakamıyorum insanların yüzüne. Tanışların, arkadaşların...”

Bir soluk aldı. “Başım da çok ağrıyor...” dedi. “Gene çok içtim. İçince benimle birlik, herkes olanları bitenleri unutup sanıyorum. Oysa birçokları daha yırtıcı oluyor içince.”

Halil, girdi koluna arkadaşının. “Hepsi öyle olmaz içince...” dedi. “Daha bir insan olur, daha bir, nasıl diyeyim, iyi, cömert, dost...”

“Sen öylesin işte, ama hepsi öyle değil.”

“Götüreyim seni evine, yarın çok yorulacağız gene.”

“İyi olur...” dedi Hüseyin. “İyi olmasına iyi olur ya. Hiç ayaklarım evden yana gitmiyor. Hadi önce seni götürüyüm ben. Uğurlayayım Konakbayırı’ndan.”

Motorda yatan Halil'i mezarlığa kadar götürdü. Denizden gelen serin bir rüzgâr, kendine getirir gibi olmuştu genç gemiciyi.

"Haydi!" dedi. "İyi geceler. Gün doğarken motordayım!"

"Geç kalma sakın!" dedi. "Dinden imandan çıkarırsın reizi gene."

Kucaklaşıp ayrıldılar. Arkadaşı gözden yitince dikilip kaldı yolun ortasında Hüseyin. Ne yapacağını şaşırmış gibiydi. Ne uykusu kalmıştı, ne yorgunluğu. Yolunu uzatmak için saptı Ambarlık'a. Deniz ayaklarının altında serilmiş yatıyordu, aşağılarda... Uzaklardan geçen bir vapurun ışıkları yol yol geliyordu kendinden yana. Hangi ulusun gemisiydi bu? Bir gün kendisi de bu hangi ulusun olduğu bilinmeyen vapurlardan birine giremeyecek miydi? Bilmediği limanlarda, insanların arasına karışamayacak mıydı? Onların dilini öğrenip, onlarla dost olamayacak mıydı? Burada herkes başka türlü bakıyordu gözlerinin içine... Küçümser gibi, alaya alır gibi... Çok sevmesi gereken anasını bile sevmiyordu. Hacer'i de öyle... Onun yaptığı düşüncesizliğin acısını kendisi çekmek zorundaydı işte. Herkes de böyle istiyordu. Biraz gülse, biraz eğlense ayıplayıcı gözlerle bakıyorlardı. Yarın gene sabah ezanıyla birlikte ayrılacaktı işte. Hiç mi ayak basmamalıydı bir daha bu topraklara?

Düşüncelerinin ağırlığı altında başı önüne eğik, geçtiği sokakları yeniden yürüdü. Tam evine doğru uzanan yola saparken birini gördü önünde. Durup da yürüyüşünü incelediğinde anladı Kâzım'ın Zeynel olduğunu. İçine bir kuşku girmişti, Şemsi'nin yerini Zeynel mi almıştı yoksa? Bir süre böylece yürüdüler. "Şu çitin önünden saparsa..." diye düşündü. "Doğru bizim eve dayanır."

Böyle olmadı. Çite varmadan sola kıvrıldı Zeynel. Bir havlama bekliyordu, Sakar'ın havlamasını. Ne olmuştu, nereye gitmişti Ahmet'in köpeği? Yoktu bahçede. Nuri değirmene dönmüş olacaktı. Evde kimse yoktu, bahçe bomboştu. Zeynel de bu yüzden, ellerini kollarını sallaya sallaya girmiş olmalıydı bahçe kapısından. Önceden dolaştığı belliydi buralarda.

Hüseyin, bir ağaç gövdesinin arkasına sinerek bekledi. Gözleri karanlığa alışmıştı artık. Zeynel'in yerde sürünür gibi yürüdüğünü görüyordu ay ışığında. İlerde iki kişi daha vardı. Evin arkasında bir kişi daha... Bunlardan biri Şemsi'ydi, yanındaki de Kara Ekrem olmalıydı. Böyle olması gerekir, diye düşünmüştü ilkin. Çok geçmeden yanılmadığını anlamıştı. Ama ne içindi bu gidiş gelişler, bu kümelemeler, kimin için? Yoksa bu sahipsiz eve bir kadın mı kapatmışlardı? Her şey beklenirdi bunlardan.

Arka sokaklardan üç kez düdük sesi geldi kulağına. Bekçi Bekir'in düdüğü değildi bu. Devriyeler vızır vızır dolaşıyordu demek.

Bir ayak sesi duydu belli belirsiz... Ay ışığının tutmadığı bir ağacın altından, biri atladı Huriye Kadın'ın bahçesine. Keklik üstüne yürür gibi, sine sine yürüyordu. Kamburunu çıkara çıkara... Yanını yöresini kollaya kollaya... Durdu karadutun dibinde. Tırmanacakmış gibi sarıldı gövdesine ağacın. Başının üstündeki pencereyi kolluyordu. Çöküvermişti ağacın dibine.

Çitten biri daha atladı. Zeynel'di bu kuşkusuz. Adımlarını yere basmadan yürüyordu sanki, çıt çıkarmadan. Evin arkasına doğru yürüdü, kayboldu gözden.

"Çeviriyorlar Huriye Teyze'nin evini!" diye düşündü. "Kabak bu sefer de Güllü'nün başında patlayacak!"

Demek ablasıyla ilgili değildi bu hazırlık. İçinde bir öfke vardı. Hep onun içindi bu baskın hazırlıkları, hep Hacı Dursun'un oğlu içindi.

Böyle duracak mıydı? Parmağını kıvrıp soktu ağzına. Üç kez ısıklık çalsa koşar mıydı devriyeler? Bağırıp planlarını altüst etse daha mı uygun olurdu? Ama ne olursa olsun bir şey yapmalıydı. Yoksa bir koşu gitse Recep'e haber verse... Ortaçarşı'daki fabrikaya inene kadar, ne olacaksa olurdu çoktan.

Şemsi'yle Kara Ekrem de aşıyorlardı çiti. Aralıklı yürüyorlardı kapıya doğru. Kara Ekrem, önden gidiyor, arkadaşının atacağı adımları eliyle işaretliyordu. Cebinden çıkardığı anahtarı sokmaya çalışıyordu kilide. Biliyordu Hüseyin, açmakla bitmezdi ki iş... Kapının arkasında şimşirden bir sürgü vardı. On kişi yüklense açılmazdı kapı. "Giremezler!" diye düşündü, rahatladı içi. Ama hiç de umduğu gibi çıkmadı. Anahtar dönünce kilidin içinde, kapı aralanıvermişti birden. Evdekiler, unutmuşlardı demek sürgülemeyi. Yoksa önceden biri mi çekmişti sürgüyü? Kim vardı içerde anasıyla Güllü'den başka... Sakın anası olmasındı! Kim sürgüyü çekerse çeksin, Güllü'ye olacaktı olanlar. Recep'i düşündü daha çok. Sesinin yettiği kadar, bağırdı birden: "Hırsız vaaar! Sadık Reiz'in evinde hırsız vaaar!"

Üç kez de ısıklık çaldı, parmağını kıvrıp da. Uzaklarda köpekler havladı. Silkindi mahalle birden.

Çıkardığı patırtıya ilk koşan Zeynel oldu. Peşinden de Yakup'la Habip. Çiti aşarken hemen atılmışlardı üzerine. İkisi tutmuş, Zeynel elini kolunu bağlamıştı, belinden çözdüğü kayışla. Bir mendili de ensesinde düğümlenmişti sıkı sıkı, ağzını tıkamak için.

Lambalar yanmıştı komşu evlerde, pencereler açılmıştı. Seslenmeler bile başlamıştı:

“Kim ooo?”

“Bağıran kim, hırsız nerde?”

“Merzuka!”

“Uy Hayriye Kadının!”

“Sakın Durdu Abla’nın evinde olmasın hırsız?”

Kalın bir erkek sesi:

“Hele kapat şu pencereyi!” dedi. “Nesi var ki, nesini alacak?”

Habip duyulur duyulmaz bir sesle:

“Omuzlayalım şunu!” dedi. “Götürelim evin arkasına.”

“Dur biraz!” dedi Zeynel. “Hele pencereler kapansın!”

“Ya gelirlerse... Elimizi çabuk tutalım.”

“Sen bana bırak! Yürü! Yakup, sen karadutun dibine!

Habip sen de sundurmanın altına geç, çabuk!”

Zeynel, eninde sonunda bütün yükün kendi omuzlarına yükleneceğini bilmiş gibi çok içmemişe benziyordu.

“Gidin diyorum yerlerinize!” dedi. “Siz mahalleye boş verin! İşler tıkırında gidiyor, evden ses çıkmadığına bakılırsa...”

İkisi de nöbet yerine gitmişti, çitten atlayıp da... Zeynel’le Hüseyin kalmıştı Durdu Kadın’ın bahçesinde.

“Yaaa! İşte böyle yarenim!” dedi Zeynel. “Birinci sefer atlatmıştı bizi Güllü, ama bu sefer düştü tongaya. Kaleyi içerden yıktık! Paranın açamayacağı kapı var mı acep yer yüzünde. Huriş Kadın Şemsi’den iyi damat mı bulacak?”

Hüseyin, bel kayışıyla bağlı bileklerini kurtarmak için son bir çabayla kollarını oynattı.

“Hiç debelenme, yarenim!” dedi Zeynel. “İş olup bitene

kadar kurtulamazsın elimden. Bak, şu karadutun yanındaki pencere var ya! Güllü'nün penceresi o! Ekrem Abi, o pencereden başını çıkarttı da tamam dedi mi serbestsin! İster karakola git, ister ablana müjde et! Atı alan çoktan geçmiş olacak Üsküdar'ı! Ben senin yerinde olsam, kime giderim biliyor musun? Hacı Dursun'un fabrikasındaki Recep'e! Enayi ne sanıyordu, yedirirler mi gül gibi kızı? Askıya çıkarıyormuş kâğıtlarını. Nerde o bolluk!"

Hüseyin toprağa giren burnunu kurtardı, başını sağdan sola çevirdi güçlkle. Bu, biraz da karadutun henüz uç vermeye başlayan yaprakları arasından, Zeynel'in söylediği pencereyi görebilmesi içindi. Güllü'nün penceresini... Tek başına kalmıştı Güllü demek, bu kadar canavarın arasında... Ölü bir ışık kanat çırpıyordu pencerede. Sofada yanan bir gaz lambası karmakarışık biçimler yansıtıyordu perdeye. Hızını yitire yitire sona eren bir didişmenin öyküsüydü bu yansımalar.

Bol ışıklarla kızarıvermişti birden perde. Karadutun dallarındaki yapraklar yeşerivermişti. Sarmaş dolaş gölge kırıkları durulup bütünlenivermişti perdenin üzerinde.

Bir fırtına sonu suskusuydu bu. Çitlerle bölüne bölüne uzayıp giden bahçelerden yaprak hışırtıları bile duyulmaz olmuştu. Aralıklı havlayan köpekler bile kısmışlardı çenelerini.

Anlamıştı Zeynel, olanı biteni. Beklediği işareti vermelerine gerek yoktu artık. Hüseyin'in ağzına bağladığı mendili sıyrıp atıvermişti.

"Haydi!" dedi. "Al voltanı! Sen sağ, ben selamet!" Bileklerindeki bel kayışını çözüp kendi beline sararken:

"İster evine git de uyu! " dedi. "İster karakola haber ver. Güllü yengemiz oldu işte. Avucunu yalasın elin yabanoğlu yabanı!"

Karadutun dalları arkasından seslendi Kara Ekrem en sonunda: "Heeey, Zeynel!"

"Burdayım abi!"

"Koş, haber ver Hacı Emmi'ye, tamamdır!"

"Peki abi! Şimdi!"

Sonra Hüseyin'e döndü:

"Yürü!" dedi. "Çıkalım şurdan!"

Hüseyin elleri cebinde dikiliyordu.

"Ne duruyorsun!" dedi Zeynel. "Yürü götüreyim seni evine!"

"Ne işim var evde!" dedi, başı önde. "Motorda yatacağım ben!"

"Düş önüme öyleyse!"

Tek sözcük konuşmadan yan yana yürüdüler bir süre. Kuyunun başında gene bir tek söz etmeden ayrıldılar.

Ortalık nerdeyse ağaracaktı. Kaldırımlar, dallardan düşen çiy damlalarıyla ıslak ıslaktı. Evler yavrularını yemiş adsız canavarların acımasızlığı içinde boy gösteriyorlardı yol sıra. Aralarından, ürkek adımlarla yürüyordu kıyıya doğru Hüseyin. Her adımda denizin nemliliğini biraz daha alnında duyuyor, yürüdükçe yüzüne avuç avuç su vurulmuş gibi kendine geliyordu.

Barut gibiydi gene Temel Reis. İşinin başında hep böyle olur, tayfasını kırar geçirirdi. Semender'i erken erken suya atmışlardı. Baştan kara edip iskele uzatmışlardı kuma. Hacı Dursun'un fındıkları yükleniyordu. Sağlam bir poyraz esiyordu iki gündür. Bu hava, bugün de giderdi böyle, yarın da. Deniz, dipleri tertemizdi, ayna gibi... Martılar çaprazlama uçuşlarla suyun yüzüne inip avlanıyorlardı.

Hüseyin'le Halil, yükleyicilerin gelişigüzel attığı çuval-ları, kulaklarından tutup istif ediyorlardı güverteye.

Ense kökündeki çuvalı kaydıran yükleyiciye sordu Temel Reis:

"Var mı daha be?"

"Bilmem!" dedi. "Taşıyoruz işte!"

"Sabahtan beri yükleyemediniz şu motoru. Bu gidişle sabaha doğru zor gireriz, Boğaz'dan içeri!"

Kumda kalmış feleklerden birini başüstüne sürerken: "Hüseyin be!" diye seslendi. "Yürü al ekmekleri Ellezi'nin fırınından. Motor demiri aldı mı aç kurtlar gibi saldırırsınız ekmeğe! Hadi çabuk! Bir kilo da zeytin al Sarı Hafız'ın İsmail'den. Yazsın deftere! Ulan Halil, sen de bocutu doldur. Nerdesin be! Sana söylüyorum!"

Halil başaltından çıkardı başını: “Buyur Reiz!”

“Doldur, cami avlusundan şu bocutu diyorum! Ulan ekmeğinizi suyunuzu da ben mi düşüneceğim sizin!” İskeleden hızla çıkıp dikildi başüstüne. Peşinden ölçülü adımlarla yürüyen yük işçisine, “Aç adımlarını!” diye bağırdı. “Düşeceğin yer belediye kaldırımını değil, deniz be! Aç adımlarını biraz!” Ensesine oturttuğu fındık çuvalını tepesinin üzerine kaldırıp atınca yürüdü üzerine bu kez de, “Yavaş be!” diye gürlledi. “Patlatırsan çuvalı ben de seni patlatırım sonra! Karı gibi oturup çuval mı diktireceksin bize!”

Çuvalı atan, suçunu bağışlatacak müjdeyi verdi:

“Bu son!” dedi. “Tam iki yüz altmış çuvalmış bununla!”

Temel Reis de sayıyordu motora girenleri.

“Tamam!” dedi. “Tam iki yüz altmış çuval! Ver pusulasını!”

Hacı Dursun’un “serçe bacağı” sayılarla yazdığı pusulayı aldı, şöyle bir bakıp soktu cebine. Bakındı iki yanına. Ne Hüseyin vardı ortalıkta, ne de Halil. Arkasında ekmek çuvalı, fabrikanın camlarına bakına bakına gelen Hüseyin’i gördü uzaktan.

“Sallan bakalım!” dedi. “Bu motor gelin almaya gidecek sanki... Koş ulan! Nerde bu Halil? Zemzem suyu getirmeye mi gitti Kâbe’ye?”

Öğle paydosuna çıkan okul çocuklarını kumda görünce tepesi atmıştı büsbütün.

“Nerdeyse akşam oluyor, daha hurdayız! Asılın demire kalkalım!”

Halil, çekili sandalların arkasından çıkıverdi. Bir solukta attı kendini motora. Peşinden çıkan Hüseyin’in sırtındaki çuvala yapıştı. Temel Reis buyrultu üstüne buyrultu veriyordu: “Durma, başaltına koy, çabuk! Alın iskeleyi ilk evvel!”

Kıyıdaki sandalcılardan biri, çımayı çözüp kangal etmişti. Savurdu başüstünde dikilen kaptana.

Temel Reis, "Sağ ol!" dedi. "Haydi hoşça kal!"

Ayaklarını açıp çapaya asılıyorlardı.

Öğle yemeğine çıkan Recep, kumda dikilmiş, motorun kıyıdan uzaklaşmasını seyrediyordu. Elleri, her zamanki gibi ceplerindeydi. Kıçüstündeki iki gemici, zincire her asılıştı, motor, kıyıdan biraz daha uzaklaşıyordu. Çapayı çok uzaklara atmış olacaktı. Asıla asıla sonunu alamıyorlardı bir türlü.

Temel Reis, makinenin bulunduğu kamaraya inmiş, uğraşıyordu içerde. "Kafa" henüz kızmamış olacaktı. İşleyip işleyip susuyordu.

Çapayı çekenler birden duraklamışlardı. Bütün güçleriyle asıldıkları halde bir karış bile çekemiyorlardı. Durumu anlamakta gecikmeyen Temel Reis çıktı kamaradan.

"Asılın be!" dedi. "Zincir kopar diye mi korkuyorsunuz, asılın ulan!"

"Takıldı!" dedi Hüseyin. "Gelmiyor!"

"Asılın diyorum size!"

Ellerine tükürüp asıldılar yeni baştan.

"Soyun ulan, Halil!" dedi. "Dal da kurtar çapayı!" Halil kıçüstünde soyunmaya başlamıştı. Dizliğinin paçalarını kıvırdı. İkinci bir buyrultu beklemeden balıklama daldı suya. Hava kabarcıkları çıktı daldığı yerden bir süre. Ağzına dolan suları fişkırtarak göründü çok geçmeden. Gözlerini kapatan saçlarını eliyle geri iterek: "Takılmış kayalara!" dedi. "Çok derinde."

"Ne duruyorsun kurtarsana!" dedi Temel Reis. Daldı bir kez daha. Daha da uzun süre durdu suyun içinde. Soluk soluğa çıktı. Mosmor olmuştu dudakları.

"Çok derinde..." dedi. "Sökemedim!"

“Dal da oynat zinciri!”

Geniş soluk aldı. Soluğunu vermeden daldı yeniden. Hüseyin suçlu suçlu duruyordu bordaya yaslanmış. Sıra-
nın kendisine gelmesini düşünüyordu kara kara. Hastalık-
tan daha yeni kalkmıştı.

Temel Reis kıyıya bakıyordu tasalı tasalı. Bir patalyeyle
gelselerdi de yardıma, kurtarsalardı şu çapayı... Biri soyu-
nuyordu kumda.

“Kim,” diye sordu Hüseyin’e, “kumda soyunan adam?”

Bir bakışta tanımıştı Hüseyin:

“Recep!” dedi. “Şu fabrikada çalışan. Şu Değirmenağ-
zı’na çıkan motorcu!”

Bir iki kulaçta gelmişti motorun yanına Recep. Önce da-
lıp yerini yöresini belledi çapanın. Soluğunu tutup bir daha
daldı. Üç çift göz, uzun süre bekledi sudan çıkmasını. Ara-
dan saatler geçmiş gibi gelmişti onlara. Hiç beklemedikleri
bir yerden çıkıverdi Recep’in başı. Düzgün kulaç atışlarla
sokuldu motorun karnına. Dümen demirine tutunarak aldı
kendini yukarı. Dizliğin paçalarını bastıra bastıra sıkıp attı
sularını kıçüstünden. Ayaklarının ucunda çırpınıp duran
Halil’e uzattı elini, çekti yukarı. İki ayağı açık dikildi denize
karşı. Martılar direğin ucunda dolanıp duruyorlardı, telaşlı
telaşlı. Merakla, olayın sonucunu bekliyor gibiydiler.

Yapıştı çapanın zincirine Recep. Halil’le Hüseyin’e sır-
tını çevirip ölçülü davranışlarla asılıyordu soluk almadan.
Hiçbir engelle karşılaşmayan zincir şıkır şıkır ayaklarının
dibinde çörekleniyordu. Su yüzüne birdenbire çıkıveren
çapayı, tuttuğu gibi aldı yukarı oturttu.

Makineyi kurcalayan Temel Reis, yol verdi, iki mil üze-
rinden. Çapanın çekilmesiyle başıboş kalan tekne, silkinip

ileri atıldı birden. Recep dümenin yekesi ayaklarının arasında bir dirsek çevirdikten sonra motorun başını verdi kıyıya. Kumda kümelenen okul çocukları bağırıp el sallıyorlardı, Semender önlerinden geçerken.

Az önce kumda çıkardığı giysilerini istedi onlardan. Kıyıda dikilenler, bel kayışına bağlayıp fırlattılar güverteye, çuvalların üzerine. Artık çevirebilirdi motorun başını İstanbul'dan yana. Derenin kıyısında yükselen fabrikayla birlikte ne varsa geride kalabilirdi, kasaba adına...

Martılar çığlıklarla uğurluyorlardı İstanbul yolcularını götüren Semender'i. El sallayan çocuklar gittikçe ufalıyorlardı kumda. Çoktan duyulmaz olmuştu sesleri. Arkadan esen poyraz, suyun yüzünü kırıstırıyordu yer yer. Üstten geçen uskumru sürüleri gibi... Konakbayırı bir sayfa gibi aktarılıp yerine Kokurdan'ın dik kıyıları açılmıştı.

Makinenin başucunda çömelen Temel Reis, sonuna kadar açınca kamçılanmış gibi atılmıştı ileri Semender. Suları ikiye biçerek uçuyordu.

Temel Reis'in gözlerinin içi gülüyordu mavi mavi!

"Hayırlı yolculuklar! Poyraz sertlendi! Giyin artık üstünüzü!"

Gömlüklerini giyip ceketlerini attılar omuzlarına. Geleneklere aykırıydı ıslak dizlikleri değiştirmek. Kışlarında kurumalıydı dizliği, Karadenizli denizcilerin.

Hüseyin'in uzattığı paketten bir sigara yaktı Recep. Poyraz aldı götürdü dumanını. Suyu serpilmiş saçma gibi, ağ gibiydi Değirmenağzı geride. Yol aldıkça Semender, sürüklenip geliyordu ufala ufala... Batık Girit vapurunun su üzerinde kalan burnuna inip kalkan martılar küçüldükçe küçülüyordu.

Kendisini soğuk bir karayel denizinde bırakmıştı dalgalar şu kıyılara. Şu bacası için için tüten değirmende kalmıştı, Ahmet'in yanında. Gözlerini açınca Hamit'i görmüştü başucunda ilkin. Şimdi kimler yakıyordu ocağını, dalgaların attığı çam kütükleriyle? Nuri mi, Bingöl'lerin dulu mu yoksa?

“Recep! Geç motorun burnuna!”

Temel Reis'ti seslenen. Bir gemiciydi artık Recep, vardiya... Uzakları gözlemesi gerekiyordu. Gözü ilerde olmalıydı gemicinin. Geride olanları hiç bağışlamazdı şu acımasız Karadeniz.

Karadenizin Kıyıcığında, Rifat Ilgaz'ın öğretmenlik yaptığı Akçakoca kasabasını ve uzun süre bir arada yaşadığı Batı Karadeniz insanını anlatır. Geçimini fındık yetiştirerek sürdüren kasaba halkı, bir yandan hırçın doğayla, diğer yandan yoksullukla başa çıkmaya çalışmaktadır. Sevgiler, dostluklar bu sıkıntıların gölgesinde yaşanır.

Her türlü haksızlığa ve zorluğa rağmen insandan yana umutlarını kaybetmeyen, çalışkan bölge insanının dayanışması da bu topraklara özgüdür. Rifat Ilgaz, Güllü ile Recep'in engellerle boğuşan aşkı etrafında Karadeniz insanının onurlu var olma öyküsünü akıllara kazır.

Karadenizin Kıyıcığında, Rifat Ilgaz'ın Yıldız Karayel romanıyla birlikte batıdan doğuya bir Karadeniz panoraması oluşturmaktadır.

www.cinaryayinlari.com

www.facebook.com/cinaryayinevi

twitter.com/cinaryayinevi

[instagram.com/cinaryayinlari](https://www.instagram.com/cinaryayinlari)

₺ 25

